



**Konkurrenceforholdene
på
betalingskortmarkedet 2002**

Konkurrenceforholdene på betalingskortmarkedet 2002

1	RESUME OG VURDERING	10
1.1	INDLEDNING	10
1.2	STATUS FOR DE 4 FORUDSÆTNINGER	10
1.3	ANDRE BARRIERER FOR KONKURRENCE	15
1.4	GENEREL KONKURRENCEVURDERING	17
1.5	KAN PENGEINSTITUTTERNE FÅ GEBYRINDTÆGTER AF DETAILHANDELEN VED EN FASTHOLDELSE AF § 14 ?	20
1.6	CHIP	20
1.7	FORHOLDENE I ANDRE LANDE	23
1.8	REGULERING I ANDRE LANDE	25
1.9	KONKLUSION.....	26
2	HVORDAN FUNGERER BETALINGSKORT?	28
2.1	RAPPORTENS BAGGRUND.....	28
2.2	HVAD ER ET BETALINGSKORT ?	30
2.3	OPBYGNINGEN AF BETALINGSKORTMARKEDET	35
2.4	GEBYRER PÅ MARKEDET FOR BETALINGSKORT	42
3	DET DANSKE BETALINGSKORTMARKED	46
3.1	UDBREDELSEN AF BETALINGSKORT	46
3.2	MARKEDET FOR BETALINGSKORT	49
3.2.1	Kortudstedere	51
3.2.2	Licenser til betalingskort	52
3.2.3	Markedet for indløsning.....	55
3.2.4	Indløsningen i den fysiske handel	56
3.2.5	Indløsningen af i kortbetalinger ved fjernsalg	59
3.2.6	Infrastruktur.....	62
3.2.7	Den danske betalingsinfrastruktur i tal.....	64
3.3	PRISER OG GEBYR I DEN DANSKE BETALINGSINFRASTRUKTUR	66
3.3.1	Kortholders betaling til udsteder	66
3.3.2	Kortindløseres gebyrer over for handelen og kortudstederne.....	68
3.3.3	Tilsyn med priser og gebyrer.....	73
4	KORTMARKEDER I ANDRE LANDE.....	77
4.1	NATIONALE MARKEDER.....	77
4.2	DE INTERNATIONALE KORTSELSKABER.....	78
4.3	STATISTIK FOR UDVIKLINGEN I LANDENE.....	80
4.3.1	Udbredelsen af betalingskort	81
4.3.2	Anvendelsen af betalingskort	84
4.4	UDSTEDELSEN AF BETALINGSKORT	88
4.4.1	De internationale kort.....	89
4.5	INDLØSNING AF BETALINGSKORT	92
4.5.1	Indløserne	94
4.5.2	Forretningerne	96
4.6	INFRASTRUKTUR OG DATABASEHANDLING.....	97
5	PRISER OG BETINGELSER I ANDRE LANDE.....	101

5.1	VISA INTERNATIONALS SAGER FOR EU-KOMMISSIONEN.....	101
5.1.1	NDR.....	102
5.1.2	Grænseoverskridende ydelser.....	103
5.1.3	HAC-klausulen.....	103
5.1.4	Interbank-gebyr.....	104
5.2	GEBYRER OG BETINGELSER I ANDRE LANDE.....	105
5.2.1	Forbrugere og betalingsmodtagere	105
5.2.2	Transaktionsgebyret - gebyrformer og - størrelser.....	107
5.2.3	Tab på betalingskort	111
5.2.4	Interbankgebyrer.....	112
6	UDVIKLINGEN I DE ELEKTRONISKE BETALINGSSYSTEMER.....	117
6.1	UDVIKLINGEN I FJERNALGS- OG E-HANDELSMARKEDET	117
6.1.1	Nethandlen under forandring.....	117
6.1.2	Betaling.....	120
6.2	NYE BETALINGSFORMER.....	121
6.2.1	Mikrobetaling	121
6.2.2	Mobilbetaling.....	125
6.2.3	T-betaling	130
6.2.4	Digital signatur.....	131
6.3	BETALINGSKORT OG DE NYE BETALINGSFORMER.....	132
6.3.1	Nye aktører - og nye gebyrer.....	134
6.4	INNOLDSNETT OG KAMPEN OM BETALINGSLØSNINGEN I NORGE	135
7	FORUDSÆTNINGERNE FOR KONKURRENCE PÅ BETALINGSKORTMARKEDET	145
7.1	BETINGELSERNE I BETALINGSKORTLOVEN	145
7.2	VURDERINGEN APRIL 2000	146
7.3	UDVIKLINGEN 2000 – 2001	147
7.4	VURDERINGEN APRIL 2001.....	148
7.5	UDVIKLINGEN FRA APRIL 2001 TIL APRIL 2002.....	149
7.6	DEN FREMTIDIGE UDVIKLING I DANMARK.....	156
7.7	BETINGELSERNE FOR KONKURRENCE I FREMTIDEN	157
7.8	KONKURRENCEN I PENGEINSTITUTSEKTOREN	159
7.9	TILSYN MED PRISERNE	161
	LITTERATURLISTE	163
	BILAG 1 – LOV OM VISSE BETALINGSMIDLER.....	165
	BILAG 2 – LOV OM ÆNDRING AF LOV OM VISSE BETALINGSMIDLER.....	175
	BILAG 3 – BETALINGSKORTPANELETS KOMMISSORIUM.....	181
	BILAG 4 – BETALINGSKORTPANELETS UDTALELSE AF 24. MAJ 2000.....	183
	BILAG 5 BETALINGSKORTPANELETS UDTALELSE AF 22. JUNI 2001	189

BILAG 6 KOMMISSIONENS BESLUTNING AF 9. AUGUST 2002 VEDR. VISA INTERNATIONAL.....	193
BILAG 7 KOMMISSIONENS OFFENTLIGGØRELSE I HENHOLD TIL ARTIKEL 19(3).....	194
BILAG 8 FORHOLDENE I UDVALGTE LANDE.....	200
BILAG 9 CARL BRO RAPPORTEN.....	220
BILAG 10 CHIP.....	221
BILAG 11 INDLÆG FRA FORBRUGEROMBUDSMANDEN OM FREMTIDENS KORTMARKED.....	229
BILAG 12 - ORDLISTE.....	233

Oversigt over tabeller

TABEL 1.7.1: BETALINGSKORT I ANDRE LANDE I 1999.....	24
TABEL 3.1.1: DANSKERNES BRUG AF INTERNATIONALE KORT I UDLANDET I 2001.....	47
TABEL 3.2.1: KORTUDSTEDERE OG MARKEDSANDELE I 2000.....	52
TABEL 3.2.2: STRUKTUREN PÅ MARKEDET FOR INDLØSNING I DANMARK.....	58
TABEL 3.2.3: UDLÆNDINGES BETALINGER MED INTERNATIONALE KORT I DANMARK I 2001.....	59
TABEL 3.2.4: ANTAL INTERNETFORRETNINGER, DER HAR INDLØSNINGSAFTALE MED PBS.....	60
TABEL 3.2.5: ANTAL AFTALER OM INDLØSNING.....	61
TABEL 3.2.6: DEN DANSKE INFRASTRUKTUR PRIMO 2002.....	64
TABEL 3.3.1: KORTHOLDERS BETALING FOR FORSKELLIGE TYPER AF BETALINGSKORT.....	67
TABEL 3.3.2: PBS' TRANSAKTIONSGEBYR FOR BRUG AF BETALINGSKORT VED FJERNALG INCL INTERNETTET 2002.....	69
TABEL 3.3.3: TILSLUTNINGSGEBYRER TIL PBS' INFRASTRUKTUR.....	71
TABEL 3.3.4: VÆGTE VED BEREKNING AF PENGEINSTITUTTERNES "KORRIGEREDE ARBEJDENDE KAPITAL"	72
TABEL 3.3.5: REGNEEKSEMPLE PÅ FOR DANKORT-LICENSTAGERE.....	73
TABEL 4.3.1: UDVIKLINGEN I ANTAL BETALINGSKORT ¹⁾ PR. 1.000 INDBYGGER.....	82
TABEL 4.3.2: ANTAL TRANSAKTIONER PR. KORT OG DEN GENNEMSITLIGE OMSÆTNING PR. TRANSAKTION I 1999 I DETAILHANDLEN ¹⁾	85
TABEL 4.3.3: UDVIKLINGEN I DEN ÅRLIGE OMSÆTNING PR. INDBYGGER. OMREGNET TIL DANSKE KRONER ¹⁾	87
TABEL 4.5.1: ANTALLET AF HÆVEKORTAUTOMATER OG POS-TERMINALER PR. 1 MIO. INDBYGGERE SAMT ANTAL AF BUTIKKER PR. 1.000 INDBYGGERE OG ANTAL POS-TERMINALER PR. BUTIK I 1997.....	97
TABEL 5.2.1: PRISER FOR INDLØSNING I TYSKLAND.....	107

TABEL 5.2.2: TRANSAKTIONSGEBYR I DANSKE KRONER FOR BETALINGSMODTAGER VED AT MODTAGE DEBET- OG KREDITKORT¹⁾ I 2001.....	108
TABEL 5.2.3:INDLØSNINGSGEBYRER FOR EUROCARD/MASTERCARD OG VISA OVER FOR BETALINGSMODTAGER FOR 1995.....	110
TABEL 5.2.4 INTERBANKGEBYRER I PCT. OG DANSKE KRONER, SAMT VARIATIONEN I GEBYRERNE I 2001.....	114
TABEL 6.1.1: EUROPÆISKE NETBRUGERES FORBRUGSVANER 2001.....	118
TABEL 2: UDBREDELSEN AF DEBET- OG KREDITKORT I TYSKLAND I 2000.....	201
TABEL 2: PRISER FOR INDLØSNING I TYSKLAND.....	203
TABEL 3: ANTAL BETALINGSKORT, KORT PR. 1.000 INDB., ANTAL TRANSAKTIONER, TRANSAKTIONER PR. KORT, OG PR. 1.000 INDB. I SVERIGE¹ 1999.....	205
TABEL 4: OMSÆTNINGEN PÅ KORT, GENNEMSITLIG OMSÆTNING PR. TRANSAKTION OG PR. INDB. I SVERIGE I 1999.....	205
TABEL 5: ANTAL BETALINGSKORT, KORT PR. 1000 INDB., TRANSAKTIONER PR. KORT OG PR. 1.000 INDB. I UK¹⁾ 2000.....	208
TABEL 6: GENNEMSITLIG OMSÆTNING PR. TRANSAKTION OG PR. INDB. FOR 1999.....	209
TABEL 7: ANTAL UDSTEDTE BETALINGSKORT, KORT PR. 1.000 INDB., TRANSAKTIONER PR. KORT OG PR. 1.000 INDB. I AUSTRALIEN¹⁾, 2000.....	212
TABEL 8: OMSÆTNING, GENNEMSITLIG OMSÆTNING PR. TRANSAKTION OG PR. INDB. I 2000 I AUSTRALIEN.....	213
TABEL 9: ANTAL UDSTEDTE BETALINGSKORT, KORT PR. 1.000 INDB., TRANSAKTIONER PR. KORT, OG PR. 1.000 INDB. I NORGE¹ 2001	216
TABEL 10: OMSÆTNINGEN, GENNEMSITLIG OMSÆTNING PR. TRANSAKTION OG PR. INDB. I 1999.....	216

Oversigt over figurer

FIGUR 1.4.1: UDVIKLING I IMPLICIT RENTE- OG GEBYRMARGINAL.....	19
FIGUR 2.3.1: AKTØRER PÅ KORTMARKEDET.....	36
FIGUR 2.3.2: TRANSAKTION MELLEM TRE PARTER	39
FIGUR 2.3.3: FIRE PARTER I BETALINGSFORMIDLINGEN.....	40
FIGUR 2.3.4: TRANSAKTION PÅ INTERNETTET OG I DEN FYSISKE VERDEN.....	41
FIGUR 3.1.1: ANTALLET AF BETALINGSKORT ¹⁾ PR. 1.000 DANSKER OVER 18 ÅR.....	46
FIGUR 3.1.2: ANTAL DANMØNT-KORT OG ANTAL TRANSAKTIONER MED DANMØNT FRA 1994 TIL 2001.....	48
FIGUR 3.1.3: KØB MED BETALINGSKORT I PROCENT AF DET SAMLEDE PRIVATE FORBRUG FRA 1990 TIL 2000.....	49
FIGUR 3.2.1: ANTALLET AF ELEKTRONISKE BETALINGER I DANSKE INTERNETFORRETNINGER. UDVIKLINGEN FRA 2. KVARTAL 1999 TIL 4. KVARTAL 2001.....	60
FIGUR 3.2.3: UDVIKLINGEN I ANTALLET AF TRANSAKTIONER I DE FORSKELLIGE TERMINALTYPEN FRA 1993 TIL 2001	66
FIGUR 4.3.1: ANTALLET AF BETALINGSKORT PR. 1.000 INDBYGGER I 1999 FORDELT PÅ DEBET OG KREDITKORT.....	83
FIGUR 4.3.2: ANVENDELSEN AF BETALINGSMIDLER BORTSET FRA KONTANTER. ANDEL AF TRANSAKTIONER I 1999 ¹⁾	86
FIGUR 5.2.1: VARIATION I BETALINGSMODTAGERS GEBYRER VED MODTAGELSE AF KREDITKORT.....	110
FIGUR 6.2.1: SÅDAN FUNGERER EN KLIK BETALING MED 3 PARTER.....	123
FIGUR 6.2.2: BETALINGSGANGEN I mPAY.....	127
FIGUR 6.2.3: DIALOGEN I mPAY.....	127

Oversigt over bokse

BOKS 3.3.1: § 14, § 15 OG § 16 I LOV OM VISSE BETALINGSMIDLER.....	73
BOKS 4.5.1: TYSKLAND.....	93
BOKS 4.5.2: INDLØSNING I AUSTRALIEN (DETAILINDLØSNING)	95
BOKS 5.2.1: ÅRLIGE GEBYRER PÅ BETALINGSKORT	106
BOKS 5.2.2: TABENE PÅ DET ENGELSKE BETALINGSKORTMARKED.....	112
BOKS 5.2.3: INTERBANKGEBYRER I AUSTRALIEN	113

1 Resume og vurdering

1.1 Indledning

I april 1999 vedtog Folketinget en ændring af betalingskortloven. Ændringen skulle sikre, at den elektroniske handel ikke blev hindret unødigt. Hidtil havde det ikke været tilladt for pengeinstitutterne at kræve gebyr af forretningerne til dækning af deres omkostninger ved dankortsystemet, jf. betalingskortlovens § 20. Det betød, at pengeinstitutterne ikke kunne få finansieret en ny udvikling af Dankortet ved at kræve betaling hos de forretninger, der ønskede nye løsninger. Derfor var der risiko for, at pengeinstitutterne ikke ville investere og stille nye betalingssystemer, herunder systemer til e-handelen, til rådighed for danske virksomheder og forbrugere i samme omfang som i andre lande.

Folketinget besluttede derfor, at det skulle være tilladt at opkræve gebyr af betalingsmodtagerne (dvs. detailhandelen), når kortholderne (dvs. forbrugerne) anvender Dankort på internettet. Derimod skulle det fortsat ikke være tilladt at opkræve gebyr i den almindelige detailhandel. Dette forbud skulle først ophæves, når der var skabt forudsætninger for konkurrence og dermed sikkerhed for, at gebyrerne ikke blev for høje, når gebyrforbudet var afskaffet.

Folketinget vedtog også et skærpet tilsyn med priserne for kortbetalinger. Konkurrencestyrelsen fik udvidet adgang til at gribe ind over for urimelige gebyrer og avancer i forhold til konkurrencelovens almindelige regler.

Konkurrencestyrelsen skulle afgive en årlig redegørelse til økonomi- og erhvervsministeren om forholdene. I rapporten skulle styrelsen give sin vurdering af forholdene og af forudsætningerne for konkurrence. Rapporten skulle evalueres af et betalingskortpanel. Resultatet skulle indgå i Folketingets overvejelser i forbindelse med revision af § 20.

Dette er den tredje redegørelse, som styrelsen har udarbejdet. De to første blev offentliggjort i foråret 2000 og i juni 2001.

Den 24. oktober 2001 fremsatte den daværende erhvervsminister forslag om ændring af betalingsmiddelovens § 24, stk. 4, om revision af § 14. Forslaget indebar, at forslag om ændring af § 14 først skulle fremsættes i Folketinget senest inden 1. november 2002. Betalingskortpanelet skulle opretholdes indtil da. Lovforslaget bortfaldt, da der blev udskrevet folketingsvalg den 31. oktober 2001.

1.2 Status for de 4 forudsætninger

Hovedkonklusionen i denne redegørelse er, at de forudsætninger for konkurrence, som blev opstillet i forbindelse med Folketingets vedtagelse af betalingskortloven i april 1999, nu er opfyldt.

I forarbejderne til betalingskortloven fra april 1999 blev opregnet 4 forudsætninger, som var nødvendige for fuld og reel konkurrence på betalingskortmarkedet:

1. Der skal være en flerhed af udstedere af betalingskort, herunder skal flere udstedere uafhængigt af hinanden udstede debetkort.
2. Der skal være en flerhed af udbydere, der kan indgå aftaler om indløsning, herunder en flerhed af pengeinstitutter, der tilbyder betalingsmodtagere indløsning af betalingskort, herunder Dankortet.
3. Der må ikke være tekniske krav fra Dankort-indløsere, der hindrer, at betalingsmodtagers Dankort-terminal kan anvendes i forbindelse med gennemførelse af transaktioner med andre betalingskort, som opfylder internationale standarder, fx detailhandelskort og kreditkort.
4. Der må ikke være tekniske krav fra Dankort-indløsere, der hindrer, at betalingsmodtagers Dankort-terminal kan kobles op på andre indløsere/operatører end pengeinstitutter eller PBS.

I rapporten fra 2001 konkluderede styrelsen, at disse fire forudsætninger var opfyldt efter deres ordlyd. Styrelsen fandt dog, at der endnu ikke var skabt fuld sikkerhed for, at der var tilstrækkelige forudsætninger for reel konkurrence, hvis forbudet mod at opkræve gebyr af betalingsmodtager blev ophævet. Det hang sammen med, at de nye terminaler, der var nødvendige for at opfylde den fjerde forudsætning, endnu ikke var afprøvet. Hertil kom, at der ikke var skabt tilstrækkelig klarhed omkring forholdene i Dankort A/S.

Betalingskortpanelet var enig i, at de nævnte fire nødvendige forudsætninger for konkurrence var opfyldt efter deres ordlyd. Derimod var der i panelet ikke enighed om, hvorvidt disse forudsætninger udgjorde tilstrækkelige forudsætninger for reel konkurrence.

Når de fire forudsætninger umiddelbart måtte anses for opfyldt, hang det sammen med den plan for udvikling af fremtidens kortmarked, som Finansrådet havde udarbejdet. Gennemførelsen af planen var imidlertid blevet forsinket. Det havde betydning for navnlig to forhold, som styrelsen fandt burde afklares.

For det første var aftalerne omkring det nye selskab Dankort A/S ikke på plads, således at deres betydning for konkurrencen kunne vurderes. Dankort A/S' aftaler var vigtige. De vil bl.a. skulle tages i betragtning, når man skal vurdere forudsætningerne for konkurrence om kortindløsning og opfyldelsen af den anden forudsætning.

PBS havde hidtil haft en aftalemæssig eneret på at indløse samtlige betalinger med Dankortet. Alle forretninger fik således deres betalingstransaktioner indløst gennem PBS. Planen bestemte, at alle disse aftaler om indløsning af Dankort i den almindelige handel nu skulle flyttes fra PBS til de enkelte pengeinstitutter. Pengeinstitutterne ville herefter kunne konkurrere om opgaven med at indløse kort, ligesom de konkurrerer om andre bankopgaver over for forretningskunderne.

Planen om at flytte kortindløsningen til pengeinstitutterne blev gennemført i april 2001 og var således opfyldt, da styrelsen afgav rapporten for 2001. Men det var bl.a.

ikke klart, hvilke regler, de enkelte pengeinstitutter skulle konkurrere under, og om der heri ville ligge forhold, der var til hinder for en virksom konkurrence, fx ved at skabe barrierer for adgangen til markedet.

Dernæst var de nye terminaler, der skulle sikre opfyldelsen af den fjerde forudsætning, forsinket. Kravene til terminalerne havde været kendt siden sommeren 2000, og bedømt efter kravspecifikationerne måtte den fjerde forudsætning allerede dengang anses for opfyldt. Der var ikke stillet nogen krav, der hindrede, at de fremtidige dankortterminaler kunne kommunikere med flere forskellige indlødere/operatører, herunder andre end pengeinstitutterne eller PBS.

Terminalerne var imidlertid endnu ikke afprøvet i praksis. Den ny software var således endnu ikke indbygget i nogen terminaler, hvor det kunne testes, om den virkede efter hensigten. Der var tale om komplekse produkter. Der fandtes således ikke nogen terminaler i udlandet, der levede op til kravene. Det kunne skabe usikkerhed. Derfor fandt styrelsen, at der måtte skabes sikkerhed for, at de nye terminaler ville virke efter hensigten.

Disse praktiske forudsætninger er nu afklaret.

Dankort A/S' aftaler har været vurderet af Konkurrencerådet og er blevet godkendt. Rådet har meddelt Dankort A/S en erklæring i medfør af konkurrencelovens § 9, om at aftalerne efter de forhold, som rådet har kendskab til, ikke indeholder bestemmelser, der begrænser konkurrencen. Rådet har således taget stilling til Dankort A/S' vedtægter, aktionæroverenskomst, licensbetingelser for Dankort samt selskabets aftaler om priser og vilkår.

I licensbestemmelserne var der en enkelt bestemmelse, som Konkurrencerådet anså for konkurrencebegrænsende. Det drejer sig om garantireglerne for Dankort. Disse regler forpligter det kortudstedende pengeinstitut til at betale til forretningen, hver gang kortet bruges, selv om kortholder evt. har overtrukket sin konto. Kortudsteder måtte ikke afvise sådanne transaktioner, når forretningerne havde fulgt de fastsatte sikkerhedsregler.

Rådet fandt dog, at disse regler, der gælder ensartet for alle pengeinstitutter, kunne fritages fra konkurrenceloven, idet de indebærer væsentlige fordele for forbrugerne og forretningerne. Bestemmelsen betyder, at forretningerne er sikre på at få deres penge for transaktioner på op til 3.000 DKK, forudsat de fastsatte sikkerhedsregler (bl.a. om anvendelse af PIN-koder) er opfyldt. Og forbrugerne kan være sikre på, at forretningerne gerne vil tage imod betaling med Dankort.

Konkurrencerådet fritog ligeledes Dankort A/S' vedtagelse af et såkaldt interbankgebyr i internethandelen fra konkurrenceloven. Vedtagelsen går ud på, at hver gang et pengeinstitut i fremtiden indløser en betaling på internettet, så skal det betale et gebyr til kortudsteder. Gebyret skal sikre, at kortudsteder tilskyndes til at opretholde høj service og sikkerhed ved handelen på nettet. Det er således kortudsteder, der skal sikre, at kortholder hurtigt kan spærre sit kort, og som skal undersøge evt. klager. Konkurrencerådets afgørelse fulgte den linie, som Europa-Kommissionen har tilken-

degivet i en tilsvarende sag om Visa Internationals grænseoverskridende transaktioner.

De nye terminaler – flexterminalerne – er blevet introduceret på markedet, og det er konstateret, at de lever op til forudsætningerne.

Der er allerede solgt et antal nye flexterminaler til detailhandelen. En større detailkæde har købt over 200 nye terminaler. Der er dog ikke nogen af de flexterminaler, der endnu er installeret i forretningerne, der er koblet op på flere forskellige indløssere. Det skyldes, at der endnu ikke er andre indløssere end PBS og pengeinstitutterne, der har udviklet specifikationer, der sikrer kommunikation med terminalerne. Der er imidlertid sket en afprøvning af terminalerne under forhold, der i praksis lever op til forudsætningen. Terminalen har samtidig været koblet op til flere forskellige destinationer og har fungeret tilfredsstillende under disse forhold. Det har således vist sig, at der ikke er stillet krav, der hindrer, at terminalerne kobles op på andre indløssere end pengeinstitutterne eller PBS, fx på udenlandske operatører eller indløssere.

Konkurrencestyrelsen har anmodet Carl Bro A/S om at undersøge, om terminalerne og PBS krav til specifikationer opfyldte Folketingets krav. De gennemførte test og undersøgelser har bekræftet dette.

Carl Bro har i deres rapport nævnt to forhold, som vil kunne påvirke konkurrencen på betalingskortmarkedet i fremtiden, og som endnu ikke er afklaret. Det ene er PBS' position i forbindelse med udstedelse af sikkerhedscertifikater, den anden de store omkostninger ved at udvikle en PSAM¹. Det kan konkurrencemæssigt være betænkeligt, at PBS skal godkende om konkurrenter lever op til sikkerhedskravene. Prisen for at udvikle en PSAM kan være så høj, at det kan begrænse adgangen til markedet. Det forstærkes af, at PSAM er en nyudviklet teknologi, der ikke kendes i andre lande.

De spørgsmål, det kan give anledning til for konkurrencen, må som følge af PBS markedsposition, antages at kunne løses gennem konkurrenceloven eller ved administrationen af betalingsmiddeloven. Udestående problemer vil kunne løses ved en revision af § 14.

Der er yderligere gennemført undersøgelser, der viser, at de nye terminaler også vil fungere med chipkort. De vil dermed leve op til de krav, som de internationale kortselskaber har stillet for sikkerheden gældende fra 2005. Chip anses for fremtidens kortteknologi. Chipkort indebærer imidlertid også en række andre fordele ikke kun for kortudstederne. Også forbrugerne og forretningerne vil få helt nye muligheder, jf. nedenfor.

Dermed er samtlige de 4 forudsætninger for ophævelse af § 14, der blev opstillet ved Folketingets behandling af betalingskortloven i 1999, opfyldt.

¹ Purchase Secure Application Module er et chipbaseret sikkerhedsmodul.

Den første forudsætning

Denne forudsætning er opfyldt, fordi der i dag er adskillige udstedere af betalingskort. Der er 155 pengeinstitutter, der udsteder Dankort. Pengeinstitutterne fastsætter vilkårene over for kortholderne uafhængigt af hinanden. De fleste pengeinstitutter har valgt ikke at kræve noget årsgebyr af kortholder for et Dankort (men derimod ofte for et Visa/Dankort). Der opkræves normalt heller ikke gebyrer for at bruge kortet. Der er dog ikke tegn på, at det skyldes en samordning af vilkårene. De betingelser, der gælder for den konto, Dankortet knytter sig til, er således forskellige. Det gælder fx gebyrerne for checkhæfter eller for anvendelse af checks. Der er flere andre lande i Europa, hvor kortholderne heller ikke opkræves gebyr for debetkort eller kun meget beskedne beløb.

Dertil kommer de selskaber, der udsteder benzinkort, detailhandelskort, centerkort og de internationale kort. Ud over pengeinstitutterne drejer det sig om knap 100 forskellige udbydere. Dankortet er dog det eneste debetkort. Når man betaler med et debetkort, trækkes beløbet fra kortholders indlånskonto med det samme, mens der går en vis tid, når der er tale om et kreditkort.

Den anden forudsætning

Denne forudsætning må ligeledes vurderes som opfyldt. Der er således 150 pengeinstitutter, der har indgået aftaler om indløsning af Dankort med detailhandelen. Detailhandelen betaler dog ikke noget gebyr – hverken pr. transaktion eller pr. periode, jf. § 14. Dertil kommer, at benzinselskaberne og detailhandelen selv indløser kreditkort. Efter Dankort A/S' bestemmelser er der heller ikke noget, der hindrer, at flere pengeinstitutter samarbejder om at indløse betalinger med Dankort.

Den tredje forudsætning

Indtil april 2001 indløstes alle betalinger fra dankortterminalerne af PBS. PBS havde imidlertid ikke stillet tekniske krav, der hindrede, at andre kort, der opfyldte de internationale krav, kunne anvendes i dankortterminalerne. Det er heller ikke tilfældet efter overflytningen af opgaven med at indløse Dankort til de enkelte pengeinstitutter. Kortholder kan bruge sit MasterCard, Amex, Diners Club kort, Visa, Eurocard eller benzinkort i alle de gængse terminaler, forudsat forretningen har indgået en aftale derom.

Det vil også være tilfældet med de nye flexterminaler. Specifikationerne i de nye terminaler lever også op til de krav, som de internationale selskaber har fastsat.

Den tredje forudsætning er således opfyldt.

Den fjerde forudsætning

De "gamle" dankortterminaler (PIN-terminaler), som er opstillet i detailhandelen i dag, kan kun kobles op på én indløser/operatør. Det skyldes sikkerhedskrav. Denne ene indløser/operatør har hidtil altid været PBS. Fra 15. april 2001 har betalingsmodtagerne imidlertid ikke haft noget forretningsmæssigt mellemværende med PBS om indløsning. Den opgave er nu flyttet over til de enkelte pengeinstitutter. Men det ændrer ikke ved, at den "gamle" terminal ikke kan omstilles frit og kobles op på flere forskellige indløser/operatører, herunder andre end PBS og pengeinstitutterne.

Specifikationer til de nye flexterminaler, der skal afløse dankortterminalerne, lever imidlertid op til dette krav. Og med den afprøvning, der er sket af terminalerne, må det konkluderes, at flexterminalerne også lever op til kravet i praksis.

Det betyder, at der ikke er aftalemæssige eller tekniske barrierer for konkurrence på betalingskortmarkedet.

1.3 Andre barrierer for konkurrence

Situationen er herefter, at der er adgang til at konkurrere på alle dele af betalingskortmarkedet: kortudstedelse, kortindløsning og infrastrukturen.

Pengeinstitutterne kan allerede i dag konkurrere om at udstede kort, herunder Dankort. Næsten alle pengeinstitutter tilbyder også Dankort til deres kunder uden noget gebyr. Det er almindeligt at opkræve et årsgebyr for et Visa/Dankort, typisk 150 DKK. Der er dog flere pengeinstitutter, der tilbyder rabat til udvalgte kundegrupper, fx til deres aktionærer eller særlig loyale kunder. Der findes også eksempler på, at der tilbydes særlige fordele til kunder med et Dankort fra et bestemt pengeinstitut (fx forsikringer og rabatter ved restaurantbesøg).

Tilsvarende konkurrerer pengeinstitutterne indbyrdes med gunstige tilbud på de internationale kort, fx MasterCard uden årsgebyr og med fast kredit.

Der er heller ikke længere hindringer for konkurrence om indløsning. Forretningerne kan således vælge mellem forskellige indløsere for Dankort. Konkurrencen kan imidlertid ikke folde sig ud, så længe § 14 i betalingsmiddeloven hindrer, at ydelsen prissættes. Der er imidlertid ikke længere nogen aftalemæssige eller tekniske forhold, der blokerer for konkurrence om indløsning.

Infrastrukturen er heller ikke nogen hindring for konkurrence. De nye flexterminaler sikrer, at forretningerne får mulighed for selv at vælge, hvor deres transaktioner skal sendes hen for at blive indløst. Det er detailhandelen, der ejer terminalerne i butikkerne. Det er supermarkederne mv., der bestemmer, om de vil investere i de nye terminaler, der kan kobles på flere forskellige indløsere og tage imod chip. Det er således også detailhandelen, der bestemmer, hvordan de vil udnytte de nye terminalers muligheder. En ny flexterminal kan fås for 5-7.400 DKK, hvilket er billigere end de gamle dankortterminaler, der koster op til 14.000 DKK for en terminal, der ikke er integreret i kasseterminalen. De nye terminaler lever også op til de krav, som de internationale kortselskaber stiller til sikkerheden. Detailhandelen er begyndt at investere i de nye terminaler, der er gjort klar til konkurrence.

Opgaven med at indsamle transaktioner fra terminalerne vil heller ikke være forbeholdt PBS. Andre udbydere fx af netydelser vil kunne tage konkurrencen op, fx teleselskaberne. I andre lande fx Sverige eller Tyskland går en del af opgaven med at indsamle transaktioner gennem specialiserede selskaber, der også tilbyder forskellige ekstra services, som efterspørges.

PBS har ikke noget aftalemæssigt monopol på at databehandle transaktionerne for pengeinstitutterne. Databehandlingen kan udføres af andre end PBS. Driftsafviklin-

gen af korttransaktioner er ganske vist forbundet med betydelige stordriftsfordele. Men der er ikke noget, der hindrer, at pengeinstitutterne flytter driftsafviklingen til andre edb-centraler, hvis de ønsker det. At det kan lade sig gøre at flytte også store, komplekse driftsopgaver inden for relativt kort tid, så man efter fusionen mellem RealDanmark og Danske Bank. Danske Bank samlede således alle opgaver i sit eget edb-center DM-Data og opnåede betydelige besparelser. Tilsvarende er der eksempler på, at andre finansielle virksomheder har sendt deres driftsafvikling i udbud.

Efter at rettighederne til Dankortet er flyttet over i Dankort A/S ejer PBS heller ikke immaterielle rettigheder, der kan være en hindring for konkurrence.

Så længe det ikke er tilladt at opkræve betaling for indløsning af kort, er det ikke sandsynligt, at der kommer virksom konkurrence over for forretningerne. Hvis Folketinget beslutter at ophæve § 14, kan der imidlertid peges på en række mekanismer, som i fremtiden vil kunne modvirke misbrug og hindre ublu priser eller vilkår.

For det første har Danske Bank over for Konkurrencerådet forpligtet sig til maksimalt at kræve 50 øre pr. transaktion for at indløse Dankort², hvis gebyrforbudet i § 14 ophæves. Danske Bank sidder på en så stor del af det danske marked, at der hermed er lagt et effektivt loft over gebyrerne frem til udgangen af 2006, hvor tilsagnet udløber. Ingen af konkurrenterne vil være i stand til at kræve højere gebyrer, når forretningerne kan henvise til, at de kan få opgaven udført hos Danske Bank til 50 øre i adskillige år frem i tiden.

Dernæst gælder, at opgaven med at indløse kort er en attraktiv bankforretning. Den kan trække et større forretningsmæssigt engagement med sig. Det er derfor sandsynligt, at pengeinstitutterne vil være interesseret i at tilbyde deres kunder favorable betingelser for indløsning. Forretningerne vil også have let ved at få overblik over udbydernes betingelser og udnytte disse fordele, specielt for indløsning af debetkort som Dankortet. Opgaven vil evt. kunne bringes i udbud.

De små og mellemstore virksomheder vil også kunne drage fordele af en virksom konkurrence. Det vil fx være muligt for de mindre virksomheder at gå sammen om at få indløst kort, ligesom man kender det for andre opgaver i detailhandelen.

Dertil kommer, at såfremt pengeinstitutterne eller PBS i fremtiden hæver priserne over for forretningerne, er der udenlandske virksomheder, der er parat til at træde ind på det danske marked. Det findes allerede selskaber, der samler transaktioner ind fra danske butikker og sender dem til databehandling i udlandet. Det tyske selskab TeleCash indsamler transaktioner fra tyske turister i Vestjylland, og sender dem til Tyskland. TeleCash, der er et datterselskab af Deutsche Telecom, har også givet danske banker tilbud på at få databehandlet deres dankorttransaktioner fra danske butikker, hvis § 14 bliver ophævet. Disse tilbud ligger på linie med de priser, som de

² Fra den 1. januar 2003 kan Danske Bank regulere gebyret hvert år med den procentvise stigning i Danmarks Statistiks nettoprisindeks fra juli to år før til juli året før

store pengeinstitutter i dag betaler til PBS. Processing skulle ske på datacentraler i Tyskland.

Databehandling af korttransaktioner over grænserne finder allerede sted i dag. PBS har vundet udbud om internationale opgaver, fx på indløsning af kreditkort for Scandichotellerne i Norden. Danske Bank får processet sine Amex kort i Sverige. Clearing af de svenske Visa- og Eurocard/MasterCard-transaktioner sker hos Europay i Bruxelles. Tidligere skete det hos Visa i London. Opgaven blev imidlertid sendt i udbud og her vandt Europay.

En udenlandsk indløser af dankorttransaktioner vil formentlig have behov for adgang til den nationale clearing af detail-transaktioner. Denne foregår i dag hos PBS. Clearingen kan betragtes som en infrastrukturfacilitet, som der kan kræves adgang til på ikke-diskriminerende vilkår, jf. konkurrencelovens § 16, stk. 1, nr. 4.

1.4 Generel konkurrencevurdering

Det er først og fremmest pengeinstitutter, der er aktive som udbydere af kort, og som tilbyder at indløse detailhandelens betalinger. Kreditkort kan udstedes af andre end pengeinstitutter, mens debetkort som Dankortet i praksis kun kan udstedes af pengeinstitutter. Derfor er det vigtigt for udviklingen af betalingskortmarkedet, at der er udsigt til virksom konkurrence mellem pengeinstitutterne.

Konkurrencen i pengeinstitutsektoren er ikke så skarp som i andre brancher og også på nogle områder under niveauet i andre EU-lande³. Koncentrationen i Danmark er således blandt de højeste i EU, der er adgangsbarrierer, og det er dyrt at etablere sig som nyt pengeinstitut. Rentemarginalen over for husholdningerne ligger relativt højt. Til gengæld er gebyrerne lidt lavere end EU-gennemsnittet, og rentemarginalen over for virksomhederne er lavere end for de øvrige EU-lande under et.

Selv om rationaliseringerne i pengeinstitutterne ikke er fortsat i samme takt som i første halvdel af 90'erne, og Danmark derfor stadig har flere bankansatte pr. indbygger end andre lande, er der flere tegn på bedre konkurrence i sektoren. Der er fx relativt skarp konkurrence om billån og om at formidle realkreditlån til husejerne. Og så internettet har skærpet konkurrencen. De nye e-banker tilbyder forbrugerne attraktive renter for at komme ind på markedet. Næsten alle pengeinstitutter tilbyder i dag kunderne homebanking. Homebanking er på kort tid blevet udbredt til 1,5 mio. danskere. Konkurrencesituationen i sektoren er derfor noget bedre end for 5-10 år siden. Det gælder også, når der tages hensyn til fusionen mellem Danske Bank og Realdanmark i 2000.

Gebyrforbudet i § 14 betyder i sig selv, at der ikke kan komme konkurrence om indløsning af betalingskort. Men såfremt § 14 bliver ophævet, er der ikke noget, der tyder på, at konkurrencesituationen i pengeinstitutsektoren vil udgøre en væsentlig barriere for, at der kan komme konkurrence om betalingskort.

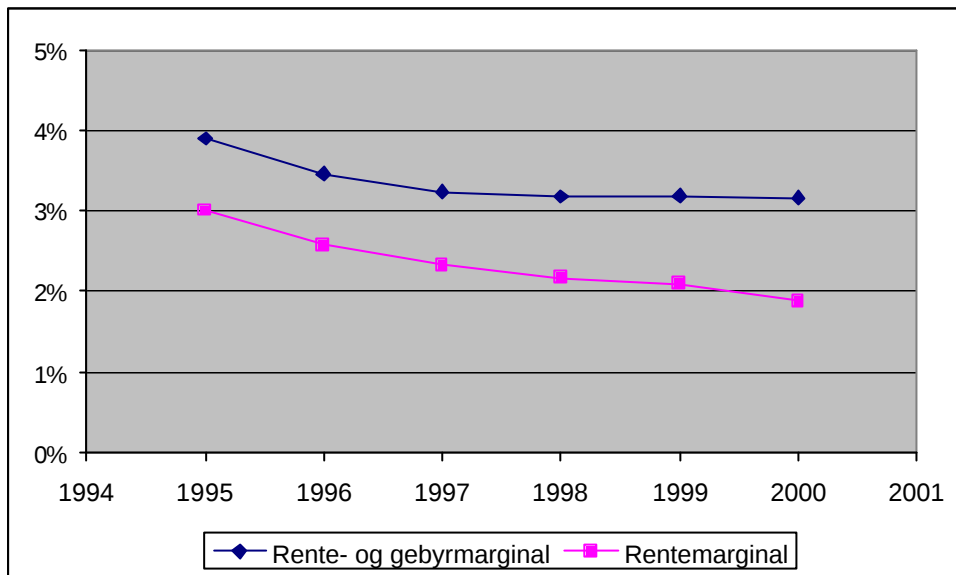
³ Jf. herved også gennemgangen i Konkurrenceredegørelse 2002, kap. 3.

Forbudet mod at opkræve gebyr af forretningerne betyder, at pengeinstitutterne i dag må søge deres omkostningerne ved ddankortsystemet dækket hos forbrugerne, enten ved at opkræve gebyrer eller ved en lavere indlånsrente.

Pengeinstitutternes indtægter fra gebyrer og provisioner er fordoblet fra 1995 til 2000. Disse indtægter stammer dog ikke fra gebyrer på Dankortet. Der er således kun et enkelt pengeinstitut, der kræver årsgebyr af sine kunder for et almindeligt Dankort. Derimod er det almindeligt at kræve gebyr, hvis kortholder ønsker, at kortet også skal forsynes med Visa, så det kan bruges i udlandet. Gebyret udgør typisk 150 DKK/år. Der er 1,8 mio. danskere, der har valgt et Visa/Dankort. Der er også kun et pengeinstitut, der opkræver gebyr, når kortholder bruger sit Dankort til at betale med i detailhandelen. Nykredit Bank opkræver således gebyr af forbrugere med en kerne-, basis- eller budgetkonto. Gebyret er på 0,75 DKK og gælder alle transaktioner på kontoen. Tidligere var det på 1 DKK/transaktion.

Der er således ikke noget, der tyder på, at kortholderne i noget væsentligt omfang bidrager til omkostningerne ved dankortsystemet via gebyrer. Det må derfor antages, at pengeinstitutterne har søgt omkostningerne dækket ind ved at holde en lav indlånsrente. En lav indlånsrente giver en større forskel til udlånsrenten og dermed en højere rentemarginal. Det kan skabe indtjening til dækning af omkostningerne til Dankortet. Renten for en almindelig konto med Dankort har således også hos de fleste pengeinstitutter været historisk lav - under $\frac{1}{2}$ pct. Enkelte pengeinstitutter, herunder internetbanker betaler dog mere.

Pengeinstitutternes indtjening fra rentemarginalen har imidlertid i de senere år været faldende. Pengeinstitutternes samlede rente- og gebyrmarginal er faldet med $\frac{1}{2}$ procentpoint fra 1995 til 2000, jf. figur 1.4.1. Og heri indgår, at nettoindtægterne fra gebyrer er steget, jf. foran. Hvis man ser bort fra gebyrindtægterne, så er rentemarginalen faldet væsentligt mere, nemlig over 1 procentpoint, jf. figur 1.4.1.

Figur 1.4.1: Udvikling i implicit rente- og gebyrmarginal

Kilde: Finanstilsynet, www.ftnet.dk og Nationalbanken, www.nationalbanken.dk.

Anm.: Beregning af implicit rente- og gebyrmarginal: $(\text{renteindtægter} + 0,5 * \text{netto gebyrindtægter}) / (\text{rente bærende aktiver}) - (\text{Renteudgifter} - 0,5 * \text{netto gebyrindtægter}) / (\text{rente bærende passiver})$.

Den faldende rentemarginal er tegn på, at konkurrencepresset på pengeinstitutternes rentesatser er blevet stærkere, ligesom det lavere renteniveau formentlig har spillet en rolle.

Såfremt § 14 ophæves, vil pengeinstitutterne kunne kræve op til 0,50 DKK pr. dankorttransaktion af detailhandelen, jf. Danske Banks tilsagn til Konkurrencerådet. Det svarer med det nuværende antal transaktioner til 220 mio. DKK på årsbasis. Hertil kommer ligesom i dag de gebyrer, som pengeinstitutterne kan opkræve af forbrugerne.

Der kan selvsagt ikke gives nogen garantier for den fremtidige udvikling, hvis § 14 ophæves. Det samlede virkning af gebyrindtægterne og konkurrencepresset på rentemarginalen jf. figur 1.4.1 tyder imidlertid på, at pengeinstitutterne vil blive presset til at give en væsentlig del af indtægterne fra et dankortgebyr videre til forbrugerne.

Detailhandelen vil skulle til at betale for at få indløst deres betalinger med Dankort. Det er imidlertid sandsynligt, at detailhandelen vil kunne overvælte disse omkostninger på forbrugerne. Det kan ske dels gennem særlige gebyrer, som skal betales af de kunder, der vælger at betale med et betalingskort, således som det fx kendes fra bæreposer. Og de omkostninger, der ikke dækkes ved sådanne gebyrer, må antages at blive indregnet i de almindelige varepriser. Detailhandelen behøver således ikke lide noget tab.

1.5 Kan pengeinstitutterne få gebyrindtægter af detailhandelen ved en fastholdelse af § 14 ?

En fastholdelse af § 14 i betalingsmiddeloven medfører ikke nødvendigvis, at pengeinstitutterne ikke alligevel kan øge deres gebyrindtægter. Pengeinstitutterne kan således tjene flere penge ved at satse på de internationale kort frem for på Dankortet. Det skyldes, at det ved en dispensation fra betalingskortloven er tilladt at opkræve et gebyr af betalingsmodtager på op til 0,75 pct. af transaktionsbeløbet, hver gang kortholder bruger et kort fra Eurocard, MasterCard, Visa mv. i forretningerne. 0,75 pct. svarer til 2,60 DKK for en gennemsnitstransaktion, og det er væsentligt mere end de 50 øre, som Danske Bank har forpligtet sig til maksimalt at opkræve for Dankortet, såfremt § 14 bliver ophævet.

Der er derfor en risiko for, at pengeinstitutterne i fremtiden lægger mere vægt på internationale kort, fx Visa frem for Dankort. Der er allerede i dag 1,8 mio. danskere, der har et Visa/Dankort. Et Visa/Dankort fungerer som et Dankort i Danmark, og som Visa i udlandet. Visa-applikationen er ikke aktiveret i Danmark.

Der vil imidlertid ikke være nogen problemer ved at skille de to dele af kortet ad eller ved at aktivere Visa-delen, så den kan benyttes i danske forretninger. Anvendes et sådant Visa-kort i Danmark, har pengeinstitutterne lov til at kræve gebyr af forretningerne - op til 0,75 pct. Det kan være en god forretning for dem. De kan samtidigt gøre det fordelagtigt for forbrugerne at bruge Visa-delen frem for Dankortet. De kan tilbyde dem kort uden årsgebyr, automatisk kredit, deltagelse i konkurrencer mv.

I dag opkræves således typisk 150 DKK i årsgebyr for et Visa-kort i Danmark. Hertil er ikke knyttet særlige fordele. I Sverige og Norge opkræves årsgebyr på 300 – 600 DKK for kort med op til 45 dages kredit. Hertil kommer, at kortholder samtidig får fx en rejseforsikring og tilbud om deltagelse i rabatordninger.

1.6. Chip

Et af de forhold, der i dag regnes for vigtige for den videre udvikling, er udbredelsen af chipteknologi. Chip ventes i alle lande at komme til at spille en væsentlig rolle ikke kun til betalingsløsninger men også for den tekniske udvikling i øvrigt.

Chip på betalingskort kendes allerede. De fleste lande i EU er ved at gå over til chip i stedet for magnetstribe. Det skyldes, at chipkort er langt bedre til at modvirke misbrug. Chip er vanskelige at kopiere - i modsætning til magnettriben. Chip giver også større sikkerhed for, at kortet er ægte. Forbrugerombudsmanden har udtalt, at han forudsætter, at pengeinstitutterne inden for få år sætter chip på Dankort. Chip kan løbende opdateres, og den kan lagre mange flere oplysninger end magnettriben. Pengeinstitutterne vil formentlig sætte chip på Dankortet før eller siden på grund af sikkerheden. For øjeblikket er tilskyndelsen dog beskeden. Chip er en del dyrere end magnettriben, der er 3,2 mio. Dankort, og det vil koste betydelige beløb at skifte over til chip.

Indtil videre har der heller ikke været særlige problemer med sikkerhed på Dankortet. Tabene har været små sammenlignet med andre lande. Navnlige er der meget

beskedne tab ved PIN-transaktioner. Men der er ingen sikkerhed for, at dette vil fortsætte uden udvikling af Dankortet.

I begyndelsen af 1990'erne lancerede PBS et særligt Danmønt kort, som er forsynet med chip. Danmønt er et forudbetalt kort, som kan bruges i særlige terminaler. Når kortholder betaler med et forudbetalt kort, trækkes beløbet direkte på kortet. Terminalen registrerer købet og tømmes senere for transaktioner periodevis. Kortholder behøver ikke have en løbende konto i et pengeinstitut. Danmønt har imidlertid ikke fået nogen stor udbredelse. Der er kun installeret terminaler et fåtal af steder, fx parkometre, vaskerier og billetautomater. Det skyldes til dels konkurrencen fra Dankort. Betalingsmodtagere, der har haft mulighed for at installere terminaler til Dankort, har set denne mulighed som mere attraktiv end Danmønt, da der ikke opkræves gebyr ved indløsning, hvorimod indløsning af Danmønt-transaktioner koster fra 0,05 til 0,15 DKK pr. transaktion. Dertil kommer, at praktisk taget alle danskere har et Dankort i forvejen. Forretningerne har derfor ikke kunnet regne med at tiltrække væsentligt flere kunder ved også at tilbyde at tage imod Danmønt.

Dette kan imidlertid ændre sig, når der også kommer chip på Dankortet. En almindelig chip kan i dag indeholde både en Dankort-applikation og en Danmønt applikation. Der vil ikke være væsentlige ekstra omkostninger ved at forsyne kortet med begge egenskaber. Terminaler til chip vil kunne læse både Dankort og Danmøntkort. Danmønt-kortet vil kunne genoplades, når indskuddet er brugt. Det vil fx kunne ske i pengeautomater eller på internettet⁴.

Med en Danmønt applikation på de 3,2 mio. Dankort vil det blive mere attraktivt for yderligere en række betalingsmodtagere at satse på kortløsninger. Busser, færger, og andre transportører har hidtil gennemgående ikke kunnet nyde fordelene ved betaling med kort. Der er ganske vist udviklet særlige terminaler, der bl.a. benyttes af taxavognmænd. De kommunikerer via satellit, men de er en del dyrere end almindelige terminaler. Med en Danmønt-applikation vil disse transportører få en billigere løsning. Danmønt-terminalerne behøver ikke være on-line til kortudsteder. Der er ikke behov for særskilt godkendelse af kortet og transaktionerne kan samles op i terminalen, indtil det er praktisk at tømme den, fx en gang i døgnet.

Med en Danmønt applikation på Dankortet vil der også være flere, som kan få et betalingskort, der kan bruges alle de steder, hvor man tager mod Dankort. Der er en stor gruppe danskere, som ikke kan få et betalingskort i dag. Pengeinstitutterne vurderer, at der er 400.000 danskere over 18 år, som ikke har et betalingskort. Det drejer sig bl.a. om personer uden fast arbejde, modtagere af sociale ydelser, pensionister mv. Denne gruppe er ikke blevet anset for kreditværdige og har derfor ikke kunnet få et Dankort med adgang til træk på en konto. De har været henvist til at få et hævekort. Derfor kan de ikke betale med kort i butikkerne. De har først skullet i banken eller hæve kontanter i pengeautomaterne.

⁴ Det er også muligt at oplade forudbetalte kort i detailhandelens terminaler. Det kendes fx i Tyskland, se kapitel 5 og bilag 8.

Med chip på kortet vil de kunne fylde kortet med fx 500 eller 1000 DKK ad gangen og herefter kunne anvende kortet alle de steder, hvor man normalt kan bruge et Dankort.

Det vil også være muligt at give et Danmønt-kort til unge under 18 år. I dag er fx forudbetalte taletidskort til unge populære hos forældre til børn, der giver deres børn en mobiltelefon.

Det kan også øge sikkerheden på internettet og gøre det mere trygt at handle på nettet. Forbrugerne vil ikke længere være nødt til at oplyse deres kortnummer og udløbsdato for kortet. De kan nøjes med at sende det aftalte beløb. Flere undersøgelser har vist, at frykten for misbrug af personlige, fortrolige oplysninger hidtil har bremset udviklingen af nethandelen.

En digital signatur på Dankortet ville kunne indebære yderligere samfundsmæssige fordele. Den digitale signatur kan indføres i Danmark på flere forskellige måder. Den enkleste er at satse på en software-model, hvor signaturen kan indlæses i husstandenes pc'er ligesom det i dag sker med homebanking programmerne. Denne løsning vil kunne bruges af mange danskere. Der er således 1,5 mio. husstande, der har homebanking.

Der ville imidlertid være en række fordele ved at placere den digitale signatur på Dankortet. Man ville således kunne forsyne en væsentlig større del af befolkningen med en digital signatur ved at placere den på Dankortet. Der er 3,2 mio. Dankort. Og antallet kan øges yderligere, hvis kortet udbygges med en Danmønt-applikation. Alle danskere vil kunne få et Dankort/Danmøntkort med digital signatur uden at skulle investere i en pc'er og tilhørende software.

Det ville også være en fordel, at man havde en sådan signatur med sig overalt, hvor man færdes. Danskerne er vant til at bruge deres Dankort overalt, og de bruger det også til ID. Det ville falde naturligt også at benytte kortet som ID på nettet, både når man handler, laver aftaler, og når man er i kontakt med offentlige myndigheder.

Omkostningerne til en digital signatur vil som udgangspunkt skulle afholdes af de danskere, der ønsker at benytte denne mulighed. Det er muligt, at staten vil søge at fremme udbredelsen ved særlige incitamenter i en startfase. Det offentlige vil således kunne spare penge og indhøste væsentlige effektivitetsgevinster ved digital kommunikation og administration. Den digitale signatur kan også lægges sammen med sygesikringskortet.

Der vil være omkostningsfordele, hvis den digitale signatur placeres på Dankortet samtidig med, at pengeinstitutterne alligevel implementerer chipteknologien på betalingskortene. Den digitale signatur kræver en kraftigere chip end Dankortet. Der skal anvendes en mere kompliceret teknologi til kryptering. Betalingsapplikationen kan imidlertid placeres i samme chip som den digitale signatur. Den vil koste noget mere end en simpel betalingschip. Men der vil være besparelser, hvis man kan tage

højde for udbygningen fra starten. Det er oplyst⁵, at de mest simple chip i dag koster under 1 \$, svarende til omkring 8,50 DDK. En avanceret chip, der tillige kan håndtere digital signatur, koster omkring 5 \$ (43 DDK). Hertil kommer omkostninger til kort, tilpasning af infrastruktur og kortlæsere mv.

1.7 Forholdene i andre lande

Sammenlignet med andre lande har danskerne forholdsvis få betalingskort, jf. tabel 1.7.1. De fleste danskere over 18 år har et Dankort eller Visa/Dankort og derudover et benzinkort, detailhandelskort mv. I de fleste andre lande har indbyggerne mange forskellige kort, og fx ofte flere forskellige detailhandelskort. Forskellen hænger sammen med den stærke stilling, som Dankort har. Næsten alle forretninger i Danmark tager mod Dankort. Derfor er der ingen grund til at have flere kort, bortset evt. fra et internationalt kort.

Der findes flere andre lande med stærke nationale debetkort som Dankort. Frankrig har således Carte Bleue. Men danskerne hører til dem, der anvender deres kort mest, når de skal købe ind i detailhandelen. Det gennemsnitlige beløb pr. transaktion ligger lavt. Forbrugerne er vant til, at de kan bruge Dankort over alt og således også til helt små køb fx i kiosker.

⁵ Kilde: Dansk Handel & Service, De samvirkende Købmænd og FDB/Coop Danmark

Tabel 1.7.1: Betalingskort i andre lande i 1999

	Antal betalingskort¹⁾ pr. 1.000 indbyggere	Antal transaktioner²⁾ pr. kort	Omsætning pr. transaktion	Antal Terminaler pr. 1.000 indbyggere
Italien	566	14	620	7.551
Frankrig	572	85	345	13.181
Danmark	597	120	337	13.155
Sverige	799	36	547	9.160
Finland	805	78	275	11.617
Østrig	852	11	534	3.231
Norge	1.273	52	453	14.697
Tyskland	1.299	7	685	3.663
Portugal	1.305	40	230	8.111
Belgien	1.309	30	424	9.746
Luxembourg	1.311	40	502	12.701
Spanien	1.485	8	358	18.902
Australien	1.495	40	279	14.268
UK	1.530	40	526	11.778
Holland	1.531	31	365	9.209
Gennemsnit	1.111	29	442	10.034

Kilde: Se kap. 4

1) Kun kort udstedt af pengeinstitutter andre finansielle institutter under tilsyn

2) Transaktioner i detailhandelen

De internationale kort, Visa, MasterCard, Eurocard, Amex og Diners Club har under 10 pct. af det danske betalingskortmarked. De internationale kort findes i alle lande og gennemgående med en væsentlig større andel af omsætningen end i Danmark. Betalingskortmarkederne er dog fortsat nationale markeder⁶.

Euroens indførelse kan ændre dette. Fra 1. juli 2002 er det bestemt, at gebyrerne for grænseoverskridende betalinger med betalingskort i euro ikke må overstige de tilsvarende nationale betalingsoverførsler. Når der gennemføres en kortbetaling med euro i en forretning, må gebyrerne således ikke være højere, hvis der er tale om en grænseoverskridende transaktion end for en indenlandsk overførsel⁷. Disse regler vil mindske barriererne for grænseoverskridende betalinger og vil fremme gennemførelsen af det indre marked. Så længe man ikke kan betale med euro i den danske detailhandel, vil reglerne ikke påvirke forholdene her i landet⁸.

⁶ Det er senest fastslået af Europa-Kommissionen i en afgørelse om Visa Internationals vilkår fra august 2001

⁷ Reg. (EC) No 2560/2001 19. december 2001

⁸ Regeringen kan bestemme, at grænseoverskridende betalinger i danske kroner også skal være omfattet af forordningen. Der er dog ikke truffet beslutning herom.

Vilkårene på de nationale markeder er forskellige. I Danmark er det fx pengeinstitutterne, der betaler for at indsamle transaktioner fra dankortterminalerne i detailhandelen. I andre lande betaler detailhandelen via deres teleregning eller til særlige service providere. Sådanne forskelle gør det vanskeligt at sammenligne landenes gebyrer og omkostningerne til driften af betalingskortsystemerne.

Gebyrerne for at indløse debetkort i andre lande varierer typisk fra 1-2 DKK. Enkelte lande ligger lavere. I nogle lande beregnes gebyret som en procent af transaktionen, typisk 0,5 - 1,5 pct. Det svarer til 1,75 – 5,25 DKK for en gennemsnitlig dankorttransaktion. Store detailkæder med mange transaktioner opnår væsentlige rabatter.

PBS' omkostninger til Dankort må også vurderes at ligge i den lave ende sammenlignet med andre lande. Pengeinstitutterne anslår, at Dankortsystemet i PBS årligt koster 250 mio. DKK. Det svarer til 57 øre i gennemsnit pr. transaktion, hvilket vurderes at være mindre end i de fleste andre lande. Det er tegn på, at dankortsystemet er drevet effektivt, og det kan være medvirkende til, at det indtil videre ikke har været attraktivt for konkurrenter til PBS at gå ind på det danske marked.

Der er imidlertid væsentlige stordriftsfordele ved edb-behandlingen af korttransaktionerne. Det gælder ikke mindst debetkort. Derfor har de danske pengeinstitutter haft omkostningsfordele ved at samle databehandlingen ét sted, nemlig hos PBS. I andre lande findes imidlertid kortvirksomheder, der behandler væsentlig flere transaktioner end PBS. Der er ikke nogen barrierer for teletransmission af kortoplysninger, og det betyder, at hvis PBS ikke fortsat er effektiv, vil pengeinstitutterne eller detailhandelen kunne sende deres transaktioner til udlandet og få dem behandlet der.

1.8 Regulering i andre lande

Der er ikke andre lande i EU, der har forbudt kortselskaberne at opkræve gebyr af betalingsmodtager. Sverige og Holland har forbudt NDR-reglen. NDR-reglen (No-Discrimination-Rule) er et vilkår, som kortindløser kan indsætte i sin aftale med detailhandelen. Den bestemmer, at detailhandelen ikke må kræve gebyr af de forbrugere, der betaler med kort. Et sådant vilkår kan heller ikke lovligt håndhæves i Danmark. Det skyldes, at betalingsmiddelovens § 14, stk. 3, fastslår, at betalingsmodtager har ret til at opkræve gebyr af den forbruger, der betaler med et betalingskort – dog ikke mere end forretningen selv skal betale i gebyr til kortindløser⁹.

Der findes heller ikke nogen særlige regler inden for EU om gebyrer for betalingskort ud over reglerne om grænseoverskridende betalingsoverførsler.

Bortset fra den nævnte regel er kortselskabernes gebyrer og aftaler således alene reguleret gennem de almindelige konkurrencebestemmelser, dvs. art. 81-82 i Traktaten og tilsvarende regler i de nationale konkurrencelovgivninger.

Europa-Kommissionen har for nylig behandlet Visa Internationals aftaler og vilkår. Behandlingen skyldtes en klage fra detail- og engroshandelens fælles organisation

⁹ UK har en tilsvarende regel som Danmark. Den gælder dog alene for kreditkort.

EuroCommerce bl.a. over gebyrerne i Visas system, specielt det såkaldte interbank-gebyr. Ifølge Visa-reglerne skal det pengeinstitut, der indgår aftale med en detailhandlende om at indløse hans betalinger, betale et formidlingsgebyr til det pengeinstitut, der har udstedt kortet. Dette gebyr fra en bank til en anden kaldes et interbank-gebyr. Visas gebyr er hidtil holdt fortroligt mellem deltagerne og er således ikke kendt af detailhandelen. EuroCommerce fandt, at dette gebyr hos Visa var konkurrencebegrænsende og helt skulle forbydes.

Efter at Visa har foreslået at ændre vilkårene, har Kommissionen i august 2001 meddelt, at den agter at godkende Visas regler¹⁰. Visas forslag og regler gælder kun for grænseoverskridende transaktioner. Der skal der indføres et sæt objektive regler til vurdering af størrelsen af gebyret. De objektive regler henviser til omkostningerne ved bl.a. at stille finansiering til rådighed for kortholderne og til den garanti, som kortindløser giver detailhandleren for, at han får sine penge. Endelig skal der skabes gennemsigtighed om gebyrsætningen således, at detailhandelen får indsigt i interbank-gebyrerne og grundlaget for deres beregning.

Kommissionens meddelelse betyder, at der nu foreligger et sæt spilleregler. Det er tilladt at aftale interbank-gebyrer, men det forudsætter, at der er gennemsigtighed om beregningen også over for detailhandelen. Det vil herefter være op til konkurrencemyndighederne at gribe ind, hvis spillereglerne ikke følges og gebyrerne bliver for høje.

1.9 Konklusion

De fire forudsætninger for konkurrence, som blev opstillet ved Folketingets vedtagelse af betalingsmiddeloven i 1999 må nu anses for opfyldt. Der kan ikke hermed gives nogen garanti for fuldkommen konkurrence på kortmarkedet fra det øjeblik, hvor det bliver tilladt at opkræve gebyr af detailhandelen. Det er normalt, at der går nogen tid før overgangen fra et reguleret marked til konkurrence er slået igennem i praksis.

Situationen er imidlertid den, at hvis pengeinstitutterne eller PBS, efter at § 14 er ophævet, opkræver urimelige priser, så vil andre aktører, fx internationale indlødere og større datacentraler, kunne komme ind på markedet og tage konkurrencen med PBS op. Alle dele af betalingskortmarkedet vil være konkurrenceudsat. Der vil således ikke være barrierer, der hindrer, at udenlandske udbydere tilbyder detailhandelen at indløse betalinger og evt. samtidig andre pengeinstitutydelser.

En ophævelse af § 14 vil være i overensstemmelse med sigtet i loven fra april 1999. Det vil betyde, at det bliver tilladt at opkræve gebyr af detailhandelen, når der betales med et Dankort. Pengeinstitutterne vil skulle konkurrere om opgaven, og PBS' dominerende stilling på markedet kan udfordres af andre.

¹⁰ EFT C 226/31 af 11. august 2001. Der foreligger pr. 1. april 2002 ikke en afgørelse fra Kommissionen i sagen.

Herover for står, at der ikke er nogen garanti for, at der kommer skarp konkurrence, efter at § 14 er ophævet. Der er mao. en risiko for, at pengeinstitutterne vil beholde en del af de forøgede gebyrindtægter frem for at hæve indlånsrenterne. Det kan lægges grunde, at man overvejer at fastholde § 14. Derved går pengeinstitutterne glip af nogle indtægter. Deres interesse i at videreudvikle Dankort vil formentlig herefter være begrænset.

Der kan i overvejelserne også indgå, at ophævelsen af gebyrforbudet i § 14 begrænses til, at det kun blev tilladt at kræve gebyr af Dankort/Danmøntkort med chip. Det ville sikre pengeinstitutternes interesse i fortsat videreudvikling af Dankort.

Pengeinstitutterne ville ganske vist have mulighed for at få finansieret udviklingen af Dankort med ved at opkræve gebyr direkte af forbrugerne. Herunder kunne de opkræve gebyr fra de forbrugere, der ønsker chip. Chippen giver således forbrugeren adgang til en række nye muligheder. Udviklingen ville dog ikke komme til at ske hurtigt, og chippen ville næppe få samme udbredelse.

Dertil kommer, at der kunne opstilles bestemte krav, som en chip på Dankort skulle opfylde. Fra det offentliges side kunne en mulighed være den digitale signatur. Det ville skaffe alle voksne danskere adgang til en digital signatur inden for kort tid. Det kunne også overvejes at kræve en Danmøntfunktion på kortet. Alle danskere over 18 år har i dag konto i et pengeinstitut, hvor de kan få et Dankort eller et Danmøntkort. En digital signatur på Dankort/Danmøntkort ville dermed føre til en bred udbredelse af adgangen til digital kommunikation.

Det ville også være en mulighed at underkaste gebyret, som kunne opkræves, skærpet prisregulering. Der gælder allerede nu regler, der giver Konkurrencestyrelsen en udvidet adgang til at gribe ind over for gebyrer, der er højere, end de ville være under virksom konkurrence. Det kunne imidlertid overvejes at skærpe disse bestemmelser i overgangsperioden efter, at § 14 er ophævet. Man kunne fx indføre særlige garantier mod prisdiskrimination, som kunne gælde også efter, at Danske Banks tilsagn til Konkurrencerådet er udløbet i 2006. Formålet hermed skulle være at reducere risikoen for, at mindre detailhandlende belastes med højere gebyrer for indløsning end de store kæder. Det ville endvidere være muligt at indføre en regulering efter best-practise-reglerne, som man kender det fra telelovgivningen, således at indløsningsgebyret ikke måtte være højere end i det eller de billigste, sammenlignelige EU-lande.

2 Hvordan fungerer betalingskort?

2.1 Rapportens baggrund

Dette er den tredje rapport til erhvervsministeren siden ændringen af betalingskortloven i april 1999. En ændring der medførte, at det blev tilladt at opkræve gebyr af betalingsmodtager ved fjernhandel, herunder internethandel, når der bruges et elektronisk betalingsmiddel, fx betalingskort, kode og lignende ved elektronisk betaling. For den almindelige handel (fysiske handel) er det fortsat ikke tilladt at opkræve gebyr af betalingsmodtager, når det gælder dankortbetalinger.

Det overordnede formål med ændringen af loven i april 1999 var at fremme e-handelen. Folketinget ønskede specielt at gøre det mere attraktivt for kortudstederne at understøtte betaling med Dankort på internettet. Danmark er blandt de lande i verden med fleste private pc'ere opkoblet til internettet. Der var derfor gode forudsætninger for e-handel. Men e-handelen havde svært ved at komme i gang. Forbrugerne benyttede sig ikke af mulighederne i særligt stort omfang. Den danske e-handel var beskeden sammenlignet med andre nordeuropæiske lande og USA.

Blandt hovedårsagerne til dette blev der peget på, at det ikke var muligt at benytte Dankortet ved internethandel. Betaling på internettet forudsætter anvendelse af et elektronisk betalingsmiddel, og Dankort er det mest udbredte elektroniske betalingsmiddel i Danmark. 7 ud af 10 voksne danskere har et Dankort, og de bruger det flittigt. Inden for EU er danskerne således blandt de brugere, der anvender deres betalingskort mest.

Udstederne af Dankort – pengeinstitutterne – fandt det imidlertid ikke attraktivt at gøre det muligt at benytte Dankort ved internethandel. De fandt, at risikoen ved betaling med kort på nettet var for stor. Risikoen kunne mindskes væsentligt ved at investere i nye sikkerhedssystemer og procedurer. Men så længe det ikke var muligt at opkræve gebyrer af betalingsmodtager, var det ikke attraktivt for udsteder og indløser at finansiere disse investeringer.

Det betød, at der var risiko for, at de fordele, der er forbundet med informationsteknologien og elektronisk handel, ikke ville komme danske forbrugere og virksomheder til gode i samme udstrækning, som i andre lande. Det ville være af stor betydning, at Dankortet også kunne benyttes ved e-handel. Det var baggrunden for at tillade, at der blev opkrævet gebyr af betalingsmodtager i den ikke-fysiske handel.

Efter at forbudet mod gebyrer ved betaling på nettet er ophævet, er der kommet gang i e-handelen. I dag opkræves betalingsmodtager gebyr hver gang, kortholder anvender sit Dankort til at købe ind på internettet. For de almindelige transaktioner, hvor der ikke er anvendt særlige sikkerhedssystemer, er gebyret 1,95 DKK pr. transaktion + 0,1 pct. af beløbet i risikopræmie, jf. kapitel 3. Anvendelsen af Dankort til betaling

på internettet er steget fra 200 gange pr. dag i sommeren 1999 til 6.000 gange pr. dag i januar 2002. Danskernes handel på nettet er stadig begrænset, men den er steget væsentligt, og vi ligger ikke langt efter de førende lande i EU.

Forbudet mod at opkræve gebyrer fra betalingsmodtager blev opretholdt for betalinger ved fysisk handel, men der blev indsat en revisionsklausul om, at forslag til revision af betalingskortlovens § 20 skulle fremsættes for Folketinget senest 1. november 2001. Baggrunden herfor var, at en fuldstændig liberalisering ikke automatisk ville føre til den ønskede konkurrence på markedet. Kortbetalingerne i Danmark var hidtil foregået i et reguleret marked, hvor forretningerne havde indstillet sig på, at det ikke var tilladt at opkræve gebyr, når kunderne betalte med et kort. Det er normalt ikke problemfrit at ophæve reguleringer fra dag til dag på et reguleret marked. Der vil altid gå nogen tid, før aktørerne har tilpasset sig de nye vilkår og har omstillet sig til virksom konkurrence.

Dankortets position på betalingskortmarkedet gjorde, at der i en overgangsperiode ville være en risiko for, at der kunne opstå en situation, der dels kunne føre til samfundsmæssigt uacceptable priser og vilkår, og dels kunne skabe vanskeligheder for potentielle konkurrenter.

I bemærkningerne til lovforslaget blev der fastsat fire konkurrenceforudsætninger, som skal være opfyldt, før § 20 (nu § 14) kan ophæves.

1. For det første skal der være en flerhed af udstedere af betalingskort. Blandt disse skal flere uafhængigt af hinanden udstede debetkort.
2. For det andet skal der være flere virksomheder, der tilbyder betalingsmodtagerne indløsning af blandt andet Dankortet.
3. For det tredje må indløsere af dankortbetalinger ikke stille tekniske krav, der hindrer, at forretningernes terminaler kan bruges til andre betalingskort.
4. For det fjerde må indløsere af dankortbetalinger ikke stille tekniske krav, der hindrer, at forretningernes terminaler kan kobles op på andre indløser/operatører end pengeinstitutterne og PBS.

Disse forudsætninger anses for at være nødvendige for fuld og reel konkurrence på betalingskortmarkedet. Til at vurdere om de er opfyldt, har erhvervsministeren nedsat et betalingskortpanel. Panelet skal endvidere vurdere om opfyldelsen af de fire forudsætninger er tilstrækkelige for fuld og reel konkurrence på betalingskortmarkedet. Panelet afgiver en udtalelse til økonomi- og erhvervsministeren om situationen.

Konkurrencestyrelsen skal ifølge betalingskortloven føre tilsyn med betalingskortmarkedet. Styrelsen er tillagt hjemmel til at indhente oplysninger om forholdene hos kortvirksomheder mv. og til at gribe ind, såfremt der konstateres priser eller avancer, som bedømmes som urimelige, jf. betalingskortlovens § 20a (nu § 15). Styrelsen skal afgive en årlig rapport til økonomi- og erhvervsministeren, hvor der gøres rede for

udviklingen, og hvorvidt de nævnte forudsætninger for konkurrence er opfyldt. Rapporten skal evalueres af betalingskortpanelet.

Betalingskortloven fra 1984 blev i maj 2000 afløst af Lov om visse betalingsmidler¹¹ (betalingsmiddeloven). Loven indebar en forenkling og præcisering af bestemmelserne i den gamle lov. Bestemmelserne i betalingskortlovens § 20 og 20a om gebyrer blev overført uændret i den nye lov som §§ 14 og 15. Der blev indført en ny regel i § 16, der forbød brugen af handle-all-cards-klausuler. Det betyder, at indløser af et betalingskort ikke må betinge sig, at betalingsmodtager også skal modtage andre betalingskort. Revisionsbestemmelsen i betalingskortloven blev overført som § 24, stk. 4, i betalingsmiddeloven.

Erhvervsministeren fremsatte den 24. oktober 2001 forslag til revision af betalingsmiddeloven. Forslaget indebar, at fristen for at fremsætte forslag til revision af § 14 blev udskudt 1 år til november 2002¹². Lovforslaget bortfaldt, da der blev udskrevet folketingsvalg 31. oktober 2001. Der er ikke efter folketingsvalget og VK-regeringens tiltræden fremsat noget forslag til revision af § 14. Økonomi- og erhvervsministeren har tilkendegivet, at han vil afvente fremlæggelsen af denne rapport.

2.2 Hvad er et betalingskort?

Et betalingskort er et betalingsmiddel, der kan bruges til at betale for varer og tjenesteydelser i alle typer af forretninger og ved fjernkøb, fx ved handel på nettet, telefonbestillinger, samt i automater, fx parkeringshuse, billetautomater og brobizz. De fleste betalingskortet kan man også benytte til at hæve kontanter eller overføre penge i pengeinstitutternes hæveautomater. Dankort kan i Danmark også bruges som ID-kort, fx hvis man betaler med check.

Et betalingskort er i konkurrence med andre betalingskort, kontanter, bankoverførsler, betalingsservice, giro og check. Desuden er der kommet en række andre elektroniske betalingsmuligheder, e-money, e-purse, mobilbetalinger, mikrobetalinger, der også kan være i konkurrence med betalingskort. Disse betalingsmåder har i de seneste år vundet indpas, flere af dem er dog koblet op på et betalingskort.

Kontanter anvendes i dag navnlig til småbetalinger samt i forretninger mv., der ikke tager mod kort. Check er forbeholdt de noget større betalinger. Check anvendes således fortsat som betaling mellem forretninger (B2B).

Kontantbetalinger forudsætter, at kunden før købet har hævet penge. Kunden sparer derfor tid ved at betale med et betalingskort eller et andet elektronisk betalingsmiddel i stedet for kontanter. Forretningen har fordel ved at skulle håndtere færre kontanter. Det giver også øget sikkerhed for de butiksansatte. Endelig sparer pengeinstituttet penge til kasseekspeditioner, og det har måske også fordel af, at indestående på kundens konto er højere end ellers.

¹¹ Lov nr. 414 af 31. maj 2000 om visse betalingsmidler

¹² Forslag til ændring af lov om visse betalingsmidler findes som bilag 2.

Anvendelsen af check er faldet drastisk siden betalingskortene kom på markedet. Da checken blev indført, indebar det en væsentlig forenkling for forbrugerne. Man var ikke længere nødt til at have så mange kontanter på sig. Men betalingsmodtagerne skulle stadig hen i et pengeinstitut for at indløse checken. Check medførte også fra starten en række håndteringsomkostninger i pengeinstitutterne. I dag er checkhåndteringen blevet automatiseret.

Et betalingskorts nytte for forbrugeren afhænger af, om det kan bruges mange steder. Hvis han kan være sikker på at kunne betale med kort overalt, behøver han slet ikke kontanter. For forretningerne er det en fordel at kunne modtage betaling med mange forskellige kort. Det tiltrækker kunderne. Endelig har kortudstederne fordel af, at der er mange kort i omløb, og at mange forretninger tager imod kort.

Et betalingskort var oprindeligt et plastikkort forsynet med en magnetstribe. I de senere år er magnetstriben i en række lande erstattet af en microchip. Det forventes, at chip i løbet af en række år vil have erstattet magnetstriben helt. I magnetstriben og chippen er lagret oplysninger om kortnummer, udløbsdato og i flere tilfælde også kortindehavers navn og ID. Moderne chip kan indeholde et elektronisk kredsløb, der kan opsamle og lagre data, så oplysninger og informationer løbende kan ændres og opdateres. De seneste generationer af chipkort kan programmeres til at udføre beregninger mv. De kan også udbygges til at indeholde specielle funktioner, som fx sikkerhedsnøgler, digital signatur samt andre funktioner, der kan aftales mellem udstederen og forbrugeren (kortholder), fx rabatter på køb i bestemte forretninger eller opsamling af bonuspoint.

Når kortholder bruger sit kort, skal det for det første kontrolleres, om han er berettiget til at anvende det. Det kan ske ved underskrift, der kan sammenholdes med den underskrift, som evt. findes på kortet. Det er i Danmark almindeligt, at kortholder skal bekræfte betalingen/transaktionen ved at indtaste en PIN-kode¹³. Nogle betalingskort, fx Dankortet, er desuden forsynet med et billede af kortholderen til yderligere legitimation.

Derudover skal det tjekkes, om kortet er gyldigt eller om kortudsteder har spærret det, fx fordi der ikke er dækning på kontoen, eller fordi det er meldt bortkommet. Det sker ved at sammenholde kortnummer mv. med kortudsteders spærreliste, som jævnligt opdateres. For visse kort i udlandet (Visa Elektron og Maestro) foretages saldokontrol, dvs. kontrol med at der er dækning på kortholders konto, hver gang det anvendes. Det giver øget sikkerhed men indebærer samtidig også større omkostninger.

Der er flere typer af betalingskort: Hævekort, debetkort, kreditkort, kontokort og forudbetalte (betalings)kort.

¹³ Forklares i bilag 9. En PIN-kode er personlig; den må kun være kendt af den retmæssige bruger af kortet.

Hævekort

Hævekort er udstedt af pengeinstitutter til brug for kunderne. Kortene kan efter aftale bruges til at hæve kontanter eller til at overføre penge fra egne konti. Hævekortene kan benyttes i pengeinstituttets hæveautomater. De fleste hævekort i Danmark kan alene benyttes i det pengeinstitut, der har udstedt det. Nogle pengeinstitutter har dog et samarbejde om hævekort. Tilsvarende findes i andre lande eksempler på, at pengeinstitutter har indbyrdes aftaler om anvendelse af hævekort.

Debetkort

Dankortet er et debetkort. Et debetkort er et betalingskort, der direkte er tilknyttet brugerens (kortholders) bankkonto. Kortet bruges til at generere betalinger, som hævnes via kontoen. Når kortholder bruger sit Dankort i et supermarked afregnes mellem pengeinstituttet, kortholder og supermarkedet så hurtigt, det er muligt, som regel inden for 24 timer. Tidsrummet afhænger af hvilken terminal og opkobling, supermarkedet har til systemet. Dankortet kan også anvendes som hævekort i alle pengeinstitutters automater.

Debetkort udstedes i praksis kun af pengeinstitutter. Det skyldes, at pengeinstitutter i Danmark (og tilsvarende i de andre EU-lande) har eneret på at markedsføre sig som modtagere af indskud, jf. bank- og sparekasselovens § 1, stk. 5. Dankortet er knyttet til en løbende konto.

Tilsvarende Dankortet findes i flere andre lande nationale debetkort udstedt af pengeinstitutter i samarbejde, fx det franske Carte Bleue og det hollandske PINpas. De internationale kortselskaber Visa og Europay har også debetkort. Visa-delen af det danske Visa/Dankort er således et debetkort, som kan anvendes uden for Danmark. Der udstedes ikke andre internationale debetkort i Danmark.

Kreditkort

Kreditkortene giver kortholder en kredit, inden der skal betales. Kredittens størrelse og kredittiden vil være aftalt på forhånd. Kortholder modtager herefter periodevis en samlet opkrævning. Det mest almindelige i Danmark er at opsamle alle køb inden for en måned, og så udligne og afvikle saldoen inden for 15-45 dage. Kredittens omfang og afvikling kan imidlertid variere alt efter, hvad der er aftalt mellem parterne.

I de fleste lande udsteder finansielle institutter kreditkort, men de udstedes også af virksomheder, der ikke er finansielle institutter. De største udstedere af kreditkort er tilknyttet Visa og Europay/MasterCard, American Express og Diners Club. De har globalt store markedsandele i de fleste lande. Desuden udsteder benzinselskaber og detailhandlen i de enkelte lande normalt kreditkort. I Danmark er de internationale betalingskort (MasterCard/Eurocard, American Express, og Diners Club) alle kreditkort. Det samme gælder de betalingskort, som detailhandlen og benzinselskaberne udsteder.

Forudbetalte kort

En anden form for betalingskort er forudbetalte kort. Disse kort er udstedt med faste beløb på forhånd, som kortholder løbende kan bruge. Eksempler i Danmark på forudbetalte kort er Danmønt, trafik kort og taletidskort. Disse kan bruges til at købe va-

rer og tjenesteydelser for. Brugen er begrænset, idet de ofte kræver specielle terminaler, fx telefonterminaler, terminaler i/ved tog og busser etc. For de fleste kort har situationen hidtil været, at kortet var værdiløst, når værdien var opbrugt. Efterhånden er der kommet kort, der kan genoplades i særlige terminaler eller evt. på private pc'ere med kortlæsere via internettet.

De forudbetalte kort er navnlig praktiske ved små beløb, fx i telefonboks eller ved køb af billetter, parkeringspladser, frimærker m.v. De kræver ikke samme kontrolforanstaltninger som debetkort. Dertil kommer, at de kan bruges af alle. Kortene er upersonlige. Det betyder, at de har samme status som kontanter. Det kræver ingen kode eller underskrift at benytte dem. Til forskel herfra forudsætter et debet- og kreditkort mv. som hovedregel, at kortholder er personlig myndig (dvs. 18 år), ligesom kortselskabet stiller krav om kreditværdighed. Det er således ikke alle voksne personer, der kan få et Dankort. For kreditkort er kravene endnu strengere.

Der findes en række andre betalingsformer end kortbetalinger. Flere af disse omtales i kapitel 6.

Terminaltyper

En forudsætning for at kortholder kan bruge sit betalingskort i den almindelige handel og hæve kontanter i pengeinstitutternes automater er, at der er en eller anden form for terminaler, der kan modtage kortet. På internettet kan man bruge en pc'er.

Pengeautomater

Der findes særlige hæveautomater. De er normalt placeret i eller uden for pengeinstitutterne samt enkelte andre steder, fx i butikcentre. I andre lande kaldes de normalt ATM-terminaler.¹⁴ Pengeautomater er forholdsvis bekostelige, bl.a. fordi de indeholder kontanter og skal sikres mod indbrud. En almindelig automat kan koste fra 195.000 DKK, dertil kommer selve indbygningen.

I automaten kan kortholder hæve kontanter, forudsat han har en PIN-kode. Hæveautomaterne i Danmark er koblet op på bankernes edb-centraler, der er i indbyrdes on-line-forbindelse. Det betyder bl.a., at det er muligt at bruge sit Dankort i alle pengeautomaterne, dvs. også i de automater, der står tilknyttet et andet pengeinstitut. I de fleste automater kan man også bruge de internationale kreditkort.

Flere danske pengeinstitutter er ved at omstille deres automater til chip. Det hænger sammen med, at de internationale kortselskaber er ved at gå over til chip i stedet for magnetstriben. Chip og chipkortlæserne skal opfylde en fælles standard EMV¹⁵. Den første udenlandske chiptransaktion i en dansk pengeautomat fandt således sted den 1. april 2001, hvor der blev hævet penge med både et udenlandsk Visa- og MasterCard chipkort. Siden den første transaktion er antallet af pengeautomater, der kan modtage chipkort steget stærkt og pr. ultimo 2001 var ca. 600 pengeautomater blevet opgraderet til at kunne modtage chipkort.

¹⁴ Automated Teller Machine

¹⁵ EMV standard er fastsat af Eurocard, MasterCard og Visa

Betalingsterminaler

De terminaler, der står i forretningerne (salgsterminaler (POS= Point of Sale)) kaldes EFTPOS-terminaler¹⁶, hvis de er elektronisk forbundet med kortsystemet. Derudover findes mekaniske terminaler – i Danmark betegnet ”fluesmækkere”. Fluesmækkere er desuden udbredt som reserveløsning, hvis den elektroniske terminal svigter.

De elektroniske terminalerne kan være integreret med forretningernes kasseapparater eller være selvstændige terminaler. De selvstændige terminaler er noget dyrere.

Når kortholder anvender sit kort i detailhandelen, kontrolleres det, at kortholder har ret til at bruge kortet; samt at kortet er gyldigt og ikke spærret. Dertil kommer, at kortholder skal godkende selve betalingen, og endelig skal alle relevante oplysninger om transaktionen formidles videre til betalingsmodtagers og kortudsteders pengeinstitutter, så de forskellige konti kan blive ajourført.

Hvis forretningen anvender fluesmækker, må den selv sørge for at sikre sig, at kortholder har ret til at bruge kortet, fx ved visning af ID. Kontrol af at kortet ikke er spærret, forudsætter i Danmark opkald til PBS eller til den bank, der har udstedt kortet. PBS udsender såkaldte spærrelister over kort, der ikke må benyttes. Betalingen bekræftes ved kundens underskrift, hvorefter papiroplysningerne indsendes til PBS eller afleveres i banken, således at de kan blive indtastet i systemet (datafangst).

De mest anvendte elektroniske terminaler i Danmark er PIN-kodeterminalerne (dankortterminalerne). I terminalerne identificerer kortholder sig ved en PIN-kode, som er personligt. Kortet tjekkes (autoriseres) ved, at terminalen kalder op til PBS, hvor det elektronisk holdes op mod registrene for spærrede kort. Når PBS har bekræftet, at kortet er gyldigt, kan kortholder godkende betalingen i terminalen. Herefter sendes oplysningerne om transaktionen til clearing. Clearing og afvikling sker for Dankortet en gang i døgnet ved at alle oplysninger og beløb opgøres samlet, hvorefter beløbene trækkes samlet fra kortholders konto og overføres til de forskellige betalingsmodtagere.

Ved siden af PIN-kode terminalerne findes signaturbaserede terminaler, såkaldte telenota- og telenotaterminaler. De bygger på, at terminalerne leverer en nota, som kortholder skal underskrive som accept af handlen. Det betyder, at kortholders ID og bekræftelse af handlen ikke sker elektronisk som ved PIN-kode terminalerne. Ellers fungerer disse terminaler næsten på samme måde som PIN-kode terminaler. Telenotaterminalerne ringer således op til PBS og får kortet kontrolleret, og betalingerne sendes efterfølgende elektronisk til clearing. I telenota-løsningen kontrolleres kortet op mod en offline spærreliste. De signaturbaserede terminaler er gennemgående noget langsommere end PIN-kode terminalerne. Hertil kommer den tid, der går med at underskrive notaerne og håndtere notaernes oplysninger.

Der er i slutningen af 2001 og begyndelsen af 2002 kommet nye terminaler i handelen i Danmark - flexterminaler. Disse terminaler skal leve op til konkurrenceforud-

¹⁶ Electronic Funds Transfer at Point Of Sale

sætning nr. 3 og 4. Det betyder, at de fra starten kan kommunikere med flere forskellige operatører – også andre end PBS og pengeinstitutterne. Terminalerne skal også kunne bruges til chipkort.

De nye terminaler findes i versioner til PIN eller underskrift eller begge dele. De er baseret på EMV-standarder. Det betyder, at de kan modtage internationale kort.

Det er vigtigt for forretningerne og for pengeinstitutterne, at deres terminaler er forberedt til chip. De internationale kortselskaber Visa og Europay har nemlig vedtaget, at fremtidige tab ved misbrug fra 1. januar 2005 vil blive pålagt den part (udsteder eller indløser), som ikke har gjort sig parat til chip. Det er sandsynligt, at pengeinstitutterne vil stille tilsvarende krav til forretningerne. Det betyder, at forretningerne må sørge for at deres terminaler er omstillet til chipkort inden 2005. Ellers risikerer de selv at skulle dække alle tab med kortbetalinger i deres butikker.

2.3 Opbygningen af betalingskortmarkedet

Der er mange fordele ved et betalingskortsystem. Forbrugerne behøver ikke gå så tit i banken og hente kontanter. De har altid et betalingsmiddel på sig. Betalingskort gør det også nemt at hæve valuta i andre lande. I de fleste EU-lande kan man hæve kontanter i pengeautomaterne.

Forretningerne har fordele. Kortbetalinger er hurtige, og de sparer omkostninger til håndtering af kontanter. Det er vigtigt for turistforretninger at kunne markedsføre sig som modtagere af de internationale kort. Men kortsystemerne medfører også omkostninger for forretninger. Det er butikkerne, der skal investere i terminalerne. I forhold til checks er kort dog væsentligt billigere for forretningen.

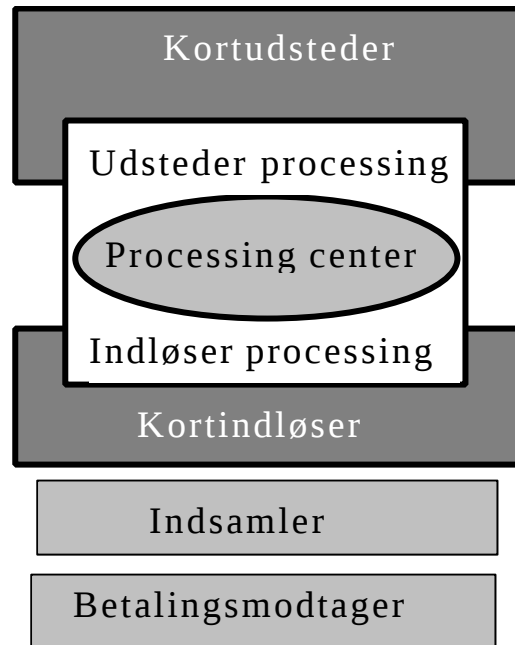
I Danmark er det almindeligt, at kortholder kan hæve kontanter i forbindelse med køb. Forretninger med dankortterminaler accepterer normalt, at forbrugerne hæver op til 3.000 DKK på deres kort. Det hænger sammen med de garantier, kortudstederne giver for betalingstransaktionen, forudsat den er gennemført forskriftsmæssigt. Kortudsteder garanterer op til 3.000 DKK, når kortholder bruger sit Dankort sammen med PIN. PIN - transaktioner er en meget sikker betalingsform i Danmark. Ordningen indebærer også fordele for forretninger, der slipper for at ligge inde med store kontantbeholdninger. Samlet hæver forbrugerne kontantbeløb i forretningerne svarende til 30 pct. af de samlede dankortbetalinger i detailhandelen.

Pengeinstitutterne har også haft store besparelser, bl.a. fordi de administrativt tunge checkbetalinger er trængt i baggrunden. Kortholder er gået over til at hæve kontanter i automaterne eller i butikkerne. En svensk undersøgelse viser, at pengeinstitutternes omkostninger halveres, når kunden anvender sit kort i automaterne fremfor at hæve kontanter ved kassen.¹⁷ Når kunden hæver kontanter i forretninger i forbindelse med køb af varer, sparer pengeinstitutterne endnu mere.

¹⁷ Konkurrence på bankmarknaden, Konkurrenceverket 1999, side 59.

Med udgangspunkt i figur 2.3.1. kan forholdene og de forskellige aktører skematisk beskrives således:

Figur 2.3.1: Aktører på kortmarkedet



Kortudstedere er pengeinstitutter, benzinselskaber, detailhandlen og finansielle institutter. De udsteder hævekort, debetkort, forudbetalte kort, kreditkort m.v. Der findes omkring 250 udstedere af betalingskort i Danmark.

Processing (databehandling af autorisationer, clearing og afregning) – kan udbydes af virksomheder med adgang til en infrastruktur og som har tilstrækkelig datakraft. Udstederprocessing omfatter transaktioner med kortholder, samt autorisationer af kort, spærring af kort mv.

Indløserprocessing omfatter databehandling af transaktionerne i forretningerne, dvs. autorisation og opgørelse af betalingerne samt videregivelse af de relevante oplysninger om selve betalingen.

Alle transaktioner med Dankort i butikkerne processes i dag hos PBS. En række kreditkort processes hos andre datacentre.

Infrastruktur er en forudsætning for drift af et betalingssystem. Den omfatter en fysisk og en ikke-fysisk del. Den fysiske del er terminalerne, forbindelsen til terminalerne, datacentraler mv. Normalt sker selve datatransmissionen via telenet. Dankort-terminalerne har deres eget net. De signaturbaserede terminaler bruger det almindelige telefonnet. Fluesmækkerne bruger postvæsenet, når notaerne skal sendes til datafangst.

Den ikke-fysiske del er aftalerne mellem de forskellige parter. Udbydere af infrastrukturydelser er de selskaber, der har kontrol over adgangen til tilsluttede termina-

ler og forbindelserne til indløser og udsteder. I Danmark udbydes den mest brugte infrastruktur af PBS, og alle elektroniske betalingstransaktioner går i dag igennem denne infrastruktur. Dankortterminalerne er således alle koblet direkte op på PBS.

En særlig infrastrukturole spiller rettighedshaver til selve kortkonceptet. Varemærkerettigheder og ophavsrettigheder til Dankort er placeret i Dankort A/S. Dankort A/S fastlægger de grundlæggende krav til de selskaber, der ønsker at udstede og indløse Dankort, og skal sikre at alle de forskellige deltagere i dankortsystemet lever op til de krav, der stilles. Det sker ved licensaftaler med kortudstedere og -indløserne. Dankort A/S udsteder ikke selv kort og indgår ikke indløsningsaftaler. Det har således ikke direkte kontakt til forretningerne og forbrugerne, men det fastlægger alle de fælles krav, som licenshaverne skal overholde, fx de tekniske regler for udstedelse af kort (PIN-koder), udseende af kort (logo) og for behandling af indsigelser (fx om hvor hurtigt de skal håndteres). Dankort A/S skal også varetage udviklingen af kortkonceptet, fx overgang til chip og placering af nye funktionaliteter på det fælles Dankort.

Tilsvarende rolle har fx Visa International for Visa og Europay for Euro-card/MasterCard.

Kortindløser udbyder indløsningsaftaler til betalingsmodtager (forretning). Indløsningsaftalen indeholder bestemmelser, hvor indløser forpligter sig til at sørge for at forretningen får sine penge inden for en vis frist. Indløser skal således sørge for overførsel af betalingen fra udsteder og skal sørge for, at de relevante oplysninger samles og sendes til kortudsteder mv. Indløsningsopgaven forudsætter adgang til datakraft. Pengeinstitutterne er indløserne i relation til Dankort. I Danmark er PBS indløser af internationale kreditkort, men forretninger kan også vælge en udenlandsk indløser, ligesom PBS fungerer som indløser for udenlandske forretninger. Indløsning af debetkort er en standardoperation, mens indløsningen af en kreditkorttransaktion i højere grad er individuel, bestemt af aftalen med kortholder og af betalingsmønsteret.

Indsamler router betalingsoplysninger fra forretningerne til de rigtige indløserne. Indsamling af betalingsoplysninger kan præsteres af alle med adgang til et telenet med forbindelser til terminalerne. Indsamler træder ind mellem forretningen og indløser.

Arrangementet kan være forskelligt, indsamler kan således påtage sig visse serviceopgaver over for indløser eller forretningen. PBS fungerer fx som indsamler for kortbetalinger på Øresundsbroen. Det betyder, at alle transaktioner ved betalingsstedet sendes til PBS i Ballerup, hvorfra de routes videre til de enkelte indløserne evt. i andre lande.

Betalingsmodtager er en forretning, der tager mod betaling med kort. Forretningen skal have en aftale med en indløser. Betalinger med kort kan enten ske i elektroniske terminaler eller ved hjælp af en fluesmækker. I Danmark er der 96.000 forretninger, der tager mod betalinger med Dankort. Godt 65.000 af disse har elektronisk tilkoblede betalingsterminaler.

Kortholder (forbruger) får sit betalingskort af kortudsteder. Kortet er knyttet til en konto, hvor betalingerne opsamles. For debetkort udlignes straks med kortholders indestående. For kreditkort kan der gå nogen tid. Kortet har en vis gyldighedstid. Dankort er fx typisk udstedt for 10 år, men kan forlænges. Visa/Dankort gælder normalt i 2 år, hvorefter kortholder skal have et nyt kort.

Transaktion mellem tre parter

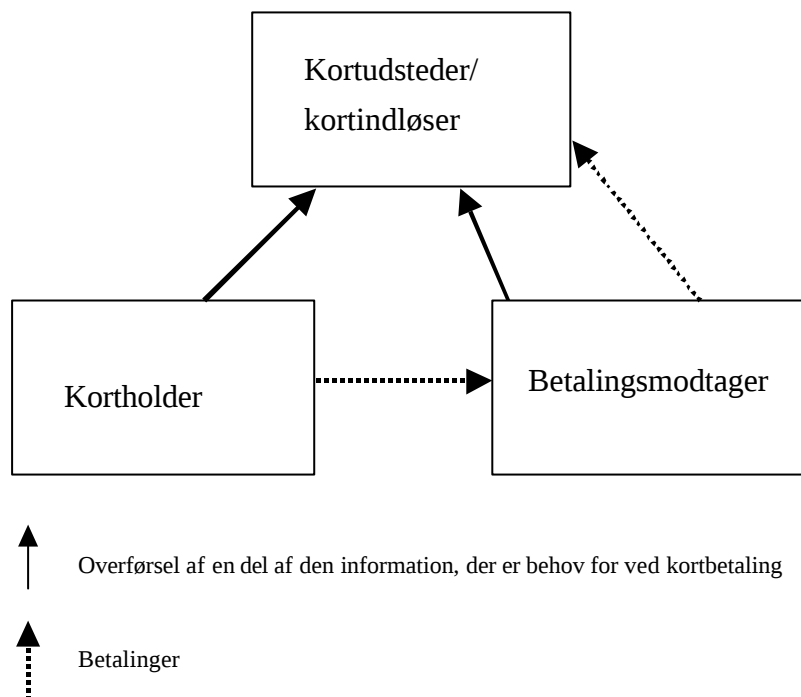
Korttransaktioner involverer således mange forskellige aktører. De mest simple systemer bygger på transaktioner mellem tre parter, kortholder, betalingsmodtager samt et kortselskab. Kortselskabet står i disse tilfælde selv for al kortudstedelse og al kortindløsning. Accept Card er et eksempel på et trepartssystem.

Kortselskabet skal have en aftale med kortholder og med betalingsmodtager. Herefter kan kortholder bruge sit kort i de butikker, der er tilsluttet systemet.

Betalingsmodtager skal herefter gennem sin kontakt til kortselskabet sikre sig, at kortet er gyldigt, og at kortholder er autoriseret til at bruge det. Hvis det er i orden, kan betalingen gennemføres, og kortselskabet kan sørge for at pengene overføres fra kortholders konto til forretningens. I et kreditkortsystem yder selskabet kortholder en vis kredittid, afhængig af de aftaler, som kortselskabet har med de enkelte parter.

I et trepartssystem forestår kortselskabet således al kontakt og dermed også markedsføring over for såvel kortholder som betalingsmodtager. Behovet for fælles regler er begrænset.

Det forhold, at kortselskabet står for al kontakt til kortholder og betalingsmodtager, betyder ikke, at rettighederne til kortkonceptet også ligger hos kortselskabet. Rettighederne til Diners Club ligger således hos Citybank. Skandinaviske ESKILDA banken (SEB) har franchise-rettigheder til Diners Club Nordic, hvor Danmark hører under.

Figur 2.3.2: Transaktion mellem tre parter

Kilde: Konkurrenceverket (1999), Konkurrence på bankmarknaden

Transaktion mellem fire parter

Hvis kortudsteder og kortindløser er forskellige bliver forholdene mere komplicerede end i figur 2.3.2. For at sikre at systemet fungerer, er der brug for flere aftaler og en central koordinator. Koordinator kan stille datakraft til rådighed for andre og kan være udsteder eller indløser. I princippet kan forholdet beskrives som i figur 2.3.2. PBS har hidtil fungeret som indløser og koordinator. Efter at rettighederne til Dankortet er overført til Dankort A/S og opgaven med at indløse transaktionerne er flyttet til de enkelte pengeinstitutter, er PBS' rolle ændret væsentligt.

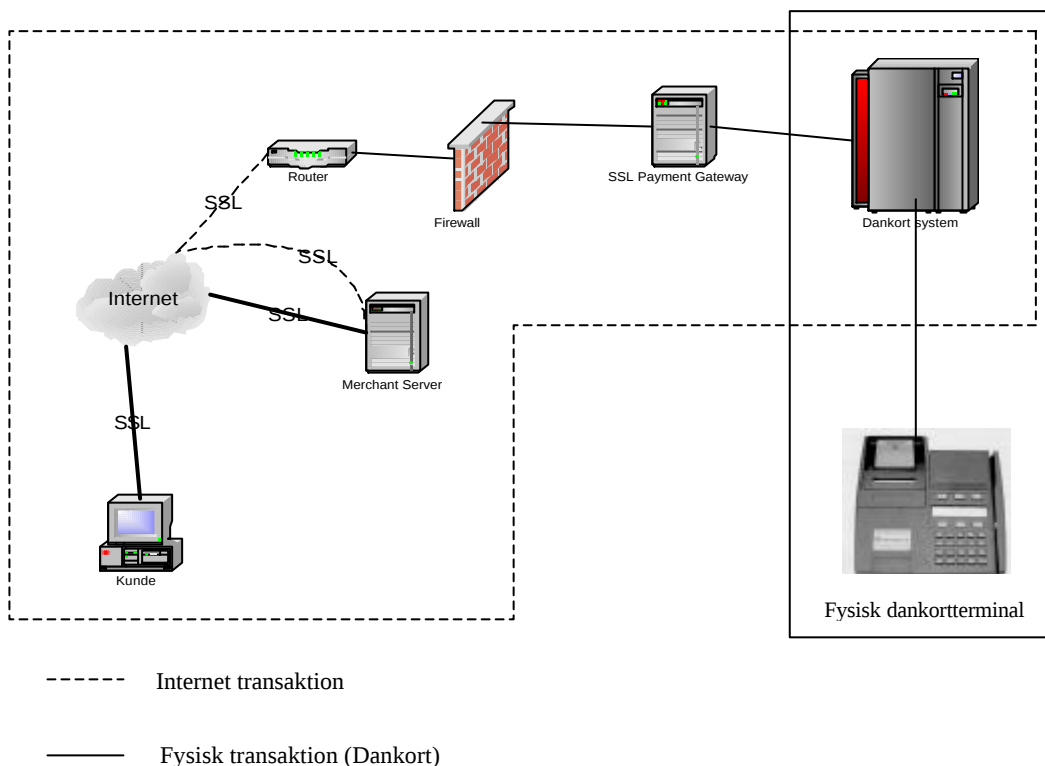
Det er dog stadig PBS, der står den fysiske behandling af transaktionerne. PBS står fortsat for kommunikationen med terminalerne, det er også PBS, der processer dankorttransaktionerne.

Korttransaktioner via internettet

Internethandlen afviger på nogle punkter fra handel i den fysiske verden, jf. figur 2.3.4.

I den fysiske handel transmitteres oplysningerne direkte til Dankortsystemet via det faste telenet - den fuldtoptrukne kasse. Transaktionsgangen via internettet er mere kompliceret - den stiplede kasse i figuren.

Figur 2.3.4: Transaktion på internettet og i den fysiske verden



Kilde: PBS

Transaktionen på internettet initieres af kunden fra dennes pc via nettet til forretningens server. Fra forretningen routes transaktionen via internettet til indløser (PBS). Her skal den først igennem en firewall, der skal sikre mod hackerangreb, og derefter gennem payment gateway, inden den når dankortsystemet.

I den fysiske handel foregår transaktionen i et lukket system mellem forretningen og indløser.

I den ikke-fysiske handel foregår handelen i et åbent system, hvortil enhver i princippet har adgang via et modem og en internetopkobling. Sikkerheden i dette system afhænger af, hvor let udenforstående kan skaffe sig adgang til de informationer, der transmitteres. Det har derfor været nødvendigt at udvikle nye systemer og opstille krav til udveksling af oplysninger. Forbrugerne skal være sikre på at fortrolige oplysninger ikke kan opsnappes af andre, fx således at kortnummer og kode kopieres. Tilsvarende har forretningerne et ønske om sikkerhed. I Danmark er der i dag to til-

gængelige betalingsløsninger med hver sit sikkerhedsniveau: SSL og SET. I dag er SSL løsningen den mest benyttede.

SSL (Secure Socket Layer) er en krypteringsstandard, der følger af de almindelige browserprogrammer. SSL hemmeligholder data mellem kundens pc og forretningen, og verificerer forretningens identitet (men ikke kunden, der sender betalingsinformationer) og sikrer at data ikke ændres undervejs. SSL kræver ikke, at kortindehaver har specielt betalingssoftware, da man blot indtaster sit kortnummer og enkelte andre oplysninger og dermed giver forretningen ret til at hæve på Dankortkontoen.

SET (Secure Electronic Transaction) er en international betalingsstandard, der med sofistikeret kryptering og digitale identitetskort gør internettet til et sikkert sted af handle. SET bygger på tre elementer, som tilsammen udgør nøglen til sikker internethandel: Certifikater, kryptering og digital signatur. Det sikrer hemmeligholdelse af betalingsinformationerne, at informationerne ikke kan ændres undervejs og at begge parter er "ægte" og kender hinandens identitet. SET gør det muligt, at parterne i internethandelen opnår samme sikkerhed, som foregik handlen i en butik med terminal og PIN-kode. Løsningen kræver, at både kortindehaver og forretning installerer specielt SET software på pc'eren.

Fra 1. april 2002 stiller PBS krav om, at der ved fjernsalg skal benyttes et såkaldt kontrolciffer i forbindelse med en kortbetaling via SSL. Alle betalingskort vil fremover være udstyret med et sådant kontrolciffer også de internationale kort. Der er dog nogle Dankort, der p.t. ikke er udstyret med kontrolcifre. For de kort, der har kontrolcifre, skal dette opgives, for at betalingen kan gennemføres. Kort, der ikke har kontrolcifre, kan dog stadig bruges til at gennemføre kortbetalinger på internettet. Indførslen af kontrolcifre giver ekstra sikkerhed mod misbrug af kort ved fjernsalgstransaktioner, idet det sikres, at betalinger kun kan foregå, når kortet er fysisk til stede.

2.4 Gebyrer på markedet for betalingskort

I forbindelse med de serviceydelser mv., der udbydes til aktørerne på markedet, er der en strøm af betalinger, gebyrer mv. Der stor forskel hvordan aktørerne på markedet får dækket deres omkostninger ind.

Kortholder

Kortholder betaler evt. kortudsteder for at have kortet (årligt gebyr), og sommetider også for at bruge kortet (betaling pr. transaktion). Abonnementsgebyret afhænger af de aftalte ydelser. De internationale kort er opdelt i kategorier med forskellige gebyrer.

Kortholder betaler også i nogle tilfælde et gebyr direkte til forretningen, når kortet benyttes. I Danmark gælder der dog begrænsninger i så henseende. Forretningen må ikke kræve større gebyr af kunden, end den skal betale til kortindløser for transaktionen, jf. betalingsmiddelovens § 14, stk. 3. Set i forlængelse af forbudet i § 14, stk. 1, mod at opkræve gebyr af betalingsmodtager, betyder dette, at forbrugerne ikke kan opkræves noget ekstra gebyr, når han betaler med sit Dankort i supermarkeder m.v.

Gebyrerne for kortholders brug af kort i pengeinstitutternes automater bestemmes af det enkelte pengeinstitut. Transaktioner inden for bank-åbningstid er normalt gebyr-fri. Uden for sædvanlig åbningstid opkræver nogle pengeinstitutter gebyr. Derudover vil et pengeinstitut normalt opkræve gebyr for hver transaktion, som gennemføres i et andet pengeinstituts automater. Det hænger sammen med, at der også opkræves gebyr mellem pengeinstitutterne for sådanne transaktioner (interbank-gebyrer). Pengeinstitutterne har således aftalt indbyrdes at stille deres pengeautomater til rådighed for hinandens Dankort. Dog skal kortudsteders pengeinstitut betaler et gebyr til pengeautomatejende pengeinstitut for hver transaktion.

Betalingsmodtager

I andre lande skal forretningerne betale gebyr, når de får indløst deres betalinger. Det er forbudt i Danmark for transaktioner med betalingskort i den fysiske handel, jf. betalingsmiddelovens § 14. For de internationale kortselskaber, der udsteder kort i Danmark, gælder der særlige regler. MasterCard, Eurocard m.fl., der er udstedt til valutaudlændinge, er fritaget fra forbudet. For kort, der er udstedt til valutaindlændinge, må kortindløser kræve op til 0,75 pct. af forretningen. Det skyldes at deltagelse i de internationale kortselskabers program giver forretningerne del i den markedsføring, kortselskaberne gennemfører over hele verden.

Forretningen skal betale for terminalerne og de installationer, som fysisk er placeret i forretningen, herunder evt. service til terminalerne. Forretningerne skal desuden betale omkostningerne ved teletransmission af oplysninger

Ved fjernsalg er det tilladt at opkræve gebyr af betalingsmodtager i Danmark. For dankorttransaktioner opkræves således 1,95 DKK pr. transaktion + 0,1 pct. af transaktionsbeløbet. Hvis både kortholder og betalingsmodtager har et SET-certifikat bortfalder risikotillægget på 0,1 pct. For transaktioner foretaget med danske Eurocard og MasterCard opkræves 1,25 pct. af købsbeløbet, dog minimum 1,95 DKK pr. transaktion. For transaktioner foretaget med udenlandske kort opkræves op til 5,75 pct., dog minimum 1,95 DKK pr. transaktion.

Kortudsteder og kortindløser

Kortudsteder og kortindløser skal betale licensafgifter til rettighedshavere. I Danmark betaler pengeinstitutterne fx til Dankort A/S. Ligeledes betales til Visa International for Visa/Dankort.

Kortudsteder og -indløser benytter evt. særlige service-providers til databehandling. Fx bruger pengeinstitutterne i Danmark PBS. Omkostningerne til PBS afholdes af kortudsteder.

I et 4-parts-system er det almindeligt, at der betales afgifter fra kortindløser til kortudsteder – et såkaldt interbank-gebyr. Det skyldes, at kortindløser skal være med til at dække omkostningerne hos kortudsteder, og at kortindløser får del i den værdi, kortudsteder skaber. Kortudsteder kan derved få gebyrer dels hos kortholder og dels hos kortindløser.

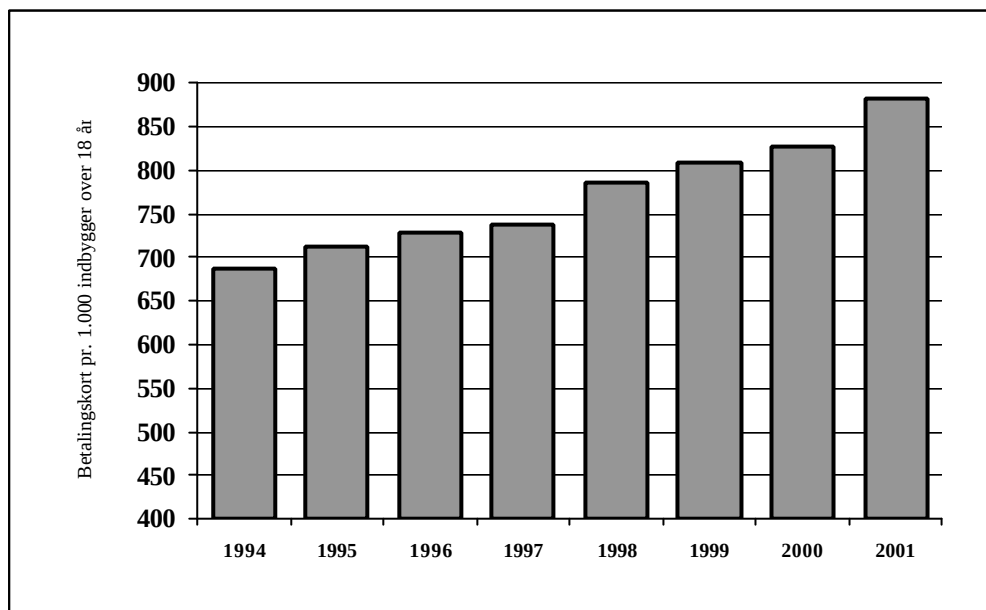
Der findes eksempler på, at interbank-gebyret går den anden vej, altså fra kortudsteder til kortindløser. Det er fx tilfældet i Danmark, når kortholder bruges sit Dankort i et fremmed pengeinstituts hæveautomat. Her betaler kortudsteders pengeinstitut til udbetalende pengeinstitut. Det skyldes omkostninger til pengeautomater, opfyldning m.v.

3 Det danske betalingskortmarked

3.1 Udbredelsen af betalingskort

Der udstedes stadig flere betalingskort i Danmark. Antallet af betalingskort pr. 1.000 dansker over 18 år er siden 1994 steget fra knap 700 kort til knap 900 i 2001, jf. figur 3.1.1.

Figur 3.1.1: Antallet af betalingskort¹⁾ pr. 1.000 dansker over 18 år



1) Dankort og Eurocard/MasterCard.

Kilde: Danmarks Statistik og PBS

Figuren dækker kun kort, der er udstedt gennem danske pengeinstitutter. Det drejer sig om Dankort og Visa/Dankort, der udstedes af de fleste danske pengeinstitutter, MasterCard, der ligeledes udstedes gennem pengeinstitutter, og Eurocard, der udstedes af PBS International.

Udover de nævnte betalingskort udsteder Danske Bank Amex kreditkort fra American Express, og Diners Club udsteder egne kort. Men en række andre virksomheder udsteder også betalingskort (kreditkort), fx benzinselskaber, detailhandlen og en række finansieringsinstitutter.

Endvidere udsteder PBS Danmønt A/S, der er et datterselskab i PBS-koncernen, Danmønt-kort, der er et forudbetalt betalingskort. Danmønt benyttes fx i parkomater, vaskerier, kantiner, Post Danmarks automater og billetautomater hos DSB. Kortet er et chip-kort, hvorfor det kræver, at betalingsmodtager har særlige terminaler, der kan modtage Danmønt-kort. Der blev i 2001 udstedt 625.000 Danmønt-kort.

Dankort er det dominerende betalingskort i Danmark. Med udgangen af 2001 var der udstedt 3,2 mio. Dankort, hvoraf de 1,75 mio. var Visa/Dankort. Der var udstedt 497.000 MasterCard/Eurocard. Hertil kommer kort fra Diners Club og Amex, der ikke er udstedt i så stort antal som de øvrige internationale kort.

Danskerne øger stadig deres brug af betalingskort. Både hvad angår antallet af transaktioner og værdien af transaktionerne (omsætningen). I 2001 blev der foretaget 439 mio. transaktioner med Dankort, hvilket er en stigning på 39 mio. eller 10 pct. i forhold til 2000. Værdien af transaktioner med Dankort var 149 mia. DKK, hvilket giver en gennemsnitlig transaktionsværdi på 340 DKK

Danskerne bruger de internationale kort, dels i Danmark, dels i udlandet. I starten af 2002 var der 28.000 forretninger i Danmark, som modtog betaling med Eurocard, MasterCard og Visa. Der blev i alt foretaget 8,5 millioner betalinger med danske Eurocard/MasterCard i Danmark. Det er i gennemsnit 17 transaktioner pr. kort.

Danskerne bruger også i stigende grad deres internationale betalingskort i udlandet. I 2001 blev Visa/Dankort brugt 13,9 mio. gange og MasterCard og Eurocard 4,9 mio. gange til en samlet værdi på 9 mia. DKK. Samtidig brugte danskerne deres internationale kort til at hæve kontanter i udenlandske automater. Det er dog mere almindeligt at bruge de internationale kort som betalingsmiddel i forretningerne end til at hæve kontanter. Det hænger sammen med, at det som oftest ikke koster kortholder noget at bruge kortene i forretninger, mens der opkræves gebyr, når kortene bruges i hæveautomater. Det hænger måske også sammen med, at danskerne er (mest) vant til at bruge kort i forretningerne.

Tabel 3.1.1: Danskernes brug af internationale kort i udlandet i 2001

	Brug i udenlandske forretninger mv.			Kontantudtræk fra pengeautomater		
	Antal Transaktioner	Omsætningen	Omsætning pr. transaktion	Antal udtræk	Værdien af udtrækkene	Udtræk pr. transaktion
	1.000 stk.	Mio. DKK	DKK	1.000 stk.	Mio.DKK	DKK
Eurocard	2.755	2.961	1.075	203	373	1.842
MasterCard	1.728	1.358	786	249	389	1.563
Visa	11.107	4.832	435	2.868	2.962	1.033
I alt	15.590	9.151	-----	3.320	1.058	-----

Kilde: PBS

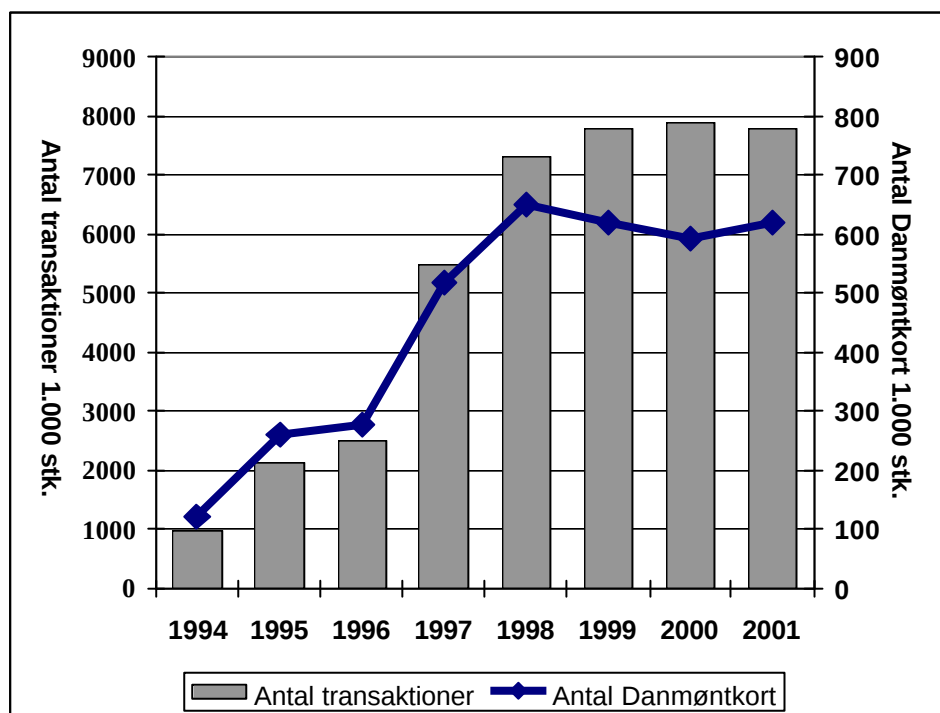
Udenlandske udstedte kreditkort fra Eurocard/MasterCard og Visa blev brugt 14,3 mio. gange i danske forretninger og automater.

Der blev i 2001 foretaget 7,8 mio. transaktioner med Danmønt-kort, svarende til 70 mio. DKK. Der findes 2.015 terminaler, der modtager Danmønt-kort, fortrinsvis parkomater, billetautomater m.v. De Danmønt-kort, der i dag kan bruges i parkomater,

billetautomater, mv., kan ikke genoplades. Der findes imidlertid Danmønt-kort, der kan genoplades.

Danmønt har ikke fået den tilsvarende succes som forudbetalt småpengekort, som Dankortet har fået. Det skyldes formentligt, at Dankortet i forvejen var blevet så udbredt, og at det i modsætning til Danmønt er uden udgifter for betalingsmodtager. Danmønt kræver særlige terminaler, og der er ikke mange forretninger i fx dagligvarehandlen, der har villet investere i disse terminaler. Der var en stigning i antallet af Danmøntkort frem til 1998, herefter er antallet faldet, jf. figur 3.1.2 .

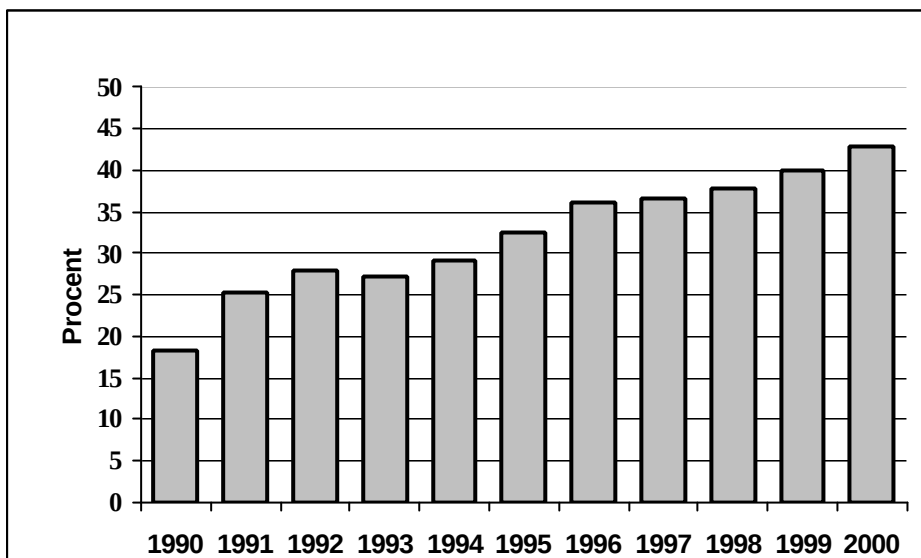
Figur 3.1.2: Antal Danmønt-kort og antal transaktioner med Danmønt fra 1994 til 2001



Kilde. PBS

Samtidig med at danskerne bruger betalingskort mere og mere, betaler de også en større og større andel af deres private forbrug ved betalingskort. I 1990 var andelen 20 procent, i 2000 var den steget til 45 procent, jf. figur 3.1.3.

Figur 3.1.3: Køb med betalingskort i procent af det samlede private forbrug fra 1990 til 2000



Note: Der indgår betalinger med betalingskort udstedt af såvel pengeinstitutter og som detailhandlen, benzinselskaber mv. Kortbetalinger foretaget af danskere i udlandet er inkluderet. Det private forbrug er eksklusive boligydelse, elektricitet og brændsel.

Kilde: Danmarks Statistiks Tiårsoversigt, PBS og Konkurrencestyrelsens beregninger.

I 2000 stod Dankortet for knap 80 procent af den samlede omsætning med betalingskort, de internationale kort 9 procent, benzinselskabernes kort for 8 procent og øvrige betalingskort, der hovedsagelig er detailhandlens egne kort, for 3 procent af købene. Der er sket en mindre forskydning i forhold til 1999. Benzinselskabernes og detailhandlens kort har haft en mindre stigning i omsætningen i forhold til Dankortet, mens de internationale kort er uforandret på 9 procent.

Dankortet har op gennem 1990'erne stort set erstattet checks som betalingsmiddel i dagligvarehandlen. I 1990 blev checks brugt dobbelt så meget som Dankort. I 2001 brugte danskerne Dankort 10 gange mere end checks. Samtidig har Dankortet også erstattet en del af danskernes kontantbrug i dagligvarehandlen.

Danskernes kontantudtræk fra pengeinstitutterne er ligeledes faldet, især i starten af 90'erne. Der findes ikke nogen samlet opgørelse over kontantudtrækket med Dankort fra pengeinstitutternes hæveautomater. Men kontanthævninger med Dankort i fremmede pengeautomater er faldet 20 pct. fra 1992 frem til 1997, hvorefter det har været nogenlunde konstant.

3.2 Markedet for betalingskort

Det er kortudsteder, der bestemmer, hvem der kan få udstedt et betalingskort. Det er et generelt krav, at kortholder skal være myndig (18 år) for at kunne indgå aftaler om et betalingskort. Betalingskort er generelt ikke forbeholdt bestemte befolkningsgrupper, men kortholdere skal igennem en kreditvurdering, alt efter hvilke ydelser, kortene skal indeholde, fx med hensyn til kredit- og tilbagebetalingsbetingelser. Der er

kunder, der af økonomiske grunde ikke vil kunne få betalingskort, fordi de ikke er kreditværdige eller fordi de er dårlige betalere, fx opført i RKI.

Dankort er som debetkort tilknyttet en løbende konto i et pengeinstitut, ofte en løn-konto. Personer med en lønkonto vil normalt være tilstrækkelig kreditværdige til at få et Dankort. Kortholder skal som hovedregel også være myndig, men personer under 18 kan få et Dankort, hvis de får en myndig person (forældre eller værge) til at garantere for sig. Derimod stilles der større krav til de forbrugere, der ønsker at få kreditkort.

Det skønnes, at der er omkring 400.000 voksne danskere, der ikke har tilstrækkelig kreditværdighed til at få et Dankort.

Visakort udstedes i Danmark kun i sammenhæng med Dankort, et såkaldt co-branded produkt. Kombinationen betyder, at når kortet benyttes i Danmark, er det Dankortdelen, der benyttes¹⁸, mens Visadelen kun kan bruges i udlandet, herunder ved betaling på internettet for køb fra udenlandske forretninger. Alle, der kan få et Dankort, vil ligeledes kunne få et Visa/Dankort, da Visa/Dankort er et debetkort. De praktiske forhold omkring transmissionen af betalingsdata gør imidlertid, at det tager op til nogle dage før køb og kontanthævnning i udlandet bogføres på kortholders konto.

De internationale kreditkort, MasterCard, Eurocard, Amex og Diners Club, kræver en yderligere kreditværdighed af de kortholdere, der ønsker kortene. Inden for hver kortselskab er der forskellige korttyper, der giver kortholder forskellige ydelser i form af fx rabatter i visse forretninger, forskellige maksimale kreditsatser og/eller kredittider. Andre tillægsydelser kan være fx en rejseulykkesforsikring og en automatisk fly- og bagageforsikring, når kortet benyttes ved betaling af en rejse. Kortholder kan vælge mellem disse typer, alt afhængig af hans ønsker og kreditværdighed. Mange selskabet benytter betegnelser som platinkort og guld kort for kort med stor kredit og eksklusive ydelser.

Også nogle af de landsdækkende danske kreditkort, der er udstedt af finansselskaber (fx Accept Card) tilbyder kort med forskellige ydelser, rabatter, kreditter mv. Det samme gælder for nogle af benzinselskabernes kort. Derimod giver hovedparten af detailhandlens kreditkort alene adgang til at købe på kredit i bestemte forretninger. Rabat eller bonus er ens for alle kortholdere med samme type kort.

Det eneste danske forudbetalte betalingskort, Danmønt-kort udbydes af PBS Danmønt A/S og af pengeinstitutterne. Danmønt kan købes af alle, også personer under 18 år. Kortholder køber kortet med en vis værdi og kan løbende tappe denne værdi fra kortet. Der kræves ingen legitimation af kortholder i form af PIN-kode eller underskrift for at benytte kortet. Disse kort er anonyme og kan derfor sidestilles med kontanter og kan således også benyttes af personer, der ikke kan få fx et Dankort.

¹⁸ Dankort kan desuden benyttes i enkelte forretninger i Sverige og i ca. 100 forretninger syd for den tyske grænse.

Danmønt-kort vil med fordel kunne co-brandes med andre kort fx almindelig hæve-kort, Dankort samt fx medlemskort. Det kræver imidlertid, at forretningerne kan modtage disse kort, og investerer i terminaler, der kan læse chip.

Engangskort skal være udstedt med udløbsdato, normalt 2 år efter aktiveringsdatoen. Værdien af kortene skal angives i hele kroner og skal være minimum 100 DKK og maksimalt på 500 DKK. Hvis kortet ikke er tømt inden udløbsdatoen, refunderer Danmønt A/S restbeløbet. Firmakort og kort, der udleveres gratis, skal være på minimum 10 DKK. PBS Danmønt refunderer ikke disse kort.

3.2.1 Kortudstedere

I 2000 var der ca. 250 udstedere af betalingskort i Danmark. Den største gruppe af udstedere er pengeinstitutterne. Dankort og Visa/Dankort er det eneste danske debet-kort og udstedes kun af pengeinstitutter. Der er 160 pengeinstitutter, der udsteder disse kort.

Pengeinstitutterne tilbyder normalt Dankort/VisaDankort til kunder med en løbende konto (forudsat disse er myndige og kreditværdige). Det er en fordel for pengeinstitutterne at udstyre deres kunder med et Dankort. Det er billigere for pengeinstitutterne, at kunder betaler direkte i forretninger mv. fremfor at skulle udlevere kontanter til kunderne, også selv om dette sker gennem pengeinstitutternes hæveautomater. Der er omkostninger forbundet med at opstille og vedligeholde automaterne, med sikkerhed og med opfyldning af kontanter. Brugen af Dankort betyder måske også, at kortholdere gennemsnitligt har større indestående på deres bankkonti.

MasterCard udstedes ligeledes af pengeinstitutter. Det kræver en licens at udstede disse kort. Der er 10 pengeinstitutter, der udsteder MasterCard. PBS er eneste udsteder af Eurocard i Danmark, og Danske Bank er eneste udsteder af Amex (American Express). Diners Club udsteder egne Diners Club kort. De internationale kreditkort har den væsentligste del af omsætningen med kreditkort.

Pengeinstitutterne har de samme fordele ved at udstede kreditkort som ved debet-kort. Dertil kommer, at det er normalt at tilbyde en række ekstra ydelser til et kreditkort. På den anden side skal pengeinstitutterne løbende tjekke kortholders kreditværdighed, samt at han har udlignet sin kredit. Kortholder betaler almindeligvis et årlig gebyr for at have kreditkort, og der betales evt. rente ved kreditgivningen. Forretningen får betalingen efter 15-45 dage, men kan evt. vælge at få den efter 7 dage mod at betale provision, typisk 1 pct. af transaktionsbeløbet. Endelig kan kortet benyttes i andre lande. Derved spares omkostninger til at omveksle til anden valuta og udstedelse af rejsechecks.

Finansselskaber, benzinselskaberne, detailhandlen m.v. udsteder kreditkort til deres kunder. Disse kort har for hovedpartens vedkommende begrænsede anvendelsesmuligheder, idet de kun kan bruges i bestemte butikker eller hos bestemte benzinselskaber. Nogle landsdækkende kreditkort har en bredere anvendelse fx Accept Card og Forbrugsforeningens kort. Pengeinstitutterne udbyder og administrerer i flere tilfælde også detailhandelskort, som kun kan bruges i bestemte forretninger i en by eller et

center el lign., fx Hundigecentret. Disse kort giver kortholder en nærmere fastsat kredit. De forskellige typer af udstedere er vist i tabel 3. 2.1.

Tabel 3.2.1: Kortudstedere og markedsandele i 2000

	Kortnavn	Udstedere	Antal udstedere	Markeds-Andele ¹⁾
Debetkort	Dankort, Visa/Dankort	Pengeinstitutter	160 ²⁾	78,8
Kreditkort	Eurocard, MasterCard, Amex, Accept Card, LIC-kortet, IKEA	Pengeinstitutter, PBS og finansselskaber	10	9,5
	Internationale kortelskaber	Diners Club ³⁾	1	-
	Fonakortet, Vekokortet, Århus City kort Diverse centerkort etc	Detailhandlen	38	2,5
	Shell-kort, Premium-club (Statoil), Jet-kort, DK-kort etc	Benzinselskaber	17	8,2
	Danmønt ⁴⁾	PBS Danmønt	1	-

1) Beregnet på baggrund af omsætningen. Hvor der kun er den samme udsteder, er markedsandelen ikke oplyst.

2) Der er 185 danske pengeinstitutter (incl. Grønland), 4 færøske pengeinstitutter samt 20 filialer af udenlandske pengeinstitutter i Danmark. 160 pengeinstitutter (incl. de 4 færøske) har fået en licens til at udstede Dankort. Det er imidlertid ikke alle, der p.t. udnytter licensen.

3) Diners Club udstedes kun gennem Skandinaviska Enskilda Banken (SEB)

4) Danmønt udstedes af PBS Danmønt A/S, men distribueres gennem pengeinstitutter.

I 2000 havde 38 kreditkort i detailhandlen samlet 3 procent af omsætningen, mens 17 kreditkort hos benzinselskaberne havde 8 procent af omsætningen. Udover de i tabel 3.2.1 nævnte udbydere af betalingskort, findes der udbydere af andre betalingsmidler, fx trafik kort, web-baserede betalingsløsninger etc. En del af disse betalingsløsninger er nye på markedet, og det må forventes, at de vil få større betydning fremover.

3.2.2 Licenser til betalingskort

Hovedparten af de betalingskort, der udstedes i Danmark, udstedes på licens. Rettighederne til kortene, herunder varemærkerrettighederne ligger samlet i ét selskab. Det bestemmer de grundlæggende vilkår og betingelser, herunder nogle af de vilkår og betingelser, som kortudsteder skal tilbyde kortholder. Ved at give licens, videregiver de rettighederne til at bruge varemærker mv.

Alle rettigheder til Dankort-varemærker ejes i dag af Dankort A/S. Det kræver en licens fra dette selskab at udstede Dankort.

I maj 2001 blev Dankort A/S dannet ved en udspaltning af opgaver og aktiver fra PBS Holding. Aktionærkredsen i Dankort A/S er den samme som for PBS Holding. Der er 140 aktionærer i Dankort A/S og Danske Bank har knap 44 procent af aktierne. Danske Banks aktieandel er en følge af fusionen mellem Danske Bank og BG Bank, og Danske Bank har i forbindelse med fusionen over for Konkurrencerådet forpligtet sig til at sælge BG Banks tidligere andel, så de maksimalt får 25,9 procent af aktierne. Unibank ejer 27,6 procent af aktierne, mens resten af aktierne er spredt over et stort antal mindre pengeinstitutter.

Dankort A/S ejer og administrerer rettighederne til Dankort, og virksomheden har til formål at fremme udviklingen og anvendelsen af Dankort¹⁹.

Dankort A/S har anmeldt sine vedtægter og aktionæroverenskomst i henhold til konkurrenceloven. Konkurrencerådet fandt, at hverken vedtægterne og aktionæroverenskomsten efter de forhold, som rådet har kendskab til, falder ind under forbudet i konkurrencelovens § 6, stk. 1. Rådet har derfor meddelt Dankort A/S en erklæring om ikke-indgreb i medfør af konkurrencelovens § 9.

Dankort A/S har til opgave at varetage:

- Udstedelse og administration af regler
 - Licens til udstedere og indlødere af Dankort (pengeinstitutter)
 - Myndighedskontakt
 - Udvikling af Dankort
- Sikkerhed
 - Tilpasning og håndhævelse af Dankort-regler
 - Godkendelse af leverandører mv.
- Kommunikation
 - Pressekontakt mv.

Dankort A/S' generelle licensbetingelser for anvendelse af Dankort-varemærker udgør grundlaget for at udstede og indløse Dankort. Licenshaverne er forpligtet til at overholde de krav og vilkår, der fremgår af licensbetingelserne. Ligeledes er de forpligtet af de krav og vilkår, der fremgår af den håndbog, Dankort-håndbogen, som Dankort A/S udarbejder og løbende vedligeholder.

Dankort A/S' licensaftaler har været vurderet af Konkurrencerådet og er blevet godkendt. Rådet har meddelt Dankort A/S en erklæring i medfør af konkurrencelovens § 9, om at aftalerne efter de forhold, som rådet har kendskab til, ikke indeholder bestemmelser, der begrænser konkurrencen.

I licensbestemmelserne var der en enkelt bestemmelse, som Konkurrencerådet anså for konkurrencebegrænsende. Det drejer som om garantireglerne for Dankort. Disse regler forpligter det kortudstedende pengeinstitut til at betale til forretningen, hver gang kortet bruges, selv om kortholder evt. har overtrukket sin konto. Kortudsteder

¹⁹ Se www.dankort.dk

må ikke afvise sådanne transaktioner, når forretningerne følger de fastsatte sikkerhedsregler.

Rådet fandt dog, at disse regler, der gælder ensartet for alle pengeinstitutter, kunne fritages fra konkurrenceloven, idet de indebærer væsentlige fordele for forbrugerne og forretningerne. Bestemmelsen betyder, at forretningerne er sikker på at få deres penge for transaktioner på op til 3.000 kr., forudsat de fastsatte sikkerhedsregler (bl.a. om anvendelse af PIN-koder) er opfyldt. Og forbrugerne kan være sikre på, at forretningerne gerne vil tage imod betaling med Dankort.

Det fremgår bl.a. af selskabets licensbetingelser, at det kun er pengeinstitutter, der kan få en sådan licens. Med licens til at udstede et Dankort får licenshaver samtidig overdraget rettigheder til at benytte Dankort-varemærkerne. Licenserne er ikke eksklusive, de er udelelige og kan ikke overdrages uden Dankort A/S tilladelse. Pengeinstitutterne betaler Dankort A/S for denne licens. For Dankortet betales et tilslutningsgebyr, en årlig afgift pr. udstedt kort samt en afgift pr. transaktion.

Det enkelte pengeinstitut kan selv bestemme navn og farve m.v. på de Dankort, det udsteder. Logoet ligger fast. De fastsætter ligeledes selv de forretningsmæssige vilkår over for kortholder, herunder betalingen for at få et Dankort eller et Visa/Dankort, hvilken type konto Dankortet skal knyttes til og betingelserne for denne konto. Det er pengeinstituttet, der bærer risikoen, hvis kortholder ikke overholder aftalen om brugen af kortet. Danske pengeinstitutter opkræver med enkelte undtagelser ikke gebyr af de kortholdere, der får et Dankort, hverken i form af årlig afgift eller en afgift pr. transaktion.

Pengeinstituttet kan vælge at udstede Visa/Dankort. Dette kræver, at pengeinstituttet også har en licens til at udstede Visa. Kortudsteder betaler ligeledes for at have en licens til at udstede Visa.

Visa International ejer rettighederne til Visa, og bestemmer de vilkår udstedere kan få licens på, herunder afgifter og gebyrer for at få rettighederne til at udstede Visa. PBS har en licens til at udstede Visa i Danmark. Selskabet har videregivet rettighederne til at udstede Visa-kort og til at benytte Visa-varemærker til pengeinstitutterne. Visa udstedes i Danmark kun sammen med Dankort.

Visa Internationals vilkår mv. ved grænseoverskridende betalinger, behandles for tiden af EU-Kommissionen. Dette er nærmere omtalt i kapitel 5.

MasterCard International/Europay International ejer rettighederne til MasterCard og Eurocard, og selskaberne fastsætter vilkårene for udstedelse af deres respektive kort, herunder gebyrer mv. for at have licenserne og for brugen af kort i form af fx transaktionsgebyrer. MasterCard Internationals og Europays vilkår mv. er anmeldt til EU-Kommissionen, der ikke har behandlet disse endnu.

PBS International har en såkaldt principal-licens til at udstede MasterCard og Eurocard kort og har dermed påtaget sig ansvaret for danske udstedere af disse kort og forpligtelser over for Europay og MasterCard. PBS kan videregive licenser til at ud-

stede disse kort til danske pengeinstitutter. Selskabet har videregivet licenser til at udstede MasterCard til pengeinstitutter, mens selskabet selv udsteder Eurocard.

American Express ejer rettighederne til Amex og fastsætter betingelserne for at udstede kortet. I Danmark har kun Danske Bank licens til at udstede Amex-kort. Diners Club International ejes af Citybank og drives som en franchisevirksomhed. SEB har franchiserettighederne til Diners Club Nordic gældende for Sverige, Norge, Danmark og Finland.

Uanset hvilket kort pengeinstitutterne udsteder, kan de selv fastsætte en række vilkårene for kortholder, under hensyntagen til licensbetingelserne. Bl.a. er det pengeinstitutterne, der individuelt fastsætter priser.

PBS Danmønt A/S ejer rettighederne til Danmønt-varemærket. Danmønt A/S fastsætter vilkår for at udstede Danmønt-kort. Danmønt kan udstedes af Danmønt A/S, pengeinstitutter og ikke finansielle institutioner/virksomheder. Udstedere af Danmønt skal underskrive en tilslutningsaftale, der giver tilladelse til at udstede Danmønt-engangskort og ret til at bruge Danmønt-varemærket.

3.2.3 Markedet for indløsning

Indløsning efterspørges af detailhandlen og andre forretninger mv. Der findes forskellige typer af indløsningsaftaler, alt efter hvilken form for handel, der er tale om. Der sondres mellem almindelig fysisk handel og ikke-fysisk handel (fjernsalg, møbilsalg m.v.)

Almindelig fysisk handel fordrer, at begge parter, kortholder og betalingsmodtager, begge er fysisk tilstede, når handlen og betalingen foregår, dvs. den almindelige handel i fx dagligvareforretninger. Fjernsalg eller ikke fysisk handel er post- og telefonordrer og internethandel. Her er kortholder og betalingsmodtager ikke fysisk til stede samtidig. Ved internethandel giver kortholder betalingsmodtager bemyndigelse til at få udbetalt beløbet af kortudsteder ved at give de relevante kortoplysninger, kortnummer, løbetid og kontrolciffer. Oplysningerne sendes via internettet til indløser, som siden afregner med kortudsteder. Transaktionerne krypteres særskilt ved forsendelsen via nettet. Der kan benyttes SET eller SSL²⁰.

Ved post- og telefonordre opgiver kortholder de samme oplysninger til betalingsmodtager, som ved internetsalg, men betalingsmodtager sender oplysningerne til indløser via en terminal, der er indrettet til at kunne videreformidle informationen i et lukket kredsløb. Ved møbilsalg benyttes en PIN-kode, der sammen med mobilens telefonnummer starter transaktionen.

Indløsningsaftaler er afpasset efter om det er almindelig fysisk handel, internethandel, post- og telefonordresalg eller mobilhandel.

²⁰ SET og SSL er nærmere omtalt i kapitel 2

3.2.4 Indløsningen i den fysiske handel

Ultimo 2001 var der i Danmark 97.000 forretninger, der havde indgået indløsningsaftale om at modtage Dankort i den fysiske handel. Der var 28.000 forretninger, der modtog MasterCard og Eurocard og udenlandske Visakort. En stor del af forretningerne modtager desuden andre betalingskort, hovedsagelig detailkort, men også Diners Club og andre internationale kort (herunder det japanske JBC). Antallet af forretninger, der modtager kort er vokset støt gennem de senere år. Stort set alle forretningstyper i den almindelige handel efterspørger i dag aftaler om indløsning af betalingskort.

Det er indløser, der indgår aftaler med betalingsmodtager og udformer indløsningsaftalerne. I licensreglerne er der fastsat en række basale krav til en indløsningsaftale. Indløser skal sikre, at betalingsmodtager opfylder en række grundkrav i forbindelse med kreditværdighed og soliditet. Betalingsmodtager skal forpligtes til at modtage betalinger med alle kort, der er forsynet med rettighedshavers logo, fx Dankort-logoet eller Visa-logoet, uanset hvor og af hvem kortet er udstedt. I Danmark kan indløser ikke forpligte betalingsmodtager til at modtage kort fra flere forskellige selskaber (fx Dankort og Visa), det følger af betalingsmiddelovens § 16²¹.

Derudover stiller rettighedshaver ofte en række tekniske krav til terminaler og terminalløsningerne, hovedsagelig af sikkerhedsmæssig karakter, som indløser skal sikre, at betalingsmodtagers terminaler mv. overholder.

Dankort A/S fastsætter således vilkår og betingelser for indløsning af Dankort. Der er p.t. 155 pengeinstitutter, der har licens til at indløse Dankort (incl. de 4 færøske pengeinstitutter). Det er muligt for grupper af udstedere af Dankort at få en fælles indløserlicens. Pengeinstitutterne indløser indtil videre kun Dankort i den fysiske handel.

Indløsningsaftalen regulerer forholdet mellem kortindløser og betalingsmodtager.

De fleste indløsere i Danmark får garanti fra kortudstedere for, at de får deres betaling, hvis sikkerhedsbestemmelserne er overholdt. Den garanti er de forpligtet til at give videre til betalingsmodtager. For Dankort vil indløser derfor som minimum garantere forretningernes betalinger op til 3.000 DKK pr. transaktion, hvis der er brugt PIN-kode, og 1.000 DKK ved underskrift. Når beløbet er højere for PIN-terminalerne skyldes det, at sikkerheden anses for større, når der bruges PIN-kode. Garantien er med til at sikre, at mange forretninger vil deltage og tage mod kortene. I andre lande fx Tyskland er det ikke ualmindeligt, at detailhandlere fravælger betalingsgarantier. De slipper derved med et lavere gebyr. Men de løber en risiko. Fx kan kortholder nægte at have foretaget betalingen og evt. påstå kortet bortkommet.

Det fremgår at indløsningsaftalerne, hvad betalingsmodtager skal betale for indløsning. I Danmark er det ifølge betalingsmiddelovens § 14 forbudt indløser at opkræve gebyr fra betalingsmodtager til dækning af omkostningerne ved driften af betalingssystemet, når der er tale om Dankort i den fysiske verden, mens det ved brug af

²¹ Betalingsmiddelovens § 16 indeholder et forbud mod den såkaldte handle-all-cards regel.

kort ved fjernsalg, herunder internetsalg, er tilladt at tage betaling fra betalingsmodtager.

Der stilles ligeledes en række tekniske krav til de terminaler, der skal benyttes, til opkoblingen og til transmissionsnettet. Dankortterminalerne, der benytter PIN-kode, er koblet op til PBS via et særligt telenet. Der foretages således løbende en on-line spærrekontrol, der tjekker om kortet må bruges, om PIN er korrekt, og om forretningen kan modtage det pågældende kort.

Det er betalingsmodtager, der ejer dankortterminalerne og som betaler for opkoblingen til telenettet. Derimod betaler betalingsmodtager ikke løbende for transmissioner i telenettet. Opkaldet betales af pengeinstitutterne/PBS. PBS fungerer som underleverandør til de enkelte pengeinstitutter. Dankortterminalerne er koblet op på PBS. Det er PBS, der som underleverandør til pengeinstitutterne, udfører databehandlingen ved den elektroniske formidling af oplysninger. Ønsker forretningerne at få ændret deres indløsningsaftale, skal de forhandle dette med pengeinstituttet.

Teleterminaler og telenotaterterminaler er koblet op via telefonnettet. Der er ikke nogen kontrol af kortholder via PIN. Det betyder, at kortholders identitet skal tjekkes via underskrift og billede. Betalingsmodtager køber selv disse terminaler, men telenotaterterminalerne kan lejes hos TDC. Betalingsmodtagerne betaler selv for transmissionen fra disse terminaler til indløser.

Tabel 3.2.2: Strukturen på markedet for indløsning i Danmark

Betalingskort	Kortudsteder	Kortindløser	Brug af PBS' terminalstruktur
Dankort, Visa/Dankort	Pengeinstitut	Pengeinstitut ¹⁾	Ja
MasterCard¹⁾	Pengeinstitutter	PBS International	Ja
Eurocard¹⁾	PBS International	PBS International	Ja
JCB, Maestro m.fl.	²⁾	PBS International	Ja
Amex	Danske Bank	Danske Bank	Ja
Diners Club	Diners Club Danmark A/S	Diners Club Danmark A/S	Ja. Dog har Diners Club International en offline-indløsningsaftaler med ca. 80 forretninger.
Accept Card Classic Accept Card Independent	GE Capital Bank	GE Capital Bank	Ja
Forbrugsforeningen	Forbrugsforeningen af 1886	Forbrugsforeningen af 1886	Ja
Statoil Premium Club	Statoil A/S	Statoil A/S	Ja. Dog sender Statoils benzinstationer deres betalinger direkte til Statoils datacentral via særlige terminaler

Note: Ikke alle korttyper er medtaget i tabellen.

1) Pengeinstitutterne indløser p.t. kun for den fysiske handel, mens PBS indløser fjernsalgstransaktioner. Pengeinstitutterne skal inden udgangen af 2002 overtage indløsningen af fjernsalgstransaktioner.

2) JCB og Maestro udstedes ikke i Danmark

Kilde: Diners Club Danmark A/S, PBS, Forbrugsforeningen af 1886, www.acceptcard.dk og Statoil A/S.

PBS er i dag eneste indløser af de internationale kort Eurocard, MasterCard, JCB, Maestro, Visa og Visa Electron. Selskabet har i en lang periode haft eneret på dette, dog således, at der kunne overdrages licenser til indløsning til et pengeinstitut. Denne eneret er nu bortfaldet. Det er herefter muligt for betalingsmodtager at indgå aftale om indløsning med indløserne i andre lande uden om PBS. Dette sker dog indtil videre i begrænset udstrækning. Det drejer sig især om turistforretninger, fx er der detailhandlere på den jyske vestkyst, der har aftaler med tyske indløserne.²² Multinationale selskaber kan have særlig interesse i at sende deres transaktioner fra flere lande til indløsning samme sted.

Tabel 3.2.3 viser hvor meget udlændinge brugte internationale kort i Danmark i 2001.

²² PBS indløser tilsvarende Dankort fra forretninger i Sverige og i Tyskland.

Tabel 3.2.3: Udlændinges betalinger med internationale kort i Danmark i 2001

	Brug i forretninger mv.			Kontantudtræk fra penge-automater		
	Antal transaktioner	Omsætningen	Omsætning pr. transaktion	Antal udtræk	Værdien af udtrækkene	Udtræk pr. transaktion
	1.000 stk.	Mio.DKK	DKK	1.000 stk.	Mio.DKK	DKK
Eurocard	3.198	2.090	654	290	373	1288
MasterCard	483	426	881	72	98	1348
Maestro	272	135	495	1.496	1.707	1140
Visa	6.635	4.008	604	1.921	2.239	1165
JBC	13	14	1092	-	-	-
I alt	10.601	6.673	629	3.779	4.417	1168

Kilde: PBS

Diners Club indløser selv sine kort og Danske Bank indløser selv Amex. Disse indløserne benytter sig dog af den fælles fysiske infrastruktur, dvs. terminaler og telenet. Diners Club har dog en særlig ordning for ca. 80 terminaler om off-line indløsning.

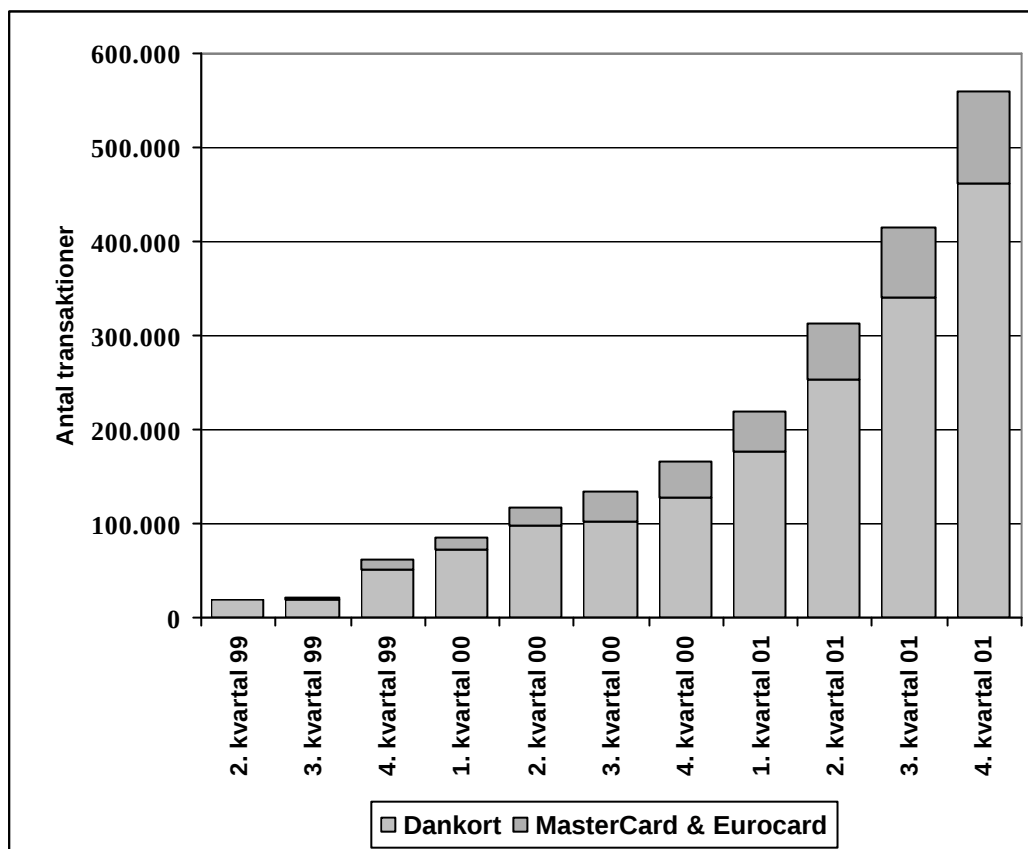
Indløsningen af Danmønt foretages af PBS Danmønt A/S. Pengeinstitutterne betaler, når de modtager de værdiladede kort hos Danmønt, et beløb svarende til kortenes værdi. Dette beløb indsættes på en konto hos PBS Danmønt. Fra denne konto sker der løbende overførsel til betalingsmodtager i takt med, at Danmønt-kortene tømmes.

3.2.5 Indløsningen af i kortbetalinger ved fjernsalg

PBS foretager i dag stort set al indløsning af kortbetalinger i forbindelse med fjernsalg incl. kortbetalinger via mobiltelefon. Det gælder for såvel Dankort som for hovedparten af de internationale kort, undtaget er Amex og Diners. Indløsningen af Dankort ved fjernsalg skal i løbet af 4. kvartal 2002 overgå til pengeinstitutterne, der vil overtage eksisterende aftaler, og som fremover skal indgå nye aftaler om indløsning for fjernsalg.

I 2. kvartal 1999 blev der foretaget 20.000 transaktioner på internettet med Dankort og internationale kort. I 4. kvartal 2001 var antallet af transaktioner steget til 550.000 transaktioner. Stigningen har været størst for Dankort, jf. figur 3.2.1.

Figur 3.2.1: Antallet af elektroniske betalinger i danske internetforretninger. Udviklingen fra 2. kvartal 1999 til 4. kvartal 2001



Kilde: www.pbs.dk

Antallet af internetforretninger, der pr. februar 2002 modtager betalingskort er steget med ca. 500, en stigning, der er lidt mindre end sidste år. I alt modtager 2.598 forretninger Dankort, Visa/Dankort eller internationale kort, jf. tabel 3.2.4.

Tabel 3.2.4: Antal internetforretninger, der har indløsningsaftale med PBS.

	Feb. 2000	Feb. 2001	Feb. 2002
Dankort og Visa/Dankort	615	1.248	1.712
Internationale kort, Dankort og Visa/Dankort	325	769	886
I alt	940	2.017	2.598
Diners Club kort	59	119	i.o.

Kilde: PBS og Diners Club

Der er 97.000 forretninger, der modtager Dankort i den fysiske handel. Der er således stadig forholdsvis få forretninger, der tager mod betalinger for handel på internettet i forhold til den almindelige handel. Udbudet af netforretninger afspejler typen af forretninger i den fysiske verden. Dog er der en overvægt af forretninger, hvor bestilling og betaling via nettet giver en stor nytteværdi for kunderne, fx forretninger, der sælger software, taletid, annoncer og billetter.

Der er stadig en vis tilbageholdenhed med at betale direkte på internettet. Undersøgelser viser, at forbrugerne stadig betragter det som usikkert at benytte betalingskort på nettet. Men også andre problemer med denne handelsform har gjort kunderne skeptiske. Nogle internetforretninger har haft svært ved at levere varen, de er forsinkede, der er tale om fejlleveringer, kvalitet mv. lever ikke op til kundernes forventninger etc. Dertil kommer, at det ofte er et problem få varerne byttet. Desuden er der dårlige websides, hvor informationerne er ringe. Sådanne ting afholder forbrugerne fra at handle direkte via nettet, med mindre der er tale om varer og tjenesteydelser, der kan leveres direkte, fx software, taletid, musik, billetter, reserveringer, rejser osv.

Dette betyder imidlertid ikke, at der ikke initieres handel via internettet. Kunderne bestiller i større og større udstrækning produkter og serviceydelser, men afhenter selv varerne og betaler ved afhentningen. Noget tyder på, at denne form for handel er voldsomt stigende.

Indløsningen af andre fjernsalgsbetalinger med kort foregår hos PBS. Med udgangen af 2001 har PBS indgået 2.238 aftaler om indløsning af Dankort og Visa/Dankort for post- og telefonordre og 19 for kortbetalinger via mobiltelefonen. For de internationale kort er antallet mindre, jf. tabel 3.2.5. Hertil kommer et mindre antal aftaler om andre ikke fysiske betalinger, fx kortholderaktiverede terminaler (automater, brobizz-løsninger).

Tabel 3.2.5: Antal aftaler om indløsning

	Post og telefonordre	Mobilbetalinger
Dankort og Visa/Dankort	2.238	19
Internationale kort	1.084	16

For andet halvår 2001 har der været knap 600.000 transaktioner for post- og telefonordre. Det er noget mindre end de knap 1 mio. transaktioner på internettet, herunder korttransaktioner via mobiltelefonen.

PBS leverer også indsamlerydelse for andre indløseres korttransaktioner. Transaktionerne sendes til PBS, der så router dem videre til kortenes indløser.

Sikkerhedssystemer

Sikkerhedskravene til den ikke-fysiske handel er anderledes end i detailhandlen. Det er fx ikke muligt at bruge PIN.

Der er udviklet sikkerhedssystemer for denne form for handel, SET og SSL (se kapitel 2). SET kræver, at både betalingsmodtager og kortholder anvender certifikater.

Med udgangen af 2001 havde 2.598 forretninger indgået en indløsningsaftale om indløsning af kort på internettet med SSL og 79 forretninger havde et SET-certifikat. Der er stadig forholdsvis få forretninger, der tilbyder at modtage betalinger via SET-løsningen.

Ved postordre- og telefonordre salg oplyser kortholder navn, adresse, korttype, kortnummer og kortets udløbsdato som accept af handlen. Forretningen foretager herefter transaktionen ved at indtaste oplysningerne via en terminal, som er en telenotaterminal, der er speciel kodet til denne form for transaktioner. Betalingsmodtager må først foretage transaktionen, når varen afsendes til kunden.

Kortbetalinger via mobiltelefonen foregår ved, at mobiltelefonen indeholder adgang til brugerens tilmeldte betalingskort, som er knyttet til mobiltelefonnummeret. Man handler og betaler ved at opgive sit mobiltelefonnummer i stedet for kortnummer. Når kortholder ønsker at betale via mobiltelefonen, sender forretningen en SMS-besked til kortholder med forretningens navn, beløb, valuta og ordre-/transaktionsnummer.

For at kunne åbne betalingsfunktionen på mobiltelefonen, skal kortholder bruge en individuel PIN-kode, der er knyttet til de enkelte SIM-kort i mobiltelefonen. Hos PBS oversættes mobiltelefonnummeret til et gyldigt kortnummer. Kortholder accepterer ved hjælp af den særskilte PIN-kode og vælger herefter, hvilket kort, der skal betales med og trykker derpå OK til kort, beløb, valuta og forretning. Kortindehaveren får derefter besked om, at betalingen kan gennemføres og trykker godkend. Der sendes nu en besked om, at kortindehaveren har accepteret betalingen. Kortindehaveren venter ca. 10 sek., hvorefter han/hun modtager besked om, at betalingen er gennemført. Denne besked sendes samtidig til forretningen.

3.2.6 Infrastruktur

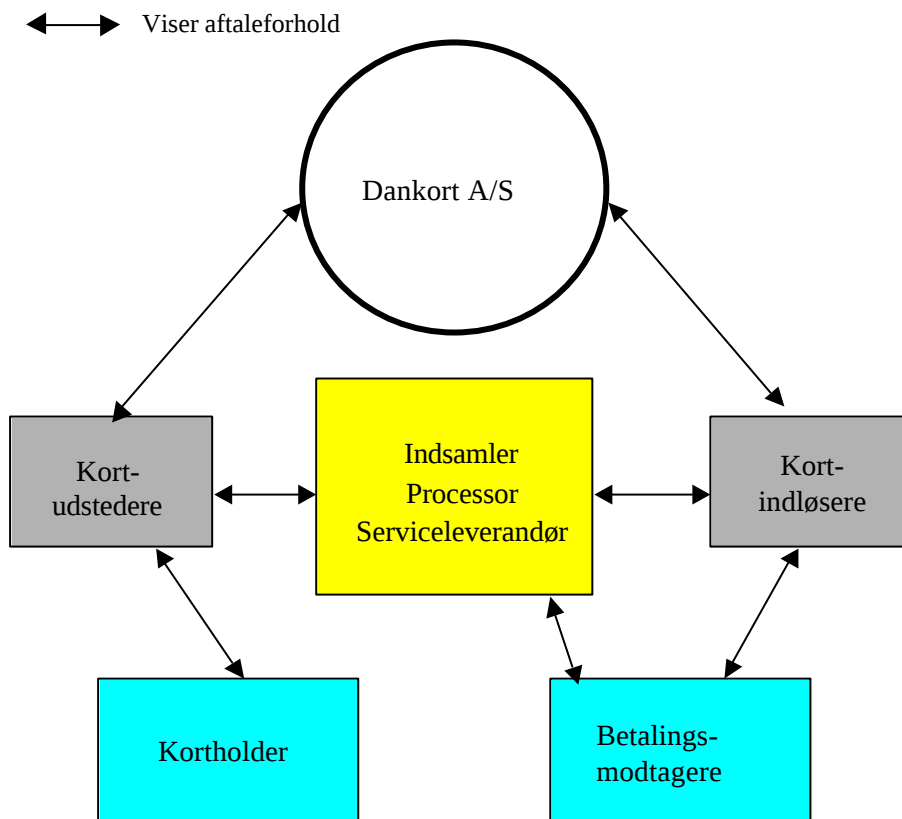
De kortbetalinger, der er beskrevet ovenfor, kræver en betalingsinfrastruktur. PBS er en væsentlig aktør i denne infrastruktur, idet det i dag stort set ikke er muligt at foretage en kortbetaling, uden at PBS er involveret.

Et betalingskortsystem består generelt af en fysisk og en ikke-fysisk del. Den fysiske del af infrastrukturen omfatter et samordnet net af datacentraler, de tilkoblede terminaler (fra forretningerne) og teleselskabernes net, der forbinder terminalerne med datacentralerne. Dertil kommer pengeinstitutternes hævekortautomater og det særlige telenet, der er mellem disse automater. Dette er det såkaldte PiNet (Pengeinstitut-Net), der gør, at pengeinstitutterne løbende er i stand til at udveksle ajourførte data, fx om nye kort i systemet og om spærrede kort.

Den ikke-fysiske del varierer i indhold alt efter, om det er debet- og hævekort eller kreditkort. Når et debetkort eller et hævekort benyttes i pengeinstitutternes pengeautomater går det gennem PiNettet. Afviklingen af disse transaktioner beror på et aftalesæt mellem pengeinstitutterne, der gør det muligt at udveksle transaktionerne. Brugen af debetkort og kreditkort som betalingsmiddel i forretningernes terminaler og via internettet går gennem PBS' infrastruktur.

Den ikke-fysiske infrastruktur består af indløsningsaftaler mellem kortindlødere og betalingsmodtagere og mellem indlødere og PBS om brugen af infrastrukturen, samt af de sikkerhedssystemer, der styrer og overvåger kortsystemerne hos PBS og pengeinstitutternes datacentraler. I figur 3.2.2 er vist en række af de aftale forhold, der er en nødvendig del af infrastrukturen.

Figur 3.2.2: Betalingskortsystemet



Figur 3.2.2 viser den ikke-fysiske struktur i Dankortsystemet pr. april 2002 .

Dankort A/S, ejer rettighederne til Dankort-varemærker. Selskabet indgår aftaler med kortudsteder om rettet til at udstede Dankort og til at benytte Dankort-varemærker og hele Dankort-konceptet. Selskabet giver licens til indløser om indløsning af Dankort.

Dankort A/S stiller desuden en række krav til de forskellige leverandører af infrastrukturydelser, fx krav omkring de tekniske specifikationer og sikkerhedskrav. Selskabet godkender (certificerer) en lang række leverandører af disse ydelser.

Kortudsteder indgår aftale med kortholder om retten til at bruge Dankort og betingelserne herfor. Derudover indgår kortudsteder aftaler med kortleverandører (ikke vist i figuren) om levering af kortprodukter, kort, PIN-koder etc.

Kortindløser indgår aftaler med betalingsmodtagere om at foretage indløsning af de kort, betalingsmodtager ønsker at modtage. Derudover skal indløser indgå aftaler med leverandører om terminalprodukter.

Betalingsmodtager indgår udover aftaler med kortindløser og indsamler også aftale om levering af terminaler og software (ikke vist på figuren).

Kortholder indgår aftale med kortudsteder om betingelserne for at have et Dankort.

3.2.7 Den danske betalingsinfrastruktur i tal

Ultimo 2001 var der tilsluttet ca. 90.000 elektroniske terminaler til PBS' infrastruktur. Af disse var godt 43.500 PIN-kode terminaler (dankortterminaler). Der var næsten ligeså mange teleterminaler som dankort-terminaler, nemlig 43.000. Her sker accepten af transaktionen ved underskrift, se tabel 3.2.6. Terminalerne sender oplysningerne til indløser elektronisk. Den nye generation af terminaler, flexterminalerne, er for nylig kommet på markedet, og antallet er endnu begrænset (166 ved årsskiftet, 300 stk. i marts 2002). Flexterminaler kan ringe til flere indløser/indsamlere end PBS.

Tabel 3.2.6: Den danske infrastruktur primo 2002

	ANTAL TERMINALER	ANTAL FØRRETNINGER MED DE FORSKELLIGE TERMINALTYPES
Hævekortautomater	2.763	-
Terminaler i forretninger (elektroniske)	Ca. 90.000	
- Flex-terminaler	166	87
- PIN-terminaler	43.387	25.326
- Tele-terminaler	43.104	39.853
Fluesmækker (notaløsning)	31.541	31.541
Elektroniske terminaler til forudbetalte kort	2.015	

Kilde: PBS Holding A/S.

Forholdsvis mange forretninger foretrækker de underskriftbaserede terminaler frem for dankortterminalerne (PIN-terminaler), jf. tabel 3.2.6. Det er typisk større dagligvareforretninger, der benytter PIN-terminalerne, herunder forretninger, der har mere end en terminal. Indtil forrige år har det ikke været muligt for udlændinge at bruge deres kort med PIN i danske terminaler. Udlændinges brug af kort er vigtig for mange turistforretninger, og så længe udlændinge ikke kunne få godkendt deres PIN-kode, havde turistforretningerne ikke grund til at benytte de almindelige dankortterminaler.

Der findes forskellige terminaler, der tager mod betalingskort. Der er ligeledes forskel på, hvorledes terminalerne arbejder sammen med forretningernes kasseapparater – om de er såkaldte stand-alone-terminaler, eller om de er integreret i forretningernes kasseapparater.

En teleterminal, der er underskrift baseret, koster fra ca. 2.300 DKK og op til 7.000 DKK uden moms, afhængig af hvilken type forretningen ønsker. Det har betydning om informationen skal sendes via det almindelige telefonnet, eller om der er tale om en anden opkobling, ISDN, ADSL eller SMS. Det har ligeledes betydning, hvilke andre ydelser forretningen ønsker, terminalerne skal kunne give dem.

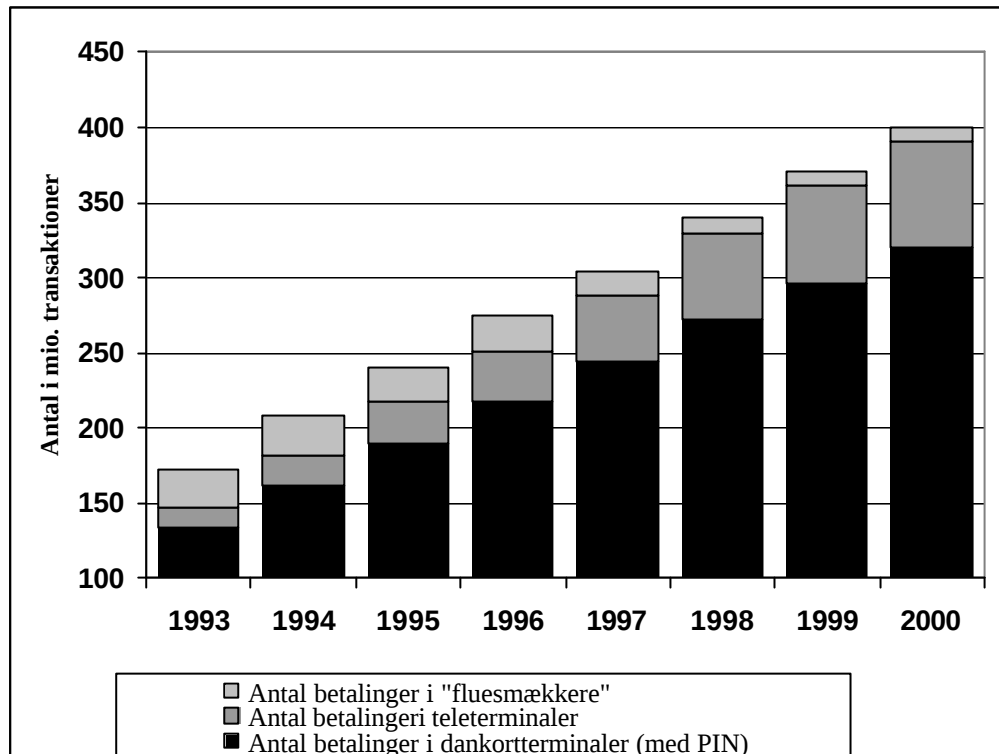
En PIN-kode terminal eller en dankortterminal koster omkring 7.000 DKK, når den er integreret i et kasseapparat og omkring 14.000 DKK når det er en stand-alone-terminal.

De nye flexterminaler, der både kan bruges til underskrift og til PIN koster omkring 5.000 DKK – 7.400 DKK Det er endnu ikke så mange typer på markedet.

Der er knap 2.800 pengeautomater, de såkaldte ATM'er, i Danmark. De er som hovedregel opstillet i forbindelse med en pengeinstitutfilial som en gennem-muren-automat. Der står ligeledes pengeautomater ved trafikterminaler mv. Pengeinstitutterne ejer selv disse automater. De koster fra 195.000 DKK uden moms. Dertil kommer indbygningen.

Der sker stadig en stigning i brugen af Dankort. Antallet af transaktioner er steget med ca. 10 procent fra 2000 til 2001, eller fra 400 mio. transaktioner til 439 mio. PIN-kode terminaler stod i 2001 for næsten 80 procent af alle transaktioner med betalingskort. Teleterminaler stod for 18 procent, mens "fluesmækkere" havde 2 procent, jf. figur 3.2.3.

Figur 3.2.3: Udviklingen i antallet af transaktioner i de forskellige terminaltyper fra 1993 til 2001



Kilde: Finansrådet

3.3 Priser og gebyr i den danske betalingsinfrastruktur

I forbindelser med at der leveres ydelser mellem de forskellige aktører, opkræves betaling i form af en række afgifter og gebyrer

3.3.1 Kortholders betaling til udsteder

Kortudsteder kan opkræve betaling af kortholder for at stille et kort til rådighed. Størrelsen af gebyrerne afhænger af dels hvem, der er kortudsteder, dels hvilke korttyper, der er tale om.

Tabel 3.3.1: Kortholders betaling for forskellige typer af betalingskort

Kort	Oprettelse/indmeldelse	Årligt gebyr		Transaktionsgebyr ved kontant hævnning i Danmark.
		Min. DKK	Max. DKK	
Dankort¹⁾	0	0	50	0-5 DKK ³⁾
Visa/Dankort²⁾	0	0	150	0-5 DKK ³⁾
Eurocard	0	50	480	
MasterCard	0	50	480	
Diners Club kort	0	95 + rente	695 el. 395 + rente	4 pct. min. 25 DKK
Amex	225	650	650	4 pct. min. 25 DKK

1) Der er kun et pengeinstitut, der opkræver et årligt gebyr for at have et Dankort

1) Det koster typisk 150 DKK om året at have et Visa/Dankort, men det kan forhandles

1) Gebyret afhænger af om transaktionen foregår i eget pengeinstitut eller i et fremmed og om det er inden eller uden for normal åbningstid.

Kilde: Konkurrencestyrelsens undersøgelser, www.danskebank.dk og www.dinersclub.dk

Det er ikke almindeligt, at dankortholdere betaler årsgebyr for et Dankort. Et enkelt pengeinstitut opkræver dog 50 DKK. For et Visa/Dankort opkræver de fleste pengeinstitutter et årligt gebyr på 150 DKK. I godt 10 pct. af pengeinstitutterne er det dog muligt at undgå dette gebyr eller at få det nedsat, fx for nye kunder, aktionærer, garanter o.s.v.

Når Visa/Dankort benyttes i Danmark er det Dankortdelen, der aktiveres. Kortudsteder opkræver normalt ikke betaling af kortholderne for deres anvendelse af Dankort i danske forretninger. Nykredit opkræver et generelt gebyr på 0,75 DKK for hver transaktion, der gennemføres på kerne-, basis- og budgetkonti, (hermed også Dankort-betalinger), dog maks. 30 DKK pr. kvartal pr. konto.

Det er som regel gratis at bruge Visa/Dankort i udenlandske forretninger, mens det koster 1 pct. af transaktionsbeløbet min. 30 DKK at hæve i en udenlandsk pengeautomat. Hævning i automater i Danmark er normalt uden gebyr, så længe kortet anvendes i pengeinstitutets egne automater. Nogle pengeinstitutter opkræver gebyr, når kortet bruges uden for sædvanlig åbningstid. Anvendes Dankort i et fremmed pengeinstitut, opkræves som hovedregel et gebyr på 3-4 kroner. Det skyldes, at det pengeinstitut, hvis automat benyttes, opkræver et interbank gebyr hos det kortudstedende pengeinstitut²³.

De internationale kreditkort er betydelig dyrere i årsafgift. Et Eurocard eller et MasterCard koster mellem 50 og 480 DKK i årlig afgift. Med mellemrum er der pengeinstitutter, der tilbyder rabatter på disse årsgebyr for at tiltrække nye kunder. Dertil

²³ Det skyldes, at der er omkostninger forbundet med at stille automaterne til rådighed for andre pengeinstitutters kunder, til vedligeholdelse, opfyldning af kontanter mv.

kommer, at kreditkort, herunder også Amex og Diners Club, tilbydes som ”corporate cards”, dvs. kort, der er udstedt til de ansatte i et firma og som giver indehaveren ret til at trække på en konto tilhørende firmaet, fx til repræsentation eller ved rejser i udlandet.

Kortudsteder opkræver ikke transaktionsafgift fra kortholder på kreditkort, men der opkræves rente af kreditten.

For Visa/Dankort, der benyttes i udenlandske pengeinstitutters automater, vil kortholder skulle betale et gebyr på 1 procent af transaktionsbeløbet, minimum 30 DKK pr. transaktion. Derimod opkræver pengeinstitutterne ikke gebyr for at benytte Visa/Dankort i forretninger i udlandet. Pengeinstitutterne opkræver heller ikke gebyr ved brug af Eurocard og MasterCard i forretninger, men ved hævnning af kontanter i udenlandske automater opkræves 2 procent, min. 50 DKK pr. transaktion.

3.3.2 Kortindløseres gebyrer over for handelen og kortudstederne

Kortindløser og kortudsteder må ifølge betalingsmiddelovens § 14 ikke opkræve gebyrer af betalingsmodtager i den fysiske handel. Det gælder dog kun for Dankort og indenlandske kreditkort. De internationale kort, der udstedes her i landet til danskere, har fået en dispensation fra § 14, der betyder, at de kan opkræve et gebyr på 0,75 procent af transaktionsbeløbet, når betalingsmodtager accepterer en betaling med disse kort. Dispensationen er meddelt de enkelte kortselskaber²⁴ i 1987 af Forbrugerombudsmanden. Hjemmelen til at dispensere fra betalingsmiddelovens § 14, findes i dag i betalingsmiddelovens § 1, stk. 7.

Begrundelsen for dispensationen er, at kortsystemerne markedsfører den enkelte betalingsmodtager internationalt. Således optages de pågældende handlende i de internationale fortegnelser, så turister m.v. kan se, hvor de kan bruge deres kort.

Udenlandsk udstedte betalingskort er ikke omfattet af betalingsmiddeloven og kortindløser kan derfor frit opkræve gebyr af betalingsmodtager, når de accepterer disse kort. Der opkræves i Danmark op til 5,75 procent af transaktionsbeløbet.

Det er kortindløser, der fastsætter vilkårene for betalingsmodtagers tilslutning. Der er ikke forbud mod, at indløser opkræver gebyr fra betalingsmodtager for tilslutningen til betalingssystemet.

For kreditkort vil betalingsmodtager normalt få sin betaling efter 28 dage, men han kan vælge at få den efter 7 dage mod at betale et gebyr på 1 pct. af transaktionsværdien.

For indløsning af Danmønt betaler forretningen et årligt abonnementsgebyr på 400 DKK. Der betales derudover 28 DKK pr. tømning, der kan indeholde op til 250 transaktioner. For transaktioner udover de 250 betales 0,05 DKK pr. transaktion.

Gebyr i den ikke-fysiske handel

²⁴ MasterCard, Eurocard, Amex og Diners Club

I den ikke fysiske handel må danske indlødere godt opkræve gebyr af betalingsmodtager. Der er ikke mange indlødere af betalingskort for fjernsalg, herunder internetsalg. Danske Bank indløser Amex og Diners Club indløser egne kort. PBS er for tiden eneste indløser af fjernsalgstransaktioner for Dankort. Der er dog flere virksomheder, der tilbyder indløsning af Visa, EuroCard og MasterCard.

PBS opkræver forskellige gebyr af betalingsmodtager, når der er tale om fjernsalg. Forretningen skal betale en oprettelsesafgift på 1.250 DKK pr. aftale. Oprettelse af forretningen via et webhotel er afgiften på 250 DKK pr. aftale. Udvikler forretningen selv sit software betales en certificeringsafgift på 15.000 DKK. Desuden betales en årsafgift på 1.000 DKK pr. aftale. Ved indgåelse af flere aftaler samtidig opnås rabat på årsabonnementet. Disse gebyrer gælder for både Dankort/VisaDankort og de internationale kort PBS indløser (MasterCard, Eurocard m.v.).

Derudover betales en transaktionsafgift og en risikopræmie, hvis betalingsmodtager ikke anvender SET-certifikat. I tabel 3.3.2 er vist PBS' transaktionsgebyrer.

Tabel 3.3.2: PBS' transaktionsgebyr for brug af betalingskort ved fjernsalg incl internettet 2002.

	SSL	SET
Dankort/VisaDankort	1,95 DKK + 0,10 % af transaktionsbeløbet	1,95 DKK
Danske Eurocard, MasterCard og Diners ¹⁾	1,25 % af transaktionsbeløbet, dog min. 1,95 DKK	1,25 % af transaktionsbeløbet, dog min. 1,95 DKK
Udenlandske betalingskort Visakort, Eurocard og MasterCard ²⁾	Op til 5,75 % af transaktionsbeløbet, dog min 1,95 DKK	Op til 5,75 % af transaktionsbeløbet, dog min 1,95 DKK

1) MasterCard og Eurocard udstedt i Danmark.

2) Visa kort, MasterCard og Eurocard udstedt i andre lande.

Gebyrernes størrelse varierer efter kortet og om forretningen har valgt en SET eller en SSL-løsning. De 0,1 procent ekstra, der skal betales ved SSL er et såkaldt risikotillæg, som skal dække PBS' tab som følge af misbrug. SSL løsningen er knap så sikker som SET, da den ikke opererer med certifikater og digital signatur, der sikrer, at parterne er dem, de udgiver sig for at være.

PBS begyndte med at tage gebyrer for handel på internettet i april 1999. På daværende tidspunkt var risikogebyret på 0,15 pct. Dette gebyr blev dog sat ned af PBS i 2000, efter at Konkurrencestyrelsen foretog en vurdering af PBS' gebyrer på internettet. Styrelsen fandt, at risikoen ved at benytte SSL frem for SET, ikke kunne antages at være så stor, at det berettigede til en risikogebyr på 0,15 pct. PBS havde kun haft mindre tab på en enkelt forretning. Efter at styrelsen havde forelagt sin vurdering for PBS, satte selskabet med virkning fra 1 december 2000 risikogebyret ned til 0,1 pct.

Tabene ved SSL er stadig små, selv om der i perioden frem til 2002 har været tab.

Interbankgebyr

I de kortsystemer, hvor udsteder og indløser er forskellige virksomheder (4-parts-systemer), er det almindeligt, at der opkræves gebyr mellem indløser og udsteder – et interbank-gebyr. Kortudsteder stiller således ydelser til rådighed for markeedet, som kortindløser betaler for, idet kortudsteder ikke har et forretningsforhold til betalingsmodtager. Således betaler kortudsteder til udbetalende pengeinstitut, når man anvender sit Dankort i et fremmed pengeinstituts hæveautomat. Gebyret er en godtgørelse for de omkostninger, det udbetalende pengeinstitut har ved at stille sin automat til rådighed, fylde kontanter i o.s.v.

For betalinger med kort i den fysiske handel er der - som hovedregel – ingen gebyr mellem kortudsteder og kortindløser. For de internationale kort fx MasterCard modtager kortudsteder dog et gebyr på 0,75 pct. af transaktionsbeløbet. For Dankort er der ikke noget transaktionsgebyr mellem selskaberne. Betalingsmiddelovens § 14 betyder, at kortindløser ikke må kræve noget gebyr af betalingsmodtager. Kortindløser har således ingen indtægter ved korttransaktionen og ikke noget incitament til at betale til udsteder. Derfor er der ikke noget gebyr i Dankortsystemet i den fysiske handel fra kortindløser til kortudsteder, således som det findes i andre systemer.

Derimod betales et interbankgebyr i den ikke-fysiske handel. Indløser betaler maksimalt:

- 0,70 DKK pr. transaktion for udenlandske betalinger
- 0,70 DKK pr. transaktion for betalinger med SET-certifikat
- 1,10 DKK pr. transaktion for øvrige fjernbetalinger

Når gebyret for øvrige fjernbetalinger er højere end fx SET-transaktioner, hænger det sammen med, at omkostningerne ved servicering af kortholder samlet set er højere fx i forbindelse med indsigelser.

Pr. 1. april 2002 er PBS eneste indløser af Dankort i den ikke fysiske handel. Det er vedtaget i løbet af 4. kvartal 2002 også at flytte indløsningen af disse betalinger over til de enkelte pengeinstitutter, ligesom det er sket i den fysiske handel.

Dankort A/S har fastsat maksimale interbankgebyrer, der skal gælde, når indløsningen af fjernsalgsbetalinger overgår til pengeinstitutterne. Disse bestemmelser er anmeldt til Konkurrencestyrelsen og selskabet anmodede om en ikke indgrebserklæring, subsidiært en fritagelse.

Konkurrencestyrelsen fandt, at der ikke kunne meddeles en ikke-indgrebserklæring, men at vedtagelsen opfyldte alle betingelser for en fritagelse. Styrelsen fandt, at bestemmelserne er med til at sikre, at kortudsteder tilskyndes til at opretholde høj service og sikkerhed ved handelen på nettet. Det er således kortudsteder, der skal sikre, at kortholder hurtigt kan spærre sit kort, og som skal undersøge evt. klager. Konkur-

rengerådets afgørelse fulgte den linie, som Europa-Kommissionen har angivet i en tilsvarende sag om Visa Internationals grænseoverskridende transaktioner.²⁵

Priser for deltagelse i Dankortsystemet

Udstedere skal betale Dankort A/S for en Dankortlicens. For at få en Dankortlicens og dermed adgang til at benytte varemærker skal en ny udsteder betale 4,35 mio. DKK til Dankort A/S i tilslutningsgebyr. Udsteder skal endvidere betale en årlig afgift på 5 DKK pr. udstedt kort og 0,03 DKK pr. transaktion.

Priser for deltagelse i PBS' infrastruktur

Det er pengeinstitutterne, der skal betale omkostningerne til driften af den del af Dankortsystemet, der ligger i PBS og det tilknyttede telenet. Nye kortudstedere skal betale tilslutningsafgift.

Der betales 2,6 mio. DKK i tilmeldingsgebyr til den generelle infrastruktur. Desuden betales for adgangen til infrastrukturen til de internationale kort 300.000 DKK. Herefter betales 300.000 DKK for hvert af de internationale kortprogrammer, der ønskes tilsluttet. En samlet tilslutning til det internationale kortsystem koster i dag 1,5 mio. DKK

Tabel 3.3.3: Tilslutningsgebyrer til PBS' infrastruktur

Infrastruktur	Dokumentløs clearing PBS Clearing Moduluskontrol Modtagelse af transaktioner fra BetalingsService InformationService OverførselsService LeverandørService ErhvervsService IndeksUdbetaling mv.	2,6 mio. DKK
Internationale kort	Generel adgang til den tekniske kortinfrastruktur	300.000 DKK
Internationale kort	Infrastrukturen pr. kortudstedelsesprogram - Visa/Visa Electron - Eurocard/MasterCard/Maestro Infrastruktur pr. kortindløsningsprogram - Visa/Visa Electron - Eurocard/MasterCard/Maestro	300.000 DKK 300.000 DKK 300.000 DKK 300.000 DKK

²⁵ Afgørelsen er offentliggjort på styrelsens hjemmeside www.Konkurrencestyrelsen.dk Rådsmødet den 27. februar 2002.

Løbende afgifter

System- og serviceydelseerne til pengeinstitutterne betales dels som et årligt abonnementsafgift og dels som en transaktionsafgift.

Abonnementsafgiften er for alle Dankort-licenshavere samlet fastsat til 80,8 mio. DKK om året. Afgiften bliver opkrævet i forhold til det enkelte pengeinstituts korrigerede arbejdende kapital. Det er et vægtet udtryk for et pengeinstituts arbejdende kapital, der består af indlån, obligationer, kapitalindskud, egenkapital mv. Et pengeinstitut kan dog maksimalt komme til at betale 6 mio. DKK. Vægten udregnes en gang om året.

Vægtene bliver fastsat efter nedenstående model, jf. tabel 3.3.3.

Tabel 3.3.4: Vægte ved beregning af pengeinstitutternes ”korrigerede arbejdende kapital”

	ARBEJDENDE KAPITAL, MIO. DKK		Vægte
	Minimum	Maksimum	
1. interval	0	100	100 procent
2. interval	100	250	90 procent
3. interval	250	1.000	75 procent
4. interval	1.000	2.000	60 procent
5. interval	2.000	5.000	50 procent
6. interval	5.000	15.000	40 procent
7. interval	15.000	100.000	15 procent

Et pengeinstitut med en arbejdende kapital på 200 mio. DKK vil få en korrigeret arbejdende kapital på 190 mio. DKK (100 pct. af 100 mio. DKK + 90 pct. af 100 mio. DKK).

Pengeinstitutter med en arbejdende kapital på over 100 mia. DKK betaler en fast abonnementspris på 6 mio. DKK pr. år. For øvrige pengeinstitutter er der fastsat et maksimum på 6 mio. DKK om året²⁶. Hvis pengeinstituttet ikke er Dankort-licenshaver, udgør abonnementsbetalingen 33 pct. af den fulde abonnementsbetaling, som pengeinstituttet skulle have betalt.

Transaktionsafgiften er fastsat til 0,33 DKK pr. transaktion. Beløbet betales af kortholders pengeinstitut.

Ud fra dette kan det enkelte pengeinstituts gebyr pr. dankorttransaktion beregnes. Der vil være stor spredning mellem de enkelte pengeinstitutters gebyrer. Det fremgår af følgende fire regneeksempler (tabel 3.3.3).

²⁶ Der er kun 3 pengeinstitutter, der når dette maksimum. Danske Bank, Nordea og Jyske Bank. Danske Bank betaler i år 9 mio. DKK.

Tabel 3.3.5: Regneeksempler på for Dankort-licenstagere

Pengeinstitut	Arbejde n-de kapital	Abonnements-gebyr	Antal transaktioner	Transaktions-afgift	Gebyr i alt	Gebyr/transaktion
	mio. DKK	mio. DKK	mio. stk.	mio. DKK	mio. DKK	DKK
1	200000	6	65	21,5	27,8	0,43
2	20000	3,6	10	3,3	6,9	0,69
3	2000	0,7	1,5	0,5	1,2	0,80
4	200	0,1	0,1	0,03	0,13	1,30

Det fremgår, at et stort pengeinstitut i gennemsnit betaler 0,43 DKK pr. dankorttransaktion i løbende afgift. Et lille pengeinstitut betaler 3 gange så meget.

3.3.3 Tilsyn med priser og gebyrer

Konkurrencestyrelsen administrerer og fører tilsyn med overholdelsen af betalingsmiddelovens §§ 14, 15 og 16. Det betyder, at Konkurrencestyrelsen giver vejledning og fortolker hvordan bestemmelserne skal forstås og overholdes. Desuden kan Konkurrencestyrelsen gribe ind, hvis aktørerne på markedet tager urimelige gebyrer og avancer.

Boks 3.3.1: § 14, § 15 og § 16 i lov om visse betalingsmidler

§ 14. Udsteders og indlørsers omkostninger ved drift af betalingssystemet kan ikke pålægges betalingsmodtager, hvis afviklingen af en betalingstransaktion

1. forudsætter fysisk tilstedeværelse af bruger og betalingsmodtager og
2. sker ved fysisk anvendelse af et betalingsmiddel, der er omfattet af § 1, stk. 2, nr. 1, og som ikke er forudbetalt, samtidig med at brugeren anvender underskrift eller personlig, hemmelig kode eller tilsvarende sikker identifikation.

Stk. 2. Opkræver udsteder gebyr fra brugeren for brugerens anvendelse af et betalingsmiddel, skal gebyret fastsættes uafhængigt af betalingsmodtagerens forhold.

Stk. 3. Betalingsmodtager kan opkræve gebyr for betalingstransaktionen hos bruger, når brugeren betaler med et betalingsmiddel. Gebyrets størrelse må ikke overstige betalingsmodtagers gebyr for betalingstransaktionen til indløser.

Stk. 4. Opkræver betalingsmodtager gebyr hos brugeren for anvendelse af et betalingsmiddel, skal betalingsmodtager forud for aftalens indgåelse på tydelig måde oplyse bruger om, hvilke gebyrer der opkræves.

§ 15. Ved fastsættelse af gebyr m.v. i forbindelse med gennemførelse af betalingstransaktioner må der ikke anvendes urimelige priser og avancer. Ved urimelige priser og avancer forstås priser og avancer, der er højere, end hvad der ville være tilfældet under virksom konkurrence.

Stk. 2. Konkurrencestyrelsen kan til opfyldelse af stk. 1 udstede de fornødne påbud, herunder påbud om

1. at angivne priser og avancer ikke må overskrides, eller
2. at der ved beregningen af priser og avancer skal anvendes bestemte kalkulationsregler.

§ 16. Indløser må ikke betinge en betalingsmodtagers tilslutning til et betalingssystem af, at betalingsmodtageren samtidig skal acceptere andre betalingsmidler, som omfattet af denne lov.

Et indgreb kan bestå i, at en virksomhed får påbud om ikke at opkræve gebyrer over en vis størrelse. Et påbud kan også være, at virksomhederne skal bruge bestemte kalkulationsregler ved beregning af priser og avancer. Ved vurderingen af, om et gebyr er urimeligt, skal der tages udgangspunkt i, hvad der ville være tilfældet under virksom konkurrence, jf. boks 3.3.1.

Konkurrencestyrelsen har behandlet en række henvendelser fra kortindehavere, der har klaget over, at handlende opkræver gebyr, når kunderne benytter deres Dankort i den almindelige handel.

Da det ifølge betalingsmiddelovens § 14, stk. 1, er forbudt for kortudsteder/-indløser at opkræve gebyr af betalingsmodtager i den fysiske handel, når der benyttes Dankort, følger det, at betalingsmodtager heller ikke kan kræve gebyr af kortholder. Det skyldes, at efter betalingsmiddelovens § 14, stk. 3, må betalingsmodtager ikke opkræve større gebyr af en kortholder end betalingsmodtager selv skal betale til kortudsteder/-indløser. De regler, der er gældende om gebyrer, indebærer således, at der ikke må opkræves gebyr af den kunde, der betaler med et Dankort i den fysiske handel i Danmark, fx i en taxa, på en restaurant eller på et hotel.

For de internationale kort, der er udstedt i Danmark, er det tilladt at opkræve 0,75 pct. af transaktionsbeløbet hos betalingsmodtager. Det skyldes, at betalingsmodtager modtager en ekstra ydelse sammen med indløsningen, nemlig deltagelse i kortenes markedsføring internationalt, og den ydelse må kortselskabet kræve gebyr for. Det betyder videre, at betalingsmodtager må opkræve et beløb af samme størrelsesorden – 0,75 pct. – når kunden betaler med en kort fra Diners Club, Eurocard etc.

De internationale kort, der er udstedt i udlandet, fx i Sverige, Tyskland eller UK er ikke omfattet af betalingsmiddelovens § 14. Udsteder/indløser kan frit opkræve gebyr af betalingsmodtager. I de fleste tilfælde opkræves gebyr på mellem 2,75 og 5,75 pct. af transaktionsbeløbet, og betalingsmodtager kan i disse tilfælde overvælge samme beløb i kroner og øre på kunderne.

I efteråret 1999 behandlede Konkurrencestyrelsen en klage fra Forbrugerrådet over, at tre taxiselskaber opkrævede gebyr på 5 DKK, når en forbruger brugte Dankort ved betaling for taxakørsel. Styrelsen afgjorde, at taxiselskaberne ikke lovligt kunne opkræve gebyrer af forbrugere, der betalte med Dankort. Der er nemlig ikke tale om et gebyr som taxiselskaberne selv betaler til udsteder. Dansk Taxi Forbund, der repræsenterede de tre selskaber, blev bedt om at orientere sine medlemmer om afgørelsen.

Dansk Taxi Forbund indbragte efterfølgende styrelsens afgørelse for Konkurrenceankenævnet, som i maj 2001 stadfæstede afgørelsen.

Konkurrencestyrelsen har ligeledes behandlet en klage fra Diners Club Danmark, over PBS' priser for anvendelse af Dankortinfrastrukturen. Klagen blev indbragt efter lov om visse betalingsmidlers §§ 15, stk. 1, og 21, stk. 1. Diners Club Danmark fandt, at PBS' gebyrer var for høje, og at selskabet betalte for ydelser, det ikke benytter. Det skyldes, at PBS ikke detailprisfastsætter ydelserne over for ikke-deltagende kortselskaber. Forhandlinger mellem parterne om en nedsættelse af gebyret havde ikke ført til noget resultat.

Diners Club anvender Dankortinfrastrukturen i forbindelse med indsamlingen af transaktioner for Diners Club. Diners Club Danmark køber ydelser fra PBS som såkaldt ikke-deltagende kortudsteder, det vil sige kortudsteder, der ikke kan blive med-ejer af PBS, fordi de ikke er underlagt finansielt tilsyn.

PBS orienterede i januar 2001 Konkurrencestyrelsen om indførelsen af en ny prisstruktur. PBS ønskede med den ny prisstruktur at imødekomme et ønske fra kortselskaberne om kun at betale for de ydelser, de benytter, samt om større gennemsigtighed i prissætningen, bl.a. gennem separat prissætning af delelementer i de ydelser, PBS leverer til kortselskaberne. Det betød konkret, at selskabets gebyrer over for Diners Club blev nedsat med ca. 25 pct.

Konkurrencestyrelsen har vurderet den ændrede prisstruktur og fundet, at den imødekommer styrelsens betænkeligheder vedrørende Diners Club Danmarks klagepunkter. Det skyldes, at Diners Club Danmarks indkøb af ydelser er så stort, at selskabet får gavn af den nye prisstruktur. Samtidig skal selskabet ikke længere betale for ydelser, det selv udfører.

4 Kortmarkeder i andre lande

4.1 Nationale markeder

Markederne for betalingskort er nationale. Det gælder både i EU og den øvrige verden. Inden for EU er der imidlertid med gennemførelsen af euroen taget et væsentligt skridt til at realisere det indre marked også for betalinger. Europa-Kommissionen har den 19. december 2001 vedtaget en forordning om grænseoverskridende betalinger²⁷. Den bestemmer bl.a., at der ikke må opkræves højere gebyrer for en grænseoverskridende kortbetaling end for en national. Disse bestemmelser om et loft gælder fra 1. juli 2002, men alene for betalinger i euro. Den danske regering har dog mulighed for at tilslutte sig reglerne for så vidt angår grænseoverskridende betalinger i DKK.

Udviklingen af kortmarkedet og af betalingsformidlingen er i det hele taget er drevet frem af den teknologiske udvikling inden for telekommunikation og databehandling. Historisk er kortmarkedet startet et godt stykke tid før IT-udviklingen for alvor tog fart. IT har imidlertid sat gang i udbredelsen og anvendelsen af kort. Der er stor forskel på, hvornår de forskellige lande har indført betalingskort mv. Men teknologiens udbredelse har ført til, at også de lande, der er kommet sent i gang, hurtigt når et niveau, der kan måle sig med de lande, der har haft betalingskort m.v. i en årrække.

I de fleste lande har pengeinstitutterne hurtigt set mulighederne i IT. De har fra starten været særlig opmærksomme på de rationaliseringsgevinster, der var ved overgangen til IT. De kunne opnå betydelige besparelser ved at erstatte kundernes brug af checks med betalingskort og ved at gøre det muligt at hæve kontanter elektronisk.

IT har også ført til en væsentlig produktudvikling i pengeinstitutsektoren og til en betydelig effektivisering samt modernisering af hele betalingsformidlingen. Pengeinstitutterne har set fordele ved at videreudvikle betalingssystemerne og udbyde nye produkttyper, der kunne udnytte den infrastruktur, de havde fået opbygget. I langt de fleste lande, er det pengeinstitutterne og de finansielle institutter, der ejer hovedparten af den infrastruktur, der er nødvendig for at et elektronisk betalingssystem kan fungere.

IT-teknologien gjorde det muligt for pengeinstitutterne at opbygge elektroniske netværk til databehandling, clearing og afvikling af de almindelige bankforretninger. Der blev udarbejdet fælles mindstekrav (standarder) og betingelser for betalingskort og -systemer. Der var tekniske krav, der skulle få systemerne til at fungere sammen, men også om krav til sikkerhed, dokumentation, fortrolighed osv. Derved blev det mere billigt, mere sikkert og langt hurtigere at overføre penge.

²⁷ EFT L244, 28.12.2001 s. 13

Men fra starten gjaldt det kun nationale overførsler. Systemerne kunne ikke anvendes til grænseoverskridende betalinger. Betalinger i andre valutaer kørte i særskilte og mere omkostningskrævende systemer. Bestræbelserne for at sikre effektive grænseoverskridende betalinger kom først senere.

Det har formentlig også spillet en rolle for udviklingen af nationale systemer, at pengeinstitutter og andre finansielle institutter i langt de fleste lande er underlagt et nationalt finansielt tilsyn. Samtidig har de finansielle institutter ofte eneret på at markedsføre sig med at modtage indlån fra offentligheden.

Historisk set er de internationale betalingskort, der omfatter bl.a. Visa, MasterCard, Eurocard, Diners Club, Amex og JCB ældre end de nationale kort. I nogle lande valgte man at bygge videre på disse kort. Men dertil kom bankernes egne nationale kort. De blev næsten kun udbudt inden for landets grænser og indtil for nylig har også indløsningen af betalingerne fra butikkerne været national. Pengeinstitutterne i Sverige har ved siden af de internationale kort hver deres betalingskort. I andre lande som Danmark, Norge, Frankrig, Holland og Tyskland samarbejdede bankerne om kort. Dankort udbydes kun i Danmark og kan ikke bruges ud over landets grænser, da der ikke er forretninger i andre lande, der har indgået aftaler om at få dette kort indløst.²⁸ Tilsvarende gælder tyske betalingskort, Carte Bleue i Frankrig og PINpas Holland.

4.2 De internationale kortselskaber

De vigtigste internationale kortselskaber er Visa og MasterCard/Europay. Dertil kommer American Express (Amex), Diners Club og det japanske JCB. De har fra starten satset på at sikre sig indløsningsaftaler i mange lande. Visa og MasterCard/Europay kan i dag benyttes i mere end 200 lande.

De internationale kort udbydes ligesom de fleste nationale kort gennem pengeinstitutter. Typisk ved at det internationale kortselskab, rettighedshaveren, overdrager en licens til de lokale pengeinstitutter. Tilsvarende med indløsning. Kortselskabet står for udvikling af koncepter, sikring af koordination, sikkerhedssystemer osv.

Visa International er ejet af over 22.000 finansielle institutter over hele verden. Selskabet er startet i USA i 1958 af Bank of America. I praksis opererer Visa regionsvis. Europa er en sådan region. Det europæiske center ligger i London. Visas vigtigste varemærker er Visa og Visa Elektron. Visa udstedes som debet- eller kreditkort. Der var i 2001 udstedt over 1 mia. Visakort. Ifølge Visa hjemmeside omsatte disse kort i 2001 for over 16.000 mia. DKK, hvilket er knap 10 pct. af det samlede private forbrug for hele verden. Målt på omsætningen af betalingskort har Visa 57 pct. af den globale omsætning med kort²⁹

²⁸ Der er dog butikker i Sverige og omkring 100 butikker i Tyskland, der tager mod Dankort.

²⁹ Oplysningerne stammer fra www.visa.com

Europay International har traditionelt samarbejdet med MasterCard International, således at Europay dækkede Europa, mens MasterCard International dækkede resten af verden. I 2001 traf de to kortselskaber principbeslutning om at slå sig sammen.

Europay International ejes af de pengeinstitutter, der udsteder selskabets og MasterCard's kort (Eurocard, MasterCard, Maestro samt Eurocheque). Selskabet udsteder kredit- og debetkort og elektronisk pengekort (Mondex). Europay har cirka 9.000 medlemmer. Med udgangen af 2000 var der i Europa udstedt omkring 271 mio. Eurocard, Maestocard og MasterCard, heraf var de 202 mio. Europays debetkort (Maestro og Eurocheque). 2,5 mio. forretninger i Europa tager imod selskabets kort, på verdensplan er det over 5 mio. forretninger. Der blev globalt gennemført 11,2 mia. transaktionerne til en værdi af ca. 7.200 mia. DKK med Eurocard/MasterCard³⁰ i 2000.

Europay har i 2000 sendt en række betalingskort med chip på markedet. Bl.a. Frankrig og Tyskland er allerede klar til at modtage sådanne kort. I andre lande har selskabet indledt et udviklingsprogram, som skal sætte dem i stand til inden for kort til at modtage chip-kort. Det gælder bl.a. Danmark.

Ligeledes har Europay i 2001 sendt selskabets forudbetalte kort Clip på markedet i Belgien, Frankrig, Spanien og Holland. Disse forudbetalte kort kan bruges i samtlige de nævnte lande, uanset hvor det er udstedt. Clip er baseret på den globale CEPS standard. Eurocard og MasterCard kan også benyttes til betalinger via mobiltelefoner.

American Express udbyder sine kreditkort, Amex, i de fleste lande. Amex udstedes dels gennem de afdelinger, American Express har oprettet, dels gennem samarbejde med nationale pengeinstitutter som joint venture. I 2001 var der 55 mio. Amex kort i omløb, heraf de 27 mio. i USA. Der blev omsat for 2.500 mia. DKK, heraf de 1.900 mia. DKK i USA.

Diners Club International er udbredt i de fleste europæiske lande. Selskabet ejes af Citibank. Selskabet drives som franchise og er opdelt i "regionale" klubber, fx Diners Club Danmark, der ejes af SEB Banken, der har franchiserettighederne i de nordiske lande. Selskabet udbyder kreditkort i over 200 lande, og kortene kan bruges i ca. 6 mio. forretninger. Diners har udstedt over 8 mio. kort over hele verden. I 2000 blev der omsat for over 294 mia. DKK (35 mia. \$).

Indløsning af betaling med de internationale kort kan i princippet foregå ligesom for nationale kort, men i praksis indskydes ofte et ekstra led. Det er således normalt, at en national indløser indsamler data om transaktionerne og dernæst sender dem videre til et internationalt clearingcenter. I Danmark indløses fx næsten alle Visas og Europay/MasterCards kort af PBS, som herefter sender transaktioner med kort, der er udstedt i andre lande, videre til henholdsvis London (Visa) og Bruxelles (Europay), hvor de cleares. PBS har ikke nogen eneret på at indløse disse kort i Danmark. Dan-

³⁰ Oplysningerne stammer fra www.europay.com

ske betalingsmodtagere kan frit vælge indlødere fra andre EU-lande. Detaillkæder med udsalgssteder i flere lande kan således få deres kort indløst samme sted

Hvis overførslen af informationer og transaktioner landene imellem skal kunne ske hurtigt, billigt og sikkert kræver det, at systemerne er indrettet på det, og i den henseende er der fortsat visse problemer. Der er fx endnu ikke almindeligt med adgang til at anvende PIN-koder til identifikation af kortholder i en POS-terminal³¹ i udlandet. Der kan kun bruges underskrift. I Danmark er POS terminalerne dog indstillet til også at kunne håndtere PIN-koder på udenlandsk udstedte Eurocard/MasterCard, Maestro, Visa, Visa Electron og japanske JCB-kort.

Ved indløsning over grænserne skal der omregnes mellem flere valutaer. Afregningen over for kortholder sker i udstedelseslandets valuta. Ved overgangen til euroen undgås denne veksling for hovedparten af transaktionerne i Europa. I Danmark sker afregningen over for kortholder altid i kroner.

Gennem EU er der kommet gang i en harmonisering og liberalisering af de nationale regelsæt også for betalinger. Overgangen til euroen er et stort skridt på vejen hertil. Den har også betydning for betalingskortmarkedet. Kommissionen har taget flere initiativer til at fremme udviklingen af fælles betalingssystemer og øge forbrugernes tillid til og forretningernes accept af disse systemer. Senest er det sket med forordningen om grænseoverskridende betalinger. Dertil kommer, at såvel Visa som Europay har ændret betingelser for indløsning, så det er muligt at indgå indløsningsaftaler på tværs af grænserne. PBS har således indgået aftale om at indløse kortbetalinger for en større nordisk hotelkæde. Udenlandske indlødere kan ligeledes indløse kreditkortbetalinger for danske forretninger.

4.3 Statistik for udviklingen i landene

Udbredelsen og anvendelsen af betalingskort i udlandet er steget. Billedet har imidlertid ikke ændret sig væsentligt i forhold til styrelsens rapport fra juni 2001.

Talangivelserne i det følgende er baseret på oplysninger først og fremmest fra Den Europæiske Centralbank ("Blue Book") og fra Bank for International Settlements ("Red Book"). Disse to publikationer søger at sikre gode sammenlignelige tal for de enkelte lande, for så vidt angår de kort, der udstedes gennem pengeinstitutsektoren. Data omfatter så vidt muligt samtlige EU-lande, bortset fra Grækenland og Irland, hvor oplysningerne er sparsomme. Derudover er Norge og Australien medtaget. For disse lande er oplysninger hentet fra nationale statistikker fra de respektive nationalbanker.

Der er endvidere inddraget oplysninger fra andre kilder, bl. a. flere nationale organisationer. Det er imidlertid vanskeligt at finde dækkende og samtidig sammenlignelige oplysninger om betalingskort udstedt fra andre virksomheder end finansielle institutter.

³¹ POS= Point Of Sale

Der er også en vis usikkerhed knyttet til datamaterialet fra "Red Book" og fra "Blue Book". Afgrænsningen af de forskellige typer af kort (hævekort, debetkort osv.) synes ikke at ligge helt fast.

4.3.1 Udbredelsen af betalingskort

Betalingskort har, når der ses på antallet af transaktioner, i de fleste lande næsten erstattet brugen af checks som betalingsmiddel i den almindelige dagligvarehandel. Kontanter er dog stadig det mest benyttede betalingsmiddel i de fleste lande, og selv om brugen af betalingskort er stigende, fortsætter seddelmængden i de fleste europæiske lande med at vokse såvel totalt som pr. indbygger. Dette gælder også i Danmark. Undtaget er Luxembourg, hvor seddelmængden har været faldende i de senere år.

Flere forbrugere får betalingskort, og de benytter dem i højere grad både til at hæve kontanter direkte i automaterne og til at betale for køb af varer og tjenesteydelser, såvel i den almindelige handel som ved fjernsalg, især på internettet. Endvidere benyttes de internationale kort i stigende grad ved rejser i udlandet som direkte betalingsmiddel.

I langt de fleste lande stiger antallet af betalingskort pr. 1.000 indbygger stadig år for år, jf. tabel 4.3.1. I tabellen er kun medtaget de kort, der udstedes gennem pengeinstitutter. Udover disse kort har folk også detailhandelskort og benzinkort. Udviklingen har medført, at i langt de fleste lande har hver borger i gennemsnit mere end 1 betalingskort. I 1994 var der kun 2 lande, hvor borgerne havde mere end 1 kort pr. indbygger, i 1999 er det tilfældet i 9 ud af de 15 lande.

Tabel 4.3.1: Udviklingen i antal betalingskort¹⁾ pr. 1.000 indbygger

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Stigning fra 1994 til 1999 i %
Italien	318	357	393	426	471	566	78
Frankrig	384	406	437	473	514	572	49
Danmark	543	563	584	583	627	634	17
Sverige	403	537	636	691	776	799	98
Finland	620	625	638	693	743	805	30
Østrig	501	549	591	662	758	852	70
Norge	580	665	744	853	936	1.273	119
Tyskland	582	910	982	1.038	1.114	1.299	123
Portugal	684	722	786	921	1.055	1.305	91
Belgien	881	935	1.045	1.116	1.178	1.309	49
Luxembourg	1.044	1.184	1.242	1.268	1.307	1.311	26
Spanien	818	810	842	897	981	1.485	81
Australien	1.249	1.300	1.360	1.349	1.441	1.495	20
UK	933	1.010	1.133	1.271	1.420	1.530	64
Holland	788	1.068	1.827	1.506	1.529	1.531	107
Gennemsnit²⁾	665	721	813	862	939	1.112	67

1) Kun de betalingskort, der er udstedt af pengeinstitutter og andre finansielle institutter.

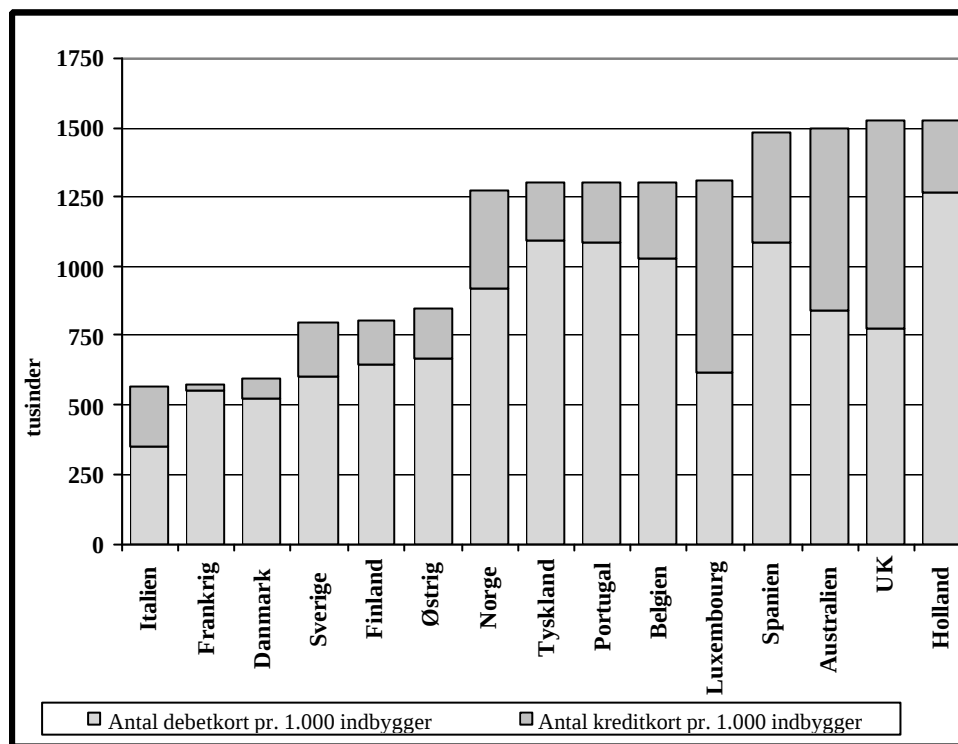
2) Samlet antal betalingskort i forhold til samlet antal indbyggere.

Kilde: Blue Book fra European Central Bank, den norske nationalbank og APAC.

Der er mange forskellige typer af betalingskort, og udbredelsen af dem varierer meget landene imellem. Vigtigst er debetkortene. I de fleste europæiske lande er antallet af debetkort væsentlig større end antallet af kreditkort, jf. figur 4.3.1.

Danmark hører sammen med Frankrig og Italien til landene, der har forholdsvis få betalingskort pr. indbygger. Frankrig og Danmark er udpræget debetkortlande, med en meget lille antal kreditkort pr. indbygger. Sverige, Norge, Tyskland, Østrig, Holland, Belgien, Portugal har også forholdsvis mange debetkort i forhold til det totale antal kort i de enkelte lande. Australien, Luxembourg og UK har mange kort pr. indbygger og samtidig en stor andel af kreditkort. Forbrugerne i disse lande har, ud over omtrent det samme antal debetkort som forbrugerne i de andre lande, også et stort antal kreditkort. Indtil 1998 var der i UK flere kreditkort end debetkort, men det er nu skiftet, og antallet af debetkort vokser stadig. I Australien vokser antallet af kreditkort stærkt, men der var stadig en lille overvægt af debetkortene i 1999.

Figur 4.3.1: Antallet af betalingskort pr. 1.000 indbygger i 1999 fordelt på debet og kreditkort



Kilde: Blue Book fra European Central Bank, den norske nationalbank og Australien Payment Clearing Association 2000.

Baggrunden for den store udbredelse af debetkort i næsten alle lande er, at alle forbrugere i dag har konti hos finansielle institutter. Det er ofte krav fra det offentlige, at man har en konto i et pengeinstitut til overførsel af løn eller overførelsesindkomster (pensioner o.lign.). Det er helt almindeligt at knytte et debetkort som fx Dankort til en bankkonto. Da pengeinstitutterne kan spare omkostninger til kasseekspeditioner mv. ved at kunden benytter hæveautomater eller betaler med kortet i forretningerne, har de en naturlig tilskyndelse til at tilbyde et betalingskort (debetkort) i forbindelse med en bankkonto. Derfor er det i de fleste lande nemt at få et debetkort, hvis man har en konto – hvor der evt. er et vist positivt indestående og/eller løbende overførsel af løn mv.

Samtidig er debetkort billigt og bekvemt for forbrugere. I nogle lande opkræves gebyrer. I Danmark, Frankrig, Holland og UK koster det almindeligvis ikke noget for forbrugeren at få et debetkort. Ligesom der normalt heller ikke fra udsteder opkræves gebyr af kortholder for at benytte kortene i forretningernes terminaler.

Derimod kan ikke alle forbrugere få et kreditkort. De fleste udstedere af kreditkort kræver en vis kreditværdighed af kunderne, før de kan få et kreditkort. Kravene afhænger af kredittens størrelse og hvilken type kreditkort, kunden ønsker. Der skal normalt betales en årlig afgift for et kreditkort.

Når debetkort er så udbredte i lande som Holland, Danmark og Frankrig - til dels på bekostning af kreditkort - hænger det også sammen med, at det samme kort har meget stor accept, ikke mindst i detailhandlen. Danskerne kan betale med Dankort i over 90.000 forretninger. Man behøver kun det ene kort, hvis man ikke vil have ekstra ydelser, som fx kredit, rabat eller særlig service.

Andre kort - herunder specielt kreditkort - accepteres ikke nær så mange steder. Det gælder fx detailhandlens og benzinselskabernes egne kort, der normalt kun accepteres i kædernes egne terminaler og i terminalerne hos kreditkortselskabets samarbejdsparter.

I flere lande udsteder detailhandlen betalingskort i samarbejde med pengeinstitutter, fx i Norge, Sverige og UK. I Danmark er der enkelte pengeinstitutter, der ligeledes har sådanne samarbejder. Statoil har fx et samarbejde med SEB Banken om udstedelse af MasterCard, og nogle banker har samarbejde om et "bykort", der gælder til en række forretninger i en bestemt by eller et centerkort, der gælder til et bestemt centers forretninger.

4.3.2 Anvendelsen af betalingskort

I de lande, hvor debetkort har en væsentlig udbredelse, er anvendelsen af disse kort som regel også stor. Danskerne bruger i vid udstrækning betalingskort, specielt Dankort, når de handler i detailbutikkerne. Sammen med Frankrig og Finland er Danmark den nation, der anvender betalingskort mest. Hvert kort benyttes i gennemsnit 2 gange om ugen, jf. tabel 4.3.2.

Tabel 4.3.2: Antal transaktioner pr. kort og den gennemsnitlige omsætning pr. transaktion i 1999 i detailhandlen¹⁾

	Antal transaktioner pr. kort	Omsætning pr. transaktion danske kroner
Danmark	120,4	337
Frankrig²⁾	85,0	345
Finland	78,0	275
Norge	51,9	453
Luxembourg	40,0	502
UK	39,5	478
Australien	39,5	279
Portugal	39,4	230
Sverige	35,9	547
Holland	31,1	365
Belgien	30,1	424
Italien	14,3	620
Østrig	11,2	534
Spanien	8,1	358
Tyskland	7,1	685
Gennemsnit	28,8	442

1) Omfatter betalinger med pengeinstitutternes kort i POS-terminaler

2) Frankrig er alene beregnet på debetkorttransaktioner og –omsætning. Tallene kan alligevel anses for sammenlignelig, da franske pengeinstitutter udsteder meget få kreditkort, jf. figur 4.3.1.

Kilde: Blue Book, den norske national bank og APAC

Den gennemsnitlige betaling pr. transaktion ligger i Danmark på 337 DKK, hvilket er under gennemsnittet for landene. Betalingsmønstret er forskelligt landene imellem, men der er ikke nogen sammenhæng mellem hvor ofte kortet anvendes og hvor store beløb, transaktionerne er på. Betalingsmarkedet i Danmark er formentlig også påvirket af, at forbrugerne i højere grad, end tilfældet er i flere andre lande, kan hæve kontanter i butikkerne. Statistikkerne registrerer således det totale transaktionsbeløb og ikke selve købsbeløbet.

Udover at bruge betalingskort direkte som betalingsmiddel i detailhandlen, kan de betalingskort, der er udstedt af pengeinstitutterne også bruges til at hæve kontanter i hævekortautomater, de såkaldte ATM-automater. De er typisk opstillet ved pengeinstitutterne som ”gennem-mur-automater”, men står også i større butikcentre, i trafikterminaler osv. Der er forskellig udbredelse af sådanne automater landene imellem, og det gælder også brugen af dem.

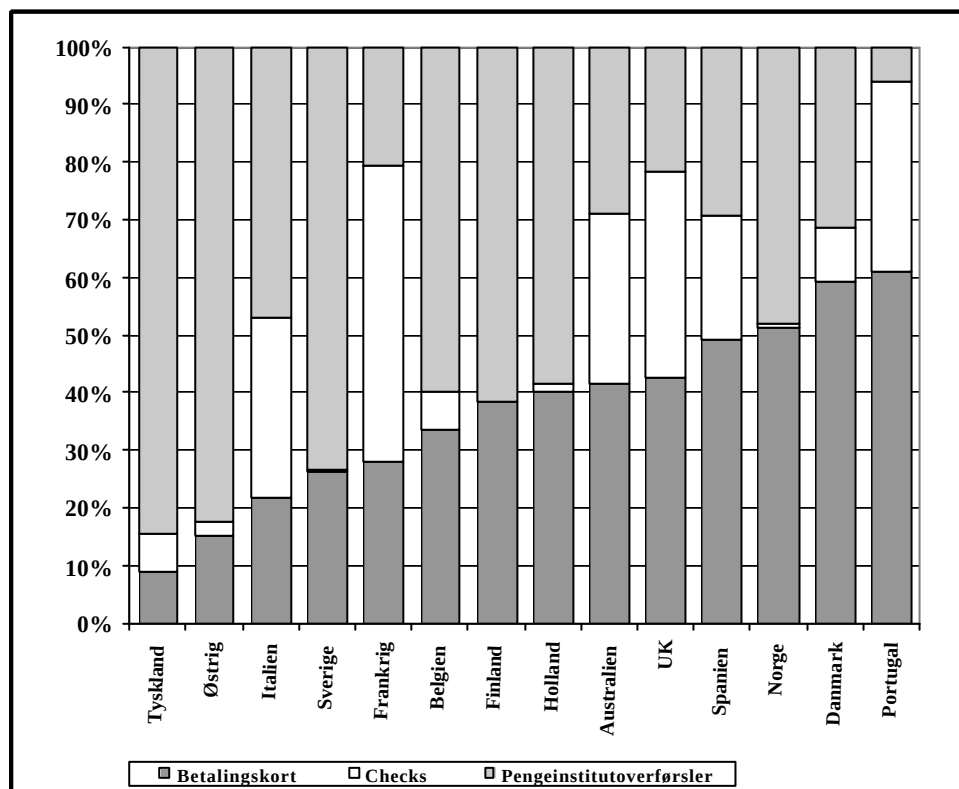
Kontantbetalingen udgør over alt stadig en væsentlig del af betalingerne i detailhandlen. Betalingskort har erstattet en del af brugen af kontanter, men udviklingen i anvendelsen af betalingskort er især sket på bekostning af checks og overførsler via pengeinstitutter. Det er et generelt træk for Danmark og de andre europæiske lande,

at disse betalingsmidler bruges i mindre grad end tidligere. Der er derimod stor forskel på anvendelsen af checks og overførsler via pengeinstitutter i de forskellige lande.

I halvdelen af de lande, der er medtaget i statistikken, foregik 40 pct. eller mere af betalingsoverførslerne i 1999 ved hjælp af betalingskort. De øvrige lande har traditionelt i højere grad anvendt pengeinstitutoverførsler (giro mv.), og denne betalingsform er stadig dominerende i lande som Tyskland, Holland og Sverige.

I lande som Danmark, UK, Italien og Frankrig har checks historisk været det vigtigste betalingsmiddel. Anvendelsen af checks er stadig udbredt i flere af disse lande. Derimod sker der næsten ikke længere betaling med checks i Finland og Sverige og kun i lille udstrækning i Østrig, Holland og Norge. I Spanien, Norge, Danmark og Portugal er betalingskort det mest benyttede betalingsmiddel. I Tyskland, og Østrig benyttes overførsler mellem pengeinstitutter i omkring 80 pct. af betalingerne, jf. figur 4.3.2.

Figur 4.3.2: Anvendelsen af betalingsmidler bortset fra kontanter. Andel af transaktioner i 1999¹⁾



1) For Frankrig er tallene fra 1998. For Australien er beregningerne baseret på oplysninger om antallet af transaktioner pr. måned

Kilde: Blue Book, Den norske nationalbank og APCA (Australien)

Håndteringen af checks er omkostningskrævende i forhold til håndteringen af betalinger med betalingskort. Derfor har pengeinstitutterne i flere lande indført gebyrer på brugen af checks eller lagt restriktioner på antallet af checks, der gratis kan benyttes, for at få forbrugerne til at anvende betalingskort fremfor checks. Dette har imidlertid ikke været tilfældet i Frankrig. Her er det stadig gratis at benytte checks.

Ændring i betalingsmønstret har ført til, at der også er sket en forøgelse af omsætningen med betalingskort pr. indbygger gennem de senere år. Danmark, Norge, UK og Luxembourg ligger væsentlig højere end de øvrige lande, jf. tabel 4.3.3.

Da betalingskortene tager en stadig større andel af betalingerne i alle lande, har der overalt været vækst i kortomsætningen. Den er med en stigning på 107 pct. i gennemsnit for de udvalgte lande fordoblet siden 1994. I Danmark er omsætningen steget med 143 pct. fra 1994 til 1999, men også i de fleste andre lande har stigningen været markant, jf. tabel 4.3.3.

Tabel 4.3.3: Udviklingen i den årlige omsætning pr. indbygger. Omregnet til danske kroner¹

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Stigning fra 1994 til 1999 i %
Norge	7.034	8.815	12.280	16.956	21.720	29.925	325
UK	19.416	19.346	19.555	20.949	24.132	28.889	49
Luxembourg	15.030	18.566	19.817	24.708	27.050	26.289	75
Danmark	9.976	16.164	18.302	19.800	22.510	24.255	143
Australien	7.928	9.020	11.013	13.430	16.903	16.454	108
Finland	10.599	13.316	14.820	16.830	16.809	17.256	63
Belgien	7.654	9.199	10.519	11.769	13.661	16.714	118
Frankrig	9.650	11.494	12.517	11.256	12.628	16.778	74
Holland	3.242	5.573	7.845	9.976	12.158	17.386	436
Sverige	4.464	4.810	6.807	8.184	8.783	15.699	252
Portugal	2.172	2.914	3.151	3.975	5.411	11.824	444
Italien	443	531	863	3.085	3.802	5.027	1035
Spanien	2.037	2.416	2.798	3.151	3.652	4.321	112
Tyskland	524	980	1.552	1.358	2.593	6.334	1109
Østrig	345	512	780	1.209	1.826	5.090	1375
Gennemsnit	6.612	7.142	9.785	11.165	13.039	13.661	107

Note. Gennemsnittet er beregnet ud fra den samlede omsætning i forhold den samlede befolkning

Kilde: Blue Book fra European Central Bank, den norske nationalbank, og APCA (Australien).

Ved vurderingen af de meget store forskelle skal man huske, at detailkædernes og benzinselskabernes betalingskort ikke indgår i tabellen. Benzinselskabernes kort er almindeligt udbredte og kan derfor ikke antages at betyde ret meget for forskellene landene imellem. Derimod varierer detailhandlens anvendelse af særlige kortordning

ger stærkt. I lande som UK og Sverige har disse kort fx en væsentlig udbredelse. Det kan forklare en del af forskellen. Alligevel er der ikke tvivl om, at danskerne ligger højt med hensyn til udbredelsen og anvendelsen af kort.

4.4 Udstedelsen af betalingskort

I Danmark udstedes de fleste betalingskort af pengeinstitutter og hovedparten af disse kort er Dankort. Dankort er udviklet af pengeinstitutterne i fællesskab og alle pengeinstitutter i Danmark kan udstede kortet. Rettighederne og konceptet til Dankort ejes af Dankort A/S, der er et selvstændigt aktieselskab. Dankort er ofte co-brandet med Visa. 55 pct. af alle Dankort er Visa/Dankort.

Noget lignende ses i de andre europæiske lande. I Frankrig, Norge, Belgien og Holland findes fælles nationale debetkort. I Frankrig er hovedparten af de franske pengeinstitutter gået sammen om at udstede ét fælles debetkort, Carte Bleue. Der er tale om et chipkort, der kan bruges i alle POS-terminaler og hævekortautomater. Omkring 80 pct. af CB kortene er co-brandede med enten Visa eller Europays kort og kan dermed benyttes internationalt. I Tyskland havde man tidligere et fælles debetkort, EC-Karte, ofte co-brandet med Maestro. Nu er man på vej til kun at udstede Maestro, som så kan bruges i de tyske POS terminaler.

I Belgien udbyder en række pengeinstitutter debetkort, Bancontact og Mister Cash. Kortene er PIN-kode baserede og kan benyttes i stort antal terminaler i detailhandlen og i hæveautomater. Disse kort dominerer det belgiske marked. Derudover har det belgiske postvæsen udviklet sine egne kort Postomat, der oprindeligt kun kunne benyttes i ATM'ere og Telepost terminaler, men som på det seneste er blevet koblet til en af de store bankers POS-terminal-system.

Det dominerende betalingskort i Holland er det PIN-baserede debetkort, PINpas. Rettighederne til PINpas ligger i Interpay, der er ejet af hollandske pengeinstitutter. Langt de fleste pengeinstitutter udsteder også de internationale kreditkort Eurocard/MasterCard. Derimod er der ikke mange pengeinstitutter, der udsteder Visakort. Dog udstedes Visa som co-brandede kort i samarbejde med ikke-finansielle institutioner.

I Sverige udsteder pengeinstitutterne egne debet- og kreditkort. Der er ikke noget fælles koncept for de nationalt udstedte pengeinstitutkort, men pengeinstitutternes kort kan benyttes i alle terminaler og hæveautomater. Den største udsteder af debetkort i Sverige er Föreningssparbanken, der udsteder Bankkort. Blandt kortudstedere er der også detailhandelskæder, der har oprettet egne banker. ICA-koncernen har således oprettet egen bank, ICA Banken AB, der først og fremmest er en internet- og telefonbank, men kunderne kan også hæve og indsætte på deres konti i stort set samtlige ICA- og RIMI-butikker.

I Norge er pengeinstitutternes fælles debetkort Bankkort det dominerende betalingskort. Der er desuden udstedt et stort antal internationale debetkort, Visa Electron og Maestro/Cirrus. Bankkortene er for 75 pct. vedkommende co-brandede med et inter-

nationalt kort, så de kan benyttes internationalt. I Norge udsteder en række pengeinstitutter kreditkort i samarbejde med detailhandlen.

UK er antalsmæssigt det største betalingskortmarked i Europa. Pengeinstitutterne udsteder stort set alle betalingskort, men der er ikke noget fælles dominerende nationalt kort. Visa og MasterCard er de vigtigste kortudstedere i UK. Visa har samlet en markedsandel på 58 pct. Det næststørste system er Switch (20 pct.), der er ejet af Switch Card Service - et samarbejde mellem Nat-West, Midland, RBS og Bank of Scotland. MasterCard har ca. 17 pct. af kortene.

De australske pengeinstitutter udsteder egne debetkort, men de kan - ligesom i Sverige - anvendes i alle hæveautomater og i POS-terminalerne. Der er tre kombinerede debet- og kreditkort på markedet – Bankcard, Visa og MasterCard. De kan anvendes i alle hæveautomater, men har knap så stor udbredelse i POS-terminalerne. En af de store kortudstedere er detailhandler med eget nationalt netværk af terminaler, der også kan modtage kort fra andre detailhandlere, switcher transaktioner til andre indløser og selv foretage processing.

I Tyskland er det meste udbredte debetkort i dag Maestro/EC-Karte. EC-Karte er en videreudvikling af det tyske giro-system. Der var i 2000 udstedt 49,2 mio. EC-Karte i Tyskland. Kortet kan kun benyttes i Tyskland, men kortet kan kombineres med en Maestro-kort, der er et chipkort, der kan benyttes internationalt. Hovedparten af EC-Karte har Maestro-chippen.³²

Med udgangen af 2002 forsvinder EC-Karte imidlertid som selvstændigt kort og erstattes med et Maestrocort, der dog samtidig vil bære EC-logoet. Kortet vil være et chip-kort med magnetstrib, og hovedparten af de tyske pengeinstitutter vil udbyde kortet.

4.4.1 De internationale kort

De internationale kort – navnlig Visa og Europay/MasterCard - spiller en væsentlig rolle i alle de nævnte lande. Hovedparten af kreditkortene i de europæiske lande udstedes af de internationale kortselskaber, og i flere lande har de også væsentlige andele af debetkortmarkedet. Udover Visa og Europay/MasterCard er Amex (American Express), Diners Club og JCB (der er japansk) udbredt i Europa.

Visa og Europay/MasterCard udbyder såvel debet- som kreditkort. Selskaberne har i mange lande været de første udbydere af betalingskort, hvilket har medført visse fordele. Derfor har de en stor udbredelse.

Visa og Europay udsteder både deres kort som solokort og co-brandede. Visa bliver i mange lande benyttet sammen med et nationalt debetkort, som fx Dankort. Visa-delen kan i forbindelse med Dankort alene benyttes internationalt, men der findes også mulighed for at kombinere kreditfunktionen med debetfunktionen. Når kortholder ønsker at anvende kortet, kan han selv vælge, om der skal betales debet eller kre-

³² En række detailforretninger i Vestjylland tager også imod Maestro/EC-karte.

dit, forudsat forretningen accepterer begge typer. Visa udsteder to typer debetkort: Visa Debet og Visa Electron. Sidstnævnte er et on-line kort. Europay/MasterCard udsteder ligeledes debetkortet, Maestro.

Visa og MasterCard/Europays store udbredelse har ført til, at de har været toneangivende i udviklingen af nye standarder for markedet bl.a. for at forbedre sikkerheden. Visa og MasterCard/Europay har i samarbejde med en række nationale selskaber, fx PBS udviklet en international standard for betalingskort med chip – den såkaldte EMV-standard. EMV-standarden har betydning for de terminaler, der skal benyttes til fremtidens betalingskorttransaktioner. Disse terminaler skal kunne acceptere kort efter EMV-standard.

Baggrunden for udviklingen af EMV-standard er ønsket om indføre chip-kort, bl.a. for at komme et stigende tab på grund af svindel til livs. Begge selskaber sætter i dag chip på deres kort og vil i løbet af nogle ganske få år helt gå over til chip-teknologi.

Visa har over for bankerne stillet krav om, at inden 2005 skal alle terminaler og automater være omstillet til at kunne acceptere chipkort. Ellers må pengeinstitutterne acceptere at hæfte for tab, der kunne have været udgået, hvis terminalerne havde kunnet modtage chip. Pengeinstitutterne vil formentlig overvælte disse krav på forretningerne, for at få dem til også at skifte til terminaler, der kan modtage chip. Visa vil også præmiere de butikker, der tidligt skifter til chip-terminaler.

Amex og Diners Club kort er såkaldte travel and entertainment kort. De udstedes kun som kreditkort. Der er normalt kun en udsteder af disse kort i hvert land. Kortene yder forskellige kreditter, alt efter kundernes valg og vilje til at betale. Betalingsmodtager skal acceptere, at betalingen for deres ydelser falder senere – og dermed være med til at betale for den kredit kortholder opnår. Disse kort giver ofte fordele som rabatter, bonusordninger og andre serviceydelser, som brugen af kortene kan udløse.

Andre udbydere

Udover de finansielle institutters betalingskort, udsteder benzinselskaber og detailkæder (herunder hotelkæder) kreditkort. Disse selskaber er afskåret fra at trække penge direkte fra en konto med kortholders penge, og kan derfor ikke udstede debetkort.

Dette har i flere lande ført til, at detailhandlen samarbejder med finansielle institutter om at udstede betalingskort (kreditkort). Det gælder i stor udstrækning i Norge og i UK.

Der findes ikke data til sammenligning landene imellem for disse kort. Det er de færreste lande, der har opgjort antallet af sådanne kort. I Danmark har kort fra benzinselskaberne og detailhandelen tilsammen en markedsandel på 11 pct. I Norge er der i 2000 udstedt 1,5 mio. betalingskort af olieselskaberne. I Sverige er der tradition for

mange detailkort. I UK er der udstedt ca. 18 mio. detailkort og Tyskland var der i 1997 ca. 5 mio. detailkort.

Detailhandleres og benzinselskabers interesser i at udbyde betalingskort svarer til pengeinstitutternes – besparelser i forhold til håndtering af checks og kontanter samt navnlig kundeloyalitet. Kundeloyalitet kan styrkes ved rabatter, særlige tilbud (rejser, events), konkurrencer mv. Detailhandlens kort er oftest gratis for kunden. Omkostningerne ved disse kort betales for det meste af udsteder, der til gengæld forventer at kundeloyaliteten medfører forøget omsætning.

Forudbetalte kort (og elektroniske punge) er også betalingskort. I de fleste lande har forudbetalte kort kun begrænset anvendelsesmuligheder. Fx kan man kun bruge et telekort til at telefonere med, og et billetkort til busser kan kun betale for brug af busser og undergrundsbaner. I en del lande er forudbetalte kort med generelle anvendelsesmuligheder som Danmønt-kortet (multi-purpose-cards) dog ved at vinde indpas.

I Tyskland har man udviklet en elektronisk pung, GeldKarte, der antalsmæssigt er verdens største. GeldKarte er udviklet af ZKA (Zentraler Kreditausschluss), der er en paraplyorganisation for de tyske pengeinstitutter. GeldKarte kan udstedes som et selvstændigt kort, men kan også tilføjes andre kort som en chip, fx EC-Karte. Der er i 2001 udstedt 29 mio. GeldKarte med en omsætning på 505 mio. DKK

I Holland er der mange betalingskort med en ”forudbetalt kort” funktion i form af en chip. Der er 2 systemer, der begge er ejet af pengeinstitutter, Chipper og Chipknip. I starten af 2001 var der 21 mio. kort med denne funktion. Disse applikationer kan benyttes i såvel POS-terminaler som i telefonautomater, i parkeringsautomater og offentlige transportsystemer. Der sættes meget på, at få kortholderne til at benytte disse funktioner i noget større udstrækning, end man gør i dag, bl.a. fordi applikationerne er væsentlige billigere i brug end debetkort – ikke mindst til betaling af mindre beløb.

I UK har der været forsøg med 2 typer forudbetalte kort, Mondex og VisaCash. Mondex benyttes på flere universiteter, hvor det foruden at indeholde en betalingsdel også, indeholder en identifikation, der giver adgang, m.v. De kan oplades til 100 £ (1200 DKK). Der er NatWest, HSBC og Bank of Scotland, der står for dette kort.

VisaCash er et kort, der indeholder Visa debetkort, Visa kreditkort og VisaCash. Der er tale om et smartcard, der benytter public-key kryptografi. Kortet er genopladeligt med et max på 50£ (600 DKK). Der er mange muligheder for betaling: parkering, POS, offentlige transportmidler, fast food, vaskerier etc. Alle betalingstransaktionerne sendes en gang om dagen til betalingsmodtagers pengeinstitut, der overfører pengene til betalingsmodtagers konto og derefter sender informationen til Visa for clearing. Indløser har adgang til alle transaktioner foretaget med kortet, debet, kredit og cash.

I Danmark har vi flere forudbetalte kort, fx telekort og Danmønt. Der var i 2000 udstedt 625.000 Danmønt-kort i Danmark.

4.5 Indløsning af betalingskort

En forretning, der ønsker at kunne modtage betalinger med et betalingskort, må nødvendigvis indgå aftale med en indløser af det kort, forretningen ønsker at modtage. For de betalingskort, der er udstedt af pengeinstitutter, er indløseren ofte også et pengeinstitut eller et andet finansielt institut.

Den indløsningsaftale, der indgås mellem forretning og indløser, afstikker reglerne for hvordan man sikrer, at betalingen kan effektueres. Desuden stilles krav til sikkerhed omkring betalingen, ansvarsfordeling, osv. Der gælder forskellige tekniske krav til terminaler, forsendelse osv.

Der kan være forskellige ydelser knyttet til indløsningen. I nogle tilfælde garanterer indløser fx en betaling af en vis størrelse over for betalingsmodtager.

Boks 4.5.1: Tyskland

Tyskland har flere betalingssystemer til håndtering af debetkort, som forretningerne kan vælge mellem. Systemerne indeholder forskellige sikkerhedsniveauer. Forretningernes pris for indløsningen er afhængig af det sikkerhedsniveau, og dermed det system, der vælges.

- Det **elektroniske cash** system er et on-line PIN-baseret system. Pengeinstitutterne garanterer betalingen over for forretningerne. Forretningerne kan vælge ikke at få denne garanti og alligevel stadig benytte det on-line PIN baserede system.
- Det **elektroniske cash chip** system er i princippet et off-line system, hvor der benyttes et debetkort med chip. I chippen er indlagt et pengebeløb. Betalingen trækkes direkte fra kortets chip uden, at der sker opkald til en indløser. Hvis værdien er brugt, eller det beløb, der skal betales, er større end restbeløbet i chippen, ringes op til udstedende pengeinstitut og handlen gennemføres on-line, samtidig genoplades chippen til det maksimale beløb, der er aftalt mellem pengeinstitut og kortholder.
- **POZ** (POS uden garanti) er et underskriftsbaseret system. Når transaktionsbeløbet overskrider et vist niveau skal der foretages on-line check af, om kortet er black-listet. Der ydes ingen garanti for betalingen. Risikoen bæres af forretningen. Systemet administreres fra pengeinstitutterne.
- **ELV** (electronic direct debit). Transaktionen foregår via det nationale direct debetsystem, hvor kortholder via sin underskrift bemyndiger forretningen til at hæve på sin konto. Der foretages ingen autorisation af selve betalingen. Men pengeinstituttet har i forvejen "reserveret" (autoriseret) træk på kontoen. Risikoen bæres af forretningen. Systemet administreres af handlen. ELV fungerer via det registreringsnummer og kontonummer, der er trykt på betalingskortene. Pengeinstitutterne overvejer at fjerne dette nummer fra EC-kortene, hvilket vil betyde systemets undergang. Detailhandlen er imod dette.

Det har ingen betydning for kortholder, hvilket system forretningerne vælger. Forretningerne har mulighed for at tegne forsikring mod tab, som følgende af manglende garanti.

De tyske forretninger vælger i stor udstrækning de garantiløse ordninger. Omkring 75 pct. fravælger garantien og opnår til gengæld lavere gebyrer.

Kilde: www.Zahlungsverkehrsfragen.de

Det kan være nødvendigt at indgå aftale med flere indlødere, hvis en forretning skal kunne modtage forskellige betalingskort. Man kan også indskyde en indsamler (typisk en datacentral) mellem forretningen og indløserne. Indsamleren samler oplysninger fra et stort antal forretninger, registrerer korttype og sorterer dem, for dernæst at sende dem videre til de rigtige indlødere. Det vil dog være nødvendigt også at indgå aftaler med flere indlødere, selv om der indskydes en indsamler.

Kommunikationen mellem terminalerne og indlødere sker i næsten alle de nævnte lande overvejende elektronisk og terminalsystemerne mv. svarer i princippet til de

danske systemer med PIN-terminaler og online-autorisation på de steder, hvor kortene anvendes mest.

4.5.1 Indlødere

Indlødere er som oftest også kortudstedere. Det er almindeligt, at pengeinstitutterne ud over at indløse deres egne kort, foretager indløsning af andre kort. For de finansielle institutter, der ønsker at indløse Visa eller Eurocard/MasterCard, er det et krav, at man samtidig er udsteder af kortene. I alle lande er pengeinstitutter derfor blandt de vigtigste indlødere. Det er forskelligt, hvor mange indlødere, der er i de enkelte lande. Der er gennem de senere år sket en koncentration af indløsningen.

Koncentrationen sker ved, at der etableres selskaber eller organisationer, der har til opgave at foretage indløsningen af flere kort. Det skyldes, at investeringen i datakraft er bekostelig, og at der er væsentlige stordriftsfordele. Det er et generelt træk, at disse selskaber eller organisationer bliver oprettet i fællesskab af de respektive landes pengeinstitutter eller er ejet af et pengeinstitut. Der stilles krav for at kunne deltage i et sådant fælles selskab. I nogle lande om medlemskab af en organisation. Nogle gange er det kun finansielle institutter, der kan blive medlem, og det er ikke usædvanligt, at der skal erlægges store beløb for at kunne deltage.

Det kan give problemer for nye aktører, der gerne vil ind på markederne for indløsning. Det kan også skabe problemer for de mindre pengeinstitutters konkurrencemuligheder. I de fleste lande er det dog muligt for mindre pengeinstitutter at deltage gennem et andet pengeinstitut, der er medlem og derved opnå indirekte medlemskab.

Systemet for indsamling/indløsning kan være forskelligt alt efter terminaltype. Indløsning fra hæveautomater sker i de fleste tilfælde i de pengeinstitutter, der ejer automaterne. Det er dog almindeligt, at pengeinstitutterne inden for de enkelte lande har indgået aftaler om at acceptere hinandens betalingskort og sende transaktionerne videre. I de fleste lande er det aftalt bilateralt mellem de enkelte pengeinstitutter. Det betyder, at der kan være flere netværk til indsamling og behandling af transaktionerne i automaterne. Netværkene skal så kobles sammen, så man kan kommunikere indbyrdes. I Danmark bygger udvekslingen mellem pengeinstitutterne på én central clearing og afvikling gennem PBS. I andre lande kan der være bilaterale ordninger.

I Australien er hæveautomaterne ejet af de banker, der udsteder debetkort, men det er aftalt, at alle kort kan benyttes i alle automater. Pengeinstitutterne har bilateralt lavet aftaler, der sikrer åben adgang til alle automater. I alt er der 60 sådanne bilaterale aftaler i Australien, og omkring 30 pct. af de samlede hævetransaktioner sker i "fremmede" automater.

Indløsningen af de transaktioner, der sker gennem POS-terminalerne (detailindløsningen - retail acquiring), sker gennem adskilte systemer. De terminaler, der benyttes i andre lande, er hovedsagelig underskriftbaserede og disse terminaler kan ofte ringe til flere indlødere.

Der kan være forskellige terminaler og fysiske netværk til debetkort og kreditkort, men det behøver ikke være tilfældet. I de fleste tilfælde kan debetkort og kreditkort

anvendes i samme terminal. Det er navnlig opbygningen af aftalesystemerne bag terminalerne, der kan være forskellige. Forretningerne skal fx normalt vente længere på deres betaling med kreditkort end med debetkort og gebyrerne varierer. Der kan også være forskel på hvem, der indløser debet- og kreditkort. Indløserne af debetkort er i de fleste lande pengeinstitutter, mens indløsning af kreditkort kan ske uden om de finansielle institutter.

I Australien findes 3 netværk til indløsning af betalingskort. Et for hævekortautomaterne, et for debetkort og et for kreditkort, jf. boks 4.5.2.

Boks 4.5.2: Indløsning i Australien (detailindløsning)

POS-terminaler blev almindelige i Australien i starten af 80'erne. I begyndelsen kunne terminalerne udelukkende kobles op på ét finansielt institut og kunne kun acceptere kort fra det pågældende institut. Det var derfor ikke ualmindeligt, at forretningerne havde mere end en terminal stående. Både kortholdere og forretninger efterspurgte et bedre arrangement, og de finansielle institutter begyndte at udvikle netværk, således at institutterne kunne kommunikere sammen. Dette muliggjorde overførsel af betalingsinformationer, og i dag kan stort set alle kort accepteres i næsten alle forretninger, uanset hvilket pengeinstitut forretningen samarbejder med.

Indløsningen af betalinger fra detailhandelen er organiseret gennem bilaterale aftaler mellem de finansielle institutter. Der er tale om et netværk af bilaterale arrangementer.

Alle – undtagen én – indløserne af debetkort er kontoførende institutter i Australien. Der er intet krav om, at man skal være et pengeinstitut for at udføre indløsningsopgaven, og i øjeblikket har en stor australsk detailkæde, Coles Myer Ltd, der selv indløser sine kort, lavet aftaler med et antal små kortudstedere om også at indløse deres kort og har derved opnået volumen.

Markedet for indløsning af betalingstransaktioner gennemført via POS-terminaler er meget koncentreret i Australien. De fire største indløserne har omkring 90 pct. (både i antal og i værdi) af alle transaktioner. En del af denne stærke koncentration skyldes, at den australske detailhandel er koncentreret. De to største detailhandelskæder skaber omkring 50 pct. af alle de betalingstransaktioner, der går gennem POS-systemet.

Tilsvarende koncentration findes for kreditkort. 85 pct. af kreditkorttransaktionerne sker med kort, der er udstedt af de fire største kortudstedere, og 93 pct. af kreditkorttransaktionerne indløses af en af de fire største indløserne.

I UK er der 8 indløserne af detailtransaktioner. De er alle pengeinstitutter. De 3 største indløserne - NatWest, Barclays og HSBC - står for 85 pct. af indløsning af debet- og kreditkort - ingen af de øvrige indløserne har over 5 pct. af markedet. Det er ved indløsning af de betalingskort, der er udstedt gennem pengeinstitutter ofte et krav, at man også skal være udsteder af kortet for at kunne indløse det. For at kunne indløse Switchkortet skal man enten udstede det eller udstede et kort, der også kan indløses af Switch udstedere. Switch kortet udstedes af et joint venture ejet af NatWest, Midland, RBS og Bank of Scotland.

Detailhandlens kort udstedes i UK i stor udstrækning i samarbejde med pengeinstitutter, der også forestår indløsningen af disse kort.

I Belgien indløser Banksys, der er ejet af 55 pengeinstitutter, hovedparten af debetkortene, herunder alle Visa og Europays kort, mens The Bank Card Company, der er ejet af de største udstedere af Visa og Europays kort, indløser størsteparten af kreditkortene. Desuden indløser andre pengeinstitutter og detailhandlen også kort.

Udviklingen af telekommunikationen betyder, at geografiske afstande mellem indløser og betalingsmodtager i fremtiden ikke længere vil spille nogen væsentlig rolle. Visa og Europay har ændret deres betingelser, så der kan indløses over grænserne. Efter reglerne er liberaliseret, så der frit kan indløses over grænserne, vil det være oplagt for selskaber, der opererer i mere end et land inden for EU, at udbyde opgaven til den indløser, der bedst matcher dets behov. PBS har indgået en aftale om indløsning af alle Scandic hotellernes kreditkort i Sverige, Norge, Danmark og Finland.

I Sverige clearedde Visa tidligere de svenske transaktioner for både Europay og Visa-kort. Autorisationer på nationale kort foregår via de lokale processorer, fx CEKAB. For et års tid siden sendte svenskerne denne clearingsopgave i udbud. Europay vandt dette udbud og clearer nu de svenske Visa og EC/MC transaktioner både fra nationale og udenlandske kort og autoriserer transaktioner fra udenlandske kort.

4.5.2 Forretningerne

Antallet af forretninger, der tager mod betalingskort har i alle landet været stigende. Det gælder de nationale debet- og kreditkort, men stadig flere forretninger vælger også at kunne tage imod de internationale kort. Med overgangen til euroen må det forventes, at flere forretninger i eurolandene vil tage imod internationale kort, ligesom det vil blive nemmere at acceptere kort fra andre landes pengeinstitutter. Antallet af POS-terminaler set i forhold antallet af butikker giver en god indikation for udbredelsen i de enkelte lande, jf. tabel 4.5.1.

Spanien har både det største antal POS-terminaler og hæveautomater pr. 1.000 indbyggere i Europa, men bruger dem ret lidt. Det hænger sammen med, at det er kortstederne, der opstiller og finansierer POS-terminalerne. Forretningerne vil gerne have terminalerne, men kunderne er tilbageholdende med at bruge dem, fordi de finder, at gebyrerne for at bruge dem er høje. Det er billigere at hæve kontanter i automaterne.

Tabel 4.5.1: Antallet af hævekortautomater og POS-terminaler pr. 1 mio. indbyggere samt antal af butikker pr. 1.000 indbyggere og antal POS-terminaler pr. butik i 1997

	Antal hævekortautomater pr. 1 mio. indbyggere	Antal POS-terminaler pr. 1 mio. indbyggere	Butikker pr. 1.000 indbyggere	Antal POS-terminaler pr. butik
Spanien	962	18.351	14,18	1,29
Danmark	310	12.936	7,36	1,75
Luxembourg	666	11.892	7,14	1,66
Australien	439	11.782	n.a.	n.a.
Finland	428	11.044	4,52	2,44
UK	415	10.301	3,36	3,06
Frankrig	500	9.958	5,93	1,68
Belgien	562	9.122	11,04	0,83
Norge	n.a.	8.642	10,46	0,82
Holland	419	8.569	6,55	1,30
Sverige	281	8.405	6,21	1,35
Portugal	716	7.136	12,46	0,57
Italien	482	5.976	15,91	0,38
Tyskland	556	2.815	5,01	0,56
Østrig	591	2.382	3,82	0,62
Gennemsnit	542	8.367	8,13	1,3

Kilde: Blue Book fra European Central Bank, den norske nationalbank, og den canadiske nationalbank og Eurostat:Retailing i EEA 1997

I Danmark har vi ligeledes mange POS-terminaler i butikkerne, men få hævekortsautomater. En forklaring på det lave antal automater er, at det er almindeligt for forbrugerne i Danmark at få kontanter på deres Dankort i butikkerne. Der skal også betales for at hæve kontanter i automater, hvis det er hos et andet pengeinstitut, eller hvis hævninng foregår uden for pengeinstitutets normale åbningstid.

4.6 Infrastruktur og databehandling

En betalingstransaktion udløser en række processer. Ved at sende information til de forskellige deltagere i betalingstransaktionen sikres, at der i den sidste ende sker en debitering af kortholder og en kreditering af betalingsmodtager, og at parterne informeres om, at dette er sket.

Infrastrukturen kan tilrettelægges forskelligt, men der er en klar tendens til koncentration. Generelt gælder imidlertid, at processing (databehandling) kræver betydelige investeringer. På den anden side er der væsentlige stordriftsfordele. Tendensen til stordrift begunstiges desuden af, at omkostningerne til datatransmission over store afstande er faldet væsentligt. Det betyder, at det er muligt at indsamle, processe og distribuere transaktioner og oplysninger fra store geografiske områder med marginale omkostninger. Systemerne er opbygget og drevet nationalt, men med stadig fle-

re fusioner af pengeinstitutter på tværs af grænserne kan der snart opstå transnationale netværk.

I nogle lande indsamles transaktioner fra hæveautomater og fra detailhandelen sammen, hvorefter de cleares centralt. Andre lande har systemer, hvor indsamling og clearing er adskilt/parallelt.

Finland er et eksempel på et land med en meget koncentreret pengeinstitutsektor. En stor del af clearing sker koncerninternt og pengeinstitutterne kommunikerer og afvikler herefter indbyrdes på bilateral basis. Der er ikke nogen central clearing af debettransaktioner mellem bankerne. Der er dog aftalt en fælles procedure og fælles standarder. Derimod cleares alle kreditkorttransaktioner centralt af Louttokunta, incl. de internationale kort Visa og MasterCard. Clearing sker efter international standard.

Belgien, Holland, Frankrig og Italien har nationale netværk ejet af bankerne. Disse banker er samtidig medlemmer af netværket. Også i Tyskland er alle pengeinstitutter, der udsteder debetkort, deltagere i det fælles debetkortsystem, uanset at de færreste af dem selv udbyder netværksydelser. Disse ydelser udbydes af ikke-finansielle institutter. Opgaven med at omdirigere (switch) transaktionerne til den rigtige indløser, er outsourcet til et privat selskab.

Også Holland har en koncentreret pengeinstitutsektor, og pengeinstitutterne afregner (ligesom i Finland) en stor del af transaktionerne in-house. For de øvrige sker clearing og afregning via Interpay Netherlands, der er ejet af pengeinstitutterne, og i centralbanken. Betalinger med pengeinstitutternes debetkort (PINpas) afvikles på et fælles terminalnetværk og cleares gennem et fællesejet datacenter. Detailhandelens kortbetalinger afvikles for en dels vedkommende særskilt.

I Sverige indsamler man transaktionerne til indløserne på flere måder. En del transaktioner indsamles af de enkelte pengeinstitutter, andre gennem indsamlere, der sender oplysningerne videre. Nogle af disse indsamlere ejes af pengeinstitutter, evt. i fællesskab.

FöreningsSparbanken er en stor aktør på indløsning og processing som ejer af Bankkort Administrativ Butiksservice (BABS). BABS administrerer et særskilt POS-net. SEB banken foretager indsamling gennem eget datterselskab Euroline. Tilsvarende er MeritaNordbanks indsamling organiseret i datterselskabet NB-växlen. Flere af pengeinstitutterne benytter desuden den fællesejede virksomhed CEKAB³³, der ejes af MeritaNordbank (39 pct.), Handelsbanken (37 pct.) FöreningsSparbanken (21 pct.) og Östgöta Enskilda Bank (3 pct.), til indsamling og processing. Det gælder fx Danske Bank, Svenska Handelsbanken og MeritaNordbank. Mere end 20.000 POS-terminaler er koblet direkte op på CEKAB.

³³ Centralen for Elektroniska Korttransaktioner AB

I 2001 gik 517 mio. transaktioner gennem CEKAB, heraf var 384 mio. betalinger med kort for varer og tjenester (POS) og de resterende 133 mio. var transaktioner fra hæveautomater (ATM).

CEKAB kan håndtere korttransaktioner fra en række forskellige pengeinstitutter. Systemet er indrettet således, at der kan ske processing af en transaktion gennem såvel CEKAB som fx gennem Euroline alt efter hvilket pengeinstitut, der har udstedt kortet. Postgirot Bank er et alternativ til CEKAB. Postgirot Bank tager sig især af processing for nogle mindre pengeinstitutter.

Reglerne for overførsel af oplysninger er fastlagt ved aftaler mellem den svenske bankforening og de enkelte deltagere. En række pengeinstitutter har bilaterale aftaler om dataudveksling m.v. eller de benytter CEKAB.

5 Priser og betingelser i andre lande

5.1 Visa Internationals sager for EU-Kommissionen

Med forordningen om grænseoverskridende betalinger indfører EU særlige regler for betalinger med kort mellem medlemstaterne³⁴. Derudover findes ikke specielle regler i EU, der særligt regulerer betalingskort. Der er heller ingen lande i EU eller i Norden, der har regler svarende til betalingsmiddelovens § 14 om forbud mod at opkræve betaling fra betalingsmodtager for driften af et betalingssystem. Derimod har andre lande bestemmelser, der svarer til de danske om detailhandelens direkte overvæltning af kortgebyrer på de forbrugere, der betaler med kort. I Danmark er det ikke tilladt at forbyde detailhandelen at opkræve afgifter af de forbrugere, der betaler med et kort. Det er heller ikke tilfældet i Sverige, UK (deltvist) og Holland.

EU-Kommissionen har i nogle år arbejdet med en klage fra British Retail Consortium (BRC) og EuroCommerce³⁵ over visse bestemmelser i Visas betalingskortregler. Visa havde oprindeligt anmeldt selskabets vilkår mv. til Kommissionen og fået et komfort letter, dvs. en administrativ udtalelse om, at Kommissionen ikke fandt anledning til nærmere undersøgelser af reglerne. Efter indgivelse af klagen har Kommissionen trukket sit komfort letter tilbage.

En række forhold i Visa-sagen ventes at blive retningsgivende for en efterfølgende behandling af Europay/MasterCards regler.

Sagen drejer sig om Visas regler for grænseoverskridende transaktioner mellem medlemsstaterne. Reglerne er ikke bindende for medlemsvirksomhederne men vejledende. Der er tale om såkaldte default eller fall back- bestemmelser. Det betyder, at hvis andet ikke er særligt aftalt, så gælder Visas internationalt fastsatte regler.

Ligeledes kan der nationalt aftales andre regler. Det er således tilfældet i Danmark. De internationale Visa-regler gælder ikke for nationale betalinger i Danmark.

Kommissionen har delt sin behandling af klagen over Visa op i to dele. Den 11. august 2001 traf Kommissionen således afgørelse om den såkaldte no-discriminations-rule (NDR), handle-all-cards klausulen (HAC) og Visas regler for grænseoverskridende serviceydelser. NDR-reglen forbyder detailhandelen at overvælte kortgebyrer på de forbrugere, der betaler med kort. HAC forpligter betalingsmodtagerne til at acceptere alle kort fra den pågældende indløser. Reglerne for grænseoverskridende service drejer sig om de begrænsninger, som Visa oprindeligt havde sat for at udstede kort til udlændinge og indløse betalinger fra detailhandlere i andre

³⁴ EFT L 344, 28.12.2001, s. 13

³⁵ EuroCommerce er en interesseorganisation for detailhandel, engroshandel og den internationale handel i EU

lande³⁶. EuroCommerce har indbragt Kommissionens beslutning for De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans.³⁷

Derimod er der endnu ikke truffet afgørelse om Visas vedtagelse af interbank-gebyrer, jf. nedenfor.

5.1.1 NDR

No-discrimination-rule betyder, at betalingsmodtager ikke må stille andre betalingsformer (andre kort eller kontant) bedre end kortindløser/kortudsteders. Visas internationale NDR-regel forhindrer således betalingsmodtagere i at overvælte de afgifter, gebyrer m.v., de selv betaler til indløser, direkte på de kunder, der benytter Visas betalingskort. Den forbyder også at give kunder, der benytter andre betalingsmidler (herunder kontanter), rabatter, bonus eller andre fordele, som ikke også tilfalder kunder, der bruger et Visa-kort. Visa bruger også NDR-reglen, når kortene benyttes ved kontanttræk i pengeautomater. NDR-reglen håndhæves ikke i lande, hvor lovgiver eller konkurrencemyndighederne har forbudt brug af reglen. Det gælder i Danmark, Holland, UK og Sverige.

Kommissionen finder, at Visas NDR-regel begrænser den handlendes frihed til selvstændigt at kunne agere, idet den forbyder en overvæltning af forretningens gebyrer til indløser direkte på kortholder. Imidlertid har Kommissionen ikke kunnet påvise, at et forbud/ophævelse af NDR-reglen vil påvirke konkurrencen mærkbart.

Undersøgelser i Sverige og Holland, hvor NDR-reglen er forbudt, har ikke kunnet godtgøre, at forbudet har forbedret konkurrencen på markedet. Forbudet mod NDR-reglen har heller ikke ført til, at de gebyrer, betalingsmodtager betaler til indløser/udsteder, falder. Det har tidligere været gjort gældende, at indløser vil være tilbageholdende med at opkræve høje gebyrer af forretningerne, hvis der er risiko for, at forretningerne overvælter disse gebyr til de kortholdere, der betaler med de betalingskort, indløser modtager. Dette kan imidlertid ikke bekræftes.

Kommissionen lægger også vægt på, at der ikke er tegn på, at fjernelse af NDR-reglen giver kortholder større gennemsigtighed om omkostningerne ved at bruge kort. Dette skyldes, at betalingsmodtager står frit med hensyn til i det hele taget at opkræve gebyrer hos kortholder. Betalingsmodtager kan vælge enten slet ikke at opkræve gebyr eller at opkræve gebyrer, der er større eller mindre end det, betalingsmodtager selv betaler til indløser. Betalingsmodtagers gebyr over for kortholder behøver således ikke afspejle betalingsmodtagers egne omkostninger ved at modtage betalingskort.

Kommissionen finder på den baggrund, at NDR-reglen har en beskeden effekt på konkurrencen på markedet. Visas NDR-regel er derfor ikke i strid med art. 81 (1).

³⁶ EFT L 293 af 10.11.2001 s. 24

³⁷ EFT C 84 s. 63

Kommissionens afgørelse betyder ikke, at lande som Sverige og Holland ikke kan opretholde deres forbud mod en NDR-regel. Begge lande finder – ligesom Danmark - at bestemmelsen begrænser konkurrencen inden for landenes grænser. I Danmark er der ikke et direkte lovbestemt forbud mod en NDR-regel, men det følger af bestemmelsen i betalingsmiddellovens § 14, stk. 3, at betalingsmodtager kan opkræve gebyr for betalingstransaktionen hos bruger, når brugeren betaler med et betalingsmiddel. Betalingsmodtager kan ikke fraskrive sig denne ret til at opkræve gebyr af kortholder. Det betyder, at indløser ikke kan håndhæve en NDR-regel.

Med hensyn til gennemsigthed vil det i Danmark ikke være lovligt for forretningerne at opkræve højere gebyrer af kunderne, end de selv skal betale, jf. lovens § 14, stk. 3. Betalingsmodtagere kan imidlertid frit vælge ikke at opkræve noget gebyr eller at opkræve et mindre gebyr, end det de selv betaler til indløser. Der er også regler om skiltning af gebyrer over for kunderne (men ikke om skiltning for evt. indløsergebyrer).

5.1.2 Grænseoverskridende ydelser

Visas oprindelige regler for udstedelse og indløsning over grænserne fastslog, at licenserne kun var gældende inden for bestemte område, typisk et land. Det var ikke tilladt at udstede eller indløse uden for dette område, medmindre et pengeinstitut oprettede et datterselskab eller en filial, der fik egen licens. De nationale gruppemedlemmer af Visa skulle på forhånd give deres samtykke til etableringen af en udenlandsk filial. For de multinationale selskaber inden for turistindustrien, der havde afdelinger i flere lande, fx flyselskaber, biludlejningsselskaber, hoteller og færgetruckselskaber, var der dog undtagelser.

Kommissionen rejste indsigelse mod dette.

Dette førte til, at Visa har ændret reglerne for grænseoverskridende ydelser, så det nu er muligt for Visas medlemmer at udbyde Visa-kort og indløsning af Visa-kort over grænserne. Kommissionen finder herefter ikke, at bestemmelserne begrænser konkurrencen på markedet, jf. art. 81 (1).

5.1.3 HAC-klausulen

Visa kræver, at betalingsmodtagere, der ønsker at indløse Visas betalingskort, skal acceptere alle gyldige kort, der bærer enten Visa symbolet eller Visa Electron symbolet. Reglen betyder, at indløser skal acceptere alle kort af den ene eller anden type uanset transaktionens art, kortudsteders identitet, typen af kort, der anvendes, eller kortholderens personlige karakteristika. Ønsker en detailhandler at modtage Visa-kort, skal han acceptere alle Visa-kort (kort med Visa-logo), men ikke fx Visa Electron.

Kommissionen finder, at Visas praktisering af HAC-reglen falder uden for bestemmelserne i art. 81 (1).

Danmark har et forbud mod at indløser betinger sig, at en betalingsmodtager, der ønsker at tilslutte sig et betalingssystem, skal acceptere andre betalingsmidler omfattet af loven, jf. betalingsmiddelovens § 16.

5.1.4 Interbank-gebyr

Kommissionen har endnu ikke truffet beslutning i sagen vedrørende Visas gebyrer. Det drejer sig konkret om de gebyrer, der er aftalt mellem de deltagende pengeinstitutter for medvirken til kortindløsning. Når en betaling i Visa-systemet indløses, betaler det indlørende pengeinstitut et gebyr til kortudsteder. Gebyrets størrelse varierer efter korttype (debet, kredit o.s.v.). Gebyret er ens for alle deltagere og fastsat multilateralt - multilaterale interchange fee (MIF). Der har været ført en række forhandlinger med parterne, og de har resulteret i, at Visa har fremsat et forslag med væsentlige ændringer. Kommissionen har udsendt en meddelelse om sin foreløbige stillingtagen til dette forslag. Denne meddelelse vedlægges som bilag 7.

Ifølge Visa er brugen af interchange fee nødvendig til at justere den ubalance, der er mellem omkostninger hos udsteder og indløser, og de tilsvarende indtægter fra henholdsvis betalingsmodtager og kortholder. Indtægterne fra kortholder er væsentligt lavere end de omkostninger, de udstedende pengeinstitutter har i forbindelse med driften af betalingssystemet. Omvendt er indtægterne fra betalingsmodtager til de indlørende pengeinstitutter væsentligt større, end de omkostninger indløser har til driften af systemet. MIF er derfor ifølge Visa med til at sikre, at systemet opererer optimalt. Ellers ville der være en risiko for, at antallet af kort blev for lille.

Visa betragter ikke MIF som en pris for en bestemt ydelse. Men selskabet finder, at en international interchange fee er nødvendig for, at selskabets betalingskortsystem kan fungere optimalt. Det er såvel udsteder som indløser, der producerer de ydelser, der er nødvendige for at betalingskortsystemet kan fungere tilfredsstillende. De omkostninger, der er forbundet med udsteders og indløseres aktiviteter, er knyttet til disse ydelser, og skal derfor betales af såvel betalingsmodtager som kortholder.

Kommissionen har tidligere udtrykt tvivl om, hvorvidt Visas bestemmelser om MIF er acceptable. Kommissionen fandt, at den fastsatte interchange fee for de internationale operationer har karakter af en kollektiv prisaftale, der begrænser konkurrencen og ikke kunne fritages.

Det har ført til, at Visa har foreslået nogle ændringer. Forslaget består af følgende elementer:

- En væsentlig reduktion i størrelsen af det intra-regionale MIF
- benchmarks til vurdering af den intra-regionale MIF
- gennemsigtighed

En reduktion af størrelsen

Visa tilbyder at reducere størrelsen på den intra-regionale MIF i EU-regionen, når den opkræves i forbindelser med forbrugers brug af betalingskort. Det skal ske ved

at fastsætte et fast gebyr pr. transaktion for debetkort svarende til et gennemsnit på 0,28 EUR (ca. 2 kr.). Gebyret skal være gældende i 5 år, bortset fra reguleringer, der skyldes inflation. Dette skulle betyde en reduktion på mere end 50 pct. Desuden skal der ske en gradvis reduktion af gebyret pr. transaktion for visse typer kreditkort over en 5-årig periode til et niveau på 0,7 pct. Det skulle svare til et fald på 20 pct.

Objektivitet

Visa foreslår, at MIF benchmarkes op mod tre kategorier af omkostninger, der er forbundet med udbudet af Visas betalingservice. Følgende omkostninger skulle indgå:

- omkostningerne ved at processe transaktioner
- omkostningerne ved at yde kredit
- omkostningerne ved at give betalingsgaranti

Omkostningsstudierne skal foretages af Visa. Materialet til disse studier skal leveres af et repræsentativt udvalg af Visa medlemsbanker fra EU-regionen.

Gennemsigtighed

Kommissionen vil få de ovennævnte omkostningsberegninger udleveret. Det skulle endvidere være muligt for betalingsmodtagere at få oplyst den selective fordeling af MIF på de nævnte elementer ved henvendelse til deres respektive pengeinstitutter.

Kommissionens foreløbig konklusion om MIF

Kommissionen har tilkendegivet, at den vil indtage en positiv holding over for Visas forslag. Kommissionen har bedt om bemærkninger til dette. Kommissionens meddelelse er offentliggjort den 12. august 2001, og herefter overvejes resultatet af indkomne høringssvar.

5.2 Gebyrer og betingelser i andre lande

5.2.1 Forbrugere og betalingsmodtagere

Der anvendes gebyrer dels over for kortholderne (forbrugerne) og dels over for betalingsmodtagerne (forretningerne). Begge efterspørger betalingsydelser, og de er afhængige af, at der opbygges systemer, der sikrer, at betalingstransaktionen gennemføres effektivt. Gebyrerne afhænger af dels hvem der udsteder og indløser, dels hvilke typer kort, der er tale om.

De vigtigste gebyrer er årlige gebyrer (abonnementer) og transaktionsgebyrer. Der kan evt. også opkræves rente for den kredit, som ydes på et kreditkort.

Debetkort er som hovedregel billigere end kreditkort både at få (abonnementafgift) og at bruge (transaktionsgebyr). For kreditkort kræves der, udover en årligt abonnementsafgift til dækning af kortselskabets risiko ved at yde kredit og administration, også rente af kreditten.

De nationale kort er normalt billigere for forbrugeren at få og at anvende end de internationale (Diners Club, Amex, Visa, MasterCard og Eurocard). Flere lande, her-

under Tyskland, Belgien, Frankrig, Norge og Holland har nationale debetkort svarende til Dankort, og det er normalt de billigste. Det enkelte pengeinstitut fastsætter selv vilkårene for kortene over for forbrugerne, og i flere lande er der eksempler på, at forbrugerne ikke betaler for at få et debetkort, jf. boks 5.2.1.

Boks 5.2.1: Årlige gebyrer på betalingskort

I Tyskland koster et debetkort op til 200 DKK om året. Mange pengeinstitutter tilbyder dem dog gratis.

Den franske forbruger betaler mellem 120 og 160 DKK årligt for et debetkort (Carte Bleue), mens det koster mellem 200 og 222 DKK om året at have et Visa debit eller Maestrokort.

I Sverige koster et bankkort mellem 75 og 225 DKK, mens den norske forbruger betaler op til 250 DKK, nogle pengeinstitutter tilbyder dem dog gratis. Dankort er normalt gratis, men kombineres dette med Visa koster det almindeligvis 150 DKK om året.

Der er stor forskel på, hvad det koster årligt at have et kreditkort i de forskellige lande. Dertil kommer, at selskaberne ofte har flere forskellige kortklasser, hvor det årlige gebyr varierer. Eksempelvis er det dyrere at have et guld- eller platinkort end et "classic". Generelt ligger Visa og MasterCard på samme niveau, mens Diners og American Express ofte er to til tre gange dyrere.

I Tyskland koster et kreditkort op til 228 DKK årligt. I Frankrig ligger det omkring 300 DKK årligt, mens det i Norge ligger mellem 184 og 300 DKK og i Sverige mellem 112 og 304 DKK.

I Danmark koster Diners Club kort 395 DKK årligt, mens Amex koster 650 DKK. MasterCard og Eurocard koster mellem 50 og 480 DKK årligt.

Kilde: Dansk Handel & Service og Lafferty Cards Databank Europe 2000, oplysninger fra danske pengeinstitutter og Diners Clubs hjemmesider.

Udover det årlige gebyr kan det forekomme, at forbrugerne bliver opkrævet et transaktionsgebyr, hver gang kortet benyttes. Normalt betaler forbrugeren imidlertid ikke noget transaktionsgebyr til kortudsteder for at anvende sit debetkort i forretninger. Debetkortet er knyttet til en indlånskonto, og vilkårene for at anvende kortet er en del af kontobetingelserne. Derimod betaler forbrugeren ofte, når der hæves penge i en automat, men i enkelte lande sker det også, når man betaler med et debetkort i forretningerne. I Australien betaler kortholder i gennemsnit ca. 0,80 DKK pr. transaktion, dog har kortholder hver måned et vist antal gratis transaktioner.

Betalingsmodtager betaler et transaktionsgebyr til kortindløser og evt. også til den, der indsamler transaktionerne og fordeler dem mellem indløserne. Betalingen til indløser skal dække selve processingen, dvs. databehandling af oplysningerne (autorisation, opgørelse og videresendelse samt kontoføring hos betalingsmodtager). Der til kommer, at der kan være betaling for ekstra sikkerhedssystemer og for garanti for betaling inden for nærmere aftalte rammer, fx op til et bestemt beløb pr. transaktion.

Betaling til indsamler skal dække transporten og fordelingen af oplysninger og transaktioner. Indsamler kan have aftaler med både betalingsmodtager og med indløser, eller med blot en af dem. I det sidste tilfælde optræder han som underleverandør. Hvis en betalingsmodtager har mange transaktioner til mange forskellige indløser, kan det være praktisk for ham at benytte en indsamler. Hvis en indløser har mange forskellige betalingsmodtagere, der hver for sig kun modtager ret få kort, som han skal behandle, kan det være praktisk for denne indløser at indgå aftale med en indsamler. Endelig ses der eksempler på, at indsamler påtager sig yderligere services. Han kan fx lease terminaler ud til betalingsmodtagere, yde service på terminalerne eller formidle forsikringer. Dette ses fx i Tyskland, Sverige og Australien. Han kan også overtage opgaver fra indløser, fx autorisation.

I Tyskland har betalingsmodtager mulighed for at vælge mellem forskellige indløsningssystemer til debetkort, jf. tabel 5.2.1. Sikkerhedsniveauet er forskelligt i systemerne, hvilket afspejles i priserne for indløsningen via systemerne. Betalingsmodtager kan bl.a. fravælge garantien, og i stedet få en lavere pris på indløsningen. Omkring 75 pct. fravælger garantien.

Tabel 5.2.1: Priser for indløsning i Tyskland

Kort	Pris	Legitimation	Spærrekontrol/autorisation	Betalingsgaranti
Elektronisk cash/ chip	0,3 % af oms min 0,60 DKK	PIN	ja ¹⁾ /ja	Ja
POZ Pos uden betalingsgaranti	0,37 DKK For spærrekontrol	underskrift	ja ¹⁾ /nej	nej
ELV		underskrift	Nej/nej	nej
Geldkarte	0,3 % af oms. min 0,08 DKK	Chip kontrol	Nej/i chippen	Ja
Maestro	0,95 % af oms.	PIN eller underskrift	Ja/ja	Ja
Kreditkort	2,4 % af oms.			ja

1) ved opladning

Kilde: www.zahlungsverkehrsfragen.de

I nogle lande varierer gebyrerne efter betalingsmodtagers omsætningsforhold (betalingsmængde, hyppighed, avanceforhold), fx betaler tankstationer i Italien kun 0,5 pct. mod et gennemsnit på 3 pct. for alle brancher. Det skyldes den lave avance på benzin. I Tyskland har bl.a. supermarkeds kæden Aldi valgt hverken at modtage checks eller betalingskort, fordi der er for høje gebyrer.

5.2.2 Transaktionsgebyret - gebyrformer og - størrelser

Transaktionsgebyrets størrelse og beregningsmetode kan afhænge af flere faktorer. Store kunder, dvs. forretninger med stor omsætning, kan ofte forhandle sig til lavere

gebyrer (rabatter). Der er også forskel på gebyrerne, når en valutaindlænding bruger et nationalt kreditkort, og når en udlænding bruger sit internationale kort i butikkerne.

For debetkort er det mest almindeligt, at der opkræves et fast beløb pr. transaktion. Forretningen betaler det samme gebyr, uanset hvor stort et beløb, kunden har handlet for. I de fleste lande beregnes gebyret for kreditkort med en procentsats af transaktionsbeløbet. Det betalte beløb kommer altså til at afhænge af, om kunden har handlet for et stort eller lille beløb. I nogle lande, fx Østrig, Luxembourg og Sverige, er gebyret for henholdsvis debet- og kreditkort en kombination af et fast beløb og en procentsats, jf. tabel 5.2.2.

Tabel 5.2.2: Transaktionsgebyr i danske kroner for betalingsmodtager ved at modtage debet- og kreditkort¹⁾ i 2001.

	Debetkort på 400 dkk	Gennemsnitlig gebyrsats dkk	Kreditkort på 400 dkk	Gennemsnitlig gebyrsats
Danmark	0	0	13,00	3,25 % ²⁾
Finland	0	0	5,40	1,35 %
Belgien	0,41	0,41	13,20	3,3 %
Sverige	1,25	1,25	9,75	1,75 dkk+2,0 %
Australien	1,33 ³⁾	1,33	7,12	1,78 %
Holland	1,50	1,50	14,00	3,5 %
Norge⁴⁾	2,24	0,00 – 4,00	12,80	3,2 %
Luxembourg	2,75	0,75 dkk + 0,5 %	9,68	2,42
UK	3,40	3,40	7,40	1,85 %
Italien	4,20	1,05 %	11,60	2,9 %
Frankrig⁵⁾	5,12	1,28 %	5,12	1,28 %
Østrig	5,35	1,00 dkk + 1,08%.	14,00	3,48 %
Tyskland	5,60	1,4 % ⁶⁾	9,60	2,40 %
Spanien	12,56	3,14 %	12,56	3,14 %
Portugal	16,00	4,0 %	16,00	4,0 %

1) Konkurrencestyrelsens undersøgelser viser, at det gennemsnitlige transaktionsbeløb ligger omkring 400 DKK for både debet- og kreditkort.

2) Gebyret vedrører internationale kort, udstedt både i Danmark og i udlandet.

3) I Australien har kortholder hver måned et vist antal gratistransaktioner med et debetkort.

4) Gennemsnitstallet er oplyst fra Norges nationalbank

5) Minimum skal betales 1,70 DKK

6) Det afhænger af om, det er EC-Karte med garanti eller uden, om det er Maestro eller Visa Elektron

Kilde: Dansk Handel og Service, Norges Nationalbank og Konkurrencestyrelsens undersøgelser.

Generelt er det billigst for forretningen at modtage betaling med debetkort. Gebyrerne for debetkort går fra 0 til 16 DKK. De fleste lande ligger dog under 5 DKK, og i Danmark og Finland er det gratis for forretningerne at få indløst debetkort. Australien, Belgien, Sverige og Holland har gebyrer på under 2 DKK pr. transaktion. I Por-

tugal og Spanien skal betalingsmodtageren derimod betale over 12 DKK for at modtage et debetkort.

Gebyret for indløsning af kreditkort skal også dække en del af den risiko, der er på kreditkort, og som knytter sig til, om kortholder betaler sine regninger. Der kan også være knyttet andre ydelser til kreditkort, fx særlige opgørelser og administration af loyalitetsprogrammer. Derfor er transaktionsgebyrerne som hovedregel højere for kreditkort end for et debetkort.

Forskellen landene imellem kan muligvis også hænge sammen med den såkaldte NDR-klausul (No Discrimination Rule), der forbyder forretningen at overvælte transaktionsgebyret på forbrugeren.

Klausulen er indeholdt i mange indløsningsaftaler mellem de internationale kortselskaber og betalingsmodtagere. Betalingsmodtager må derfor bære udgiften til indløsningsgebyret selv eller søge det overvæltet på varepriserne. Der kunne derfor være et pres for lavere gebyrer i lande, der forbyder NDR-reglen.

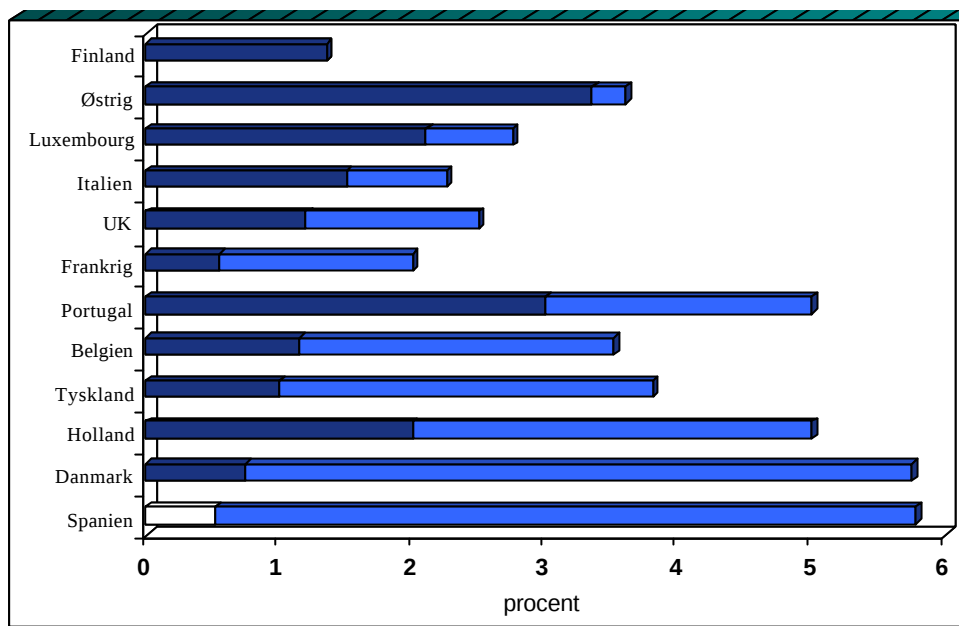
Danmark er et dyrt land at benytte kreditkort i, når det der er tale om udlændinges brug af internationale kreditkort. Udlændinges anvendelse af internationale kort er ikke omfattet af betalingsmiddelovens prisbestemmelse, og der er således ikke noget loft over de gebyrer, der kan opkræves for brugen af disse kort. Der kræves op til 5,75 pct. i gebyr af disse kort. Danske kreditkort udstedt af de internationale selskaber koster maksimalt 0,75 pct. af transaktionsbeløbet, når de anvendes i Danmark. Priserne for disse kort er reguleret ved en dispensation fra betalingsmiddelovens forbud mod at opkræve gebyr fra betalingsmodtager og sat til maksimalt 0,75 pct.

Holland, Østrig og Portugal har ligeledes høje gebyrer på kreditkort. I den modsatte ende af skalaen ligger lande som Finland, UK, Australien og Frankrig, hvor betalingsmodtagere har de laveste omkostninger ved modtagelse af kreditkort³⁸.

Der er store udsving i betalingsmodtagers gebyrer ved modtagelse af kreditkort i de fleste lande. Danmark og Spanien har de største spænd. Dernæst er der stor forskel på gebyrerne i de enkelte lande især for kreditkort, jf. figur 5.2.1. Forskellen landene imellem træder også frem, når man alene ser på de internationale kortselskabers produkter.

³⁸ De fleste lande har angivet et interval ved oplysning af gebyrerne. Det hænger sammen med, at det er væsentligt dyrere at få indløst en betaling med udenlandske kort.

Figur 5.2.1: Variation i betalingsmodtagers gebyrer ved modtagelse af kreditkort



Kilde: Tabel 5.2.2.

Visa og Europay/MasterCard er repræsenteret med høje markedsandele i de fleste europæiske lande. Selskabernes gebyrer følges nogenlunde, jf. tabel 5.2.3. Men der er ganske betydelige forskelle fra land til land. Østrig er dyrest, mens Danmark hører til blandt de billigste. Der skal dog tages hensyn til, at de anførte gebyrer for Danmark gælder danske udstedt Eurocard/MasterCard. Gebyrerne for udenlandsk udstedte kort er højere.

Tabel 5.2.3: Indløsningsgebyrer for Eurocard/MasterCard og Visa over for betalingsmodtager for 1995.

Lande	Eurocard/ MasterCard	Visa
Italien	2,8 % + medlemsgebyr	2,8 % + medlemsgebyr
Spanien	1,8-3%	1,8-3%
Danmark	0,75%	0,75 %
Finland	1,35-1,45 %	1,35-1,45 %
Norge	1,5 -3 %	0,85-2,6 %
UK	1,6%	1,6%
Holland	gen. 3%	
Tyskland	2,14%	2-4 %
Frankrig	0,8 %	0,8 %
Portugal	gen. 3%	gen. 3%
Sverige	1,5 –3,5%	1,5 –3,5%
Østrig	3-4 %	3-4 %
Belgien	1,5-6,7 %	1,9 %

Kilde: Retail Banking Research 1995.

5.2.3 Tab på betalingskort

Kreditrisikoen kan være med til at give forretningen en større risiko for tab ved modtagelse af kreditkort end debetkort. Ved betaling med et debetkort flyttes beløbet direkte mellem forretningens og kundens bankkonti og afvikles med det samme, hvorfor der ikke er samme kreditrisiko. Når et kreditkort bliver brugt, går der længere tid, før kortholder skal afregne. Dermed øges risikoen. For alle betalingskort er der også risiko for misbrug og svindel i forbindelse med stjålne og tabte kort. Det er en del af transaktionsrisikoen.

Kortudsteder bærer kreditrisikoen og typisk også den største del af transaktionsrisikoen. Hvis kortholder har fået stjålet sit kort og misbrug har fundet sted, inden kortet bliver spærret, vil kortudsteder lide et tab.

Betalingsmodtager kan være garanteret en vis betaling, når han har overholdt de sikkerhedsregler, som kortudsteder fastsætter. Det vil fx sige, at kortet ikke må være udløbet eller registreret stjålet, og at køb over visse beløb skal autoriseres, inden kortet accepteres. I de underskriftsbaserede systemer skal betalingsmodtager også sikre sig, at underskriften passer med den, der er på kortet. Hvis disse regler er overholdt, får betalingsmodtager normalt sine penge, selv om korthaver senere gør indsigelse mod transaktionen.

Størrelsen af tab varierer meget fra land til land. Frankrig er et land, som traditionelt har haft store tab i forbindelse med kreditkort. Indførslen af betalingskort med chip, som giver en større sikkerhed for identitet mellem korthaver og kortbruger, har mindsket tabene væsentligt. Svindel og misbrug udgør i dag kun 1/10 af de tab som udstedere og betalingsmodtagere måtte bære for 10 år siden³⁹.

Der findes ikke sammenlignelige internationale opgørelser af tab som følge af misbrug. Men der er offentliggjort oplysninger om stigende tab på kreditkort, navnlig for de internationale kortselskaber.

³⁹ Jf. Retail Payment in Selected Countries, p. 7, Bank for International Settlements, Switzerland, September 1999.

Boks 5.2.2: Tabene på det engelske betalingskortmarked

Den engelske APACS, Association for Payment Clearing Services, laver nøje opgørelser over størrelsen af de årlige tab og deres årsager. APACS er en paraplyorganisation for pengeinstitutter, som udsteder og indløser betalingskort.

APACS oplyser, at tabene på grund af svindel i 2000 beløb sig til 3,6 mia. DKK på det engelske betalingskortmarked. Det er en stigning på ca. 55 pct. i forhold til 1999, hvor tallet var tæt på 2,2 mia. DKK.

Størstedelen af tabene skyldes forfalskede kort, hvor der var en stigning på 104 pct. i forhold til 1999. Tabene her blev opgjort til 1,3 mia. DKK mod 595 mio. DKK sidste år. Tabene ved stjålne eller tabte kort, var i 2000 på 1,2 mia. DKK en stigning på 24 pct. fra 1999.

UK er ved at overgå til chipkort, og det forventes, at overgangen til chip vil kunne dæmme op for misbrug af kort ved forfalskning.

Såvel Visa som Europay/MasterCard ser det som et stort problem, at tabene som følge af misbrug er stigende. Og begge selskaber arbejder løbende med at forbedre sikkerhedssystemerne bl.a. SET. Både Visa og Europay/MasterCard udsteder flere og flere kort med chip, baseret på den nye EMV-standard. Dette er skulle give væsentlig større sikkerhed mod misbrug end magnetstribe kort.

Tabet som følge af misbrug af Eurocard-MasterCard var i 1999 i Europa på ca. 1,1 mia. DKK, svarende 0,087 pct. af omsætningen.

For Visa var tabet i Europa som følge af misbrug i 1999 under 0,01 pct. af omsætningen. Visa vil i de kommende år bruge 1,2 mia. kr. i Europa på at bekæmpe misbrug af betalingskort.

Internethandelen øger risikoen for tab på betalingskort. Det er ofte lettere og mere fristende at svindle med betalingskort, når der ikke er personlig kontakt mellem forretning og kunde. Der er især tale om tab på kreditkort, som internationalt set er det mest brugte betalingsmiddel på nettet. PBS har oplyst, at selskabets tab på internettet siden starten i 1999 har været små.

5.2.4 Interbankgebyrer

Udsteder og indløser har forskellige omkostninger, som de skal have dækket ind. Udsteder kan søge sine omkostninger dækket ved at opkræve gebyrer fra kortholder og ved evt. at få betaling fra indløser. Indløser kan på sin side søge sine omkostninger dækket ved at opkræve gebyr fra betalingsmodtager og i visse betalingssystemer fra gebyrer fra kortudsteder. I de fleste systemer er der imidlertid en uligevægt i udsteders og indløseres muligheder for at opkræve gebyr. For at udligne denne uligevægt opkræves mellem udsteder og indløser et såkaldt interbankgebyr.

I stort set alle systemer, hvor udsteder og indløser ikke er samme selskab, opereres med et interbankgebyr mellem kortudsteder og indløser. Almindeligvis betaler indlø-

ser interbankgebyr til udstederne af de kort, han indløser, men der findes systemer, hvor udsteder betaler interbankgebyr til indløser. Det kan fx være tilfældet, når der er tale om et debetkort. Dette er eksempelvis tilfældet i Danmark, hvor bankerne betaler gebyr til PBS for at få processet dankortbetalinger

Det er ligeledes almindeligt, at kortudsteder betaler et interbankgebyr til indløseren, når et af udsteders betalingskort bliver brugt i en hævekortautomat - evt. i et andet land. Det er betaling for at få stillet automaten til rådighed for kortselskabets kunder.

Boks 5.2.3: Interbankgebyrer i Australien

I Australien betaler udstederne af debetkort et interbankgebyr til indløser. Det skyldes, at de ønsker at tilskynde indløser til at foretage de investeringer, der skal til for at etablere et on-line PIN-baseret terminalsystem.

Interbankgebyrerne for debetkortbetalinger fastsættes i Australien almindeligvis bilateralt mellem indløser og udsteder, mens interbankgebyrerne for kreditkorttransaktioner fastsættes kollektivt af betalingsystemernes medlemmer. Store betalingsmodtagere har deres egen indløsningsinfrastruktur i Australien. De har derfor kunnet gå i forhandling med deres finansielle institutter om en andel af interbankgebyret for debetkort og betaler derfor lavere gebyrer til indløser.

Den australske nationalbank og de australske konkurrencemyndigheder har foretaget en undersøgelse af interbankgebyrerne på debit og kreditkort. Konklusionen var, at der var forhold, der virkede forstyrrende på konkurrencen på markedet. På den baggrund har den australske nationalbank fremsat tre forslag til regulering, der skal forbedre konkurrencen på markedet for kreditkort. Reguleringen er rettet direkte mod 3 kreditkortsystemer.

- 1) Bankcard
- 2) Visa kredit
- 3) MasterCard

- Det skal opstilles regler for beregning af interbankgebyr, der er objektive, gennemsigtige og omkostningsbaserede
- Betalingsmodtager skal frit kunne opkræve betaling fra kortholder til dækning af omkostningerne ved at acceptere kreditkort (forbud mod NDR)
- Der skal opstilles mere liberale betingelser for service providers muligheder for at udbyde indløsningsydelser m.v.

Forslagene er sendt til høring hos interesseorganisationer mv.

For de internationale kort som Visa og Europay/MasterCard har selskaberne fastsat multilaterale interbankgebyrer (MIF) der gælder for alle internationale transaktioner med disse kort i Europa. Størrelsen af gebyrerne afhænger af korttyperne.

Det fælles multilaterale interbankgebyr er et såkaldt "fall-back" gebyr. Det anvendes også for nationale transaktioner (dvs. når kortene benyttes i de lande, de er udstedt i), hvis der ikke enten bilateralt eller multilateralt er fastsat andre interbankgebyrer udstedere og indløser imellem inden for landets grænser. EuroCommerce, der er fællesorganisation for en række nationale handelsorganisationer i Europa, har klaget til

EU-Kommissionen over Visas interbankgebyrer. Kommissionen behandler for tiden denne klage – sagen er nærmere omtalt i afsnit 5.1.

Udover de af Visa og Eurocard/MasterCard fastsatte interbankgebyrer, har de fleste nationale udstedere og indlødere aftalt/fastsat interbankgebyrer. Gebyrerne ligger mellem 0,4 og 5,1 procent af transaktionsbeløbet. Billigst er det i Holland, Finland og Belgien hvor det koster mellem 0,76 og 2,60 DKK at handle for et beløb på 400 DKK.

I den modsatte ende af skalaen ligger lande som Norge, Østrig og Sverige. Her er interbankgebyrerne oppe omkring 6-7 DKK. Danmark ligger pænt placeret, når det gælder interbankgebyrer i forbindelse med udenlandske kort. Spanien har de højeste gebyrer, og det kan nemt koste over 11 DKK for en kortbetaling på 400 DKK, jf. tabel 5.2.4.

Tabel 5.2.4 Interbankgebyrer i pct. og danske kroner, samt variationen i gebyrerne i 2001

	Indløsning af en betaling på 400 DKK	Gennemsnitlig gebyrsats	Variationen i interbankgebyr
Holland	0,76	0,19 %	0,67 DKK
Finland	1,80	0,45 %	0,4 – 0,5 %
Belgien	2,60	0,65 %	0,6 – 0,7 %
Frankrig	3,25	0,81 %	0,25 DKK+0,75 %
Danmark	3,00 ¹⁾	0,75 %	0,75%.
Australien	4,00	1,00% ²⁾	
Italien	3,48	0,87 %	0,53 – 1,2 %
UK	5,00	1,25 %	1,00-1,50 %
Portugal	5,12	1,28 %	Ca. 80 % af MF ⁴⁾
Tyskland	5,20	1,30 %	0,65 – 1,93% ⁵⁾
Norge	5,80	1,87 %	1,87%
Østrig	6,40	1,60 % ³⁾	1,60%
Sverige	6,65	1,70 %	1,15 % + 2,05 DKK
Spanien	11,08	2,77 %	0,44-5,1%

1) Ved indløsning af internationale betalingskort i den almindelige handel. Ved internethandel betales 0,70 ved SET og 1,10 DKK ved andre transaktioner.

2) Kreditkort, for debetkort er gebyret mellem 0,88 og 1,16 DDK

3) Kreditkort, for debetkort er gebyret 0,3 pct.

4) MF merchant service fee, betalingsmodtagers afgift til indløser. MF er mellem 3 og 5 pct.

5) Kun for internationale kort, gebyret varierer efter varetyper og om det er almindelige handel eller nethandel.

Kilde: Dansk Handel & Service

Det er anført, at interbankgebyret skal ses som prisen for forskellige kortrelaterede serviceydelser, herunder betalingsgaranti, betaling for en "rentefri" periode for nogle kunder og evt. processing af de indkomne transaktioner.

Andre landes myndigheders indstilling til brugen af interbankgebyrer

Brugen af interbankgebyrer har interesse i en række lande. Betalingsmodtagerne og deres organisationer er begyndt at reagere mod brugen af disse, fordi de hævder, at de er urimelig høje. I Europa verserer p.t. sager om interbankgebyrer for flere landes konkurrencemyndigheder, og som nævnt behandler Kommissionen p.t. en klage over Visa Internationals brug af interbankgebyrer.

Cruickshanksrapporten⁴⁰ har beskæftiget sig indgående med interbankgebyrerne på det engelske marked. Det er meget store beløb, der årligt betales i interbankgebyrer til britiske udstedere af debet- og kreditkort, omkring 8 mia. kr. Rapporten konkluderer, at de bankdrevne systemer indeholder incitamenter til at opkræve for høje gebyrer, dvs. større gebyrer, end de omkostninger, som de skal dække. Systemerne indeholder desuden incitamenter til at begrænse adgangen til markedet.

For kreditkort sætter rapporten spørgsmål ved det rimelige i, at kortudsteders omkostninger til den rentefrie periode bliver dækket gennem interbankgebyret. Ligeledes sættes spørgsmål ved rimeligheden i, at interbankgebyret skal dække kortudsteders tab på betalingsgarantien.

Den australske konkurrencemyndighed er i den rapport, der udsendes i 2000 ligeledes kritisk over for brugen af interbankgebyrer. Konklusionerne er, at interbankgebyrerne har stor indvirkning på de priser, kortholder i den sidste ende kommer til at betale for at benytte betalingskort, enten direkte ved høje transaktionspriser eller indirekte ved højere detailpriserne. Dertil kommer, at interbankgebyrerne er uigenomsigtige for kortholdere, og at de derfor vanskeligt kan reagere på dem. På den baggrund har den australske nationalbank stillet forslag om en regulering af kreditkortmarkedet, der skal forøge konkurrencen, jf. boks 5.2.3.

Også i Australien har de store finansielle institutter dominerende indflydelse på fastsættelsen af de interbankgebyrer, der benyttes. Og da de samtidig typisk er både indlødere og udstedere, har de intet incitament til at konkurrere om at holde interbankgebyrerne lave. Adgangsproblemer til netværkene forstærker disse tendenser. Det samme gør brugen af NDR-reglen for kreditkort, der forbyder betalingsmodtager at overvælge gebyrerne til kortholdere.

Generelt konkluderes, at interbankgebyrerne i Australien er for høje. Pengeinstitutterne tjener på dem og har generelt intet incitament til at få dem sat ned. Dertil kommer adgangsproblemer og brugen af NDR-reglen.

⁴⁰ Cruickshank rapporten "Competition in UK banking. A report to the Chancellor og the Exchequer". March 2000.

I Tyskland har Zentraler Kreditausschuss (ZKA) trukket et forslag om at indføre interbankgebyrer på EC-Karte tilbage. Det skete efter Bundeskartellamt havde meddelt ZKA i en foreløbig beslutning, at det ikke ville godkende en aftale om indførelse af interbankgebyrer på EC-Karte. Bundeskartellamt fastslår i den foreløbige beslutning, at pengeinstitutterne med indførelsen af interbankgebyrer ville danne et priskartel, der ville overvælde pengeinstitutternes øgede omkostninger på EC-Karte på butikkerne og derved i sidste instans på forbrugerne. Bundeskartellamt finder, at pengeinstitutterne må konkurrere om at mindske omkostningerne i stedet.

6 Udviklingen i de elektroniske betalingssystemer

6.1 Udviklingen i fjernsalgs- og e-handelsmarkedet

Udviklingen på fjernsalgsmarkedet, herunder i e-handelen har været påvirket af to forhold.

For det første er flere af de specialiserede e-handelselskaber, de såkaldte dot-com selskaber, gået ned. I forlængelse af dette har flere selskaber trukket sig ud af e-handelen – helt eller delvist, fx har ISO opgivet at sælge købmandsvarer på nettet.

For det andet har det vist sig, at bannerreklamer ikke som ventet har kunnet finansiere de gratisydelse, som fx aviser og søgetjenester har lagt ud på nettet.

Euforien og en del af optimismen har således lagt sig. Udviklingen i nethandelen begrundes heller ikke dette. Ganske vist er nethandelen i Danmark vokset med 1 mia. DKK fra 2000 til 2001⁴¹. Men det er langt fra branchens forventninger om en fordobling – fra 12 til 24 mia. DKK

Af de godt 13 mia. DKK, der omsættes via nettet, er de 80 pct., ca. 10½ mia. DKK, salg fra virksomhed til virksomhed (B2B). Private køber således for 2,6 mia. DKK fra danske netvirksomheder. Danske forbrugere aftager varer for 2,1 mia. DKK fra danske netvirksomheder, mens netvirksomhederne eksporterer for 0,5 mia. DKK via netsalg til private.

6.1.1 Nethandlen under forandring

Det har ført til flere markante ændringer i udbuddet på markedet. Og øget behovet for at finde på nye betalingsformer.

I nethandelens start blev der peget på, at en af fordelene ved nethandelen var, at det var hurtigt og let at få et overblik over vareudbudet og priserne. Samtidigt var det muligt at handle på alle tider af døgnet.

Derfor var filosofien også, at alle varer kunne sælges på nettet. I Danmark var det dog oprindeligt en hindring, at man ikke kunne anvende Dankort på nettet. Først med ændringen af betalingskortlovgivningen i 1999, hvor det blev tilladt at tage gebyr i forbindelse med brug af Dankort ved fjernhandel, blev pengeinstitutterne enige om at tillade brug af Dankort på nettet. Det førte til en pæn fremgang i nethandelen.

Visse tjenesteydelser, fx bestilling af ferierejser og bankforretninger, opnåede hurtigt en andel på mere end halvdelen af det samlede netsalg. Salg af detailhandelsvarer

⁴¹ Nyt fra Danmarks Statistik, nr. 71, 18. februar 2002

opnåede derimod ikke et salg, der kunne modsvare varenes andel af den samlede vareforsyning i Danmark, eller leve op til de forventninger som især nyetablerede selskaber stillede til det. I 1999 udgjorde nethandelen af detailhandelsvarer ca. 1 promille af den samlede omsætning af detailhandelsvarer i Danmark.

Det er der flere årsager til. For det første har der aldrig været nogen stor tradition for fjernsalg i Danmark. Det skyldes bl.a. det tætte butiksnæ, der bringer Danmark op blandt et af de lande i Europa, der har flest butikker pr. indbygger.

Et andet problem ved at sælge fysiske varer på nettet er leveringen. Det er dyrt og der kan gå dage eller uger før man får varen, man har bestilt. Eventuelt skal man også en tur på posthuset efter pakken. Omkostningerne ved at levere varerne er høje. Det betyder ofte, at den samlede pris for betalingen er højere end for tilsvarende varer købt i en fysisk butik. Og endelig er det besværligt at få byttet dårlige eller forkerte varer. I en undersøgelse foretaget af Boston Consulting Group argumenteres for, at det potentielle marked på nettet for dagligvarer og tøj vil være under 10 pct. af det samlede salg, hvilket skyldes lav penetration som følge af problemer på såvel udbuds- som efterspørgselssiden.⁴² Det tyder på, at netudbydere har svært ved at konkurrere med almindelige forretninger, med mindre varen er egnet til at kunne blive distribueret over nettet.

Tendenserne er tydelige i en undersøgelse fra Boston Consulting Group om europæiske netbrugeres køb, hvis resultater fremgår af tabel 6.1.1.

Tabel 6.1.1: Europæiske netbrugeres forbrugsvaner 2001

VARE	PROCENTVIS ANDEL AF NETBRUGERE, DER HAR KØBT EN VARE I DENNE KATEGORI
Bøger	26
Computer hardware/software	22
Musik/video	22
Finansielle produkter	18
Rejser	16
Billetter til koncerter og lign.	14
Tøj	13
Auktioner	9
Forbrugerelektronik	9
Legetøj	8
Købmandsvarer	8
Biler	1

Kilde: The Multichannel Consumer, Boston Consulting Group (2001), s. 10

Tabellen viser, at tre grupper varer for alvor er slået igennem på nettet.

⁴² The Boston Consulting Group: The Next Chapter In Business-to-Consumer E-commerce, marts 2001 pp. 12-13.

Den første er de tjenesteydelser, der tidligere blev bestilt via telefon eller ved personligt fremmøde. De mest udbredte på nettet er bestilling af billetter til rejser eller forestillinger.

Den anden er varer, der traditionelt har været solgt via fjernsalg, fx gennem annoncelæfter eller kataloger. Det er typisk bøger, cd'ere og tøj.

Den tredje gruppe er varer, hvor der er særlige fordele ved at handle elektronisk. Det kan fx være overførsel af software, ringetoner til mobiltelefoner og adgang til oplysninger på nettet. I fremtiden må det endvidere antages, at en stor del af salget af film, video og musik vil blive solgt som filer, der overføres elektronisk.

Det har hidtil været antaget at bannerreklamer kunne finansiere en stor del af disse ydelser på nettet. En række services har derfor været gratis. Indehaverne af søgetjenester, nyhedsmedier mv. har dog måttet erkende, at det på længere sigt ikke er muligt at få finansieret deres virksomhed på denne måde.⁴³ De vil fremover forsøge at finde emner, der kan sælges. Det er dog et problem, at kunderne har været vant til at tjenesterne på de enkelte hjemmesider har været gratis. Det anses fx ikke for muligt totalt at lukke siderne af for andre end betalere, men det kan være muligt at gøre visse dele "betalingsegnede".

Et eksempel er den svenske avis Aftonbladet. Adgang til avisens redaktionelle stof er stadig gratis, men der udarbejdes flere artikelserier, fx rejseguider, hvortil der kun er adgang mod betaling. Adgangen er typisk et døgn. Samtidigt har avisen etableret en handelsportal.

I Danmark har Fyens Stiftstidende ændret sin netavis, så store dele af det redaktionelle stof kun kan læses af avisens netabonnementer. For at blive netabonnement skal man købe adgang til siderne. Det koster 8,50 DKK om måneden pr. hverdagssektion (fx erhvervs- eller sportsnyheder) og 5,00 DKK pr. søndagssektion.

Fremtidens nethandel må derfor antages at koncentrere sig i højere grad om følgende varegrupper:

- bankforretninger
- adgang til down-loads af applikationer, musik, film mv.
- bøger
- adgang til oplysninger
- salg af billetter til begivenheder, rejser mv.

Derudover må det antages, at en stor del af den kommercielle udnyttelse af internettet i fremtiden vil ske som en integreret del af virksomhedernes markedsføring. Det følger af resultaterne fra en undersøgelse fra BCG⁴⁴, der viser, at mange netbrugere køber varer i fysiske butikker efter de har afsøgt markedet på nettet. Undersøgelsen peger på, at netbrugerne ikke skelner mellem de forskellige måder at købe på, men

⁴³ Computerworld 9. oktober 2001

⁴⁴ The Boston Consulting Group, The Multichannel Consumer, juli 2001, pp. 7-8

betragter nettet som en mulighed for at få oplysninger om produkter, som de overvejer at købe. Måden købet foretages på, afhænger af flere faktorer, fx hvad der nemmest, hurtigst eller billigst.

Slår disse tendenser igennem betyder det, at en række af de specialiserede netforhandlere på sigt vil blive fortrængt af de traditionelle butikker, der vil bruge nettet som en af flere markedsføringsmuligheder.

6.1.2 Betaling

Selve betalingen for de varer, som man køber på nettet, har også udgjort et problem. Oprindeligt var det som nævnt ikke muligt at anvende Dankort ved handel på nettet. Da det blev muligt var kunderne - hvis de ville have maksimal sikkerhed - nødt til at anvende en række tidskrævende og besværlige procedurer. Betalingsmetoderne med kort betød, at kunderne skulle vælge mellem disse tidskrævende procedurer eller afgive følsomme oplysninger til butikkerne. Det førte til utryghed og afholdt nogle forbrugere fra nethandel. Effekten af dette er dog svær at vurdere.

Imidlertid er der efterhånden kommet pæn gang i nethandlen med kort. De fleste brugere vælger den enkle, men risikobetonede metode, og indtil videre viser PBS' statistikker, at disse har været sikre nok at anvende. Dette kan også være med til at skabe tillid.

Kunderne vil dog i et vist omfang være villige til at foretage de relativt besværlige procedurer, når der skal købes relativt få varer, og prisen på disse er høj.

Det er tilladt at tage gebyrer for handel på nettet. Procedurerne og gebyrerne kan dog udgøre en barriere mod øget nethandel. Især når der til disse omkostninger skal lægges gebyr for transport.

COOP Danmark tog i forbindelse med kædens etablering af nethandel konsekvensen af disse problemer. Kunderne kan bestille varer via COOP's hjemmeside, men de skal afhentes og betales i en af kædens butikker. Ordningen har været en stor succes og COOP har udover det direkte salg også haft den fordel, at kunderne har besøgt deres butikker, når de har afhentet og betalt varerne.

Der er som nævnt kommet nye varetyper, der kun kan købes på nettet eller andre fjernsalgsmedier. Eksempler herpå er ringetoner til mobiltelefoner, pamfletter/brochurer, musik og videoklip, der kan downloades.

Prisen for disse ydelser er ofte lav og er tit mindre end omkostningerne ved at betale med kort. Det har ført til at udbydere af netprodukter, typisk indholdsleverandører, har efterspurgt billige og mere kundenvenlige betalingsformer. Disse kaldes samlet for mikrobetalinger.

Samtidigt er der udviklet muligheder for at bruge andre betalingsmidler ved fjernhandel. En er koblet sammen med udviklingen af digitalt tv, der gør det muligt at foretage handler via tv. En anden er udnyttelse af chipkortet i mobiltelefoner, der gør

det muligt at anvende mobiltelefon i forbindelse med betaling af varer eller tjenesteydelser.

6.2 Nye betalingsformer

Der er som nævnt udviklet nye betalingsformer for elektronisk handel, enten som følge af et behov for mere smidige betalingsformer eller som en konsekvens af, at den elektroniske handel ikke længere kun foregår på internettet.

De nye betalingsformer er kort

1. mikrobetaling
2. m-betaling
3. t-betaling

Mikrobetaling går i korte træk ud på, at kunderne kan indsætte et beløb på en hjemmeside etableret af et mikrobetalingselskab. Ved hjælp af denne konto bliver det muligt for kunderne at betale varer på hjemmesider ejet af indholdsudbydere, der er tilsluttet mikrobetalingen. Betalingen kan fx foregå ved at kunden trykker på et ikon, der sætter ham stand til at sende en mail til ”mikrobetalingshjemmesiden”, hvor han bekræfter, at der kan foretages et træk på hans konto.

M-betaling eller mobilbetaling foregår via mobiltelefon. Betalingen kan enten foregå ved en overtakseret SMS-besked eller ved at der oprettes en forbindelse fra mobiltelefonen til kundens bankkonto, hvorefter der kan ske en overførsel af penge.

T-betaling foregår i forbindelse med køb af varer via settopbox. Ved hjælp af en settopboxen kan digitale fjernsyn kommunikere med tv-stationen via tekst-tv. Dette kan udnyttes til salg af varer.

6.2.1 Mikrobetaling

Mikrobetaling dækker over flere betalingsmuligheder. Fælles for disse er, at de skal løse problemerne i forbindelse med betaling af mindre ydelser på nettet. Priserne for disse ydelser vil ofte være lavere end gebyrerne for at anvende kort. Og uden betaling vil ydelserne ikke blive stillet til rådighed – i hvert fald ikke i samme omfang.

Det er udbydernes opfattelse, at kunderne ikke vil købe ydelserne, med mindre der findes billige og mere enkle betalingsformer end betalingskort. For at sikre at der blev udviklet sådanne systemer udskrev Foreningen af Danske Internet Medier (FDIM) en licitation. Vinderens betalingsløsning vil blive anvendt på de hjemmesider, der styres af FDIM’s medlemmer.

Vinderen af licitationen blev et konsortium bestående af det danske IT-firma Accenture, Den Norske Bank og det norske nethandelsfirma NetAxcept.

Ud over dette er der i Danmark flere virksomheder, der er ved at udvikle mikrobetalingsystemer.

Danske Bank og Nordea har gennem selskabet Content Billing udviklet CoinClick, den århusianske virksomhed ewire har udviklet et elektronisk betalingssystem i sam-

arbejde med Wisehouse, Skandiabanken, Compaq, DiR og Deloitte & Touche og endelig har Cashserver udviklet systemet, der markedsføres under navnet emønt.

Disse mikrobetalingsystemer kan udnyttes af alle indholdsleverandører, der tilmelder sig systemerne. En indholdsleverandør (content provider) udbyder oplysninger, videoer, musiknumre, ringetoner mv. Typisk for indholdsleverandørernes udbud er, at varens pris er relativ beskedent.

Den Blå Avis har i flere år haft sin egen mikrobetalingsløsning, der anvendes når kunderne køber adgang til avisens rubrikannoncer på nettet. Kunden overfører et beløb til en konto på Den Blå Avis' hjemmeside. Hver gang kunden vil åbne en rubrikannonce bliver han spurgt om der må trækkes på hans konto. I bekræftende fald konteres et beløb og kunden får typisk adgang til det telefonnummer, der er knyttet til annoncen. Det koster 2 DKK

Ordningen er en stor succes, hvor 135.000 har indbetalt et beløb, der svarer til ca. 10 pct. af Den Blå Avis' omsætning.

FDIM licitation fik mere end 30 virksomheder til at komme med forslag til et mikrobetalingsystem. FDIM opstillede bl.a. følgende krav til udbyderne:

- der må ikke være nogen brugerbindinger
- der skal være et prepaid (forudbetalt) minimumsbeløb på 50 DKK
- der skal være flere prepaid indbetalingsmuligheder
 - indbetaling med Dankort eller kreditkort
 - betaling via netbank
 - betaling fra konto til konto
 - prepaid skrabekort
- der skal være postpaid muligheder (adgang til kredit med efterfølgende afregning)
- der skal kunne betales via betalingservice
- der skal være muligheder for at etablere subkonti for firmaer og forældre

Licitationen blev som nævnt vundet af et konsortium og systemet forventes at være klar foråret 2002.

Udover disse to systemer er der udviklet tre andre.

eWIRE er et internetbetalingssystem, der sætter brugeren i stand til at overføre penge til andre personer - såvel brugere som ikke brugere - via e-mail og SMS - og giver leverandører af både fysiske og digitale varer og tjenesteydelser mulighed for at modtage betalinger via internet.

Betalinger og overførsler kan være beløb fra 1 øre til 3.000 DKK. eWIRE er et forudbetalt betalingsmiddel. En bruger skal altså sætte penge ind på en konto, før systemet kan tages i brug. Der ydes ikke kredit.

En betalingsmodtager tilmelder sig på www.ewire.dk/erhverv og får med det samme en teknisk instruktion samt den nødvendige kode for at få systemet igangsat. En erhvervsaftale koster 960 kr excl. moms årligt. Når beløbet er indbetalt, kan systemet tages i brug.

En bruger tilmelder sig på www.ewire.dk og kan sætte penge ind i systemet enten ved at bruge Dankort, overføre fra sin PC eller netbank eller anvende indbetalingskort. En bruger kan også bruge penge, han har fået tilsendt af en anden bruger. Dette er gebyrfrit.

Brug af kort koster 4 DKK, de andre indbetalingsmåder er gebyrfri. e-mail overførsler er gebyrfri, SMS koster 1 DKK på grund af teleselskabernes afgifter, køb af varer mv. er gebyrfri for brugeren, men modtageren skal betale en transaktionsafgift på 10 øre + 6 %, dog maksimalt 1,75 pr. transaktion.

En mikrobetalingstransaktion forløber typisk således: En bruger støder eksempelvis på et betalingslink til 25 øre hos en indholdsleverandør, der er tilsluttet eWIRE. Ved klik på linket åbnes et pop up vindue, hvori brugeren skal indtaste sit brugernavn, adgangskode eller PIN-kode afhængigt af, hvad brugeren har valgt af indstillinger for mikrobetalinger. Derefter vises indholdet, og der er flyttet 25 øre fra brugerens konto til indholdsleverandørens. Transaktionen tager ca. 4-5 sekunder første gang og 1 sekund efterfølgende. En større internetbetaling forløber på samme måde som skitseret ovenfor. Der skal ikke gives følsomme oplysninger til andre. Pop up vinduet "ligger" på eWIREs servere.

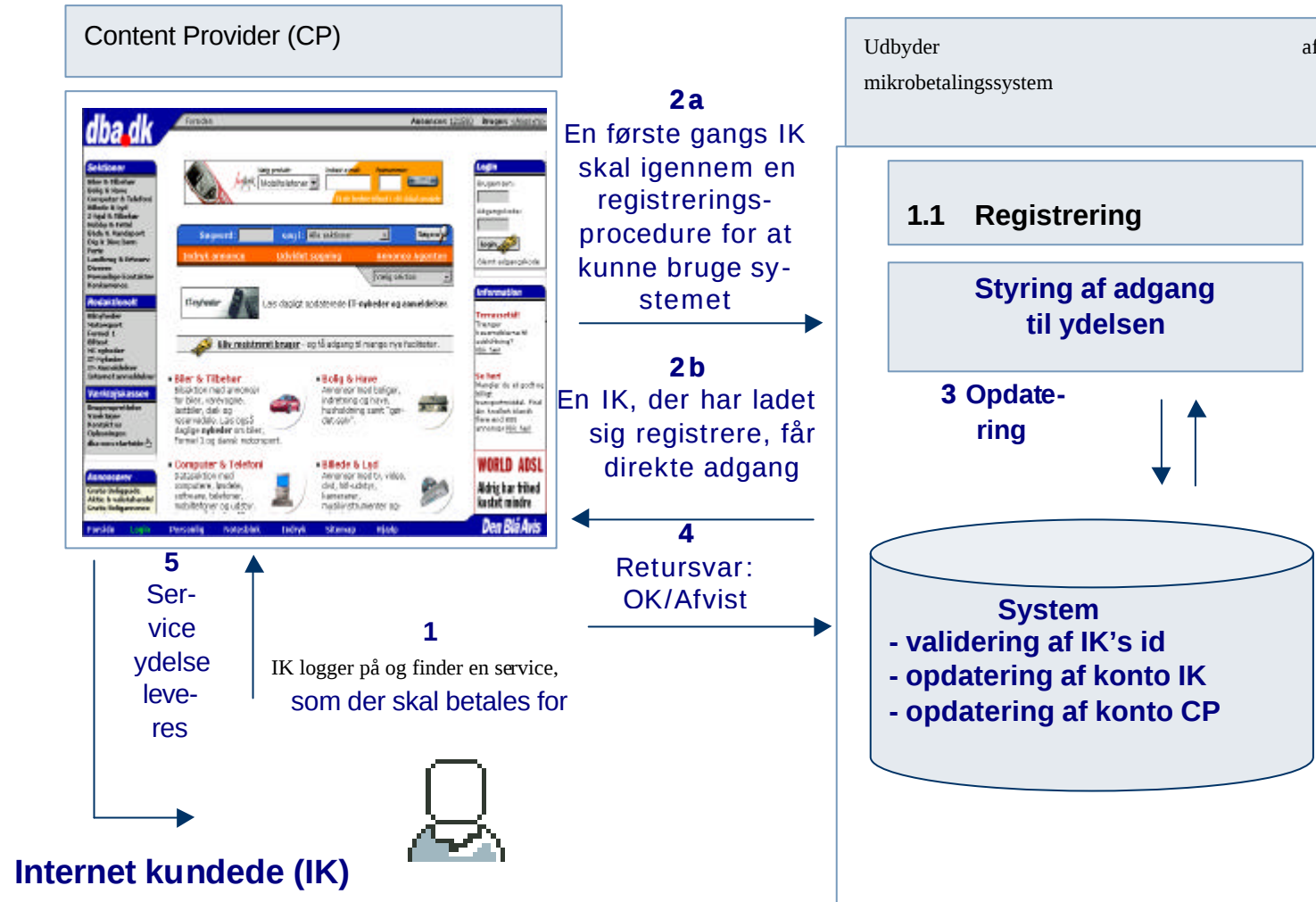
Hos tandlægen kan en patient betale sin regning med sit Dankort, hvis tandlægen er betalingsmodtager hos eWIRE. I stedet for at anvende PBS' terminaler, kan tandlæger købe et VDT-abonnement (Virtuel Dankort Terminal) hos eWIRE. Systemet giver tandlægen mulighed for mod kvittering fra patienten at trække beløb på patientens Dankort via nettet.

Brugere af eWIRE kan sende penge med e-mails eller SMS til andre, hvis brugeren kender modtagerens e-mail adresse eller mobilnr. Modtageren behøver ikke at være bruger i forvejen, men skal tilmelde sig for at få pengene.

Content Billings system CoinClick fungerer også som en konto på internettet. Kunden kan oprette en konto og ved hjælp af den betale for ydelser på hjemmesider, hvor der er et CoinClick ikon.

Figur 6.2.1. viser, hvorledes betaling af indhold gennemføres i det betalingsformidlingssystem som Content Billing A/S tilbyder sine kunder.

Figur 6.2.1: Sådan fungerer en klikbetaling med 3 parter



Mikrobetalingssystemet kan anvendes af en indholdsleverandør (den såkaldte content provider eller CP), der tilbyder kunderne forskellige digitale lavprisudbydelser. Ved mikrobetaling forstås betaling af beløb på få kroner. Fremfor at indholdsudbyderen skal opkræve og afvente betalingen af småbeløbene, inden leveringen af ydelsen kan finde sted, tilbyder Content Billing A/S at varetage betalingsformidlingen mellem kunden og indholdsudbyderen.

Forudsætningen for anvendelsen af mikrobetalingssystemet er, at kunden opretter en konto hos Content Billing A/S og indbetaler mellem 50 DKK og 500 DKK på kontoen. Ved køb af ydelser fra indholdsleverandøren trækker kunden beløbet på sin konto. Content Billing A/S tilsikrer, at betalingen for indholdet overføres fra kundens konto til indholdsleverandørens konto.

Når en kunde bestiller en ydelse på indholdsleverandørens internetside, laves en forbindelse til Content Billing A/S' betalingstjeneste, hvor betalingstransaktionen gennemføres efter validering af kundens mikrobetalingskonto. Content Billing A/S beregner et transaktionsgebyr for denne betalingsformidling.

Indtægterne i Content Billing A/S kommer primært fra transaktionsgebyret på formidlingen af mikrobetalingerne. Endvidere skal indholdsleverandørerne betale et startgebyr for betalingsformidlingen, og et årligt gebyr for vedligeholdelse.

Emønt er udviklet af Cashserver. Systemet blev afprøvet i forbindelse med Big Brother afstemninger og salg af videoer fra samme udsendelse. Dette skete i samarbejde med TDC, der dog senere har forladt samarbejdet til fordel for et samarbejde med bankerne om content billing.

Emønt baserer sig også på forudbetalte konti. Der indbetales til konti ved hjælp af bankoverførsel, Dankort eller kreditkort. Hvis en kunde ønsker at deltage i en afstemning eller købe en vare, trykkes på emønt ikonet. Kunden får mulighed for at identificere sig ved hjælp af sit brugernavn og password. Emønt kontrollerer identifikationen på kunden, varen og udbyderen, hvorefter pengene overføres til udbyderen.

6.2.2 Mobilbetaling

SIM-kortet i en mobiltelefon kan ligesom andre chipkort anvendes til betalinger. Samtidigt kan prisen for skriftlige beskeder, fx SMS'er, sendt via telefonen fastsættes så der indregnes en betaling i prisen. Det kaldes overtaksering. Mobiltelefonen er velegnet til supplement eller erstatning for betalingskort, da udbredelsen efterhånden er meget stor og fordi de fleste indehavere af en mobiltelefon har den med overalt.

Som udgangspunkt vil mobiltelefonens SIM-kort kunne anvendes som betalingskort. PBS har sammen med Orange udviklet og idriftsat en betalingsløsning til mobilbetalinger.

Via PBS' betalingsgateway kan forretninger via mobiltelefonen modtage betalinger med Dankort, Visa/Dankort, Eurocard og MasterCard, såfremt de har tilsluttet sig denne betalingsløsning, hvor mobiltelefonen fungerer som en personlig betalingsterminal. Det vil sige, at man med mobiltelefonen i hånden kan gennemføre kortbetalinger hvor som helst og når som helst.

Mobiltelefonen kan bruges som betalingsværktøj i forbindelse med fjernsalg. Med mobiltelefonen i hånden kan man handle og betale både på internettet - via selve mobiltelefonen (WAP) eller via pc'en på forretningens website (WWW) - og ved almindeligt telefonsalg.

Det er fx nemt at købe mobiltaletid via løsningen fremfor at købe skrabekort.

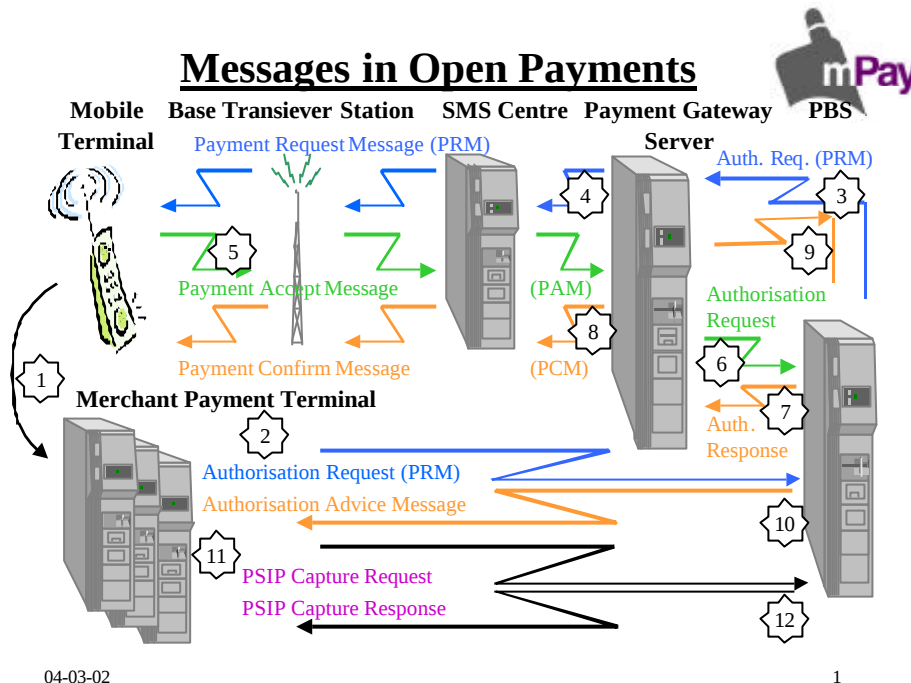
Mobiltelefonen indeholder adgang til brugerens tilmeldte betalingskort, som knyttes til mobiltelefonnummeret. Man handler og betaler ved at opgive sit mobiltelefonnummer i stedet for kortnummer. For at kunne åbne betalingsfunktionen på mobiltelefonen anvendes en individuelt tildelt PIN-kode, knyttet til det enkelte SIM-kort i mobiltelefonen. Hos PBS oversættes mobiltelefonnummeret til et gyldigt kortnummer.

En betaling med mobiltelefonen fungerer således: Kortindehaveren ringer op til forretningen, som har telefonordresalg og bestiller varer. Forretningen spørger, hvordan kortindehaveren ønsker at betale, og hvis mobiltelefonen ønskes anvendt, oplyser kortindehaveren sit mobiltelefonnummer. Kortindehaveren kan tilsvarende "gå ind" i en netforretning fra en pc eller via mobiltelefonens WAP-funktion og vælge varer etc. som i dag i forbindelse med nethandel. I stedet for at indtaste kortnummer indtastes mobiltelefonnummer.

Sekundet efter opgivelsen af mobiltelefonnummeret modtager kortindehaveren en SMS-besked. I mobiltelefonens display får kortindehaveren informationer om forretningens navn, beløb, valuta og ordre-/transaktionsnummer. Kortindehaveren kan nu vælge at acceptere ved hjælp af den særskilte PIN-kode, der er knyttet til mobilbetalingen. Herefter vælger kortindehaveren, hvilket kort han/hun ønsker at betale med og skal derpå trykke OK til kort, beløb, valuta og forretning. Kortindehaveren får derefter besked om, at betalingen kan gennemføres og trykker godkend (alternativt afvis).

Der sendes umiddelbart efter besked om, at kortindehaveren har accepteret betalingen. Kortindehaveren venter ca. 10 sek., hvorefter han/hun modtager besked om, at betalingen er gennemført. Denne besked sendes samtidig til forretningen (se figur 6.2.2. og 6.2.3).

Figur 6.2.2: Betalingsgangen i mPay



Kortbetalinger via mobiltelefonen er meget sikre. Fra mobiltelefonen sendes ingen kortnumre eller følsomme oplysninger gennem æteren. Sikkerheden hviler på samme principper, som gælder for Dankort. Hertil kommer yderligere sikkerhedselementer, som er indbygget i de enkelte SIM-kort: PIN-kode, kryptering og transaktionscertifikater.

Der var medio december 2001:

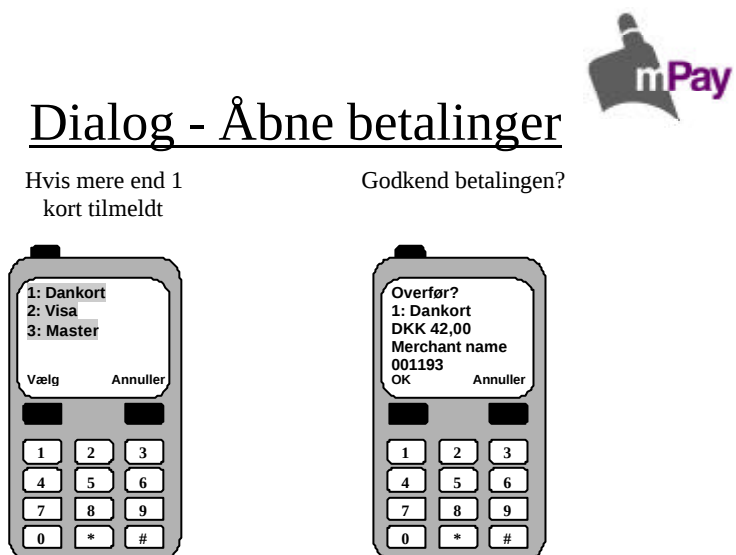
- over 100 internetforretninger tilsluttet
- over 400 brugere er registreret hos Orange
- transaktionstallet er stigende

Figur 6.2.3: Dialogen i mPay



04-03-02

3



04-03-02

4

En anden måde at bruge mobiltelefonen til betaling af ydelser er overtakserede SMS-beskeder. Orange, Sonofon, TDC, Tele2 og Telia har indgået en aftale om indholdstaksering via SMS. Formålet med aftalen er at sikre et ens produkt fra de

fem udbydere af mobiltelefoni og sikre, at ydelserne er de samme for forbrugerne uanset hvilket telefonselskab, de benytter.

Der er tre elementer i aftalen.

- administration og tildeling af applikationskoder
- tekniske priskategorier
- krav til indhold af aftalen med vare- og tjenesteudbyderen

Der er ni priskategorier:

KATEGORI	-	P0	P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8	P9
Pris (DKK)	0	0,5	1,0	2,0	3,0	4,0	5,0	6,0	8,0	10,0	indsamlinger

Samme vare koster det samme ved en bestemt applikationskode hos alle de delta-gende mobilselskaber. Af tekniske årsager er antallet indtil videre kun de 11 an-førte. Denne begrænsning fjernes, når det er teknisk muligt.

Der er også aftalt hvilket indhold, der ikke må overtakseres. Det gælder fx indhold, der er anstødeligt.

Det skal endvidere fremgå af salgsmaterialet, om forbrugerne bliver takseret ud-over det beløb, der fremgår af udbyderens annoncer.

P9 anvendes til almenyttige indsamlinger. Maksimumsbeløbet er 150 DKK. Det vil også være muligt at afholde konkurrencer. Maksimumsbeløbet vil her være 4 DKK.

Forløbet af en handel foregår således: Kunden finder en vare, fx en ringetone, i en annonce eller på en hjemmeside. I annoncen er angivet et nummer som kunden skal sende en SMS for at få leveret varen. Kunden skal i SMS'en angive en kode. Ringetonen sendes til kunden. Når dette er registeret hos telefonselskabet, takseres beløbet på kundens telefonregning.

Som følge af aftalen takseres alle kunder for samme beløb. Det har derfor ikke betydning for den enkelte kunde, hvilket selskab indholdsleverandøren har indgået aftale med.

Selv takseringen foregår efter de almindelige regler for opkrævning af mobilafgif-ter. Der er en vis modstand blandt mobilselskaberne mod at opkræve beløbet sam-men med telefonregningen, da teleselskaberne frygter, at det vil få forbrugerne til at betragte selskabet som dyrt.

Det anses endvidere for vigtigt, at få adskilt opkrævningen af betaling med leve-rancen af ydelsen, således at klager over ydelsen ikke rettes mod teleselskabet. Det fremgår fx af aftalen, at betaling ikke kan forfalde, før ydelsen er leveret.

Et alternativ til denne betalingsform er overtakserede samtaler på fastnettelefon.

Endelig kan mobiltelefonen anvendes i forbindelse med betaling af bestemte ydelser. Der er flere steder i København opstillet sodavandsautomater, hvor man kan anvende mobiltelefonen som betalingsmiddel.

Samtidigt er der indgået flere aftaler mellem mobilselskaber og kommuner om at mobiltelefonen kan anvendes, når der skal betales parkeringsafgift.

Det foregår ved at der i bilens frontrude placeres en stregkode, der identificerer betalingsaftalen. Når bilen parkeres, sender bilisten en SMS med angivelse af hvor og hvor længe, der skal parkeres. Betalingen foregår også via SMS. Når parkeringsvagterne passerer bilen, kan de ved hjælp af stregkoden i frontruden aflæse, om der er betalt for parkeringen. Det er endvidere muligt via mobiltelefonen at forlænge parkeringsperioden. Det koster 4 DKK at betale parkeringsafgift ved hjælp af mobiltelefon.

6.2.3 T-betaling

T-betaling er betaling via settopbox. En settopbox gør digitale tv-apparater i stand til at modtage digitale tv-signaler enten via satellit eller kabel. Et digitalt signal rummer langt flere informationer end et traditionelt analogt tv-signal. Det kan bl.a. bruges til interaktive services, hvilket gør det muligt for den enkelte seer at kommunikere med udbyderen af setboxtoppen for fx at sammensætte sin egen programpakke, bestille film eller andre pay-per-view udsendelser og bestille varer eller tjenesteydelser.

Betalingen kan opkræves af tv-selskabet, evt. i forbindelse med opkrævning af abonnementsbetaling. En anden mulighed er gennemfakturering til den egentlige udbyder.

Teknisk fungerer t-betaling fx på følgende måde:

I forbindelse med en reklame popper en tekst op på skærmen, fx et specielt tilbud. Ved hjælp af fjernbetjeningen kan kunden trykke ok. Det fører til, at der kommer en ny menu op på skærmen. Kunden kan ud fra denne menu ved hjælp af fjernbetjeningen bestille indhold, varer eller tjenester. På fagsprog hedder menuen et katalog. En settopbox kan have forbindelse til mange kataloger. Bekræftelse af ordre og/eller betaling kan fx ske ved, at kunden indtaster en pin-kode.

Settoppen kan ejes/sælges af den enkelte tv-station eller af en kabeludbyder. I det første tilfælde indgår tv-stationen aftaler med udbydere af indhold, tjenesteydelser eller varer. I det andet tilfælde udbyder kabeludbyderne katalogerne til de enkelte tv-stationer eller direkte til virksomhederne.

T-betaling er ikke slået igennem endnu. Det skyldes, at den digitale tv-teknik stadig ikke er særlig udbredt. Fx sendes der ikke digitale signaler i åbne kredsløb eller fra

antennær. Det er derfor nødvendigt med en settopbox. Udbredelsen af disse er endnu ikke stor. Dog har pay-per-view begivenheder, som fx Nielsen-Tyson boksekampen, der krævede adgang til settopboxe, øget udbredelsen.

I UK har satellit-kanalen Sky tv indgået en aftale med et bookmakerfirma om væddemål i forbindelse med sportsbegivenheder, der udsendes på stationens sportskanal. Fx kan en seer i forbindelse med et hestevæddeløb via settop-boksen sende en besked til bookmakeren om, at han vil spille på en bestemt hest. Bookmakeren bekræfter væddemålet, og tv-seeren betaler sit indskud via settop-boksen.

I Danmark vil TV3 starte et pilotprojekt, hvor det i første omgang er tanken at seerne skal kunne bestille oplysninger, fx brochurer, i forbindelse med reklamespots. Forsøget skal i første omgang vænne kunderne til handelsformen. Først senere vil der blive udbudt varer. TV3 vurderer, at t-betaling som udgangspunkt kun vil være attraktiv i forbindelse med salg af convenienceprodukter.

En anden måde at udnytte de kommercielle muligheder i tekst-tv på, er at kombinere tilbud på tekst-tv sider med betaling via overtaksede fastnettelefon-samtaler eller SMS'er.

6.2.4 Digital signatur

Der er ved at blive udviklet flere betalingsformer, der udnytter mulighederne i den digitale signatur.

En digital signatur⁴⁵ er kort beskrevet en lang række tal. Disse fremkommer ved at lade det dokument, der skal underskrives, gennemløbe en regneprocedure – en såkaldt hash-algoritme. Regneproceduren danner et unikt nummer, der kaldes for dokumentets fingeraftryk. Det digitale fingeraftryk krypteres herefter med afsenderens private nøgle⁴⁶, og resultatet af denne handling er en digital signatur. Den digitale signatur kan herefter vedhæftes det originale dokument, som nu er digitalt signeret.

Formålet med den digitale signatur er at identificere afsenderen af en elektronisk meddelelse. Den digitale signatur kontrolleres af modtageren ved at føre meddelelsen igennem nøjagtig den samme regneprocedure, som afsenderen gjorde.

Hvis der ikke er sket ændringer i meddelelsen i mellemtiden, vil der fremkomme et fingeraftryk, der er 100% identisk med det fingeraftryk, som afsenderen vedhæftede meddelelsen. Er der bare den mindste afvigelse i de 2 fingeraftryk, betyder det, at afsenderens identitet ikke kan fastslås med sikkerhed.

⁴⁵ Oplysningerne i det følgende stammer fra KMD-CA's hjemmeside, www.kmd-ca.dk

⁴⁶ I forbindelse med kontrollen af digitale signaturer anvendes et nøglepar. Den private nøgle kendes kun af afsender, mens den officielle nøgle offentliggøres. Den private nøgle benyttes til at danne elektroniske underskrifter og til at dekryptere tilsendte dokumenter, mens den offentlige nøgle typisk bruges af modtageren til at verificere den digitale signatur.

Det kan også betyde, at indholdet i beskeden er blevet ændret undervejs i kommunikationen. Afsenderen er den eneste, der har adgang til den private nøgle.

Denne sikre måde at kommunikere på kan også udnyttes i forbindelse med betaling af varer og tjenesteydelser.

SDC Udvikling⁴⁷ tester i samarbejde med Sonofon, Dreisler Storkøb og et pengeinstitut et mobilbetalingssystem, der er baseret på anvendelse af en digital signatur på mobiltelefonens SIMkort. Hvis testen er succesfuld, vil det betyde, at kunderne kan betale i butikkerne ved at taste den digital signatur på deres mobiltelefon. Det skulle kunne lade sig gøre ved at en særlig betalingsterminal kobles til butikkens netværk. Kunderne får efter betalingen en elektronisk bon på mobiltelefonen.

Også i landene omkring os markedsføres eller testes betalingssystemer, der anvender teknologien bag digital signatur.

I Norge har Telenor sammen med Den norske Bank startet SmartPay, der gør det muligt at betale med sin digitale signatur. Det unikke ved systemet er et nyt sikkerhedssystem, som Telenor integrerer i mobiltelefonens SIMkort. Det er tanken at SmartPay skal kunne benyttes på internettet og ved t-betaling.

I Tyskland er fire store banker gået sammen om at udvikle en digital signatur, der gør det muligt at gennemføre handler ved hjælp af mobiltelefonen med smart card-I. Det vil omdanne mobiltelefonen til en betalingsterminal og gøre det muligt at købe varer og tjenesteydelser over alt, fx under rejser. Systemet kræver imidlertid markedsføring af mobiltelefoner med smart card-I, der indeholder en mere udviklet teknologi end de telefoner, der markedsføres i dag. Teknologien er dog kendt og markedsføres fx i Japan.

Digital signatur bruges allerede ved overførelse af penge i forbindelse med home-banking.

6.3 Betalingskort og de nye betalingsformer

De i 6.2 nævnte betalingsformer kan komme til at udgøre et alternativ til de kendte betalingsformer, herunder kort. Men de vil også kunne udgøre et supplement, som det fx er tilfældet med mikrobetalinger, hvor et kort kan være nødvendigt for at indsætte penge på kontoen for mikrobetalinger.

Betalingsformerne vil ud fra formuleringerne i betalingsmiddelovens § 1, stk. 2, være omfattet af denne lovs bestemmelser, dog undtaget overtakserede fastnet-samtaler, der er omfattet af lovgivning omkring teletjenester. Det betyder konkret, at fx mobilbetaling i en fysisk butik vil være omfattet af gebyrforbudet i bml § 14. Derimod vil betalingsmodtager i forbindelse med fjernsalg, fx gennem tv eller internettet, kunne pålægges gebyrer.

⁴⁷ Computerworld nr. 14, 22. februar 2002

Mikrobetalinger er udviklet som et alternativ til betaling med kort på nettet. Med de beløb, der hidtil er tænkt indbetalt på mikrobetalingskontiene, vil denne betalingsform ikke på kort sigt kunne fortrænge betalingskort. Men med teknikken bag mikrobetalingerne og med banker som garant for de indsatte beløb, vil det være muligt også at udvikle ”makrobetaling”. For forbrugerne vil det rumme væsentlige fordele. Det vil heller ikke være muligt at ”misbruge” andet end det beløb, der til enhver tid er på kontoen.

Mobilbetaling rummer samme fordele som et chip betalingskort. Her er den væsentligste applikation telefonen og SMS-funktionerne. Udviklingen af mobiltelefoner er langt fra afsluttet og fremtidens mobiltelefoner vil indeholde applikationer, der gør dem ligeså velegnede til at søge efter varer og tjenesteydelser som internettet er i dag. Samtidigt vil det blive muligt at lave home-banking på sin mobiltelefon. Det vil også gøre handel via mobiltelefon mere udbredt.

T-betaling hæmmes for tiden af den ringe udbredelse af digital tv-teknik. Tv-selskaberne og annoncørerne vil dog nok kunne se mulighederne i at kombinere annoncering i tv med impulskøb.

Sammenlignet med betalingskort med chip rummer de nævnte betalingsformer flere fordele og ulemper. I følgende beskrives de vigtigste grænseflader mellem betalingsformerne og betalingskort med chip, bl.a. ud fra en vurdering af fordele og ulemper for forbrugeren:

Mikrobetaling: Mikrobetaling er udviklet for at lette betalingen på nettet for billige varer. Mikrobetaling er som udgangspunkt forudbetalt. Derved bliver det muligt for mennesker med ringe kreditværdighed eller unge under 18 år at handle på nettet. Forældre kan fx overføre penge til deres børns mikrobetalingskonto. Sikkerhedsmæssigt rummer mikrobetalinger også den fordel, at kunderne selv bestemmer risikoen, nemlig beløbet på deres mikrobetalingskonto.

Et chipkort med Danmønt funktion vil kunne løse samme opgaver. Det kræver dog at kunderne investerer i kortlæsere. Chipkortet har den fordel fremfor mikrobetaling, at kunder med høj kreditværdighed lettere vil kunne betale for varerne uden besværlige mellemled, som fx overførsel af penge fra bankkonto til ”mikrobetalingskonto”.

Mobilbetaling: Mobiltelefoner er efterhånden lige så udbredte som betalingskort. Det betyder, at et nemt og effektivt system, hvor man kan bruge mobiltelefonen til at betale med, sagtens kan være lige så sikkert og fleksibelt som betaling med chipkort. Mobiltelefonen kan derfor på længere sigt blive den væsentligste konkurrent til chipkort.

Fordelen ved mobilbetalinger er, at telefonen kan fungere som terminal. Det gør betalingsformen mere uafhængig af tid og sted. Det betyder også, at betalingen kan bekræftes på telefonens display.

Det er derfor nok ikke tilfældigt, at de første forsøg med m-betaling omfattede parkeringsafgifter. Når mobiltelefonerne bliver mere udviklede, vil såvel handel som betaling kunne foregå via telefonen.

Udbredelsen af mobiltelefonen som betalingsmiddel har to ulemper i forhold til chipkort. For det første kan ikke alle oprette mobilabonnementer. For det andet repræsenterer teleselskaberne en yderligere interessant i transaktionen, og ud fra erfaringerne i andre lande må det forventes, at teleselskaberne også skal have en andel af værditilvæksten i forbindelse med betaling med mobiltelefoner. Det kan gøre betalingsformen dyrere end betaling med chipkort.

T-betaling: Har i forhold til mikrobetalinger, mobilbetalinger og chipkort, den ulempe, at betalingsformen er tæt knyttet sammen med mediet. Udbredelsen af t-betaling bliver derfor afhængig af, hvorvidt t-handel bliver udbredt.

De forskellige betalingsmetoder indeholder således både fordele og ulemper. Som det er tilfældet med de forskellige handelsformer, vil kunderne nok ikke betragte de forskellige betalingsformer som alternativer, men snarere som supplerende muligheder. Valget af betalingsform vil derfor i sidste ende afhænge af, hvad der i den pågældende situation er nemt og sikkert.

Men prisen for at udføre transaktionen vil også få en væsentlig betydning.

6.3.1 Nye aktører - og nye gebyrer

Med udbredelsen af nye betalingsformer er det kommet nye aktører, først og fremmest teleselskaberne, på scenen. Det betyder, at der er i flere tilfælde er flere funktioner og led, der skal aflønnes i forbindelse med en betalingstransaktion. Det kan konkret komme til at betyde, at omkostningerne ved at foretage en betalings-transaktion stiger. Det vil dog kun blive en realitet ved handel på nettet (og anden fjernhandel), hvor betalingsmodtagerne kan pålægges gebyrer. I den fysiske handel må man regne med, at der kun vil blive udviklet nye betalingsmetoder, hvis de indebærer besparelser for betalingsudbydere.

De fleste teleselskaber tager mellem 10-20 pct. i gebyr for deres ydelser i forbindelse med netbetaling. Mikrobetalingsselskaberne planlægger at tage typisk 5-15 pct. Gebyrerne pålægges betalingsmodtager, mens forbrugerne slipper billigere eller gratis, da selskaberne er afhængige af mange brugere for at deres systemer kan slå igennem.

Der er typisk en degressiv skala i forbindelse med indkrævning af gebyr på mikrobetalinger og laveste gebyr er normalt sat i forhold til at 50 øre er laveste beløb for en transaktion.

Det har aktuelt ført til, at betalingsmodtagerne i visse tilfælde har samlet sig mod udbydere af betalingssystemer. FDIM's licitation i forbindelse med mikrobetalingsystemer skal ses i denne sammenhæng. Formålet med licitationen var, at

FDIM's medlemmer ville have fuld kontrol over betalingssystemet for på den måde at holde omkostningerne i forbindelse med systemet nede. Det kan fx ses af den begrundelse foreningen brugte, da den skulle forklare, hvorfor bankernes system Content Billing blev kasseret.

FDIM's bestyrelsesmedlem Søren Queitch udtalte i den anledning, at "før bankerne går med til, at vi får indflydelse på systemet – både teknologisk og forretningsmæssigt – forbliver de på et sidespor i opløbet om at blive leverandør af et fælles betalingssystem. Vi er bange for, at bankerne efter vi har markedsført deres system, begynder at dreje gebyrskruen i vejret."

FDIM har givetvis fået inspiration til at opbygge deres egen mikrobetalingsystem ud fra de erfaringer de norske indholdsudbydere har høstet. Konkurrencestyrelsen har bedt direktør for strategi og markedsudvikling, Morten Holst fra TV2 i Norge, om at give indholdsleverandørernes version af konflikten mellem indholdsleverandør og teleselskaber om prisen på at betale for mindre ydelser på nettet. Artiklen er gengivet i afsnit 6.4.

Som det fremgår af artiklen var de norske konkurrencemyndigheder på et tidspunkt inde for at undersøge karakteren af indholdsudbydernes samarbejde, ligesom Konkurrencestyrelsen i øvrigt har fulgt FDIM's licitation.

Når det har været tilfældet skyldes det primært to forhold. For det første kan horisontale samarbejdsaftaler medføre alvorlige brud på konkurrencelovens regler. Det er derfor vigtigt at undersøge, om samarbejdet fører til, at konkurrencen sættes ud af spil. For det andet indebærer samarbejdet etablering af en fælles infrastruktur, og det er væsentligt at få klargjort, om der er lige adgang til infrastrukturen, således at selskaber uden for samarbejdet kan konkurrere på lige vilkår med de deltagende selskaber.

6.4 Innholdsnett og kampen om betalingsløsningen i Norge

(Direktør for strategi- og markedsudvikling, Morten Holst, TV 2 Norge)

I 1997-98 begynte et knippe innholdsaktører i Norge å distribuere innhold via SMS til mobile brukere. Dette skjedde i en tid da de fleste ikke visste hva en sms-melding var, og langt mindre hadde lagt nummeret til meldingscentralen inn i sine telefoner. Fra en meget beskjeden start hvor hovedvekten ble lagt på nyheter, børs, og andre nyttetjenester, vokste bruken i takt med utbredelsen av GSM-telefoner og kjennskapen til den nye mediekkanalen.

I denne tidlige perioden var det etablerte mediehus som Aftenposten, TV 2, VG og Dagbladet som tilbød innholdstjenester på SMS. Disse lærte raskt at det ikke var de seriøse nyttetjenestene som utløste høy bruk, men underholdningstjenester som vitser, chat og horoskop. TV 2 lanserte bla sms-fornærmelser og opplevde til sin forundring at tjenesten raskt ble en suksess: Innen utgangen av 2000 hadde TV2 inter-

aktiv levert over 2 millioner fornærmelser til et folk som tydeligvis ikke tar seg selv så høytidelig som ryktene skal ha det til.

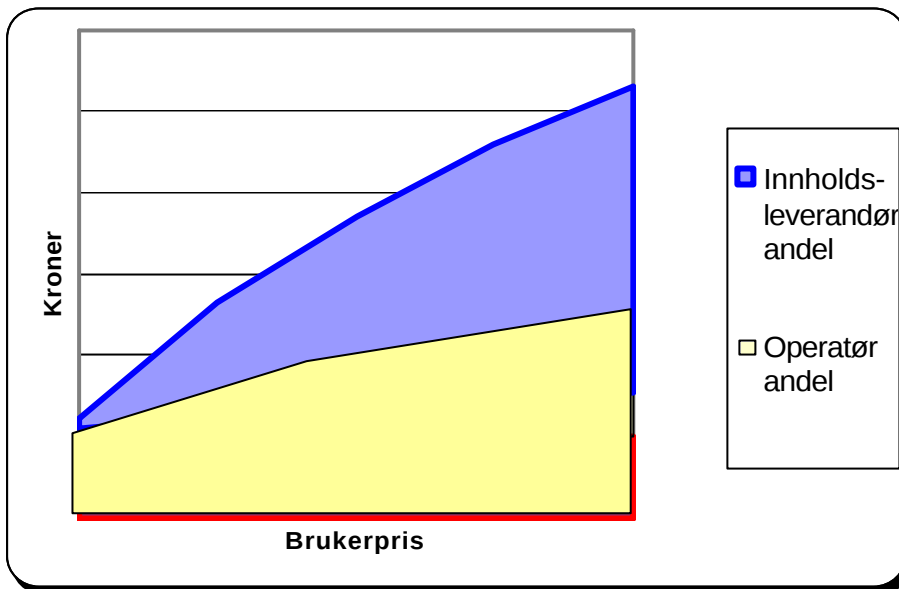
Forretningsmodellen i perioden 1997-2000 var ikke spesielt interessant for de mediehusene som leverte innhold via sms: Det fantes på denne tiden ikke muligheter for å kunne ta ekstra betalt for innholdet, noe som gjorde at sms innhold kostet det samme for brukeren som en vanlig melding mellom to brukere. Operatørene ga så mediehusene ca 20 øre pr melding av en totalpris på kr 1,50 for inngående melding og kr 1,- for returen.

Tidlig valgte de to Norske operatørene, NetCom og Telenor Mobil, forskjellig strategi i synet på operatørens rolle i denne nye verdikjeden. Telenor hadde på slutten av 90 tallet en velutviklet ide om at selskapet måtte forfølge verdiene oppover i verdikjeden. Dette førte til at Telenor i spørsmålet rundt sms valgte å ta på seg en redaktørrolle for alt innhold som ble distribuert via meldingsportalen 1999. Dette ga seg bla utslag i at alle nye tjenester måtte forelegges for Telenor og godkjennes før de kunne settes i produksjon. Det var også et krav fra Telenor at leverandørene ikke selv fikk levere innholdet til brukerne, men at Telenor selv skulle lagre innholdet på sine servere for så å svare på brukernes forespørsler.

Netcom viste en noe mer pragmatisk holdning til disse spørsmålene og innså langt tidligere enn Telenor det uheldige ved å venne brukerne til at mobiloperatøren også er ansvarlig for alt innhold man måtte motta på sin telefon...

I 2000 lanserte operatørene endelig sin billingplattform for sms, noe som gjorde det mulig å levere sms-innhold til en høyere pris enn ordinære tekstmeldinger. Dette ble en umiddelbar suksess i det Norske markedet, og i løpet av 6 måneder dukket en rekke nye sms-selskaper opp, båret fremover på den nye innholdsølgen. Dette var hovedsakelig rene sms-innholdsselskaper med sms som eneste virksomhetsfelt. Første 12 måneder med overtaksert sms viste en omsetning i dette nye innholdsmarkedet på ca 150 millioner kroner. Dette markedet hadde da på noen måneder vokst seg like stort som det samlede markedet for internettreklame i Norge! Estimert omsetning i 2001 var ca 250 millioner kroner.

Det fantes imidlertid malurt i begeret: Operatørene dikterte betingelser som gav de opp mot 45% av det utfakturerte beløpet. Misnøyen mot operatørene bruk av sin posisjon og markedsrett til å ta en så urimelig høy andel av innholdsleverandørenes verdiskapning, økte i takt med at konkurransen på sms-markedet hardnet til.



Operatørenes modell for fordeling av innholdskjøp. Operatøren tar en prosentandel av verdien som skapes.

Dagbladet hadde tidligere i 2000 tatt et initiativ til å samle de største mediehusene for å skape en allianse som kunne presse frem lønnsomme modeller på wap. Det første forsøket strandet på liten interesse og rant ut i sanden.

I 2001 var imidlertid stemningen en annen, og når mediehusene denne gangen samlet seg var det operatørenes grådighet på sms-markedet som samlet de gamle konkurrentene til felles innsats.

Initiativet gikk under navnet Innholdsnett, og var et løst samarbeide fundert på en villighetserklæring fra de tilsluttede mediebedrifter om at man i fellesskap skulle arbeide for å få bedre vilkår fra operatørene. Alle de store mediehusene i Norge deltok i initiativet, i tillegg til et 30-talls mindre aktører som etter hvert sluttet seg til Innholdsnett.

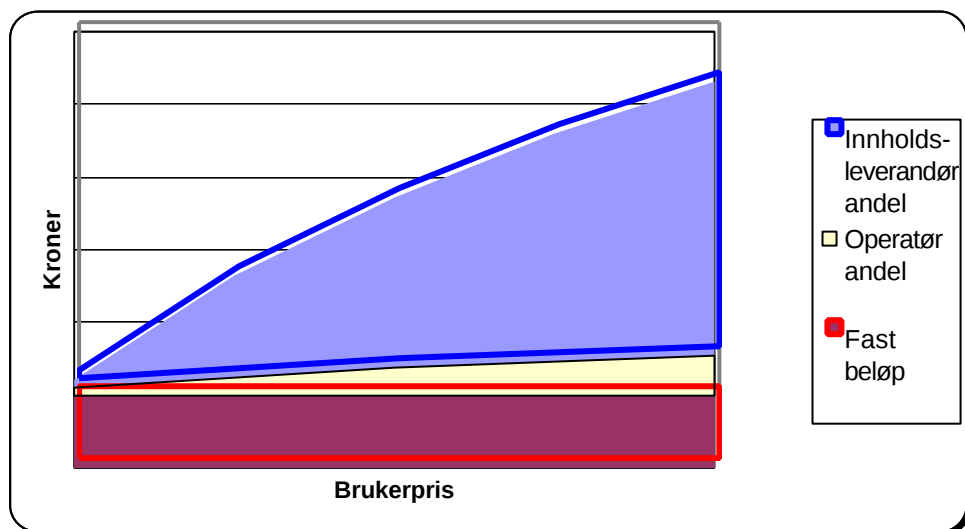
En konsulentrapport fra Teleplan ga en god oversikt over de aktuelle verdikjeder og kostnadsnivåer, og bekreftet antakelsen om at operatørene hadde store marginer i dette markedet. Hovedkonklusjonene var ellers følgende:

Innholdsaktørene burde innlede forhandlinger med operatørene i fellesskap, og søke å få forståelse for innholdsbransjens syn!

Det burde etableres et parallelt løp hvor innholdsnett tar initiativ til å gi fødsels-hjelp til en alternativ betalingsløsning. Dette både for å skape et trusselbilde for arrogante operatører, og som en reell mulighet for å balansere ut operatørenes markeds-makt.

En klar konklusjon i rapporten var nettopp at Innholdsaktørene ikke var tjent med at det ikke eksisterte alternativer til operatørenes betalingsløsninger for innhold. Det ble derfor lagt stor vekt på viktigheten av å sikre nye alternativer i markedet.

Forhandlingene med operatørene kjørte seg meget raskt inn i et negativt spor. Telenor merket riktignok belastninger i form av negativ presse, men selv om de opplevde dette presset som ubehagelig, var det ikke ubehagelig nok til at de var villige til å gå inn i reelle forhandlinger.



Innholdsnett ønsker en kostnadsmodell, hvor operatøren tar et fast beløp for dekning av produksjonskostnader i nettet, og en variabel del for billingkostnader og risiko.

Mediebransjen og innholdsaktørene hevdet i sin argumentasjon at de dårlige vilkårene ikke forsvarte etablering og drift av gode seriøse tjenester, og at bedre marginer ville gi mediehusene et incitament til å fokusere ytterligere på innovasjon, markedsføring og innholdsproduksjon. De to operatørene ga begge uttrykk for at de anså Innholdsnett som et ulovlig prissamarbeid og sørget sannsynligvis for at det Norske konkurransetilsynet undersøkte saken nærmere og ba om en uttalelse fra medlemmene i Innholdsnett for å gjøre en vurdering på saken. Innholdsnett fikk i denne runden medhold i at Innholdsnett var en form for innkjøpssamarbeide, og altså ikke i strid med konkurranselovgivningen.

Sommeren 2001 ble det utformet en anbudsinvitasjon til ledende miljøer innenfor betalingsformidling i Norge. Til tross for kort frist og fellesferie leverte over 10 aktører inn anbud. Blant disse fantes Den Norske Bank, Bankenes Betalingssentral, Telenor, Esolution og Subclearing. Innholdsnetts posisjon inn i disse forhandlingene var følgende:

Leverandøren skulle være uavhengig og ikke være eiet av en enkelt bank, eller operatør.

Betalingstjenesten skulle ikke koste noe for bruker, men være finansiert gjennom en avgift betalt av brukerstedet.

Meget enkel og intuitiv brukergrensesnitt, og lave brukerteskeler.

Støtte for "roaming" mellom nettsteder. Med det menes at en bruker som logget seg på betalingstjenesten på en webcite skulle bli gjenkjent når han flyttet seg over til en annen cite.

Gode betingelser til brukerstedet; lave integrasjonskostander og lave brukersteds-kostnader.

Det ble i en periode diskutert om innholdsnett burde ta eierskap i det selskapet som ble valgt. Det var imidlertid bred enighet om at medieaktørenes fremste interesse var å hjelpe frem en betalingsløsning som hadde forutsetning om å bli allment akseptert i markedet. Et eierskap i et slikt selskap ble vurdert som et mulig hinder til å ta rasjonelle avgjørelser i en evt situasjon hvor andre aktører kom med løsninger med bedre forutsetninger enn den innholdsnett hadde valgt. Dette er for øvrig diametralt motsatt av den danske løsningen hvor det er satset på eierskap og full kontroll over betalingsløsningen.

Gjennom en solid prosess ble det valgt ut tre finalister som gikk inn i parallelle sluttforhandlinger med Innholdsnett. I denne runden fikk Innholdsnett gjennomslag for alle sine krav, og et 60-talls innholdsaktører tegnet kontrakt med eSolution som den foretrukne leverandør ved årsskiftet 2001/2002.

I disse dager har ett et titalls mediehus lansert betalingstjenester på eSolutions løsning, og innen midten av april er det ventet at det er etablert et tilstrekkelig tjenestespekter til at betalingsløsningen kan lanseres bredt i markedet. De største og toneangivende medlemmene i innholdsnett har forpliktet seg til å bidra med markedsføring og branding av betalingsløsningen, og vil legge sin marketskraft bak eSolution for å bygge trygget og kjennskap rundt løsningen.

Hvorfor kamp om betalingsløsning?

Det handler om kampen om kundeeierskapet, nærhet til kunden og kontroll over en større verdikjede.

For mobiloperatører, Digital-TV aktører og bredbåndsaktører representerer kontroll over betalingsløsningen, nøkkelen til kontroll over store deler av verdikjeden. Ved å kontrollere access, distribusjon, betalingsløsning og kundeeierskapet kan aktørene langt på vei diktere betingelser til innholds og tjenesteaktører som ønsker å selge sine tjenester. Dette spørsmålet blir ekstra tydelig i mobilmarkedet hvor det i

dag ikke finnes alternative betalingsløsninger, og hvor innholdsleverandører derfor er tvunget til å gi fra seg en urimelig høy andel av sin egen verdiskapning.

Viktigheten av å ha kontroll over betalingsløsningen illustreres også bla gjennom operatørenes motvilje til å la egne kunder velge hvilken betalingsløsning de vil bruke, samtidig som Telenor viser en innbitt motvilje mot å samarbeide om den betalingsløsningen Innholdsnett har valgt.

For bankene er spørsmålet om betalingsløsninger et spørsmål om nærhet til sine kunder. I et scenario hvor forbrukere forholder seg til elektroniske småpengeløsninger vil de daglige transaksjonene og den opplevde bankkontakten skje gjennom den elektroniske betalingsløsningen. Et sentralt spørsmål for banknæringen er da hvilke fordeler en vinner på dette området vil ha i forhold til de tradisjonelle bankene. Kan man tenke seg en utvikling hvor tilbydere av elektroniske småpengeløsninger vil kunne spise stadig større deler av bankenes tradisjonelle rolle i markedet, simpelthen ved å utnytte den posisjonen de får som folks elektroniske lommebok?

Pengeflytting har tradisjonelt vært bankenes domene, og det er med dyp bekymring at de nå registrerer hvordan aktører som operatører og teknologiselskaper er i ferd med å spise seg inn i deres rolle som betalingsformidler. Et spørsmål som ganske sikkert diskuteres livlig rundt om i Norske banker er hvorvidt den strategiske verdien av denne kundenærheten er så viktig at den forsvarer å måtte gå til motangrep for et marked som isolert sett ikke kan være spesielt lønnsomt for bankene.

Den Norske Bank er blant de banker som tidligst våknet på dette området samtidig som de hadde handlefrihet til å foreta seg nødvendige grep i markedet. Gjennom en rekke satsninger og skiftende allianser har banken prøvet og feilet uten at de hittil har maktet å demonstrere overbevisende markedsforståelse eller nødvendig fleksibilitet til å kunne få et forsprang i dette markedet. Dette er illustrerende for en klar tendens til at bankene i kraft av tradisjon og sikkerhetsfokusering faktisk stiller med et handikap i forhold til nye aktører med annen bakgrunn; I Innholdsnetts diskusjon med de ulike betalingstilbydere syntes det klart at Bankaktørene stiller svakest med hensyn til markedsforståelse, brukerforståelse og evne til å tenke nytt innenfor dette området.

ØKONOMI	Vi ønsker	Tilbyder a	Tilbyder b	Tilbyder c
Installasjonskostnad	Ingen	NOK 0,-	NOK 5000,-	NOK 5000,-
Årlige servicekostnader	Ingen	NOK 0,-	NOK 5000,-	NOK 6000,-
Transaksjonskostnader	10 øre + 2% av beløp	10 øre + 4% av	15 øre + 0-4% av	10 øre + 4% av
Prisendringer	Ingen første 18 måneder	OK	OK	OK
Markedsstøtte	NOK 50,-	N/A	250.000 + 100.000	300.000
Brukergebyr v/ kontopåfylling		JA	NEI	NEI

Når banknæringen nå angripes fra flere kanter, er det mye som taler for at vi vil se store endringer innen denne sektoren de nærmeste årene. Om det endelige resultatet blir en ny rollefordeling i markedet, nye vinnere med annen bakgrunn og nye løsninger, eller om de etablerte bankene klarer å sparke fra seg, gjenstår å se. Uansett vil den pågående rollekampen tvinge frem en revitalisering av den Norske banknæringen, og sjansen for at vi får oppleve banknæringen som den neste kreative næring er ikke usannsynlig.

Når dette er sakt er det bred enighet i innholdsnett om at man ønsker bankene som de fremtidige vinnerne av kampen om småpengebetalingen. Dette har både sammenheng med bankenes potensiale som gode betalingsleverandører, og det faktum at de ikke har annet på sine strategiske agendaer enn å verne om sin rolle innen finanstjenester. Dersom en samlet banknæring entrer markedet med gode løsninger i tett integrasjon med etablerte konto og betalingsløsninger, vil dette senke brukerskjermer og øke forbrukernes opplevde sikkerhet ved å handle elektronisk. En slik utvikling vil antakelig måtte kreve at bankene finner frem til andre forretningsmodeller enn de som benytter i dag; Norske banker tar gjerne 1-3 kroner for en elektronisk betalingstransaksjon og legger denne kostnaden på forbruker. Innholdsnett har fokusert på microtransaksjoner i rommet mellom 1 krone og 150 kroner. For de laveste transaksjonene er det ikke mulig med transaksjonskostnader over 10-20 øre, noe som altså representerer en stor utfordring i bankenes verden. Selv om Innholdsnett ønsker at transaksjonskostnaden skal betales av brukerstedet, peker bankverden på brukerbetaling pr betalingstransaksjon som et av de viktigste suksesskriterier for den raske utviklingen på kortbetaling i Norge. Argumentasjonen

her er at man ved å bruke prising av de forskjellige betalingsløsninger aktivt, raskt kan endre brukervaner i ønskede retninger etter hvert som nye løsninger kommer til.

Hvordan skape en suksessrik elektronisk småpengeløsning?

Elektronisk handel handler som kjent ikke bare om handel med fysiske varer på Internett, og de Norske innholdsaktørene fokuserer på salg av elektronisk innhold og tjenester som et område med et større naturlig potensiale; Salget kan skje samtidig med at produktet overføres, ny teknologi begynner i større og større grad å ta form som den perfekte fortellerteknologi, samtidig som innholdsprodukter egner seg godt for den type impulshandel den trådløse teknologien er skreddersydd til å støtte.

Problemene er imidlertid mange. Den fremste utfordringen er brukervanene som ligger igjen i markedet etter at støvet fra dot-com stormen har lagt seg; Publikum er vant til å få all verdens tjenester gratis, og er tilnærmet ukjent med betaling for innhold og tjenester på nettet. Den senere tid har det vært gjennomført mange undersøkelser om betalingsvilje på Internett. Dette er etter vår mening en lite egnet begrep, da uttrykket "betalingsvanhet" må være mer dekkende. Forbrukere er ikke vant til å bli avkrevet betaling på Internett, og føler seg åpenbart mer bekvem i en utopiaverden hvor alt er gratis.

To mekanismer virker nå i markedet som hver for seg peker mot et fungerende betalingsmarked på nettet:

En lang rekke nettjenester bukker under etter hvert som emisjonspenger og finansilder tørker ut. Dermed er tilbudet i det frie tjenestespekteret i ferd med å tørke ut. Samtidig har mange av de gjenværende nettstedene som strategi å finne frem til nye tjenester det er mulig å ta betalt for på nettet. Det ser altså ut som om vi får en utvikling hvor gratistilbudet til en viss grad tørker ut, samtidig som nye og mer attraktive tjenester kommer til.

Parallelt med denne utviklingen kommer også arbeidet med å få frem gode betalingsløsninger for elektronisk handel, noe som åpenbart er et viktig suksesskriterie. Disse elementene henger åpenbart tett sammen, og Innholdsnett jobber nå aktivt for å kunne skape en kritisk masse av attraktive betaltjenester i nettet. Før dette er oppnådd vil det ikke være attraktivt for forbrukerne å etablere en nettkonto, og det vil være nytteløst å markedsføre løsningen. Innholdsnetts strategi er derfor å etablere et rikt tilbud av tjenester før betalingsløsningen markedsføres tungt på nettet. Det kan syntes som om bla Telenor har valgt den motsatte strategi: Telenor gjennomførte en tung lansering av sin mobilhandelsløsning mens det kun fantes en håndfull kjøpsmuligheter med løsningen. Dette peker mot en strategi hvor man ved å verve mange brukere skulle fremstå som så attraktive at innholdsbransjen og andre aktører skulle ta løsningen i bruk. Det er for tidlig å si hvorvidt Telenor lykkes med sin løsning, men undertegnede vil la seg overraske om strategien fører frem.

Mobilt innholdssalg har vært holdt frem som redningen for en utarmet innholdsbransje. 3G prognosene begynner riktignok å bli vesentlig mer edruelige enn de var for 12 måneder siden, men den ventede trådløse innholdsindustrien ser fremdeles meget attraktiv ut. Så langt har innholdshandel over det mobile nettet skjedd gjennom proprietære løsninger og operatørenes betalingsløsninger. Rettighetsinteressene til opphavsmenn og selgere på f.eks. ringetoner og logoer er ivaretatt gjennom standarden for utveksling av denne typer tjenester på SMS. En liknende funksjon ligger innebygget i de kommende systemene på MMS og EMS. Problemet er at konvergensen er i ferd med å gjøre disse tiltakene verdiløse på mellomlangt sikt; Innen få år vil det være like naturlig å aksessere innhold gjennom en vanlig browser fra Internett, som å ta innholdet gjennom de skreddersydde mobile bærerne. Dersom det tradisjonelle Internettet fremdeles bobler over av gratis innhold, er det vanskelig å tenke seg at man kan ta seg betalt fordi brukersituasjonen er trådløs... Dette forhold fungerer som et ytterligere incitament for å lykkes med å skape betalingsvanthet på Internett.

7 Forudsætningerne for konkurrence på betalingskortmarkedet

7.1 Betingelserne i betalingskortloven

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget fra april 1999 om ændring af betalingskortloven (nu betalingsmiddeloven), at det er hensigten at sikre, at lovens § 20, stk. 1 (nu § 14, stk. 1), ophæves med virkning fra 1. januar 2002, hvis der inden den 1. november 2001 var skabt fulde forudsætninger for reel konkurrence på markedet for betalingskort.

Betalingsmiddeloven indeholdt i forlængelse heraf en bestemmelse om, at der senest inden 1. november 2001 skulle fremsættes forslag om revision af lovens § 14. Den tidligere regering fandt imidlertid, at der pr. denne dato ikke var skabt fulde forudsætninger for konkurrence. Den fremlagde derfor 24. oktober 2001 i Folketinget forslag til lov om at udsætte fristen for at fremsætte forslag til revision af § 14 med et år til den 1. november 2002.

Lovforslaget bortfaldt med udskrivelsen af folketingsvalg den 31. oktober 2001. Den nye regering har ikke genfremsat forslaget. Økonomi- og erhvervsministeren har imidlertid over for Folketinget tilkendegivet, at han vil tage stilling til, om der skal fremsættes forslag til lov, når han har læst nærværende rapport og Betalingskortpanelets udtalelse om denne.

Efter lovbemærkningerne til betalingskortloven fra april 1999 skal følgende fire forudsætninger være til stede for at der kan ske ophævelse af § 14:

De fire forudsætninger

1. *Der skal være en flerhed af udstedere af betalingskort, herunder skal flere udstedere uafhængigt af hinanden udstede debetkort.*
2. *Der skal være en flerhed af udbydere, der kan indgå aftaler om indløsning, herunder en flerhed af pengeinstitutter, der tilbyder betalingsmodtagere indløsning af betalingskort, herunder Dankortet.*
3. *Der må ikke være tekniske krav fra dankortindlødere, der hindrer, at betalingsmodtagers dankortterminal kan anvendes i forbindelse med gennemførelse af transaktioner med andre betalingskort, som opfylder internationale standarder, fx detailhandelskort og kreditkort.*
4. *Der må ikke være tekniske krav fra dankortindlødere, der hindrer, at betalingsmodtagers dankortterminal kan kobles op på andre indløseroperatører end pengeinstitutter eller PBS.*

7.2 Vurderingen april 2000

I Konkurrencestyrelsens 1. rapport fra april 2000 blev det vurderet, at den første og tredje betingelse allerede var opfyldt. Den anden og fjerde betingelse var derimod ikke opfyldt.

Det blev begrundet ud fra følgende vurderinger:

Den første forudsætning var opfyldt, fordi det kunne konstateres, at der var adskillige udstedere af betalingskort. Flere forskellige pengeinstitutter og finansselskaber udstedte kreditkort. Dertil kom benzinselskabernes og detailhandelens kort. Næsten alle danske pengeinstitutter udstedte et debetkort, nemlig Dankort.

Der var ikke andre debetkort end Dankort, og rettighederne til Dankort var samlet hos PBS. Men alle pengeinstitutter kunne få licens fra PBS. Licensen fastsætter regler om tekniske specifikationer, garantigrænser, og om hvordan man må anvende Dankort-logo mv., men ikke om den forretningsmæssige anvendelse af Dankort i forhold til kunderne (kontoreglerne, gebyrer mv.). Den bliver bestemt ude i de enkelte pengeinstitutter, der er indbyrdes uafhængige virksomheder. Det var derfor vurderingen, at der var flere udstedere, der uafhængigt af hinanden udstedte debetkort.

Om den anden forudsætning kunne det konstateres, at PBS fortsat var eneste indløser af dankortbetalinger. Aftalerne om Dankort gjorde det ikke muligt for pengeinstitutterne selv at tilbyde indløsning af dankortbetalinger.

For en række kreditkort blev der indgået indløsningsaftaler med betalingsmodtagerne uden om PBS, men det skete kun for betalinger med det pågældende kreditkort selv og ikke for andre betalingskort.

Den tredje forudsætning måtte anses for opfyldt, da der ikke er konstateret tekniske krav, der hindrer, at dankortterminalerne bruges til andre kort. En række kreditkort udstedt af fx benzinselskaber og de internationale kort kan allerede nu anvendes til betaling i dankortterminalerne.

Den fjerde forudsætning var ikke opfyldt, da de fleste terminaler, der findes i detailhandelen (PIN-kode-terminalerne) kun kan kommunikere med én indløser, nemlig PBS. Dette skyldes de tekniske krav, der hidtil er stillet til disse terminaler.

Udviklingen i øvrigt

Konklusionen i den første rapport til erhvervsministeren i april 2000 var i øvrigt, at der ikke var sket væsentlige ændringer af kortmarkedet i den fysiske handel, siden loven blev liberaliseret i april 1999. Der var derimod ved at komme gang i den ikke-fysiske handel. Det gik dog langsommere end forventet. PBS havde kun indgået knap 1.000 aftaler om indløsning af betalingskort på internettet, heraf var 2/3 af Dankort og Visa/Dankort. Resten vedrørte de internationale kort.

Betaling med kort udgjorde kun en mindre del af e-handelen i Danmark, ca. 25 pct. Men brugen af betalingskort var i stærk vækst. Fra april 1999 til april 2000 steg antallet af transaktioner med over 200 pct.

Væksten i den danske e-handel syntes i det hele at være lidt større end i andre lande, og rapporten konkluderede derfor, at lovgivers ønske om at fremme e-handelen var opfyldt. Dog lå vi stadig efter nogle af de lande, vi normalt sammenligner os med, bl.a. Sverige.

Betalingskortpanelets udtalelse 2000

I sin udtalelse af 24. maj 2000 tilsluttede panelet sig rapportens beskrivelse af konkurrencesituationen op til 1. april 2000. Panelet var endvidere enig i vurderingen af de 4 forudsætninger.

Panelet pegede imidlertid på, at også andre konkurrencemæssige aspekter måtte tages i betragtning, når man skulle vurdere om §14 skulle afskaffes. Der kunne være andre forudsætninger, som måtte være til stede for at sikre, at der etableres en reel konkurrencesituation.

Panelet ville derfor ikke begrænse sin evaluering i 2001 til en vurdering af, om de 4 forudsætninger var opfyldt, men forbeholdt sig at komme med en mere uddybende udtalelse på baggrund af de oplysninger om vilkårene for fri konkurrence på betalingskortmarkedet, der ville foreligge i foråret 2001.

7.3 Udviklingen 2000 – 2001

Kort efter Konkurrencestyrelsens 1. rapport udkom i april 2000, tilkendegav pengeinstitutterne, hvorledes de havde til hensigt at opfylde de fire forudsætninger, Folketinget har opstillet som forudsætning for en ophævelse af betalingsmiddellovens § 14. Samtidig gav pengeinstitutterne deres bud på, hvordan fremtidens betalingskort kan udvikles i ”Fremtidens kortmarked”⁴⁸.

Planen rummer 4 hovelementer:

- Indløsningsopgaven overdrages til pengeinstitutter.
- Opgaver med indsamling og fordeling overdrages eventuelt til andre aktører.
- PBS koncentrerer sig om kerneopgaver i forbindelse processing i konkurrence med andre udbydere på kortmarkedet
- Der dannes et nyt selskab, Dankort A/S, som skal eje rettighederne til Dankortet og fremover fastlægge rammerne for udstedelse og indløsning af Dankort

Pengeinstitutterne henviste til, at der allerede var enighed om, at Folketingets første og tredje forudsætning var opfyldt: Der var en flertal af udstedere af betalingskort, herunder Dankort. Og der var ikke tekniske hindringer for at andre kort kan anvendes i dankortterminalerne. Formålet med ”Fremtidens kortmarked” var herefter at

⁴⁸ Se en nærmere beskrivelse på Finansrådets hjemmeside www.finansraadet.dk.

sikre, at også de 2 sidste forudsætninger blev opfyldt, således at § 14 kunne ophæves.

For at sikre, at der var mere end én indløser af bl.a. Dankort foreslog ”Fremtidens kortmarked” at flytte indløsningen af Dankort fra PBS (der var eneste indløser) til pengeinstitutterne. Betalingsmodtagerne vil herefter kunne forhandle med de forskellige pengeinstitutter om, hvem der kunne udføre opgaven bedst og billigst. Pengeinstitutterne kunne også tilbyde andre ydelser sammen med indløsningen

For at opfylde forudsætningen om, at der ikke må være tekniske krav, der hindrer, at betalingsmodtagers dankortterminal kan kobles op på andre indløserne end pengeinstitutterne eller PBS skulle der udarbejdes og fremlægges et sæt tekniske specifikationer for de kommende terminaler.

Overførslen af allerede indgåede indløsningsaftaler om Dankort fra PBS til pengeinstitutterne blev gennemført fra januar til april 2001. Alle nye indløsningsaftaler skulle herefter fremover indgås med pengeinstitutterne. Aftaler om indløsning af internationale kort, fjernsalg og med betalingsmodtagere uden for landets grænser blev af tekniske og praktiske årsager indtil videre liggende hos PBS, men det var hensigten, at også disse aftaler senere skulle overføres til pengeinstitutterne.

Specifikationerne til de nye dankortterminaler – flexterminalerne – blev offentliggjort i sommeren 2000. De nye terminaler skulle kunne ringe op til flere forskellige indløserne. De skulle kunne behandle både magnetstribe-kort, chipkort og magnetstribe-kort kombineret med chipkort. Muligheden for at anvende chipkort i terminalerne er ikke en del af de forudsætninger for konkurrence, der ifølge betalingsmiddeloven skal være opfyldt for at ophæve denne lovs § 14.

Det nye selskab Dankort A/S skulle dannes ved en udspaltning fra PBS. Det var oprindelig planen, at etableringen af Dankort A/S skulle foregå i 2 faser: Ultimo december 2000 skulle selskabet have været etableret inden for PBS-koncernen, for derefter ultimo april 2001 at blive udskilt fra PBS koncernen med virkning tilbage fra 1. januar 2001.

Fusionen mellem Danske Bank og RealDanmark i november 2000 førte imidlertid til, at parterne ønskede at revurdere denne plan. Det skyldtes navnlig Danske Banks tilsagn om at frasælge en del af sine aktier i PBS Holding A/S. Det blev på den baggrund besluttet først at spalte og udskille Dankort A/S fra PBS i april 2001 med virkning fra 1. januar 2001.

7.4 Vurderingen april 2001

Det var Konkurrencestyrelsens vurdering, at med gennemførelsen af Finansrådets plan om ”Fremtidens kortmarked” ville de fire forudsætninger, der er *nødvendige* for at ophæve gebyrforbudet, være opfyldt.

- ? Der vil være flere, der uafhængigt af hinanden udsteder Dankort
- ? Der vil være flere pengeinstitutter, der tilbyder betalingsmodtagerne indløsning af Dankort

- Indløserne af Dankort stiller ikke tekniske krav, der hindrer, at dankortterminalerne i forretningerne kan bruges til andre betalingskort
- Indløserne af Dankort stiller ikke tekniske krav, der hindrer, at terminalerne kan kobles til andre operatører/indløserne end PBS/pengeinstitutter

Efter PBS havde overdraget indløsningen af Dankort til pengeinstitutterne var der adskillige pengeinstitutter, der tilbød indløsning af Dankort, jf. den anden forudsætning.

Den fjerde forudsætning måtte ligeledes anses for opfyldt efter sin ordlyd, da det kunne konstateres, at indløserne ikke længere stiller tekniske krav til dankortterminalerne, der hindrer, at de kan kobles op på andre end PBS og pengeinstitutterne. Efter at specifikationerne til de nye flexterminaler var blev offentliggjort i sommeren 2000, var der ikke blevet fundet tekniske krav, der hindrer, at terminalerne kunne kobles op på andre indløserne/operatører end PBS og pengeinstitutterne.

Det var imidlertid Konkurrencestyrelsens vurdering, at selv om de fire nødvendige forudsætninger var opfyldt, var der pr. 1. april 2001 ikke *tilstrækkelige* forudsætninger for fuld og reel konkurrence på betalingskortmarkedet, hvis forbudet mod at opkræve gebyr blev ophævet. For det første havde de nye terminaler ikke været afprøvet. Der var ikke opbygget eller leveret nogen terminal efter de nye specifikationer. Der var derfor ikke sikkerhed for, at de vil virke efter hensigten. For det andet var der ikke skabt tilstrækkelig klarhed omkring forholdene i Dankort A/S. Det gjaldt selskabets ejerkreds, vedtægter og forretningsvilkår. Planerne om det nye selskab forelå allerede, men selskabet var endnu ikke stiftet eller trådt i drift.

Betalingskortpanelets udtalelse juni 2001

Betalingskortpanelet kunne tilslutte sig Konkurrencestyrelsens konklusioner om, at de fire forudsætninger var opfyldt efter deres ordlyd. Derimod var der ikke enighed i panelet om, hvorvidt disse forudsætninger – som anført i kommissoriet - udgjorde tilstrækkelige forudsætninger for fuld konkurrence.

7.5 Udviklingen fra april 2001 til april 2002

Fremsættelse af lovforslag

Ifølge betalingsmiddelovens § 24, stk. 4, skulle der senest inden den 1. november 2001 fremsættes forslag om revision af lovens § 14. På baggrund af Konkurrencestyrelsens rapport og Betalingskortpanelets udtalelse konkluderede den daværende erhvervsminister, at forudsætningerne for at ophæve § 14 endnu ikke var til stede den 1. november 2001. Ministeren fremsatte derfor forslag om at udsætte fristen for revision af § 14 med et år til senest inden 1. november 2002. Folketingsvalget, der blev udskrevet den 31. oktober 2001, betød imidlertid, at lovforslaget bortfaldt.

Økonomi- og erhvervsministeren har overfor Folketingets erhvervsudvalg tilkendegivet, at han anser bestemmelsen i § 24, stk. 4, for opfyldt af den tidligere mini-

ster, og at han i øvrigt afventer Konkurrencestyrelsens rapport og Betalingskortpanelets udtalelse, inden der tages stilling til en eventuel revision af § 14.

Ifølge betalingsmiddelovens § 21, stk. 9 skal Konkurrencestyrelsen udarbejde en årlig rapport til økonomi- og erhvervsministeren om konkurrenceforholdene på betalingskortmarkedet. Konkurrencestyrelsens årlige rapport skal evalueres af Betalingskortpanelet, jf. bemærkningerne til betalingsmiddeloven.

Dankort A/S

I maj 2001 blev Dankort A/S dannet ved en udspaltning af opgaver og aktiver fra PBS Holding. Udspaltningen af Dankort A/S skete på en stiftende generalforsamling i maj 2001. Aktionærkredsen i Dankort A/S er den samme som for PBS Holding. Der er 140 aktionærer i Dankort A/S og Danske Bank har knap 44 procent af aktierne. Danske Banks aktieandel er en følge af fusionen mellem Danske Bank og BG Bank, og Danske Bank har i forbindelse med fusionen over for Konkurrencerådet forpligtet sig til at sælge BG Banks tidligere andel, så de maksimalt får 25,9 procent af aktierne. Unibank ejer 27,6 procent af aktierne, mens resten af aktierne er spredt over et stort antal mindre pengeinstitutter.

Dankort A/S ejer og administrerer rettighederne til Dankort, og virksomheden har til formål at fremme udviklingen og anvendelsen af Dankort⁴⁹.

Dankort A/S har til opgave at varetage:

- Udstedelse og administration af regler
 - Licens til udstedere og indlødere af Dankort (pengeinstitutter)
 - Myndighedskontakt
 - Udvikling af Dankort
- Sikkerhed
 - Tilpasning og håndhævelse af Dankort-regler
 - Godkendelse af leverandører mv.
- Kommunikation
 - Pressekontakt mv.

Dankort A/S' generelle licensbetingelser for anvendelse af Dankort-varemærker udgør grundlaget for at udstede og indløse Dankort. Licenshaverne er forpligtet til at overholde de krav og vilkår, der fremgår af licensbetingelserne. Ligeledes er de forpligtet af de krav og vilkår, der fremgår af den håndbog, Dankort-håndbogen, som Dankort A/S udarbejder og løbende vedligeholder.

De generelle licensbetingelser fastsætter, at det alene er pengeinstitutter, der udøver virksomhed i Danmark, der kan få licens til at udstede og indløse Dankort. Desuden skal licenshaver have indgået en række aftaler med Finansrådet. Der er tale om uopdelige licenser, der ikke kan overdrages. For at opnå en indløserlicens, skal licenshaver allerede have en udstederlicens og være aktiv udsteder af kort. Det er

⁴⁹ Se www.dankort.dk

muligt for flere pengeinstitutter i fællesskab at få en indløserlicens - indløsningsfællesskab. Det fordrer dog, at alle deltagere har en udstederlicens og aktivt er udstedere af Dankort. Der er p.t. 160 pengeinstitutter, der har udstederlicens og 155, der har indløserlicens.

Dankort A/S har anmeldt en række aftaler mv. i henhold til konkurrenceloven. Konkurrencerådet har godkendt disse aftaler. Afgørelserne er omtalt i redegørelsens kapitel 3. Behandlingen af anmeldelserne kan desuden findes på Konkurrencestyrelsens hjemmeside www.ks.dk.

Udvikling af de nye terminaler

Specifikationer til de nye terminaler blev offentliggjort i sommeren 2000. Efterfølgende er flere terminalleverandører gået i gang med at opbygge kortterminaler, der lever op til de nye specifikationer. Flexterminalerne var imidlertid ikke færdigudviklede eller afprøvet, da sidste års rapport blev gjort færdig.

Der har hidtil været tre leverandører af kortterminaler til det danske marked. Det drejer sig om virksomhederne Point Transaction Systems A/S, Ascom Danmark A/S og LD Betalingssystemer A/S.

Alle tre virksomheder har i flere år leveret kortterminaler til danske forretninger. Ascom Danmark A/S har hidtil været ene om at levere PIN-kodebaserede terminaler. De to andre leverandører har alene leveret underskriftbaserede terminaler. Heraf var knap 15.000 leveret af LD Betalingssystemer A/S. 27.000 var leveret af Point Transaction Systems A/S.

Alle tre leverandører er ved at udvikle og/eller teste nye terminaler, som opfylder kravene til fremtidens kortterminaler. De forventer alle tre i fremtiden at kunne levere deres terminaler i en PIN-kodebaseret udgave. Point Transaction Systems A/S og LD Betalingssystemer A/S forventer desuden at kunne levere en terminal, hvor man kan vælge at bruge PIN-kode eller underskrift.

Point Transaction Systems A/S har arbejdet på en kortterminal, som kan kommunikere med fire indlødere. Ascom Danmark A/S arbejder på at udvikle en betalingsterminal, der kan kommunikere med mindst fire indlødere. Endelig forventer LD Betalingssystemer A/S, at deres kortterminaler vil kunne kommunikere med fem indlødere. Alle tre leverandører forventer desuden at levere terminaler, som både kan læse betalingskort med magnetstribe og med mikrochip.

Point Transaction Systems A/S startede først. Selskabets terminaler har i en periode været testet i forretninger i Lyngby Storcenter. Testene er forløbet efter planen og terminalerne er godkendt af PBS og Dankort A/S. Terminalerne er herefter markedsført, og der er foreløbig solgt 400 terminaler til danske butikker, herunder til Fona-kæden. Den nye terminal kan både anvende PIN-koder og signaturbaserede løsninger.

LD Betalingssystemer A/S og Ascom Danmark A/S har ligeledes indledt test, men er endnu ikke begyndt at markedsføre deres terminaler. Det forventes imidlertid at ske i løbet af 2002.

Specifikationerne til flexterminalerne er udarbejdet med udgangspunkt i de internationale standarder, der er opstillet af bl.a. Europay, MasterCard og Visa. Det sikrer, at de nye terminaler også kan bruges til de internationale betalingskort, herunder også chipkort.

PBS har herudfra udviklet et særligt sikkerhedsmodul PSAM, som endnu ikke findes i terminaler i udlandet. PSAM (Purchase Secure Application Module) er et chipbaseret sikkerhedsmodul. Specifikationerne er udarbejdet af PBS sammen med VISA med udgangspunkt i de internationale standarder, EMV (Europay, MasterCard and Visa IC Specification) og CEPS (Common Electronic Purse Specification). PSAM specifikationerne bygger på det princip, at informationer om indløsning som hovedregel ikke ligger i selve terminalen, men skal ligge i sikkerhedsmodulet (PSAM). PSAM specifikationerne fastlægges af det selskab, som skal stå for indsamling af transaktioner fra terminalerne. PBS udvikler således sin egen PSAM, og konkurrenterne til PBS må herefter opstille hver deres PSAM-modul.

PSAM kan sammenlignes med SIM-kortet i en mobiltelefon. PSAM er den centrale del af terminalens sikkerhedsmodul.

Karakteristika ved PSAM er:

- PSAM kan indeholde flere indløsningsaftaler (for forskellige betalingskort)
- Terminalen kan indeholde flere PSAM
- Terminalen kan indeholde PSAM fra forskellige indlødere/indsamlere
- Terminalen kan opgraderes enten on-line fra indsamler eller ved at udskifte PSAM-kortet.

Kravene til de nye terminaler

De nye terminaler vil imidlertid fra starten kun blive koblet op på PBS. Det skyldes, at der endnu ikke er andre end PBS, der har udviklet sikkerhedsmoduler (PSAM), der passer til de nye terminaler. Det er således endnu ikke praktisk muligt for detailhandelen at koble op på flere forskellige indlødere/indsamlere, herunder andre end PBS eller pengeinstitutterne.

Dette må afvente, at konkurrenterne til PBS udvikler egne løsninger til flexterminalerne, der sikrer konkurrence med PBS.

Med henblik på at konstatere, at der ikke er hindringer for en sådan udvikling af konkurrerende sikkerhedsløsninger, har Konkurrencestyrelsen bedt PBS om en serie test af de nye terminalspecifikationer. Testene skal omfatte et antal terminaler fra forskellige leverandører. Det skal vurderes, om de nye terminaler kan fungere med flere forskellige moduler (PSAM), således at terminalerne kan kommunikere med flere forskellige indsamlere/operatører, herunder andre end PBS. Endelig skal

det konstateres, om de nye terminaler kan modtage chipbaserede betalingskort. Det skal ske i et testmiljø, som PBS har igangsat i foråret 2002.

Forudsætningerne i betalingsmiddeloven indeholder ikke krav om, at terminalerne skal kunne læse chip. Der findes heller ikke nogen Dankort med chip. Men chip må anses for en vigtig del af den fremtidige udvikling af kortmarkedet. De internationale kortselskaber har besluttet, at der skal sættes chip på deres kort. Transaktioner med internationale kort vil fra 2005 heller ikke længere være omfattet af betalingsgaranti.

Konkurrencestyrelsen har bedt konsulentfirmaet Carl Bro A/S gennemføre en uafhængig vurdering af resultaterne af testene.

Carl Bros vurdering af testene

Carl Bros vurdering og verifikation er foretaget gennem følgende aktiviteter:

- Analyse af de tekniske specifikationer for betalingskortterminaler
- Drøftelser med PBS af de tekniske specifikationer og procedurer mv.
- Test af betalingskortterminaler mod PBS' centralsystem
- Drøftelser med terminal-leverandører
- Supplerende vurderinger

Carl Bro vurderer efter afprøvning af de nye terminaler, at:

- Terminalerne er i stand til at kommunikere med flere indlødere, når der anvendes magnetstribekort.
- At dette også vil være tilfældet, når der anvendes chipkort i terminalerne.

Magnetstribekort

Carl Bro vurderer på baggrund af de foretagne analyser, drøftelser og tests mv., at det i dag er teknisk muligt at realisere et scenarium for magnetstribekort (fx det traditionelle Dankort), hvor de nye betalingskortterminaler (flexterminaler) kan kommunikere med flere forskellige indsamlere/operatører.

Denne vurdering baseres på en gennemgang af de foreliggende tekniske specifikationer samt demonstration af og information om de tekniske løsninger, som allerede er udviklet hos nogle af terminalleverandørerne og er under udvikling hos andre.

Det er ved tests eftervist, at en betalingskortterminal udviklet efter de nyeste specifikationer og med flere PSAM'er kan fungere op mod to potentielt forskellige indsamlere, hvor valget af indsamler sker automatisk som funktion af det benyttede kort.

Chipkort

Carl Bro vurderer på baggrund af de foretagne analyser, drøftelser og tests mv., at det i dag er teknisk muligt at realisere et scenarium for chipkortbaserede betalingskort (fx visse udenlandske kort eller det fremtidige Dankort), hvor de nye beta-

lingskortterminaler (flexterminaler) kan kommunikere med flere forskellige indsamlere/operatører.

Denne vurdering baseres på en gennemgang af de foreliggende tekniske specifikationer samt information om de tekniske løsninger, som er under udvikling hos PBS og terminalleverandørerne.

Den til dette scenarium hørende funktionalitet er demonstreret i en testopstilling hos PBS. Der findes endnu ikke fuldt færdige og markedsførte produkter i form af betalingskortterminaler (flexterminaler), som kan håndtere chipkortbaserede betalingskort, ligesom der endnu ikke findes et chipkort-baseret Dankort, men teknologien til at realisere dette er til stede.

Procedurer

Carl Bro peger på nogle procedurer og regler omkring PSAM og konkurrerende indsamlere, som kan give PBS en fortrinsstilling i konkurrencen. Carl Bro anbefaler, at reglerne præciseres således at det sikres, at PSAM og konkurrerende indsamlere godkendes efter kriterier, der er objektive og ikke-diskriminerende.

Det drejer sig om PBS' rolle som godkendelsesinstans for nye PSAM og som udsteder af sikkerhedscertifikater. Reglerne for godkendelse af PSAM bør bestemmes af Dankort A/S. Sikkerhedscertifikaterne er nødvendige for at sikre den stærke sikkerhed og kryptering mellem PSAM og PIN-kodetastatur. Uden adgang til sikkerhedscertifikatet er det ikke muligt at udvikle hverken alternative terminaler eller PSAM'er.

Såfremt det sikres, at PBS' administration af sikkerhedscertifikaterne sker på objektive og ikke-diskriminerende vilkår ser Carl Bro ikke noget problem i, at PBS administrerer certifikater.

Carl Bro peger på, at det kan være dyrt at udvikle en PSAM. Selskabet nævner i rapporten, at udviklingen af en PSAM vil tage op mod et halvt år. I et bilag til rapporten citeres Ascom for, at udviklingen af en PSAM, der svarer til PBS' vil tage 4-5 mandeår. De formodede udviklingsomkostninger vil andrage 2-5 mio. kr. for PSAM og ca. ½ mio. kr. for virtuelle PSAM/applikationer.

Hvis PSAM'en kun vil kunne anvendes på det danske marked, vil der således være en risiko for, at konkurrerende indsamlere til PBS ikke kan få økonomi i at udvikle egne PSAM fra bunden.

Da grundelementerne i PSAM'erne er ens, finder Carl Bro, at det af konkurrencemæssige årsager kunne overvejes, at PBS stillede nogle basisdele af PSAM til rådighed for konkurrenter mod betaling.

En anden mulighed for konkurrence vil være ikke at anvende løsningen med PSAM. Carl Bro peger på, at specifikationer til terminalen ikke hindrer andre løsninger, som opfylder de internationale krav, herunder kravene til sikkerhed.⁵⁰

Andre spørgsmål

Der er i Betalingskortpanelet rejst spørgsmål om flexterminalerne kan tilsluttes eksisterende kasseterminaler. Carl Bro anser, at de fleste kasseterminaler vil kunne opgraderes, så de kan tilsluttes flexterminalerne. Ældre kasseapparater som ikke er DOS-baserede vil ikke kunne opgraderes og skal udskiftes.

Der er også rejst spørgsmål om prioriteringen mellem flere PSAM. Carl Bro finder, at hvis udskiftning af PSAM('er) sker samtidigt med at kortselektionstabellerne opgraderes, vil der være et veldefineret valg mellem de forskellige PSAM'er.

Konkurrencestyrelsens vurdering

Ud fra Carl Bros rapport må det vurderes, at flexterminalerne vil være i stand til at leve op til den fjerde forudsætning i praksis både når det gælder magnetstribekort og kommende chipbaserede kort. Det betyder, at det i praksis er muligt for andre end PBS og pengeinstitutterne at indgå aftaler med detailhandelen om indløsning af betalingskort. Der vil herefter kunne komme konkurrence om indløsning af korttransaktioner.

Carl Bro rejser i forbindelse med analysen nogle problemstillinger.

Styrelsen er for det første enig med Carl Bro i, at reglerne for godkendelse af PSAM skal ske efter objektive og ikke-diskriminerende kriterier, og således at PBS ikke opnår noget konkurrencemæssigt fortrin.

Det vil kunne ske ved, at reglerne for godkendelseskriterier for PSAM forankres i Dankort A/S.

Styrelsen er for det andet enig med Carl Bro i, at der tilsvarende skal sikres et sæt spilleregler for udstedelse af sikkerhedscertifikater, som er uafhængige af PBS. Det kan ske på forskellig måde. En mulighed vil være at åbne adgang for, at tvister om udstedelse kan indbringes for en uafhængig opmand.

Styrelsen er for det tredje enig med Carl Bro i, at det vil være en fordel, at der sikres adgang til de basale dele af PBS' PSAM på rimelige vilkår. PBS har haft betydelige omkostninger til udvikling af PSAM og der må sikres PBS et rimeligt afkast af denne investering. Dette udelukker imidlertid ikke, at PBS stiller dele af sine knowhow mv. til rådighed for konkurrenter mod en rimelig betaling. Det vil kunne

⁵⁰ Konkurrencestyrelsen har kendskab til sådanne løsninger. De tidligere nævnte tyske terminaler, som TeleCash har opstillet i Vestjylland, kan fx kommunikere med flere tyske indlødere.

fremme konkurrencen og vil samtidig kunne medføre en bred udbredelse i Danmark og internationalt af PSAM-teknologi.

Konkurrencestyrelsen finder endelig ikke, at de to spørgsmål, der er rejst af panelet, vil kunne få betydning for en vurdering af konkurrenceudviklingen.

Carl Bro fremhæver, at de fleste kasseterminaler vil kunne opdateres, så de kan tilsluttes flexterminalerne. Det må i den forbindelse endvidere fremhæves, at de hidtidige terminaler må forventes at være anvendelige i en række år fremover. De ældre terminaler, hvor der kan opstå problemer, må inden da forventes, at være blevet udskiftet.

Konkurrencestyrelsen finder heller ikke, at det rejste spørgsmål om samarbejdet mellem de enkelte PSAM'er vil kunne rumme problemer. Så vidt styrelsen er orienteret, forventes det, at kortselsktionstabellerne opdateres én gang i døgnet. Der vil derfor kun i meget korte perioder kunne opstå problemer ved, at der ikke er et veldefineret valg mellem PSAM'er i flexterminalerne.

7.6 Den fremtidige udvikling i Danmark

Der vil være et fortsat behov for at udvikle betalingssystemerne, så de kan anvendes sammen med nye handelsformer og ydelser, samtidig med at de lever op til kravene om høj sikkerhed. Det vil også komme flere grænseoverskridende systemer. De fleste betalingssystemer i dag er nationale, men det må antages, at betaling over grænserne kommer til at spille en større og større rolle. Betaling med kort vil være en vigtig del af denne udvikling, men kortbetaling er ikke den eneste betalingsform. Mikrobetaling, mobilbetaling og betaling via settopboks vil fremover udgøre alternativer til kortbetaling.

Dankort vil fortsat stå stærkt i den almindelige fysiske handel i detailhandelen. De nye betalingsformer vil navnlig kunne blive en udfordring til kreditkortene og til debetkortbetalinger på internettet mv., hvor kortholder og betalingsmodtager ikke behøver være fysisk til stede samtidig (den ikke-fysiske handel). Derimod vil introduktion af nye betalingsformer i detailhandelen, der kan levere en ydelse, der matcher Dankortets, kræve betydelige investeringer. Samtidigt vil det ikke være muligt at finansiere investeringerne over gebyrer, da disse betalingsformer også vil være omfattet af gebyrforbudet i betalingsmiddelovens § 14.

Vilkårene for debetkort som Dankortet vil imidlertid under alle omstændigheder blive væsentligt påvirket af de standarder og normer, der sættes internationalt. En af de investeringer, der står umiddelbart for, er indførsel af chip på kortene. Forbrugerombudsmanden har udtalt, at han – af hensyn til sikkerheden – forudsætter, at der kommer chip på Dankort inden for nogle få år.

Omkostningerne til indførsel af chip omfatter dels helt nye kort, dels terminaler, der kan afkode chip, og dels investeringer i den bagvedliggende infrastruktur. Omkostningerne skal i første omgang afholdes af kortselskaberne, pengeinstitutterne

og af betalingsmodtagerne. Det er derfor afgørende, om disse parter har tilstrækkeligt incitament til at gennemføre investeringerne.

Betalingsmodtagerne skal afholde udgifterne til nye terminaler, der kan håndtere både magnetstriben og chip. Prisen for de nye flexterminaler til Dankort ligger mellem 5-7.400 kr., hvilket er halvdelen af prisen for de tidligere modeller. Der er 42.000 dankortterminaler, der står for 80 pct. af transaktionerne. Udskiftning af alle dankortterminalerne vil dermed komme til at koste ca. 250 mio. kr. Der vil i de kommende år skulle ske en udskiftning af de gamle terminaler, da de ikke lever op til EMV-kravene.

Med de nye chipterminaler kan betalingsmodtager udnytte de muligheder, der ligger i chipteknologien. Chippen kan forsynes med ekstra applikationer efter hans ønske. Det vil fx gøre det lettere at håndtere de loyalitetsprogrammer, som allerede ses i dag i detailhandelen, hvor udvalgte kunder tilbydes specielle ydelser (rabat, events, konkurrencer mv.).

Forbrugerne skal have nye kort med chip. De umiddelbare omkostninger ved at sætte en simpel chip på Dankort ligger i størrelsesordenen 1 \$ (8,50 DKK). De internationale kortselskaber Visa og Europay er allerede i gang med at sætte chip på deres kort. Over halvdelen af de udstedte Dankort er i forvejen kombineret med Visa og udskiftes hvert andet år. Den ekstra udgift ved at sætte chip på Dankort-delen af disse kort vil være beskednen.

Forbrugerne vil også kunne få fordele af chipkort. Dels kan de nyde godt af nye tilbud fra detailhandelen, dels kan de selv opbygge et net af anvendelsesmuligheder for chipkortet. Chippen indeholder en lille processor. Der kan derfor udvikles applikationer i tilknytning til Dankortet, som forbrugerne kan få glæde af. Chip gør det fx muligt at udvikle nye typer tog/buskort og lave adgangsnøgler til boliger, kontorer, hoteller mv. Chippen kan også indeholde en digital signatur. For at det er muligt må der anvendes en større chip til kortet. En sådan chip vil koste omkring 5 \$ (42,50 DKK). Endelig er der en større sikkerhed ved chipkort. Selv om misbrug af Dankort er begrænset, og tabene hovedsageligt bæres af pengeinstitutterne, så vil den øgede sikkerhed også give forbrugerne en større tryghed for, at deres kort ikke kopieres eller misbruges af andre.

Tilsvarende applikationer kan i øvrigt tilføjes SIM-kortet i mobiltelefoner.

7.7 Betingelserne for konkurrence i fremtiden

De fire forudsætninger

Med gennemførelsen af Finansrådets plan om "Fremtidens kortmarked" vil de fire forudsætninger, som er opregnet i loven for at ophæve forbudet i betalingsmiddeellovens § 14, blive opfyldt.

1. Der vil være en flerkhed af udstedere af betalingskort, herunder flere der uafhængigt af hinanden udsteder debetkort. 160 pengeinstitutter vil således

have licens fra Dankort A/S til at udstede Dankort. De sætter selv deres kortvilkår, herunder gebyrer og kontobetingelser. Et stort antal pengeinstitutter, butikcentre, benzinselskaber og handelsforeninger udsteder kreditkort uafhængigt af hinanden.

2. Der vil være en flerhed af udbydere, der kan indgå aftaler om indløsning, herunder en flerhed af pengeinstitutter, der kan tilbyde betalingsmodtagere indløsning af betalingskort, herunder Dankortet. PBS indløser efter 15. april 2001 ikke længere Dankort i den fysiske handel. Den opgave er overdraget til de enkelte pengeinstitutter, som evt. kan gå sammen om at løse den. PBS indløser fortsat kreditkort, men PBS er ikke alene om denne opgave. Andre indløsere af kreditkort er Diners Club og benzinselskaberne.
3. Allerede i dag er der ikke nogen tekniske krav fra dankortindløser, der hindrer, at betalingsmodtagers dankortterminal kan anvendes i forbindelse med gennemførelse af transaktioner med andre betalingskort, som opfylder internationale standarder, fx detailhandelskort og kreditkort. Dankortterminalerne kan fx godt anvendes til betaling med kort fra MasterCard eller fra Statoil Premium Plus.
4. Specifikationerne for de nye terminaler hindrer ikke opkobling til andre indløsere/operatører. De nye terminaler kan kodes til at ringe til flere forskellige indløsere/operatører – evt. indløsere mv. i andre lande. Der er således ikke tekniske krav, der hindrer, at dankortterminaler kobles op på andre indløsere/operatører end pengeinstitutter eller PBS.

De to forhold som Konkurrencestyrelsen omtalte i sidste års rapport, afprøvningen af nye terminaler og forholdene omkring Dankort A/S, er nu afklaret og vurderes ikke at kunne udgøre hindringer for den fremtidige konkurrence på betalingskortmarkedet.

Det er Konkurrencestyrelsens vurdering, at Finansrådet med planen om ”Fremtidens kortmarked” og de skridt, der er taget til at gennemføre den, har opfyldt de 4 betingelser, der er opstillet som nødvendige for at ophæve § 14. Det er endvidere Konkurrencestyrelsens vurdering, at de to forhold, der blev peget på i sidste års rapport, den fulde sikkerhed for, at de nye terminaler vil virke efter hensigten i praksis og den tilstrækkelige klarhed om forholdene for det kommende dankortsselskab, Dankort A/S, nu er løst.

PBS har testet flere terminaltyper, der kan kommunikere med andre end PBS og testene er forløbet på en tilfredsstillende måde. Carl Bro har i en rapport til Konkurrencestyrelsen verificeret, at det er muligt at indrette terminalerne på en måde, så de kan kommunikere med andre indløsere end PBS. Den ene af de testede terminaltyper er endvidere blevet godkendt, og der er allerede opstillet 400 terminaler i danske butikker.

Da der ikke er udstedt chipkort til det danske marked, har det ikke været muligt at teste disse på de nye terminaler. Forsøg på pc'ere har dog vist, at teknologien i de

nye terminaler vil kunne håndtere chipkort. Carl Bro har ligeledes verificeret disse forsøg i rapporten til Konkurrencestyrelsen.

Konkurrencerådet har vurderet, at aftalerne bag Dankort A/S ikke medfører konkurrencebegrænsninger.

Carl Bro har i deres rapport nævnt to forhold, som vil kunne påvirke konkurrencen på betalingskortmarkedet. Det ene er PBS' position i forbindelse med udstedelse af sikkerhedscertifikater, den anden de store omkostninger ved at udvikle en PSAM. Det kan konkurrencemæssigt være betænkeligt, at PBS skal godkende om konkurrenter lever op til sikkerhedskravene. Der vil kunne rejses spørgsmål om PBS' objektivitet og skøn.

Dernæst gælder, at prisen for at udvikle en PSAM kan være så høj, at det kan begrænse adgangen til markedet. Det forstærkes af, at PSAM er en nyudviklet teknologi, der ikke kendes i andre lande.

Væsentlige spørgsmål i disse henseender må imidlertid kunne løses fx ved, at der opstilles rimelige, objektive og ikke diskriminerende regler for PBS' udstedelse af certifikater og ved at der stilles krav til PBS om at stille den nødvendige know-how til rådighed på rimelige vilkår.

Problemer i forbindelse med disse forhold vil på grund af PBS' markedsposition enten kunne løses ved hjælp af konkurrencelovens regler eller i forbindelse med administrationen af § 14 og § 15. Udestående problemer vil i øvrigt kunne tages op i forbindelse med en evt. revision af § 14.

7.8 Konkurrencen i pengeinstitutsektoren

Konkurrencestyrelsen har gennemført en analyse af konkurrenceforholdene i pengeinstitutsektoren.

Undersøgelsens konklusion er, at konkurrenceforholdene på pengeinstitutmarkedet ikke er så hårde som i andre erhverv. Konkurrencen er imidlertid blevet skærpet de seneste 5-10 år.

Undersøgelsen peger på en række faktorer, der samlet tyder på et reduceret konkurrencepres. Det er:

- høj koncentration
- lav mobilitet blandt kunderne
- høje etableringsomkostninger

Koncentrationen i den danske pengeinstitutsektor er høj. Hvis man ser på de 5 største pengeinstitutters markedsandele, er det kun Sverige og Holland, der har større koncentration. Og hvis man kun ser på de 2 største, så ligger Danmark højest. Uanset dette har Danmark mange pengeinstitutter, ca. 170, og antallet af filialer pr.

indbygger er det højeste i Nordeuropa, bortset fra Tyskland. Danmark har også flere bankansatte pr. indbygger end andre lande.

Dette afspejler sig også i effektivitetsmålene for sektoren. Effektiviteten steg fra 1990 til 1995, men herefter synes effektivitetsfremgangen stoppet. Rationaliseringerne er således ikke fortsat i samme takt som i starten af 90'erne.

Mobiliteten blandt kunderne er lav. Gennemsigtheden på markedet er reduceret. Der anvendes loyalitetsprogrammer, og nogle af disse kan være vanskelige at gennemskue for kunderne, flyttegebyrerne er også høje. Psykologiske barrierer, fx tryghed og personlige relationer til bankrådgivere spiller også en rolle.

Det er dyrt at starte et nyt pengeinstitut. Det skyldes omkostningerne ved tilmelding til den fælles infrastruktur (PBS), indmeldelse i edb-centraler og omkostninger til IT-systemer, markedsføring mv.

De danske pengeinstitutters rentemarginal for privatkunder ligger over gennemsnittet i EU, mens den for erhvervskunder ligger under EU-gennemsnittet.

Samtidig har pengeinstitutterne indført en lang række gebyrer (fx på checks og værdipapirhandel). Pengeinstitutternes indtægter fra gebyrer udgjorde i 2000 14 mia. kr. mod 7 mia. kr. i 1995. Til trods for de mange nye gebyrer er gebyrniveauet nogenlunde det samme i Danmark og i EU under ét.

Når konkurrencen er øget i de seneste 5 – 10 år, skyldes det ændret lovgivning bl.a. som følge af EU-direktiver og tilkomsten af internetbanker. Konkurrenceintensiteten er imidlertid varierende. Konkurrencen er som helhed noget bedre for erhvervskunder end for private kunder. Over for private er konkurrencen skarpest for billån og formidling af realkreditlån, men den er begrænset for almindelige ind- og udlån. Indlånsrenten for en almindelige lønkonto er i bund i de fleste pengeinstitutter, internetbankerne yder dog noget mere op til godt 3 pct.

Når pengeinstitutterne ikke kan få dækning for omkostningerne ved dankortsystemet hos betalingsmodtager, dvs. detailhandlen, må det antages, at de i stedet overvælter deres omkostninger på kortholderne, dvs. husstandene, enten gennem lavere indlånsrente eller via gebyrer. Dette understøttes af, at rentemarginalen (som er forskellen mellem pengeinstitutternes renteindtægter og renteudgifter) over for husstande i Danmark er højere end EU-gennemsnittet.

Rentemarginalen er imidlertid faldet de seneste 5 – 10 år, samtidig med at renteniveauet i samfundet er faldet. Gebyrindtægterne har opvejet noget af den lavere rentemarginal, men ikke det hele. Det samlede indtjeningsbidrag fra husholdningerne er således faldet. De højere gebyrindtægter stammer ikke fra nye gebyrer på betalingskort, hverken årsgebyr eller transaktionsgebyr, men fra gebyrer på indbetalingskort, checks og (især) værdipapirer.

Dette er tegn på, at rentemarginalen over for husstande er kommet under større pres. Hvis § 14 i betalingsmiddeloven ophæves og der kommer gebyr over for detailhandlen betyder det øgede konkurrencepres, at det er sandsynligt, at en væsentlig del af disse indtægter bliver givet videre til kortholderne gennem højere indlånsrenter.

7.9 Tilsyn med priserne

Forudsætningerne for reel konkurrence på markedet for betalingskort synes nu at være til stede. Da der alene vil være tale om forudsætninger, er der ingen sikkerhed for, at konkurrencen vil være virksom fra den første dag. Det vil derfor være hensigtsmæssigt at fastholde lovens nuværende bestemmelser om tilsyn med priserne og om en udvidet adgang til indgreb, hvis kortudstedere eller – indlødere anvender urimelige priser.

§ 15 i betalingsmiddeloven bestemmer i dag, at der ikke må anvendes urimelige priser og avancer ved fastsættelse af gebyrer mv. i forbindelse med gennemførelse af betalingstransaktioner med kort mv. Ved urimelige priser eller avancer forstås priser eller avancer, der er højere, end tilfældet ville være under virksom konkurrence. Der kan også gribes ind over for urimelige prisforskelle (prisdiskrimination), dvs. vilkår, der medfører, at handelsparter, der i øvrigt opfylder samme objektive krav, stilles ulige. Det kan fx være mindre virksomheder, der ikke har samme forhandlingsstyrke som de store forretningskæder og derfor ikke samme købermagt.

Der er tale om en væsentlig udvidet adgang til at gribe ind over for urimelige priser og avancer over for alle aktører på markedet i forhold til konkurrencelovens bestemmelser om misbrug af en dominerende stilling.

Bestemmelsen er indført i loven ved revisionen i april 1999, hvor Folketinget formulerede de fire forudsætninger for konkurrence. Allerede dengang var det vurderingen, at en sådan bestemmelse om indgreb måtte anses for nødvendig ikke blot indtil § 14 var ophævet, men også i overgangsperioden derefter og ”i hvert fald indtil der er skabt fuld og reel konkurrence på betalingskortmarkedet.” Styrelsen finder, at denne vurdering stadig gælder.

Ophæver Folketinget § 14, vil området for anvendelse af tilsynsforpligtelserne og indgrebsbeføjelserne i §§ 15 og 21 blive udvidet. Samtidig kan der netop i en sådan situation, hvor et forbud afløses af mulighed for selvstændig prissætning og konkurrence i hvert fald i en overgangsperiode være et øget behov for en særregulering. Betaling med betalingskort opfylder nemlig på samme tid et behov hos kortholder og hos betalingsmodtager. Kortselskaberne/pengeinstitutterne kan så vælge at opkræve gebyr for deres ydelser af en af parterne eller af dem begge. Ved en sådan ”dual pricing” vil ingen af parterne nødvendigvis kende den andens betaling. Herved bliver den samlede betaling uigennemsigtig for de fleste i markedet.

Dette kompliceres yderligere af, at kortholder og betalingsmodtager kan have andre forretninger med pengeinstituttet, og at dette kan indgå i den samlede betaling for

ydelserne over for kunderne. Det er fx tydeligt i dag, hvor omkostningerne ved dankortsystemet dækkes gennem rentemarginalen og pengeinstitutternes øvrige indtægter.

Den reducerede pristransparens hænger ikke sammen med gebyrforbudet. Den findes allerede i dag, og den er medvirkende til at gøre det lettere at overvælde udgifterne ved dankortsystemet på kortholderne. Såfremt Folketinget ophæver forbudet mod gebyrer i den fysiske handel, vil der kunne opstå tilsvarende transparens-spørgsmål i forhold til betalingsmodtager. Betydningen af dette må indgå i tilsynet med gebyrer og konkurrenceforholdene og anvendelsen af de skærpede indgrebsbeføjelser.

Den særlige regulering vil kunne hindre en urimelig prisdannelse i overgangstiden, indtil de fulde konsekvenser af de ændrede forudsætninger for konkurrence er realiseret, og man har nået en situation med virksom konkurrence og fri prisdannelse. I forhold til de nuværende regler i betalingsmiddelovens § 15 kunne tilsynet suppleres med regler der sikrer mod prisdiskrimination, så mindre detailhandlere ikke belastes med højere gebyrer for indløsning end de store kæder. Der kan endvidere indføres en regulering, som det kendes fra telelovgivningen, således at gebyret ikke må være højere end i det eller de billigste, sammenlignelige EU-lande.

Litteraturliste

Payment and Securities Settlements Systems in The European Union (Blue Book)
June 2001
European Central Bank

Konkurrens på Bankmarknaden –betalingsförmedling och villkor för nye aktörer 1999
Konkurrensverket i Sverige

Cruickshank rapporten
Competition in UK banking. A report to the Chancellor of the Exchequer.
March 2000

Debit and credit card schemes in Australia. Oktober 1999
A study of interchange fee and access fra Reserve Bank of Australia and Australien
Competition and Consumer Commission

Australian Payments Clearing Association (APCA), Annual Report 2001

Reform of Credit Card Scheme in Australia, December 2001
Reserve Bank of Aistraliani

Lafferty Cards Databank
Europe 2000 del 1 og 2
Lafferty International

Betalingsformidling, rapport 2000

The Boston Consulting Group: The Multichannel Consumer, juli 2001

The Boston Consulting Group: The next Chapter In Business-to-Consumer E-commerce, marts 2001

Computerworld nr. 9. Oktober 2001

Computerworld nr. 14. Februar 2002

Nyt fra Danmarks Statistik nr. 71, 18. Februar 2002

Plastic Card Review 2001
APACS (The Association for Payment Clearing Services UK)

Office of Fair Trading. UK
PBS

www.pbs.dk

www.dankort.dk

www.forretning.pbs.dk

www.dinersclub.dk

www.dinersclub.com

www.europay.com

www.visa.com

www.finansraadet.dk

www.ica.se

www.nordea.se

www.nordea.no

www.dnb.no

www.zahlungsverkersfragen.de

www.dresdnerbank.de

www.bdb.de

www.bankverband.de

www.interpay.nl

www.kmd-ca.dk

En række andre pengeinstitutters hjemmesider både i Danmark og i andre lande

Bilag 1 – Lov om visse betalingsmidler

Lov om visse betalings midler

LOV nr 414 af 31/05/2000 (Gældende)

Lov om visse betalingsmidler¹⁾

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:

Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Anvendelsesområde

§ 1. Loven gælder for de i stk. 2 nævnte betalingsmidler, der udbydes eller kan benyttes her i landet.

Stk. 2. Ved betalingsmidler forstås i denne lov følgende midler, i det omfang de kan benyttes til at erhverve varer eller tjenesteydelser, foranledige overførsel af beløb, hæve penge eller foretage andre betalingstransaktioner:

- 1) Hævekort og betalingskort, som er knyttet til bestemte brugere.
- 2) Andre fysiske legitimationsmidler, som er knyttet til bestemte brugere, og som er beregnet til elektronisk aflæsning.
- 3) Koder og biometriske værdier, som er beregnet til at legitimere brugeren.
- 4) Elektronisk registrerede fordringer, som udsteder er forpligtet til at indfri på brugers anmodning.

Stk. 3. Ved forudbetalte betalingsmidler forstås i denne lov betalingsmidler som nævnt i stk. 2, der tillige er

- 1) forudbetalte betalingskort, jf. § 2 i lov om sparevirksomheder og udstedere af forudbetalte betalingskort, eller
- 2) betalingsmidler, som brugeren kun kan anvende, i det omfang der forud for anvendelsen af betalingsmidlet er sket indbetaling af midler, som ikke er registreret på en konto, der tilhører brugeren, eller hvor brugeren vederlagsfrit har modtaget en sådan værdi eller har fået forhøjet betalingsmidlets værdi.

Stk. 4. Loven gælder ikke for betalingsmidler, der udelukkende udbydes til ærhvervsdrivende, hvis udsteder godtgør, at brugeren i tilslutningsaftalen har forpligtet sig til udelukkende at anvende betalingsmidlet erhvervsmæssigt, og udstederen ikke efterfølgende accepterer, at betalingsmidlet anvendes på anden måde.

Stk. 5. Betalingsmidler, som udbydes med henblik på såvel erhvervsmæssig som ikkeerhvervsmæssig anvendelse, er omfattet af loven. Bestemmelserne i §§ 7 og 9-13 gælder dog ikke i forholdet mellem udstederen og den enkelte bruger, hvis udsteder godtgør, at brugeren i tilslutningsaftalen har forpligtet sig til udelukkende at anvende betalingsmidlet erhvervsmæssigt. Hvis brugeren i strid med en sådan aftale anvender betalingsmidlet ikkeerhvervsmæssigt, gælder de nævnte bestemmelser dog alligevel, hvis udsteder vidste eller burde vide, at betalingsmidlet anvendes på en uberettiget måde.

Stk. 6. Erhvervsministeren kan bestemme, at et betalingsmiddel helt eller delvis undtages fra lovens bestemmelser.

Stk. 7. Erhvervsministeren kan bestemme, at §§ 13 og 14 ikke finder anvendelse på internationale betalingsmidler.

Stk. 8. Erhvervsministeren kan fastsætte nærmere regler om, at visse typer betalingsmidler helt eller delvis undtages fra lovens bestemmelser. Erhvervsministeren kan samtidig fastsætte supplerende regler for sådanne betalingsmidler.

§ 2. Lovens § 11 og § 14, stk. 1, gælder ikke for forudbetalte betalingsmidler, jf. § 1, stk. 3. Bestemmelserne i § 11 gælder dog for forudbetalte betalingsmidler, hvis betalingsmidlets værdi kan overstige 3.000 kr., eller hvis der er mulighed for en automatisk genopladning af betalingsmidlet for brugers regning.

Stk. 2. For betalingsmidler, der kun kan anvendes til kontanthævninger hos udstederen, gælder kun §§ 11-13.

Stk. 3. Erhvervsministeren kan, i det omfang det betinges af prisudviklingen, ændre beløbsangivelsen i stk. 1.

Definitioner

§ 3. Ved bruger forstås den, der indgår aftale med udsteder om brug af et betalingsmiddel, eller den, der i forhold til udsteder er retmæssig bruger af et forudbetalt betalingsmiddel.

Stk. 2. Ved udsteder forstås den, som brugeren indgår aftale med om udstedelse eller anvendelse af et betalingsmiddel.

Stk. 3. Ved indløser forstås den, som indgår aftale med betalingsmodtageren om tilslutning til betalingssystemet.

Stk. 4. Ved betalingsmodtager forstås den, hos hvem brugeren kan anvende betalingsmidlet til at erhverve varer eller tjenesteydelser, foranledige overførsel af beløb eller foretage andre betalingstransaktioner.

Generalklausul

§ 4. Lovens formål er at sikre, at betalingsmidler, der er omfattet af denne lov, er sikre og velfungerende.

Stk. 2. Et betalingssystem skal indrettes og virke således, at der sikres brugerne gennemsigtighed, frivillighed, beskyttelse mod misbrug samt fortrolighed om brugerens anvendelse af betalingsmidlet. Der skal løbende træffes de juridiske, organisatoriske, driftsmæssige, tekniske og sikkerhedsmæssige foranstaltninger, som er nødvendige for, at der er tale om et sikkert og velfungerende betalingssystem.

Stk. 3. Forbrugerombudsmanden skal ved forhandling søge forholdene ændret, hvis betalingssystemet ikke lever op til de krav, der er stillet i stk. 1 og 2, herunder

- 1) at fornødne kontrol-, sikkerheds- og korrektionsprocedurer ikke er etableret
- 2) at en udsteders, indløser eller betalingsmodtagers forretningsbetingelser eller praksis over for brugeren eller en anden part ensidigt tilgodeser egne interesser eller i øvrigt er urimelige, eller
- 3) at der sker overtrædelse af denne lov eller bestemmelser, som er fastsat i medfør heraf.

Forretningssted, anmeldelse og oplysningspligt

§ 5. Udstedere skal have forretningssted her i landet, medmindre andet er hjemlet i EU-aftale, anden international aftale eller følger af regler fastsat af erhvervsministeren.

§ 6. Udstedere skal anmeldes til Forbrugerombudsmanden. Et betalingsmiddel må ikke udstedes, før anmeldelse er sket.

Stk. 2. Anmeldelsen skal indeholde oplysning om udsteders navn, forretningssted og selskabsform samt det i § 7 nævnte informationsmateriale.

Stk. 3. Ændringer i anmeldte forhold skal anmeldes inden 8 dage efter, at ændringen er sket.

Stk. 4. Udbyder flere udstedere samme betalingsmiddel, og anvender de i væsentligt omfang samme forretningsbetingelser, kan Forbrugerombudsmanden tillade eller påbyde fælles anmeldelse.

§ 7. Udsteder skal i forbindelse med indgåelse af aftalen om adgang til at anvende et betalingsmiddel med brugeren stille informationsmateriale til rådighed for denne. Materialet skal i et let og forståeligt sprog sætte brugeren i stand til at anvende betalingsmidlet på en sikker og hensigtsmæssig måde og oplyse om typiske omkostninger ved anvendelse af betalingsmidlet. Materialet skal særligt gøre opmærksom på de sikkerhedsmæssige krav, som brugeren skal efterleve, samt hvilket ansvar brugeren kan ifalde ved tredjemands misbrug af betalingsmidlet.

Stk. 2. Erhvervsministeren kan fastsætte nærmere regler om, hvilke oplysninger informationsmaterialet skal indeholde.

Oplysninger efter en transaktion

§ 8. Brugeren har krav på kvittering ved enhver transaktion, som iværksættes med betalingsmidlet, medmindre brugeren på anden måde har let adgang til oplysninger om, hvorvidt og hvornår den pågældende transaktion er gennemført.

Opsigelses- og refusionsret

§ 9. Bruger kan uden varsel opsiges aftalen med udsteder om tilslutning til betalingssystemet, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. For forudbetalte betalingsmidler kan brugeren opsiges aftalen efter gyldighedsperiodens udløb og, såfremt krav fremsættes inden 1 år efter udløb, få udbetalt en eventuel restværdi. Udstederen kan kræve et gebyr for refusionen. Gebyret må ikke overstige, hvad der under hensyn til udstederens omkostninger ved refusionen og omstændighederne i øvrigt er rimeligt.

Stk. 3. Betalingsmodtager kan uden varsel opsiges aftalen med indløser om tilslutning til betalingssystemet. Bestemmelsen i 1. pkt. kan dog fraviges ved aftale, hvis indløseren som følge af særlige ønsker fra en betalingsmodtager leverer individuelt tilpasset udstyr eller ydelser.

Betalingsmodtagers pligt til at modtage kontant betaling

§ 10. Betalingsmodtager er forpligtet til at modtage kontant betaling, hvis betalingsmodtageren modtager betalingsmidler, der er omfattet af denne lov. Bestemmelsen i 1. pkt. gælder ikke ved fjernsalg eller ved betalingstransaktioner i ubemandede selvbetjeningsmiljøer.

Hæftelses- og ansvarsregler

§ 11. Udsteder hæfter i forhold til brugeren for tab som følge af andres uberettigede anvendelse af et betalingsmiddel, medmindre andet følger af stk. 2-6. Brugeren hæfter kun efter stk. 2-6, hvis transaktionen er korrekt registreret og bogført.

Stk. 2. Medmindre videregående hæftelse følger af stk. 3 eller 6, hæfter brugeren med op til 1.200 kr. for tab som følge af andres uberettigede anvendelse af betalingsmidlet, hvis den til betalingsmidlet hørende personlige, hemmelige kode er anvendt.

Stk. 3. Medmindre videregående hæftelse følger af stk. 6, hæfter brugeren med op til 8.000 kr. for tab som følge af andres uberettigede anvendelse af betalingsmidlet,

hvis udsteder godtgør, at den til betalingsmidlet hørende personlige, hemmelige kode har været anvendt, og

- 1) at brugeren har undladt at underrette udsteder snarest muligt efter at have fået kendskab til, at koden er kommet til den uberettigedes kendskab,
- 2) at brugeren har oplyst koden til den, der har foretaget den uberettigede anvendelse, uden at forholdet er omfattet af stk. 6, eller
- 3) at brugeren ved groft uforsvarlig adfærd har muliggjort den uberettigede anvendelse.

Stk. 4. Brugeren hæfter med op til 8.000 kr. for tab som følge af andres uberettigede anvendelse af betalingsmidlet, når betalingsmidlet har været aflæst fysisk eller elektronisk og den uberettigede i tilknytning hertil har anvendt en falsk underskrift og udsteder godtgør,

- 1) at brugeren eller nogen, som brugeren har overladt betalingsmidlet til, har undladt at underrette udsteder snarest muligt efter at have fået kendskab til, at betalingsmidlet er bortkommet, eller
- 2) at brugeren eller nogen, som brugeren har overladt betalingsmidlet til, ved groft uforsvarlig adfærd har muliggjort den uberettigede anvendelse.

Stk. 5. Hæfter brugeren efter såvel stk. 3 som 4, kan brugerens samlede hæftelse ikke overstige 8.000 kr.

Stk. 6. Brugeren hæfter uden beløbsbegrænsning for tab, der opstår som følge af andres uberettigede anvendelse af betalingsmidlet, når den til betalingsmidlet hørende personlige, hemmelige kode er anvendt og udsteder godtgør, at brugeren har oplyst koden til den, der har foretaget den uberettigede anvendelse, og at det er sket under omstændigheder, hvor brugeren indså eller burde have indset, at der var risiko for misbrug.

Stk. 7. Uanset stk. 2-6 hæfter udsteder for uberettiget anvendelse, der finder sted, efter at udsteder har fået underretning om, at betalingsmidlet er bortkommet, at en uberettiget person har fået kendskab til koden, eller at brugeren af andre grunde ønsker betalingsmidlet spærret. Udsteder skal give brugeren mulighed for når som helst at meddele, at betalingsmidlet skal spærres, og skal snarest over for brugeren skriftligt eller på anden bevissikker måde bekræfte, at udstederen har modtaget en sådan underretning. Bekræftelsen skal angive tidspunktet for underretningen.

Stk. 8. Uanset stk. 2-6 hæfter udsteder tillige, hvis betalingsmodtager vidste eller burde vide, at der forelå en uberettiget anvendelse af betalingsmidlet. Uanset stk. 2 er udsteder endvidere ansvarlig, hvis et betalingskort er blevet anvendt svigagtigt i forbindelse med en aftale om fjernsalg.

Stk. 9. Erhvervsministeren kan, i det omfang det betinges af prisudviklingen, ændre beløbsangivelserne i stk. 2-5.

§ 12. En udsteder er ansvarlig for tab hos brugeren, som skyldes fejlregistrering eller konteringsfejl, selv om fejlen er hændelig. Har brugeren fået meddelelse om, at betalingstransaktionen er anerkendt, er udsteder endvidere ansvarlig for tab hos brugeren, som skyldes, at den pågældende betalingstransaktion ikke gennemføres eller gennemføres mangelfuldt. Bestemmelsen i 2. pkt. finder dog ikke anvendelse, hvis udstederen godtgør, at udsteder ikke har haft mulighed for at gennemføre betalingstransaktionen og dette skyldes ekstraordinært indgribende omstændigheder, som udstederen ikke har nogen indflydelse på, og som udstederen ikke burde have

taget i betragtning, da brugeren modtog den i 2. pkt. nævnte meddelelse. Har brugeren forsætligt eller groft uagtsomt medvirket til fejlen, kan erstatningen nedsættes eller bortfalde.

Stk. 2. Er betaling udeblevet eller forsinket under omstændigheder som nævnt i stk. 1, 1. og 2. pkt., kan misligholdelsesbeføjelser ikke af den grund gøres gældende over for brugeren, bortset fra krav på rente. Er der sket træk på brugerens konto eller på et forudbetalt betalingsmiddel, anses betaling for sket med frigørende virkning for brugeren.

Stk. 3. Indløser er ansvarlig for tab hos betalingsmodtager, som skyldes fejlregistrering eller konteringsfejl, selv om fejlen er hændelig. Indløser er dog ikke ansvarlig for tab, som er en følge af forhold hos betalingsmodtageren.

Stk. 4. Erstatte udsteder efter stk. 1 tab hos brugeren som følge af forhold hos betalingsmodtager eller indløser, kan udsteder kræve erstatningen betalt af henholdsvis betalingsmodtager eller indløser. Erstatte indløser efter stk. 3 tab hos betalingsmodtager som følge af forhold hos udsteder, kan indløser kræve erstatningen betalt af udsteder.

Stk. 5. Udsteder og indløser har bevisbyrden for, at et tab ikke skyldes de i stk. 1 og 3 nævnte forhold.

Registrering og CPR-nummer

§ 13. Lov om behandling af personoplysninger finder anvendelse med de ændringer, der følger af denne paragraf og af regler udstedt i medfør af § 1, stk. 8.

Stk. 2. Udstederen skal sikre, at brugerens CPR-nummer på et betalingsmiddel ikke må kunne aflæses fysisk eller elektronisk af andre end udstederen.

Stk. 3. Der må kun ske behandling af oplysninger om, hvor brugerne har anvendt deres betalingsmidler, og hvad de har købt, når det

- 1) er nødvendigt til gennemførelse eller korrektion af betalingstransaktioner eller andre funktioner, som udstederen har knyttet til betalingsmidlet,
- 2) er nødvendigt til retshåndhævelse eller for at hindre misbrug eller
- 3) er hjemlet ved anden lovgivning.

Stk. 4. Der må endvidere ske behandling af oplysninger om, hvor brugerne har anvendt deres betalingsmidler, når

- 1) det er nødvendigt for udstederens rådgivning af en bruger med henblik på en hensigtsmæssig anvendelse af betalingsmidler, og når de oplysninger, der frembringes, alene angår, hvilke typer betalingstransaktioner brugeren foretager, eller
- 2) behandlingen er nødvendig for udstederens tilpasning af betalingssystemer, således at disse er sikre, effektive og tidssvarende, og der ikke frembringes oplysninger på enkeltbrugerniveau.

Stk. 5. Erhvervsministeren kan i forskningsøjemed fravige stk. 3.

Stk. 6. Erhvervsministeren kan efter indhentet udtalelse fra Datatilsynet fastsætte regler om behandling i udlandet af de i stk. 3 nævnte oplysninger.

Dækning af udsteders og indløseres omkostninger samt forbud mod visse vilkår i indløsningsaftaler

§ 14. Udsteders og indløseres omkostninger ved drift af betalingssystemet kan ikke pålægges betalingsmodtager, hvis afviklingen af en betalingstransaktion

- 1) forudsætter fysisk tilstedeværelse af bruger og betalingsmodtager og

- 2) sker ved fysisk anvendelse af et betalingsmiddel, der er omfattet af § 1, stk. 2, nr. 1, og som ikke er forudbetalt, samtidig med at brugeren anvender underskrift eller personlig, hemmelig kode eller tilsvarende sikker identifikation.

Stk. 2. Opkræver udsteder gebyr fra brugeren for brugerens anvendelse af et betalingsmiddel, skal gebyret fastsættes uafhængigt af betalingsmodtagerens forhold.

Stk. 3. Betalingsmodtager kan opkræve gebyr for betalingstransaktionen hos bruger, når brugeren betaler med et betalingsmiddel. Gebyrets størrelse må ikke overstige betalingsmodtagers gebyr for betalingstransaktionen til indløser.

Stk. 4. Opkræver betalingsmodtager gebyr hos brugeren for anvendelse af et betalingsmiddel, skal betalingsmodtager forud for aftalens indgåelse på tydelig måde oplyse bruger om, hvilke gebyrer der opkræves.

§ 15. Ved fastsættelse af gebyr m.v. i forbindelse med gennemførelse af betalingstransaktioner må der ikke anvendes urimelige priser og avancer. Ved urimelige priser og avancer forstås priser og avancer, der er højere, end hvad der ville være tilfældet under virksom konkurrence.

Stk. 2. Konkurrencestyrelsen kan til opfyldelse af stk. 1 udstede de fornødne påbud, herunder påbud om

- 1) at angivne priser og avancer ikke må overskrides, eller
- 2) at der ved beregningen af priser og avancer skal anvendes bestemte kalkulationsregler.

§ 16. Indløser må ikke betinge en betalingsmodtagers tilslutning til et betalingssystem af, at betalingsmodtageren samtidig skal acceptere andre betalingsmidler, som omfattet af denne lov.

Lovens fravigelighed og administration

§ 17. Bestemmelserne i § 7, stk. 1, § 8, § 9, stk. 1 og 2, § 11, § 12, stk. 1, 2 og 5, og § 14, stk. 2 og 3, kan ikke ved forudgående aftale fraviges til skade for brugeren.

Stk. 2. § 9, stk. 3, § 12, stk. 3 og 4, og § 14, stk. 1-3, kan ikke ved forudgående aftale fraviges til skade for betalingsmodtager.

Stk. 3. Ved regler, der udstedes i medfør af denne lov, kan det bestemmes, at der ikke ved forudgående aftale kan ske fravigelse af regler til skade for brugeren.

§ 18. Forbrugerombudsmanden fører tilsyn med, at der ikke sker overtrædelse af denne lov eller bestemmelser, der er fastsat i medfør heraf, jf. dog § 21.

Stk. 2. Forbrugerombudsmanden kan kræve alle oplysninger, som findes nødvendige for Forbrugerombudsmandens virksomhed, herunder til afgørelse af, om et forhold falder ind under denne lovs bestemmelser.

Stk. 3. Kan en ændring som nævnt i § 4, stk. 3, ikke ske ved forhandling, kan Forbrugerombudsmanden udstede påbud herom. Et påbud skal uden unødigt ophold af Forbrugerombudsmanden indbringes for domstolene, hvis den, mod hvem påbudet retter sig, gør indsigelse.

Stk. 4. Forbrugerombudsmanden kan betjene sig af særligt sagkyndige, i det omfang det findes fornødent. Hvad særligt sagkyndige og deres medhjælpere erfarer gennem deres virksomhed for Forbrugerombudsmanden, skal betragtes som fortroligt.

Stk. 5. Forinden Forbrugerombudsmanden træffer afgørelse om forhold vedrørende sikkerhedsmæssige eller edb-tekniske aspekter i betalingssystemer inden for pengeinstituttsektoren, skal der indhentes en udtalelse fra Finanstilsynet.

Stk. 6. Forbrugerombudsmandens afgørelser efter denne lov kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 7. Retten kan bestemme, at indbringelse af et påbud for domstolene har opsættende virkning.

Stk. 8. Datatilsynet varetager efter bestemmelser i § 64 i lov om behandling af personoplysninger i samråd med Forbrugerombudsmanden samarbejdet med udenlandske myndigheder.

§ 19. Borgerlige sager, for hvis udfald anvendelsen af denne lov er af væsentlig betydning, og hvor Forbrugerombudsmanden er part, anlægges ved Sø- og Handelsretten i København, medmindre parterne vedtager andet.

Stk. 2. Straffesager om overtrædelse af denne lov behandles ved Sø- og Handelsretten i København, hvis nærmere kendskab til betalingsmidler, der omfattes af loven, skønnes at være af væsentlig betydning for sagens afgørelse. I øvrigt gælder reglerne i retsplejelovens kapitel 63. Endvidere finder reglerne i retsplejelovens § 105, stk. 3, tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. I sager, der efter stk. 1 og stk. 2, 1. pkt., anlægges ved Sø- og Handelsretten i København, finder reglerne i retsplejelovens § 9 a, stk. 8, 2. pkt., og § 94, stk. 1, 3. pkt., tilsvarende anvendelse.

§ 20. Omkostninger ved administration af denne lov pålignes anmeldte udstedere i forhold til betalingssystemets omsætning.

Stk. 2. Erhvervsministeren kan fastsætte nærmere regler om gebyrets fastsættelse og om Forbrugerombudsmandens opkrævning heraf.

Stk. 3. Der tillægges gebyrerne udpantningsret.

§ 21. Konkurrencestyrelsen fører tilsyn med overholdelsen af § 14, § 15, stk. 1, og § 16.

Stk. 2. Konkurrencestyrelsen kan kræve alle oplysninger, herunder regnskaber, regnskabsmateriale, udskrift af bøger, andre forretningspapirer og elektronisk lagrede data, som skønnes nødvendige for dens virksomhed eller til afgørelse af, om et forhold er omfattet af § 14 og § 15, stk. 1.

Stk. 3. Konkurrencestyrelsens afgørelser efter § 15 kan indbringes for Konkurrenceankenævnet. Konkurrencelovens § 20 finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Klager efter stk. 3 kan indbringes af

- 1) den, afgørelsen retter sig til, eller
- 2) den, som i øvrigt har individuel, væsentlig interesse i sagen.

Stk. 5. Klager over afgørelser efter stk. 3 kan af Konkurrencestyrelsen eller Konkurrenceankenævnet tillægges opsættende virkning.

Stk. 6. Lov om offentlighed i forvaltningen gælder ikke for sager efter stk. 1 eller for Konkurrencestyrelsens rapport til erhvervsministeren, jf. stk. 9. Dog finder § 4, stk. 2, i lov om offentlighed i forvaltningen tilsvarende anvendelse på sager efter stk. 1.

Stk. 7. Konkurrencestyrelsens afgørelser efter stk. 1 samt rapporten til erhvervsministeren efter stk. 9 kan offentliggøres, jf. dog stk. 8.

Stk. 8. Ved offentliggørelse efter stk. 7 kan oplysninger om tekniske forhold, herunder forskning, produktionsmåder, produkter samt drifts- og forretningshemmeligheder, ikke offentliggøres, for så vidt det er af væsentlig økonomisk betydning for den person eller den virksomhed, oplysningen angår. Endvidere kan oplysning-

ger om enkelte kunders forhold i virksomheder, der er under tilsyn af Finanstilsynet, ikke offentliggøres.

Stk. 9. Konkurrencestyrelsen udarbejder én gang årligt en rapport til erhvervsministeren om de vilkår og priser, som fastsættes af udstedere over for henholdsvis betalingsmodtagere og brugere på det danske marked.

Straf og rettighedsfrakendelse

§ 22. Medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning, straffes med bøde den, der

- 1) overtræder § 5, § 6, stk. 1-3, § 7, stk. 1, § 13, stk. 2-4, § 14 eller § 16,
- 2) undlader at efterkomme påbud udstedt efter § 6, stk. 4, § 15, stk. 2, eller § 18, stk. 3,
- 3) undlader at meddele oplysninger, som afkræves efter § 18, stk. 2, eller § 21, stk. 2,
- 4) i forhold, der er omfattet af § 21, stk. 1, afgiver urigtige eller vildledende oplysninger til Konkurrencestyrelsen eller Konkurrenceankenævnet eller fortier forhold af betydning for den pågældende sag, eller i forhold, der i øvrigt er omfattet af loven, meddeler Forbrugerombudsmanden urigtige eller vildledende oplysninger.

Stk. 2. I forskrifter, der fastsættes i medfør af § 1, stk. 8, og § 7, stk. 2, kan der fastsættes straf i form af bøde for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne.

Stk. 3. Der kan pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

Stk. 4. Forældelsesfristen for ansvar efter stk. 1, for så vidt angår overtrædelse af bestemmelserne om opkrævning af gebyrer efter § 14, undladelse af at efterkomme påbud efter § 15, stk. 2, og undladelse af at afgive oplysninger samt afgivelse af urigtige oplysninger efter § 21, stk. 1 og 2, er 5 år.

§ 23. Den, der driver virksomhed med betalingsmidler eller medvirker hertil, kan ved dom for strafbart forhold frakendes retten til fortsat at drive den pågældende virksomhed eller til at drive den under visse former eller til at medvirke hertil, såfremt det udviste forhold begrunder nærliggende fare for misbrug ved udøvelse af virksomheden. Straffelovens § 79, stk. 3 og 4, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Påstand om frakendelse efter stk. 1 nedlægges af anklagemyndigheden efter anmodning fra Forbrugerombudsmanden.

Stk. 3. Er virksomheden tillige under tilsyn af Finanstilsynet, kan Forbrugerombudsmanden først anmode anklagemyndigheden om at nedlægge påstand om frakendelse efter stk. 1, når Forbrugerombudsmanden har anmodet Finanstilsynet om at træffe de fornødne foranstaltninger til at bringe de i stk. 1 nævnte forhold til ophør og en sådan anmodning ikke har bragt de nævnte forhold til ophør.

Stk. 4. Den, der driver virksomhed, hvortil retten er frakendt ham i medfør af stk. 1, eller som i sin virksomhed lader nogen, som er frakendt retten hertil, medvirke ved virksomhed som nævnt i stk. 1, straffes med bøde, medmindre højere straf er forskyldt efter straffelovens § 131. Der kan pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

Ikrafttrædelses- og revisionsbestemmelser

§ 24. Loven træder i kraft den 1. juli 2000.

Stk. 2. Ved lovens ikrafttræden ophæves lov om betalingskort m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 811 af 12. september 1994.

Stk. 3. En dispensation, som er meddelt i medfør af lov om betalingskort m.v., bevarer sin gyldighed.

Stk. 4. Forslag til revision af lovens § 14 fremsættes for Folketinget senest den 1. november 2001.

§ 25. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som de særlige færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Givet på Christiansborg Slot, den 31. maj 2000

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

Margrethe R.

/Pia Gjellerup

¹⁾ Loven indeholder bestemmelser, der gennemfører art. 8 i direktiv 97/7 om forbrugerbeskyttelse i forbindelse med aftaler vedrørende fjernsalg, EF-Tidende, L 144, s. 19-28.

Bilag 2 – Lov om ændring af lov om visse betalingsmidler

L 54 (som fremsat): Forslag til lov om ændring af lov om visse betalingsmidler.

Fremsat den 24. oktober 2001 af erhvervsministeren (Ole Stavad)

Forslag

Til

Lov om ændring af lov om visse betalingsmidler

§ 1

I lov nr. 414 af 31. maj 2000 om visse betalingsmidler foretages følgende ændring:
1. I § 24, stk. 4, ændres »1. november 2001« til: »1. november 2002«.

§ 2

Loven træder i kraft dagen efter bekendtgørelse i Lovtidende.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Lovforslagets indhold

2.

Ved lov nr. 217 af 13. april 1999 blev betalingskortloven ændret for så vidt angår betalingstransaktioner i ikke-fysisk handel, fx handel på internettet. Forud for ændringen var det ikke muligt for kortudsteder at pålægge betalingsmodtagerne (forretningerne) omkostningerne ved driften af et betalingssystem overhovedet. Den manglende mulighed kunne risikere at hindre eller bremse udviklingen og driften af betalingssystemer. For at undgå en unødigt hindring af den elektroniske handel blev den dagældende betalingskortlovs § 20, stk. 1, ændret, så det nu er muligt for kortudsteder at opkræve gebyr hos betalingsmodtagerne, hvis der er tale om betalingstransaktioner i ikke-fysisk handel. Ændringen blev videreført i forbindelse med den generelle revision af loven, jf. § 14 i lov nr. 414 af 31. maj 2000 om visse betalingsmidler.

Forbudet mod opkrævning af gebyr i den fysiske handel er opretholdt i betalingsmiddeloven. I den fysiske handel er det fortsat kun kortindehaver (forbrugeren) eller kortudsteder/kortindløser, der kan pålægges driftsomkostninger. Loven indeholder en revisionsbestemmelse, hvorefter forslag til revision af § 14 skal frem-

sættes for Folketinget senest den 1. november 2001, jf. § 24, stk. 4. Såfremt der inden den 1. november 2001 er skabt fulde forudsætninger for reel konkurrence på betalingskortmarkedet, vil der i givet fald kunne ske en ophævelse af § 14 fra den 1. januar 2002.

En ophævelse af § 14 forudsætter, at der er skabt fulde forudsætninger for reel konkurrence på markedet for betalingskort. De fulde forudsætninger anses ifølge forarbejderne til betalingskortloven for at være :

- 1) Der skal være en flerhed af udstedere af betalingskort, herunder skal flere udstedere uafhængigt af hinanden udstede debetkort.
- 2) Der skal være en flerhed af udbydere, der kan indgå aftaler om indløsning, herunder en flerhed af pengeinstitutter, der tilbyder betalingsmodtagere indløsning af betalingskort, herunder Dankortet.
- 3) Der må ikke være tekniske krav fra Dankort-indløsere, der hindrer, at betalingsmodtagers Dankort-terminal kan anvendes i forbindelse med gennemførelse af transaktioner med andre betalingskort, som opfylder internationale standarder, fx detailhandelskort og kreditkort.
- 4) Der må ikke være tekniske krav fra Dankort-indløsere, der hindrer, at betalingsmodtagers Dankort-terminal kan kobles op på andre indløsere/operatører end pengeinstitutter eller PBS.

Konkurrencestyrelsen udarbejder én gang årligt en rapport til erhvervsministeren, hvori styrelsen giver sin vurdering af udviklingen og forudsætningerne for konkurrence på markedet. Et panel (betalingskortpanelet) bestående af repræsentanter fra handelen, pengeinstitutsektoren, IT-branchen, forbrugerne og en uafhængig formand evaluerer som forudsat i lovens forarbejder Konkurrencestyrelsens rapport. Panelet skal endvidere vurdere, om de fire forudsætninger er tilstrækkelige for reel konkurrence på markedet for betalingskort.

Konklusionen i Konkurrencestyrelsens seneste rapport fra juni 2001 er, at de fire forudsætninger, der er nødvendige for at ophæve § 14, er opfyldt, men at en ophævelse af § 14 ikke kan anbefales.

Første forudsætning er opfyldt, idet flere end 300 selskaber udsteder betalingskort – primært kreditkort. Alene Dankortet, der udstedes af pengeinstitutterne, er et debetkort. Anden forudsætning er opfyldt, idet PBS ikke længere har eneret til at indløse Dankortet i den fysiske handel. Opgaven med at indløse Dankortet er overført til de enkelte pengeinstitutter. Rettighederne til Dankortet er fra den 1. januar 2001 flyttet til et nyt selskab, Dankort A/S, der er udskilt fra PBS. Dankort A/S fastsætter de priser og betingelser, der skal gælde for de pengeinstitutter, der vil udstede og indløse Dankortet. Tredje forudsætning er opfyldt, idet der ikke stilles krav, der hindrer, at Dankortterminalerne benyttes til andre betalingskort. Fjerde forudsætning er opfyldt, idet der ikke længere i aftalerne bag Dankortsystemet

stilles tekniske krav til terminalerne, der hindrer, at de kan kobles op på andre end PBS og pengeinstitutterne. Der opstilles nye terminaler til både magnetstribekort og chipkort, som vil kunne kobles op på flere forskellige indlødere.

Hindringen for en ophævelse knytter sig ifølge rapporten til to forhold. For det første er de praktiske test af de nye terminaler endnu ikke færdige. Der er derfor ikke sikkerhed for, at terminalerne virker efter hensigten. For det andet var aftalerne bag det nye selskab - Dankort A/S – og derved vilkårene for at udstede og indløse Dankort i fremtiden på tidspunktet for rapportens udarbejdelse endnu ikke kendt. Det var på denne baggrund Konkurrencestyrelsens konklusion, at forudsætningerne for reel konkurrence på markedet ikke var tilstrækkelige.

Betalingskortpanelet var – med forskellige begrundelser - enig med Konkurrencestyrelsen i, at de fire forudsætninger var opfyldt efter ordlyden, men at disse på tidspunktet for rapportens afgivelse ikke var tilstrækkelige forudsætninger for reel konkurrence, hvorfor en ophævelse af § 14 ikke kunne anbefales.

Aftalerne bag Dankort A/S er ved lovforslagets fremsættelse anmeldt til Konkurrencestyrelsen. Vurderingen af de konkurrenceretlige aspekter af aftalerne forelægges for Konkurrencerådet omkring årsskiftet 2001/02.

Afprøvningen af de nye terminaler er stadig i en første fase. Tre danske terminalleverandører er ved at udvikle og teste de nye terminaler. Den tekniske afprøvning foregår i udvalgte butiksmiljøer. Terminalerne skal leve op til de nyeste tekniske standarder for Dankortterminaler (i overensstemmelse med de nyeste internationale standarder for betalingsterminaler). Terminalerne skal kunne kommunikere med flere forskellige indlødere/operatører. Desuden skal de kunne læse forskellige kort, herunder internationale kort.

Før afprøvningen er afsluttet, er det ikke muligt at konkludere, om terminalerne lever op til fremtidens tekniske krav. Det forventes, at afprøvningen af de terminaler, som én af de tre leverandører producerer, afsluttes omkring årsskiftet. De tilsvarende afprøvninger af de to andre leverandørers terminaler forventes afsluttet i løbet af foråret 2002. For at kunne konstatere at terminalerne lever op til lovens forudsætninger, vil det være en fordel med resultater af test fra mere end én leverandør. Der bør også ske en vurdering af, om terminalerne kan fungere med chipkort. Da der ikke findes Dankort med chip, må en sådan vurdering ske på basis af test i forsøgslaboratorier.

Det forventes derfor, at vurderingen af om de nævnte forudsætninger er tilvejebragt, vil kunne foreligge senest oktober 2002 og muligvis i løbet af foråret 2002. Konkurrencestyrelsen vil til den tid udarbejde en rapport til erhvervsministeren med en helhedsvurdering af konkurrenceforholdene. Betalingskortpanelet foreslås opretholdt. Panelet skal evaluere styrelsens rapport og afgive en udtalelse herom til erhvervsministeren.

2. Økonomiske og administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner

Lovforslaget skønnes ikke at have økonomiske eller administrative konsekvenser for stat, kommuner eller amtskommuner.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser for virksomhederne

Lovforslaget indebærer ikke indholdsmæssige ændringer i forhold til bestemmelserne i den nuværende betalingsmiddellov. Der er alene tale om en udskydelse af lovens revisionsbestemmelse. Lovforslaget vil derfor ikke have nogen administrative konsekvenser for erhvervslivet

Lovforslaget skønnes ikke at have væsentlige økonomiske konsekvenser for virksomhederne. Da pengeinstitutterne fortsat vil være afskåret fra at opkræve gebyr af betalingsmodtagerne i den fysiske handel, er der dog en risiko for, at udskydelsen vil kunne få betydning for indførelsen af betalingskort med chip.

4. Miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget har ikke nogen miljømæssige konsekvenser.

5. Forholdet til det frivillige foreningsliv

Lovforslaget skønnes ikke at indebære konsekvenser i forhold til det frivillige foreningsliv.

6. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

7. Høring

Udkastet til lovforslaget er sendt i høring hos: Advokatrådet, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, CO-Industri, Dankort A/S, Danmarks Nationalbank, Dansk Annoncørforening, Dansk Dataforening, Dansk Detail Kreditråd, Dansk Handel & Service, Dansk Industri, Dansk Markedsføringsforbund, Dansk Postordreforening, Danske Andelsselskaber, Det Danske Handelskammer, De samvirkende Købmænd, Det kriminalpræventive Råd, FDB, Forening for Dansk Internethandel, Finansforbundet, Finanssektorens Arbejdsgiverforening, Finansministeriet, Finansrådet, Forbrugerombudsmanden, Forbrugerrådet, Forskningsministeriet, HK-Handel, Hotel-, Restaurations- og Turisterhvervets Arbejdsgiverforening, Håndværksrådet, IT-Brancheforeningen, Justitsministeriet, Konkurrencerådet, Landsorganisationen i Danmark, Liberale Erhvervs Råd, Oliebranchens Fællesrepræsentation, PBS, Forsikring & Pension, Sammenslutningen Danske Andelskasser og Økonomiministeriet

8. Skema over lovforslagets konsekvenser

	Positive konsekvenser/mindre udgifter (hvis ja, angiv omfang)	Negative konsekvenser/merudgifter (hvis ja, angiv omfang)
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Lovforslaget skønnes ikke at have væsentlige økonomiske konsekvenser for virksomhederne. Der er dog en risiko for, at udskydelsen af revisionen vil kunne få betydning for indførelsen af betalingskort med chip.
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til det frivillige foreningsliv	Forslaget indebærer ingen konsekvenser i forhold til det frivillige foreningsliv.	
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget berører ikke forholdet til EU-retten.	

*Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser**Til § 1*

Forslaget indebærer, at revisionen af § 14 udskydes til senest den 1. november 2002. Det forventes, at det senest den 1. november 2002 vil være muligt at foretage en vurdering af, om de fulde forudsætninger for reel konkurrence på betalingskortmarkedet er til stede, så § 14 kan ophæves.

Bilag**Lovforslaget sammenholdt med gældende lov***Gældende formulering**Lovforslaget***§ 1**

I lov nr. 414 af 31. maj 2000 om visse betalingsmidler foretages følgende ændring:

1. I § 24, stk. 4, ændres »1. november 2001« til: »1. november 2002«.

§ 24. Loven træder i kraft den 1. juli 2000.

Stk. 2. Ved lovens ikrafttræden ophæves lov om betalingskort m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 811 af 12. september 1994.

Stk. 3. En dispensation, som er meddelt i medfør af lov om betalingskort m.v., bevarer sin gyldighed.

Stk. 4. Forslag til revision af lovens § 14 fremsættes for Folketinget senest den 1. november 2001.

Bilag 3 – Betalingskortpanelets kommissorium

Kommissorium

21. januar 2000

I medfør af lov om ændring af betalingskortloven⁵¹ nedsættes der et rådgivende panel, der har til opgave at vurdere konkurrenceforholdene på markedet for betalingsformidling.

Sag 2:350-27-
/ks-BJS&MJB

Panelet har til opgave at:

- følge udviklingen på betalingskortmarkedet,
- vurdere effekten af foretagne indgreb efter betalingskortloven,
- stille forslag om eventuelle ændringer eller forbedringer,
- evaluere Konkurrencestyrelsens årlige rapport til erhvervsministeren, og
- give sin vurdering af, om forudsætningerne for fuld og reel konkurrence er til stede.

Det følger af lovbemærkningerne, at de fulde forudsætninger for reel konkurrence er følgende:

- *Der skal være en flerhed af udstedere af betalingskort, herunder skal flere udstedere uafhængigt af hinanden udstede debetkort.*
- *Der skal være en flerhed af udbydere, der kan indgå aftaler, der tilbyder betalingsmodtagere indløsning af betalingskort, herunder Dankort.*
- *Der må ikke være tekniske krav fra Dankort-indløsere, der hindrer, at betalingsmodtagers Dankort-terminal kan anvendes i forbindelse med gennemførelse af transaktioner med andre betalingskort, som opfylder internationale standarder, fx detailhandels- kort og kreditkort.*
- *Der må ikke være tekniske krav fra Dankort-indløsere, der hindrer, at betalingsmodtagers Dankort-terminal kan kobles op på andre indløsere/operatører end pengeinstitutter eller PBS.*

Panelets drøftelser kan bl.a. baseres på udenlandske erfaringer, herunder funktionen af konkurrencen.

⁵¹ Lov nr. 217 af 13. april 1999 om ændring af lov om betalingskort m.v.

Panelets hovedopgave er således at give en vurdering af, om de fire forudsætninger for fuld og reel konkurrence er opfyldt. Panelet skal derved bidrage til diskussionen af, om betalingskortlovens § 20 kan ophæves helt, så der bliver adgang til at opkræve gebyrer for betalingstransaktioner i den traditionelle butikshandel

Panelet afgiver sin vurdering af forholdene på betalingskortmarkedet i form af en udtalelse til erhvervsministeren senest den 1. juni 2000 og den 1. juni 2001. Udtalelsen, der afgives i 2001 skal indeholde panelets anbefaling af, hvorvidt § 20 bør ophæves eller ej.

Panelet sammensætning er:

- Forbrugerrådet indstiller 1 deltager.
- Dansk Handel & Service indstiller 1 deltager.
- FDB indstiller 1 deltager.
- De Samvirkende Købmænd indstiller 1 deltager.
- Håndværksrådet indstiller 1 deltager.
- Foreningen for Dansk Internethandel indstiller 1 deltager.
- Finansrådet indstiller 1 deltager.
- PBS indstiller 1 deltager.
- Oliebranchens Fællesrepræsentation indstiller 1 deltager.
- Forbrugerombudsmanden deltager.
- Det danske handelskammer og IT-Brancheforeningen indstiller i fællesskab 1 deltager.
- Formandsskabet varetages af en ekstern økonomisk eller juridisk professor.

Bilag 4 – Betalingskortpanelets udtalelse af 24. maj 2000

Betalingskortpanelets udtalelse om konkurrenceforholdene på betalingskortmarkedet

24. maj 2000

Baggrund og kommissorium

Sag 2:350-31
/MJB

I henhold til de lovbemærkninger, der ledsagede lov nr. 217 af 13. april 1999 om ændring af lov om betalingskort mv., nedsatte erhvervsministeren i april 2000 et panel bestående af væsentlige interessenter på markedet for betalingskort (Betalingskortpanelet).

Panelet fik følgende sammensætning:

Professor dr. jur. Mads Bryde Andersen (formand)
Adm. dir. John Alexander (Handelskammeret/IT-Brancheforeningen)
Advokat Henriette K.B. Andersen (De Samvirkende Købmænd)
Cand. polit. Kåre Emtoft (Forbrugerrådet)
Cheføkonom Henrik Friis (Håndværksrådet)
Advokat Martin von Haller Grønbæk (Foreningen for Dansk Internethandel)
Direktør Henning N. Jensen (FDB)
Forbrugerombudsmand Hagen Jørgensen
Juridisk direktør Kim Munch Lendahl (Dansk Handel & Service)
Underdirektør Lotte Kolind Poulsen (PBS)
Direktør Per Thorkildsen (Oliebranchens Fællesrepræsentation)
Vicedirektør Klaus Willerslev-Olsen (Finansrådet)

Ifølge det af ministeren fastlagte kommissorium har panelet til opgave at:

- følge udviklingen på betalingskortmarkedet,
- vurdere effekten af foretagne indgreb efter betalingskortloven,
- stille forslag om eventuelle ændringer eller forbedringer,
- evaluere Konkurrencestyrelsens årlige rapport til erhvervsministeren, og
- give sin vurdering af, om forudsætningerne for fuld og reel konkurrence er til stede.

Det hedder videre, at panelets drøftelser bl.a. kan baseres på udenlandske erfaringer, herunder funktionen af konkurrencen. Panelets hovedopgave er at

give en vurdering af, om de fire forudsætninger for fuld og reel konkurrence, der er defineret i forarbejderne til den førnævnte ændring af betalingskortloven, er opfyldt. Panelet skal derved bidrage til diskussionen af, om betalingskortlovens § 20 kan ophæves helt, hvorved der vil blive adgang til at opkræve gebyrer for betalingstransaktioner i den traditionelle butikshandel.

Panelet skal afgive sin vurdering af forholdene på betalingskortmarkedet i form af to udtalelser til erhvervsministeren, henholdsvis den 1. juni 2000 og den 1. juni 2001. Udtalelsen, der afgives i 2001, skal indeholde panelets anbefaling af, hvorvidt § 20 bør ophæves eller ej.

Nærværende udtalelse udgør den første af disse udtalelser.

Betalingskortpanelets arbejde

Forud for afgivelsen af nærværende udtalelse har Betalingskortpanelet afholdt to møder. Som grundlag for det første møde forelå bl.a. Konkurrencestyrelsens rapport om konkurrenceforholdene på betalingskortmarkedet, der blev afgivet til erhvervsministeren den 1. april 2000. Betalingskortpanelets medlemmer havde lejlighed til at fremkomme med deres foreløbige bemærkninger til rapportens vurderinger og faktuelle indhold. Bemærkningerne blev drøftet på panelets første møde. Der blev herefter foretaget rettelser af teknisk og faktuel karakter i rapporten.

Under Betalingskortpanelets første møde drøftedes endvidere rækkevidden af – og herunder de mulige begrænsninger i – panelets kommissorium. Der var i den forbindelse enighed om, at det er panelets hovedopgave at vurdere, om de 4 forudsætninger for fuld og reel konkurrence er til stede, men at også andre konkurrencemæssige aspekter ligger inden for kommissoriets område. Panelet vil derfor også drøfte den løbende konkurrenceudvikling, nye tiltag på markedet for betalingskort samt foretage en mere overordnet vurdering af, hvordan markedssituationen vil se ud, hvis § 20 er ophævet.

Idet panelet forbeholder sig at fremkomme med en mere uddybende udtalelse i 2001 på baggrund af de oplysninger om vilkårene for fri konkurrence på betalingskortmarkedet, der foreligger på dette tidspunkt, begrænses nærværende udtalelse sig til spørgsmålet om, hvorvidt de angivne fire forudsætninger for fri konkurrence på dette marked kan anses for opfyldt.

Panelet har drøftet, om dets første udtalelse skal forholde sig til andet og mere end den konkurrencemæssige situation, der kan påvises på skærings-tidspunktet for udarbejdelsen af Konkurrencestyrelsens rapport. Denne drøftelse havde baggrund i det forhold, at Finansrådet og PBS Holding den 1. maj 2000 har offentliggjort en plan om "Fremtidens Kortmarked". Betalingskortpanelet vil drøfte denne plan på møder i løbet af efteråret samt fortsætte drøftelserne af, hvilke forudsætninger der skal være til stede på

markedet for at der kan etableres en fuld og reel konkurrencesituation. Ligeledes vil panelet drøfte andre relevante initiativer, herunder erfaringer fra andre lande. Panelet har imidlertid været enige om det hensigtsmæssige i at operere med en skæringsdag og har derfor vedtaget i første række alene at udtale sig om situationen pr. 1. april 2000.

Betalingskortpanelet finder, at Konkurrencestyrelsens rapport giver et dækkende billede af de faktiske forhold på betalingskortmarkedet pr. 1. april 2000 og udviklingen op til denne dato. Udover de enkelte forhold af faktisk karakter, som har været påpeget over for Konkurrencestyrelsen i forbindelse med panelets indledende møder, finder panelet ikke grundlag for at anfægte den beskrivelse af teknik og markedsforhold, der er indeholdt i denne rapport.

Forudsætningerne for fuld og reel konkurrence

Betalingskortpanelet har dernæst drøftet, om forudsætningerne for fuld og reel konkurrence på betalingskortmarkedet er til stede. I denne forbindelse har panelet begrænset sig til en drøftelse af de fire konkurrenceforudsætninger, som følger af bemærkningerne til lovforslaget om ændring af betalingskortloven.

Det fremgår af lovbemærkningerne, at følgende fire forudsætninger må være til stede:

- *Der skal være en flerhed af udstedere af betalingskort, herunder skal flere udstedere uafhængigt af hinanden udstede debetkort.*
- *Der skal være en flerhed af udbydere, der kan indgå aftaler, der tilbyder betalingsmodtagere indløsning af betalingskort, herunder Dankort.*
- *Der må ikke være tekniske krav fra Dankort-indløsere, der hindrer, at betalingsmodtagers Dankort-terminal kan anvendes i forbindelse med gennemførelse af transaktioner med andre betalingskort, som opfylder internationale standarder, fx detailhandels- kort og kreditkort.*
- *Der må ikke være tekniske krav fra Dankort-indløsere, der hindrer, at betalingsmodtagers Dankort-terminal kan kobles op på andre indløser/operatører end pengeinstitutter eller PBS.*

Panelet finder, at der også kan være andre forudsætninger, som må være til stede for at sikre, at der etableres en reel konkurrencesituation på markedet.

Den første konkurrenceforudsætning

Der er i dag en flerhed af pengeinstitutter, som udsteder debetkort på betalingskortmarkedet. Panelet har drøftet spørgsmålet om, hvorvidt det enkelte pengeinstitut kan siges at foretage denne udstedelse uafhængigt af de andre pengeinstitutter på markedet.

Når der ses bort fra rene hævekort, er Dankortet det eneste debetkort, der udstedes i Danmark. Dankortet udstedes på grundlag af nogle fælles regler

om tekniske specifikationer, sikkerhedsmæssige forhold, garantigrænser, anvendelse af Dankort-logoet mv. Pengeinstitutterne er indbyrdes uafhængige. Der eksisterer heller ikke aftaler mellem pengeinstitutterne om de økonomiske vilkår som fx gebyrer, renter etc. for den enkelte kundes konto, som Dankortet knytter sig til. Panelets medlemmer er derfor enige om, at der er flere udstedere af debetkort, der udsteder disse uafhængigt af hinanden.

På denne baggrund er panelet enig med Konkurrencestyrelsen i, at den første forudsætning er opfyldt på nuværende tidspunkt.

Den anden konkurrenceforudsætning

Der er ikke på nuværende tidspunkt en flerhed af udbydere af indløsningsaftaler for Dankortet på markedet. PBS er fortsat den eneste, der tilbyder betalingsmodtagerne indløsning af dette betalingskort.

Panelet er derfor enig med Konkurrencestyrelsen i, at den anden forudsætning ikke er opfyldt på nuværende tidspunkt.

Den tredje konkurrenceforudsætning

Betalingsmodtagernes dankortterminaler kan i dag anvendes til andre betalingskort end Dankortet. PBS stiller således ikke tekniske krav, der hindrer, at dankortterminalerne kan benyttes til benzinselskabernes kort og de internationale kort, som fx Visa, MasterCard og Diners Club.

Panelet er derfor enig med Konkurrencestyrelsen i, at den tredje forudsætning er opfyldt på nuværende tidspunkt.

Den fjerde konkurrenceforudsætning

Panelet har drøftet udbredelsen af de forskellige terminaltyper i Danmark. Godt halvdelen af terminalerne anvender PIN-kode til identifikation af kortholder. Hovedparten af de terminaler, der anvender PIN-kode, kan af tekniske grunde ikke kobles op på mere end én indløser, idet PBS af sikkerhedsmæssige årsager på et tidligt tidspunkt har besluttet kun at lade PIN-kode baserede terminaler kunne kalde op til en indløser. Disse terminaler står for hovedparten af transaktionerne. Desuden findes underskriftsbaserede terminaler, hvor kortholder underskriver en bon som identifikation. Denne type terminal kan kommunikere med flere indløser/operatører.

Panelet er dermed enig med Konkurrencestyrelsen i, at den fjerde konkurrenceforudsætning ikke er opfyldt på nuværende tidspunkt.

Andre spørgsmål

Fordi der fra lovens vedtagelse og frem til 1. april 2000 ikke er sket ændringer i strukturen på det danske betalingskortmarked, har panelet endnu ikke vurderet, om de fire forudsætninger er tilstrækkelige til at sikre fuld og reel

konkurrence, jf. bemærkningerne herom ovenfor. Panelet vil drøfte dette spørgsmål under sin kommende møderække.

Under sit første møde har panelet haft lejlighed til at drøfte Konkurrencestyrelsens praksis i forbindelse med styrelsens tilsyn i medfør af betalingskortloven §§ 20 og 20 a. Der har siden vedtagelsen af loven i april 1999 kun været behandlet få sager, og kun en enkelt af disse har ført til et indgreb i medfør af § 20 a. Indgrebet er indbragt for Konkurrence-ankenævnet. Panelet vil løbende følge udviklingen på markedet for betalingskort og herefter forholde sig til de verserende sager, når disse foreligger afgjort.

24. maj 2000

På Betalingskortpanelets vegne

Mads Bryde Andersen, formand

Bilag 5 Betalingskortpanelets udtalelse af 22. juni 2001

Betalingskortpanelets udtalelse om konkurrenceforholdene på betalingskortmarkedet

Baggrund og kommissorium

Med henvisning til lovbemærkningerne til lov nr. 217 af 13. april 1999 om ændring af lov om betalingskort mv., nedsatte erhvervsministeren i april 2000 et panel bestående af væsentlige interessenter på markedet for betalingskort (Betalingskortpanelet).

Panelet har følgende sammensætning:

Professor, dr. jur. Mads Bryde Andersen (formand)
Adm. dir. John Alexander (Handelskammeret/IT-Brancheforeningen)
Advokat Henriette K.B. Andersen (De Samvirkende Købmænd)
Cand. polit. Kåre Emtoft (Forbrugerrådet)
Advokat Martin von Haller Grønbæk (Foreningen for Dansk Internethandel)
Direktør Henning N. Jensen (FDB)
Forbrugerombudsmand Hagen Jørgensen
Juridisk direktør Kim Munch Lendal (Dansk Handel & Service)
Direktør Niels Neergaard (Dankort A/S)
Underdirektør Lotte Kolind Poulsen (PBS)
Direktør Per Thorkildsen (Oliebranchens Fællesrepræsentation)
Kontorchef Peter Vesterdorf (Håndværksrådet)
Vicedirektør Klaus Willerslev-Olsen (Finansrådet)

Kontorchef Peter Vesterdorf (Håndværksrådet) har siden panelets udtalelse i 2000 afløst cheføkonom Henrik Friis (Håndværksrådet) i panelet. Endvidere er direktør Niels Neergaard (Dankort A/S) indtrådt som nyt medlem af panelet.

Ifølge det af ministeren fastlagte kommissorium har panelet til opgave at

- følge udviklingen på betalingskortmarkedet
- vurdere effekten af foretagne indgreb efter betalingskortloven,
- stille forslag om eventuelle ændringer eller forbedringer
- evaluere Konkurrencestyrelsens årlige rapport til erhvervsministeren, og
- give sin vurdering af, om forudsætningerne for fuld og reel konkurrence er til stede.

Ifølge kommissoriet skal panelet afgive sin vurdering af forholdene på betalingskortmarkedet i form af to udtalelser til erhvervsministeren den 1. juni 2000 og den 1. juni 2001. Erhvervsministeren har accepteret, at udtalelsen for 2001 først foreligger til 1. juli 2001. Som anført nedenfor foreslår panelet ligeledes erhvervsministeren, at panelets endelige stillingtagen til, om betalingskortlovens § 20 – nu betalingsmiddelovens § 14 – kan ophæves, først afgives i oktober måned 2001.

Betalingskortpanelets arbejde og rapporten til erhvervsministeren

Betalingskortpanelet afgav sin første udtalelse til erhvervsministeren den 24. maj 2000. Siden har panelet afholdt 7 møder. Som grundlag for de seneste møder forelå bl.a. Konkurrencestyrelsens rapport om konkurrenceforholdene på betalingskortmarkedet, der blev afgivet til erhvervsministeren den 1. april 2001. Panelet har drøftet rapporten, og bemærkningerne fra panelets medlemmer har ført til, at en række tekniske og faktuelle oplysninger i rapporten er rettet.

Panelet har ligeledes drøftet Konkurrencestyrelsens praksis i forbindelse med styrelsens tilsyn i medfør af betalingsmiddeloven §§ 14-16. Der har siden vedtagelsen af loven i april 1999 kun været behandlet få sager, og kun enkelte af disse har ført til indgreb i medfør af § 15. Et enkelt af disse blev indbragt for Konkurrence-ankenævnet, der stadfæstede styrelsens afgørelse. Sagerne har ikke givet panelet anledning til bemærkninger.

Betalingskortpanelet finder, at Konkurrencestyrelsens rapport giver en god beskrivelse af forholdene på betalingskortmarkedet til 1. april 2001. Rapporten gengiver således de tilgængelige oplysninger, der foreligger om dette marked, ligesom den – i overensstemmelse med panelets ønsker – i rimeligt omfang gengiver det erfaringsmateriale, der foreligger fra udlandet.

Forudsætningerne for konkurrence

I kommissoriet for Betalingskortpanelet hedder det – med en henvisning til forarbejderne til lov nr. 217 af 13. april 1999 om ændring af lov om betalingskort mv. – at de fulde forudsætninger for reel konkurrence er følgende:

5. Der skal være en flerhed af udstedere af betalingskort, herunder skal flere udstedere uafhængigt af hinanden udstede debetkort.
6. Der skal være en flerhed af udbydere, der kan indgå aftaler om indløsning, herunder en flerhed af pengeinstitutter, der tilbyder betalingsmodtagere indløsning af betalingskort, herunder Dankortet.
7. Der må ikke være tekniske krav fra dankortindløsere, der hindrer, at betalingsmodtagers dankortterminal kan anvendes i forbindelse med gennemførelse af transaktioner med andre betalingskort, som opfylder internationale standarder, fx detailhandelskort og kreditkort.
8. Der må ikke være tekniske krav fra dankortindløsere, der hindrer, at betalingsmodtagers dankortterminal kan kobles op på andre indløse-re/operatører end pengeinstitutter eller PBS.

Med de nedennævnte forbehold er Betalingskortpanelet enig i rapportens vurdering af, at de fire nødvendige forudsætninger for konkurrence, der er nævnt i forarbejderne til betalingskortloven efter ordlyden er opfyldt pr. 1. april 2001. Derimod er der uenighed om, hvorvidt disse forudsætninger – som anført i kommissoriet – udgør tilstrækkelige forudsætninger for reel konkurrence.

En række af panelets medlemmer Kim Munch Lendal, Kåre Emtoft, Henning N. Jensen, Henriette K.B. Andersen, Per Thorkildsen, Peter Vesterdorf, John Alexander og Martin von Haller Grønbæk har således gjort gældende, at en række forhold i det danske marked, herunder bl.a. forhold i den danske pengeinstitutsektor fører til, at der ikke vil opstå fuld konkurrence på betalingskortmarkedet, selv om de fire forudsætninger isoleret set opfyldes, og at der derfor ikke er grundlag for at ophæve betalingsmiddelovens § 14. Disse synspunkter er nærmere uddybet i den redegørelse af 28. maj 2001, som er vedlagt nærværende udtalelse.

Andre af panelets medlemmer Mads Bryde Andersen, Hagen Jørgensen, Klaus Willerslev-Olsen, Lotte Kolind Poulsen og Niels Neergaard har ikke fundet grundlag for at afgive nogen samlet udtalelse om disse konkurrencemæssige forhold på nuværende tidspunkt.

På baggrund af den uenighed, der tegner sig på nuværende tidspunkt af panelets arbejde og i lyset af, at der senest den 1. november 2001 skal fremsættes forslag i Folketinget om revision af § 14, skal panelet foreslå erhvervsministeren, at det får lejlighed til at fremkomme med en yderligere udtalelse til efteråret.

22. juni 2001

På Betalingskortpanelets vegne

Mads Bryde Andersen, formand

Bilag 6 Kommissionens beslutning af 9. august 2002 vedr. visa international

Ligger som link i HTML versionen.

Bilag 7 Kommissionens offentliggørelse i henhold til artikel 19(3)

Notice pursuant to Article 19(3) of Council Regulation No 17⁵²

Case Comp/29.373 – Visa International

(Text with EEA relevance)

1. INTRODUCTION

1. On 31 January 1977, Ibanco Ltd, since 1979 known as Visa International Service Association, notified various rules and regulations governing the Visa Association (Certificate of Incorporation, By-Laws and Operating Regulations) to the Commission, applying for negative clearance under Article 81(1) or, in the alternative, an exemption under Article 81(3) of the EC Treaty.
2. After having initially sent a comfort letter, the Commission re-opened the investigation in the Visa case in 1992, following a complaint, and the comfort letter was withdrawn. The re-opened investigation also took into account a complaint filed on 23 May 1997 by EuroCommerce, a retail, wholesale and international trade representation in the Community, concerning various aspects of, *inter alia*, the Visa International payment card scheme, in particular multilateral interchange fees.

2. THE PARTIES

3. Visa International Service Association ("Visa") is a for-profit corporation owned by about 20 000 member financial institutions from around the world. In 1999, Visa's revenue amounted to USD 1 455 million worldwide, of which about USD [...] ⁵³ million in the Visa EU Region. Visa, which is incorporated in the USA, operates the Visa card system network. To that end, it manages trade marks, lays down the rules of the system and provides authorisation and clearing services via a world-wide computer and telecommunication network, called VisaNet. Visa itself does not issue Visa cards to cardholders nor does it contract merchants for Visa card acceptance, but its member financial institutions, which have received a licence to that end from Visa, do.
4. Visa has divided the territory in which it is active into six regions worldwide. In the Visa EU Region, which also covers Iceland, Liechtenstein,

⁵² OJ L 13, 21.2.1962, p. 204/62, as last amended by Regulation (EC) No 1216/99, OJ L 148, 15.6.1999, p. 5.

⁵³ Parts of this text have been edited to ensure that confidential information is not disclosed.

Norway, Turkey, Israel, Cyprus, Malta and Switzerland, in addition to the Community, there are over 5 000 Visa members. Decision-making is delegated to the Visa EU Regional Board of Directors ("the EU Regional Board"), which is elected every two years from Visa member financial institutions in the EU Region. The EU Regional Board is responsible for EU intra-regional affairs, such as for example the adoption of the Visa EU Regional Operating Regulations and setting EU intra-regional default interchange fees.

5. There are various classes of membership in the Visa corporation but broadly speaking, all classes of membership are open to any institution organised under the commercial banking laws of its own country and authorised to accept demand deposits. However, Visa does not accept for membership any applicant that is deemed by the Board of Directors to be a competitor of the corporation.

3. THE AGREEMENTS

3.1 General

6. The notification by Visa concerns rules and regulations governing the Visa association and its Members, that is, the Certificate of Incorporation, International By-Laws and Regional Board Delegations, as well as the international provisions relating to Visa's payment cards, that is, General International Operating Regulations, European Union Regional Operating Regulations, Dispute Resolution Rules and Card and Marks Specifications. All notified Visa rules and regulations will hereinafter be referred to as "the Visa Rules"⁵⁴.

3.2 The interchange fee

7. Pursuant to the Visa Rules, the acquiring bank has to pay to the issuing bank an interchange reimbursement fee for each transaction with a Visa card where issuer and acquirer are different. In the EU Region, this interchange fee is set by default by the Visa EU Regional Board, which according to Visa has currently broadly even representation of net issuers and net acquirers. The multilateral interchange fee (MIF) is currently always an *ad valorem* fee; it is set as a percentage of net sales. For example, its exact level varies according to the type of Visa card used.

⁵⁴

With regard to some specific provisions in the Visa Rules, the Commission published on 14 October 2000 a notice pursuant to Article 19(3) of Regulation No 17 (OJ C 293, 14.10.2000, p. 18), inviting interested third parties to provide their observations to the intention of the Commission to take a favourable position towards these provisions. These provisions concerned in particular the so-called no-discrimination rule and modified rules on cross-border services.

Visa currently considers the exact level of its MIFs as a business secret and does not allow its member banks to disclose information on it to their clients, such as, for example, merchants, to whom the cost of the MIF is normally passed on by acquiring banks.

8. The MIFs set by the Visa EU Regional Board apply by default to all EU intra-regional Visa card transactions, that is transactions where a Visa card, issued in Member State A is used at a merchant's outlet in Member State B. According to Visa, in the Community, these transactions represented in 1999 about 10% of all Visa card transactions at merchant outlets. Where Visa members have not concluded multilateral or bilateral agreements for domestic interchange, the default fee set by the Visa EU Regional Board also applies to such domestic transactions. According to Visa, this is currently the case in Greece, Ireland, Italy, the Netherlands and Sweden. Any domestic interchange fees set by national Visa members are not part of the notification by Visa International.

3.3 Reasoning of Visa for its interchange fee

9. Visa does not consider its MIFs as prices for specified services provided by issuers to acquirers or merchants. Rather it considers the MIF as a transfer between undertakings which are cooperating in order to provide a joint service in a network characterised by externalities and joint demand. The MIF is, according to Visa, necessary as a financial adjustment to the imbalance between the costs associated with issuing and acquiring and the revenues received from cardholders and merchants. Visa claims that in the present Visa scheme, the revenues from cardholders are materially lower than the costs incurred by the issuing bank. Conversely, revenues of acquiring banks from merchants are materially in excess of the costs on behalf of the payment system as a whole incurred by the acquiring bank. On this view, the interchange fee serves to adjust these imbalances, with a view to increasing demand for and use of the payment service. Visa claims that without an appropriate interchange fee, the system would not operate at its optimal level and the key strength of the Visa system, namely a large number of cardholders and merchants, would be undermined.

4. MODIFICATIONS PROPOSED BY VISA

10. In order to meet the concerns of the Commission, Visa has made a formal proposal to the Commission for amendments to its EU intra-regional MIF. This proposal was approved by the Executive Committee of the Visa EU Regional Board on 27 June 2001.
11. The proposal of Visa comprises the following elements:

- (a) a reduction of the level of the intra-regional MIF;

- (b) the introduction of objective benchmarks against which to assess the Visa intra-regional MIFs currently paid by acquirers to issuers; and
- (c) transparency.

12. The proposal relates to point of sale (POS) transactions with consumer cards. Commercial cards are excluded from the proposal because, according to Visa, they concern a relatively new product with specific characteristics. Moreover, commercial cards are said to represent a small part of all Visa card transactions.

4.1. Reduction of the level

13. Visa proposes to reduce the overall level of the intra-regional MIF applicable to consumer card products in the Visa EU Region through the introduction of a fixed rate per transaction MIF for direct debit cards and also a gradual reduction of the level of the *ad valorem* per transaction MIFs applicable to certain types of credit and deferred debit cards.
14. Visa proposes to introduce an average intra-regional MIF of EUR 0.28 for direct debit card transactions as soon as technically possible, probably by April 2002. This fee would be maintained for five years, subject to adjustment in the event of a significant change in the rate of inflation. According to Visa, this represents a reduction of more than 50% for an average direct debit card transaction.
15. The rates of MIF applicable to intra-regional transactions on certain types of credit and deferred debit cards would, according to the proposal, be reduced over a five-year period. Together with certain MIF reductions already decided, this would leave the weighted average MIF at 0.7% by 2007, according to Visa's estimate of transaction volumes with the different types of card at that date. Visa estimates that the effect of the modifications (debit and credit cards combined) on MIF revenues for issuing banks would be a reduction of more than 20% over the five-year period, compared with what the revenue would have been if the offer were not implemented.

4.2. Objectivity

16. Visa proposes that three categories of costs involved in supplying Visa payment services be used as an objective benchmark against which to assess the Visa intra-regional MIFs currently paid by acquirers to issuers on POS transactions. These three cost categories are: the cost of processing transactions, the cost of free funding for cardholders (the "float") and the cost of providing the payment guarantee. A study would determine the cost

elements comprised within each of the three cost categories and with regard to some cost components only a percentage would be taken into account for the purpose of calculating the cost benchmarks.

17. According to the Visa proposal, the effective level of the MIFs would not exceed the sum of these three categories of costs except in exceptional circumstances, such as, for example, to discourage behaviour which could impede technical progress. The Commission would be consulted beforehand. Below this level, Visa would have discretion to determine the level of the MIFs which it considers to be commercially appropriate.

4.3. Transparency

4.3.1. Cost studies

18. Visa would submit to the Commission, shortly after their completion, the cost studies showing the calculations based on the three cost categories mentioned in paragraph 16, data being split into figures relating to credit and deferred debit cards, and data relating to direct debit cards.
19. The cost studies would be carried out by Visa and audited by an independent firm of accountants. The data used in the preparation of the cost study would be provided by a representative sample of Visa member banks from the Visa EU Region, located within the EEA.

4.3.2. Transparency of the MIF to merchants

20. Visa's proposal also involves amending the Visa Rules so as to allow member banks to disclose to merchants both the level of the Visa EU intra-regional MIFs in force and the relative percentages of the three cost categories, should merchants request such information. Merchants are to be made aware of the possibility of requesting this information from their banks.

5. INTENTION OF THE COMMISSION

21. In view of the foregoing, the Commission intends to adopt a favourable position concerning the MIF provisions in the notified Visa Rules. Before doing so, it invites interested third parties to submit their observations within one month of the publication of this notice in the *Official Journal of the European Communities*. These observations should be submitted quoting reference Case COMP/29.373 –Visa International, by post to the following address:

European Commission
Directorate-General Competition
Direction D, Unit D1 (Financial Services)
Rue de la Loi/Wetstraat 200
B-1049 Brussels
Or by fax: + 32 (0) 2 296.98.07.

Bilag 8 Forholdene i udvalgte lande

1. Indledning

I rapportens kapitler 4 og 5 er beskrevet forholdene på betalingskortmarkeder i andre lande. I dette bilag er nogle af landene beskrevet mere indgående. For disse lande har det været muligt at hente nyere og mere detaljerede oplysninger end de, der indgår i Blue Book statistikken, der kun går til 1999. Oplysningerne i dette bilag er hentet fra forskellige hjemmesider, ved kontakt til landenes konkurrencemyndigheder, rapporter m.v.

Tyskland

På det tyske marked har EC-Karte (forkortelse af Eurocheque Karte) været det dominerende debetkort. Kortet blev udstedt af tyske pengeinstitutter. Kortet kunne kun anvendes i Tyskland, men ved at kombinere det med MasterCards debetkort, Maestro, kunne kortet også anvendes uden for Tyskland. I 2001 valgte man imidlertid at benytte Maestrokortet uden co-branding, så Maestro har nu overtaget EC-Kartes funktion som nationalt debetkort. Herudover er Visas Electron-kortet ved at komme ind på det tyske marked. Endelig er der en række internationale kreditkort på det tyske marked, jf. tabel 1. I Tyskland er der desuden et stor antal detailkreditkort. Der findes imidlertid ikke noget statistik for disse kort.

Forudbetalte kort har i de senere år været kørt som forsøg flere steder i Tyskland. I 2000/2001 har pengeinstitutterne indført en ny form for elektronisk cash-kort, der kan genoplades via forretningernes terminaler.

Tabel 1: Udbredelsen af debet- og kreditkort i Tyskland i 2000

	Antal kort mio. stk.	Antal kort pr. 1.000 indb.	Omsætning mio. DKK	Gens. omsætning pr. indb. DKK
Geldkarte ¹⁾	29,3	356	505,5	6.152
Debetkort ²⁾				
EC-Karte	49,2	599	5.058 ³⁾	61.560
Kreditkort	17,9	217	269	3.274
Eurocard	9,3	113	140	1.704
Visa	6,9	84	91	1.217
Amex	1,5	18	34	413
Diners	0,2	2	4	49
I alt	96,4	1.173⁴⁾	5.327	64.834

Kilde: www.bankverband.de

Forudbetalt kort, siden 2000/2001 kan kortet genoplades via POS-terminaler

Der findes andre debetkort end ec-karte, der er ingen oplysninger om antal mv.

Foreløbigt tal, incl. træk i fremmede automater

Dette tal er lavere end det tal, der oplyst for 1999 i tabel 4.3.1, hvilket skyldes de manglende oplysninger om debetkort.

Debetkort er væsentligt mere udbredt en kreditkort og de anvendes også i højere grad. Debetkortene blev i 2000 anvendt 6,0 mia. gange til enten at betale i forretninger eller til at hæve kontanter med. Tilsvarende blev kreditkort benyttet 343 mio. gange.

Der er godt 300.000 butiksterminaler og 48.000 pengeautomater. Pengeautomaterne i Tyskland betjenes af 4 netværk.

Der er relativt flere debetkort i Tyskland end i Danmark. Anvendelsen af debetkort er imidlertid mindre omfattende i Tyskland end i Danmark. Det skyldes, at flere tyske butikskæder ikke tager mod betalingskort og at der i de tyske forretninger kun kan hæves "på beløbet". Betaling med checks er stadig meget udbredt i Tyskland. I 2000 blev der fx foretaget ca. 590 mio. transaktioner via checks.

Kunderne

For kunderne er anvendelsen af EC-Karte gratis i den fysiske handel (Point of Sale), men der kan ved andre handelsformer forekomme mindre gebyrer. Det er gratis at hæve kontanter fra automater, der er tilsluttet eget pengeinstitut, ellers betales et gebyr. Der er dog indgået en række samarbejder om adgang til pengeautomater. Således har fire af de største tyske banker indgået et samarbejde om pengeautomater (Der Cash-Group), der omfatter 7.400 pengeautomater. Kunderne i disse banker og deres datterselskaber kan hæve gratis i disse terminaler.

EC-Karte er et billigt kort for forbrugerne. Der kan opkræves årsafgift for kortet. Gebyrerne ligger typisk på 0-40 DKK om året. De fleste EC-Karte indehavere betaler ikke gebyrer. Således udsteder Dresdner Bank gratis Dresdner MaestroCard. Det er muligt at få knyttet et "Geld-Karte" (et forudbetalt kort) til EC-Karte med chip. Der kan være op til 1500 DKK på det forudbetalte kort. Til sammenligning

koster det årligt ca. 230 DKK at være indehaver af et Dresdner Eurocard eller Visa Card og 490 DKK årligt, hvis der er tale om Eurocard Gold eller Visa Gold-Karte.

Butikkerne

Butikkerne kan vælge mellem 4 mulige metoder for at anvende kort som betalingsmiddel. Metoderne afhænger af sikkerhed for betaling og hvem, der udfører sikkerhedsforanstaltningerne.

Butikkerne har følgende fire muligheder:

- 1) ec-cash, hvor banken udsteder garanti. Kunderne skal anvende PIN-kode. Betaling foregår via en butiksterminal og pengeinstituttet garanterer for betalingen over for forretningerne. Forretningerne kan vælge ikke at få garantien og alligevel benytte det on-line PIN baserede system.
- 2) POS uden garanti (POZ – Point of Sale ohne Zahlungsgarantie). Funktionen er indbygget i kasseapparatet. Butikkerne kan kontrollere om kortet er spærret, men kunden legitimerer sig med sin underskrift. Når transaktionen overskrider et vist beløb, skal der foretages on-line tjek af, om kortet er black-listet. Det er pengeinstitutterne, der administrerer systemet.
- 3) ELV – (Elektronisches Lastschriftverfahren). Transaktionen foregår via det nationale direct debetsystem, hvor kortholder via sin underskrift bemyndiger forretningen til at hæve på sin konto. Der foretages ingen autorisation af selve betalingen. Men pengeinstituttet har i forvejen ”reserveret” (autoriseret) træk på kontoen. Risikoen bæres af forretningen. Systemet administreres af handlen. ELV fungerer via det registreringsnummer og kontonummer, der er trykt på betalingskortene.
- 4) Endelig er muligt at handle off-line med debetkort med chip. I chippen er indbygget et maksimalbeløb. Butikkens kasseapparat kan kontrollere, om der er penge i chippen. Der er kommet et nyt forudbetalt chip kort - ec-cash chip, der kan benyttes off-line, som beskrevet oven over, men dette kort kan via forretningernes terminaler genoplades, hvis værdien er brugt, eller det beløb, der skal betales, er større end restbeløbet i chippen. Terminalen ringer op til pengeinstituttet og chippen genoplades til det maksimale beløb, der er aftalt mellem udsteder og kortholder.

Tilsvarende off-line handel kan foregå med Geld Karte, et chipbaseret møntkort, der kan oplades med op til 1500 DKK. Det er også muligt at få et White Card, et møntkort, der ikke er personligt og som kan lades op. Dette kort er beregnet til unge mennesker og turister.

For kunderne har det ingen betydning, hvilken betalingsmetode butikken anvender.

Butikkerne kan frit vælge mellem de forskellige betalingsmetoder. Valget afhænger af butikkens risikovillighed. I tabel 2 er vist priserne for indløsning af betalingskort i Tyskland. ec-cash/ec-cash chip er de mest sikre betalingsform, men også umiddelbart den dyreste for butikken.

POZ er gratis ved handler under 250 DKK, men pengeinstitutterne kræver, at der ved handler over dette beløb, sker en kontrol af om kortet er spærret. En spærrekontrol koster 3,80 DKK. ELV og ec-cash off-line indebærer ingen omkostninger for butikken.

Tabel 2: Priser for indløsning i Tyskland

Kort	Pris	Legitimation	Spærrekontrol/autorisation	Betalingsgaranti
Elektronisk cash/ chip	0,3 % af oms min 0,60 DKK	PIN	ja ¹⁾ /ja	Ja
POZ Pos uden betalingsgaranti	0,37 DKK For spærrekontrol	underskrift	ja ¹⁾ /nej	nej
ELV		underskrift	Nej/nej	nej
Geldkarte	0,3 % af oms. min 0,08 DKK	Chip kontrol	Nej/i chippen	Ja
Maestro	0,95 % af oms.	PIN eller underskrift	Ja/ja	Ja
Kreditkort	2,4 % af oms.			ja

De tyske butikker vælger i stor udstrækning de garantiløse ordninger (2-4). 74 pct. af butikkerne har valgt en af disse ordninger. Butikkerne finder ikke, at sikkerhedsrisikoen er så stor, at de må anvende de mere sikre betalingsformer.

Det vurderes, at de tyske butikker i gennemsnit betaler 0,1 pct. pr. transaktion ved handel med debetkort til indløser. Det skal sammenholdes med, at tyske butikkers omkostninger ved handel med kreditkort udgør 2-4 pct.

Ved sammenligning af tyske gebyrer for fx indløsning med andre lande, skal der tages hensyn til, at det tyske marked er anderledes opbygget end fx det danske. De anførte gebyrer vedrører betaling til pengeinstitutter. Men herudover kan detailhandlen have flere aftaler med fx indsamlere om teletransmission og med terminalleverandører.

Interbankgebyrer

Det er kortudsteders bank, der har udgifterne i forbindelse med transaktionerne fx i forbindelse med ELV. Men så længe kortudsteder ikke opkræver gebyr af kunderne, har de ingen indtægter af kortet. De manglende gebyrer betyder, at udgifterne i forbindelse med korthåndteringen er ulige fordelt mellem pengeinstitutterne. For at

ændre dette, aftalte de tyske pengeinstitutter i 2000, at der skulle betales interbankgebyrer.

Gebyrerne skulle betales af betalingsmodtagers bank til det kortudstedende pengeinstitut, der har omkostningerne i forbindelse med ELV. Samtidigt skulle de indrettes, så de fremmede sikkerheden.

Forslaget gik ud på, at der skulle være et interbankgebyr på 1,35 DKK på hver ELV-transaktion. For POZ betales allerede et gebyr på 1,35 DKK/transaktion. Ifølge forslaget skulle der betales 0,38 DKK pr. transaktion ekstra for spærrekontrol, så det samlede gebyr blev 1,70 DKK transaktion. Gebyret for ec-cash skulle være uændret 0,3 pct. pr. transaktion. Dog skulle mindstebyret hæves fra 0,56 DKK til 0,95 DKK.

Samlet betød forslaget, at den mest sikre betalingsform, ec-cash, ville blive billigst på transaktioner under 440 DKK. Butikkerne har indtil nu fravalgt ec-cash, da de ikke finder, at prisen afspejler den øgede sikkerhed, de opnår ved systemet.

For det mest anvendte system, ELV er risikoen, at kunden trækker sit tilsagn om betaling tilbage, at der ikke er dækning på kortet eller at det er stjålet. Disse risici er imidlertid i følge handelen under 0,2 pct. af omsætningen for de butikker, der benytter systemet, og derfor har man ingen interesse i at gå over til ec-cash.

Pengeinstitutternes forslag indeholdt ikke øgede gebyrer til handelen eller forbrugerne. Disse protesterede imidlertid over for forslaget, da det var den almindelige antagelse, at pengeinstitutterne ville overvælte gebyrerne på butikkerne, og at de dermed i sidste ende ville ramme kortholderne i form af højere priser i butikkerne.

Bundeskartellamt meddelte pengeinstitutterne, at de ikke kunne godkende forslaget i den foreliggende form. Bundeskartellamt fandt, at det ikke var nødvendigt for pengeinstitutterne at indgå en aftale for at få dækket deres omkostninger i forbindelse med betalingsformidlingen. Det enkelte pengeinstitut kunne selv sørge for at få dækket sine omkostninger, fx indføre gebyrer, der relaterede sig direkte til brug af kortbetaling, og de kunne øge gebyret for at have EC-Karte.

Bundeskartellamt kritiserede således ikke pengeinstitutterne for at indføre gebyrer, der kan dække dokumenterede omkostninger ved at have og udvikle et velfungerende og fremtidssikret kortsystem. De fandt blot, at det enkelte pengeinstitut ud fra egne forhold må søge at få dækket sine omkostninger.

Sverige

På det svenske marked er de fleste betalingskort udstedt af pengeinstitutter, men detailhandlens kort har stor betydning. Der findes imidlertid ikke tilgængelig samlet statistik for de svenske detailkæders kort. Debetkort er dominerende, når der tales om kort udstedt af pengeinstitutter. Pengeinstitutternes debetkort kan kun be-

nyttes i Sverige, men det er ofte kombineret med de internationale kort som Visa og MasterCard.

Tabel 3: Antal betalingskort, kort pr. 1.000 indb., antal transaktioner, transaktioner pr. kort, og pr. 1.000 indb. i Sverige¹ 1999

Korttype	Antal kort mio. stk.	Antal transaktioner mio. stk.	Antal kort pr. 1.000 indb.	Antal transaktioner pr. kort	Antal transaktioner pr. 1.000 indb.
Debetkort	5,4	197	605	37	22.240
Kreditkort	1,7	57	193	33	6.435
Hævekort²⁾	7,3	310	830	42	34.937

1) Kort udstedt af finansielle institutter.

2) Hævekort og kort med hævefunktion.

Der var i 1999 2.580 pengeautomater og omkring 81.000 butiksterminaler i Sverige. Debetkort blev i 1999 brugt 197 mio. gange i butiksterminalerne. Sammenlignet med Dankort er det lave tal (bortset fra pengeautomater). Danskerne brugte således deres Dankort 439 mio. gange i 2001. Forskellene må navnlig tilskrives detailhandlens kort og en meget større omsætning med kreditkort.

Tabel 4: Omsætningen på kort, gennemsnitlig omsætning pr. transaktion og pr. indb. i Sverige i 1999.

Korttype	Værdien af transaktionerne mio. DKK	Gens. omsætning pr. transaktion DKK	Gens. omsætning pr. indbygger DKK
Debetkort	89.000	449	10.047
Kreditkort	41.000	710	4.629
Hævekort	193.000	621	21.788

Kunderne

I Sverige betaler kortholder et årligt gebyr på mellem 80 og 129 DKK for et debetkort og mellem 112 og 304 DKK for et kreditkort. Kortene indgår ofte i en pakkeløsning og der kan opnås rabat på kortene. Kunderne betaler ikke noget transaktionsgebyr, når kortene benyttes i forretningerne, eller som hævekort i egne eller andre pengeinstitutters automater. Derimod opkræves et gebyr på mellem 23 og 27 DKK, når kortene benyttes i udenlandske pengeinstitutters automater.

Detailhandlen

I Sverige betaler betalingsmodtager et gennemsnitligt transaktionsgebyr på 1,25 DKK til indløser for at modtage et debetkort og 1,45 DKK + 2,0 pct. på kreditkort. For Visa og Eurocard/MasterCard ligger de gennemsnitlige transaktionsgebyrer over for betalingsmodtager på mellem 1,5 og 3,5 pct. af transaktionsbeløbet.

Sverige har forbudt NDR. Det medfører, at detailhandlen frit kan overvælge gebyrerne til betalingsmodtager. Undersøgelser viser imidlertid, at detailhandlen har valgt ikke at overvælge gebyrerne direkte på de kunder, der benytter betalingskort. I stedet dækker de sig ind over de almindelige bruttoavancer.

Detailhandlen i Sverige udsteder også kort. En række butikker, benzinstationer mv. samarbejder om at kunne benytte hinandens kort, fx ICA-kortet.

ICA-kort

ICA er Sveriges største dagligvarekæde. ICA har i 2001 udstedt 3,4 mio. kort i Sverige (på basis af 2,6 mio. indskudskonti). Indskuddet på disse konti er ca. 1,65 mia. DKK.

ICA har eget pengeinstitut og regner med også at udstrække sin kortvirksomhed til Norge. De har også udtalt interesse for at gå ind i Danmark

ICA-kort udstedes kun til myndige personer. ICA kort er et betalingskort, der kan fås med eller uden kredit. Der kan udstedes flere kort pr. konto, fx til flere familiedemedlemmer. Foruden et ICA-kort får kunden et selvstændigt bonuskort, der kan benyttes til at opsamle bonuspoint. Den opsamlede bonus tilføres ICA-kontoen. ICA kortet er udstyret med PIN-kode. Ved køb benyttes denne eller en underskrift til at verificere kortet.

Der findes tre ICA bankkort - ICA Bankkort Plus, ICA og ICA Bankkort Online. Alle tre kort er kombinerede bank- og kreditkort. Kortene er cobranded med MasterCard (Maestro) og kan benyttes de steder, der tager mod ICA-kort og/eller Maestro. Online kortet kan benyttes overalt, hvor Maestro kan anvendes, også i andre lande.

Bonusbetingelserne er forskellige. Når kortene bruges hos ICA, RIMI og Statoil opnås ICA bonus. Med Pluskortet opnås bonus over alt.

Forrentning

Hvis kunden indsætter penge på kontoen, opnås en rente. Det er ingen overgrænse for størrelsen af indestående til forrentning efter at ICA er blevet pengeinstitut. Indestående på kontoen er omfattet af indskydergaranti. For indestående er renten for tiden 3,4 pct. p.a. med daglig rentetilskrivning.

Hvis kunden har valgt et kort med en kreditmulighed, kan vælges mellem to afdragsmodeller. Hvis hele gælden betales efter kredittens udløb, betaler kunden en rente på 10 pct. p.a. af kreditten, hvis kortholder vælger at betale gælden i rater, betales en rente på 15,5 pct. p.a. af gælden.

Lignende ordninger findes fx i KF⁵⁵, der nu er fusioneret med bl.a. FDB i Coop Norden, samt i andre detailkæder fx Ikea.

⁵⁵ Kooperativa Förbundet, den svenske brugsforening.

Interbankgebyr

I Sverige ligger interbankgebyret i gennemsnit på 1,70 pct. af transaktionsbeløbet.

Reguleringen af betalingskortmarkedet

Den svenske regulering svarer til den danske – dog er der ikke særlige regler for kortgebyrer.

Finansiell virksomhed er i Sverige underlagt den svenske konkurrencelovgivning, der administreres af Konkursverket. Den svenske konkurrencelov svarer til den danske.

Konkursverkets afgørelser

Konkursverket har de seneste år behandlet flere sager inden for den finansielle sektor efter den svenske konkurrencelov.

I 1993 ansøgte den svenske Visa Forening om en ikke-indgrebserklæring for samarbejde inden for foreningen. Ansøgningen omfattede Visa International By-Laws and Operating Regulations og de regionale Operating Regulations samt Visa Swedens Operating Regulations. Samtidig ansøgte MasterCard og Europay Sverige om en ikke-indgrebserklæring for deres regler.

Visa International By-Laws er det samme regelsæt, som i 2001 behandles af Kommissionen. Sverige har i modsætning til bl.a. Danmark ikke gennemført særlige nationale Visa-regler, men benytter de internationale regler, fx fall-back interchange fee.

Konkursverket afslog at give en ikke-indgrebserklæring. Konkursverket fandt, at anvendelse af en NDR-regel, der forbyder forretninger at overvælge gebyrer til indløser/udsteder direkte på kortholder var konkurrencebegrænsende. Dertil kom brugen af interchange fee, som var fastsat som den internationale default-pris. Konkursverket fandt, at den kunne have en prisstyrende effekt på serviceafgifterne. NDR-regel blev således forbudt. Endelig greb Konkursverket ind mod det forhold, at Visa og Europay skulle godkende de terminal- og kassesystemer, som skulle anvendes.

Svenske CEKAB⁵⁶ fik i 1993 afslag på en ansøgning om en ikke-indgrebserklæring for selskabets rabatstruktur. Konkursverket fandt, at prisfastsættelsen på grund af rabatstrukturen var diskriminerende. Sagen var rejst på baggrund af henvendelser fra nogle nye banker, der skulle betale ganske betydelige beløb til CEKAB for at få adgang til den fælles infrastruktur for bl.a. hæveautomater. Konkursverkets afgørelse blev imidlertid omstødt af Markedsdomstolen. MD fandt bl.a., at der var alternativer til CEKAB, idet de nye aktører fx kunne anvende de internationale kortselskabers automater og clearingordninger.

⁵⁶ Centralen för Elektroniska Korttransaktioner (ejes af FöreningsSpabanken AB, Nordbanken AB, Svenska Handelsbanken AB og Östgöta Enskilda Banken AB)t

Konkurrenceverket har givet en ikke-indgrebserklæring til en samarbejdsaftale mellem en række svenske pengeinstitutter om hæveautomater. Aftalen var en forudsætning for, at pengeinstituttkunderne kunne benytte deres betalingskort og hævekort i andre pengeinstitutters automater.

En samarbejdsaftale mellem Sparbank Finans AB og de frie sparbanker om et fælles Sparbankkort fik i 1995 en fritagelse, fordi aftalen gav stordriftsfordele, som på grund af konkurrenceforholdene på markedet ville kunne give lavere priser for forbrugerne.

Sveriges Riksbank fik i 1999 ikke-indgrebserklæring for prisfastsættelsen for deltagerne i bankens clearings- og afviklingssystem - RIX

United Kingdom

På det engelske marked er der i de seneste år sket et skift i anvendelsen af kreditkort og debetkort. Indtil 1998 var kreditkort langt de mest anvendte kort i UK. I 1998 og i 1999 overhalede debetkort kreditkort, når man alene ser på pengeinstitutkort. I 2000 har kreditkort igen et lille forspring. Debetkort startede sent i UK. Switch startede først i oktober 1988. On-line-autorisation er også først introduceret sent. On-line-autorisation har ført til, at nye kunder har fået et betalingskort, nemlig et debetkort.

I 2000 blev der foretaget 5,9 mia. transaktioner med betalingskort udstedt i UK. Størstedelen af de gennemførte transaktioner var debettransaktioner – omkring 3,8 mia. Den samlede værdi af disse korttransaktioner beløb sig til 3.600 mia. DKK, hvoraf de 1.900 mia. DKK var omsætningen på debetkort. Der er 34.000 pengeautomater og 735.000 butiksterminaler i UK.

Tabel 5: Antal betalingskort, kort pr. 1000 indb., transaktioner pr. kort og pr. 1.000 indb. i UK¹⁾ 2000

Korttype	Antal kort mio. stk.	Antal trans- aktioner mio. stk.	Antal kort pr.1000 indb.	Antal trans- aktioner pr. kort	Antal transak- tioner pr. 1.000 indb.
Kreditkort²⁾	50,7	1.618	850	32	327.148
Debetkort	49,7	3.808	834	77	63.893
Hævekort³⁾	22,9	441	284	19	7.399
I alt	123,3	5.867			

1) Kort udstedt af finansielle institutter

2) incl. chargekort

3) Kort med hævefunktion, eksklusive debet- og kreditkort

Kilde: Apacs Plastic Card Review, 2001

Englænderne har mange betalingskort, samlet 104 mio. Til sammenligning har danskerne 3,5 mio. kort. De bruger dog ikke deres kort så hyppigt som danskerne, men til gengæld er det gennemgående til noget større transaktioner.

Tabel 6: Gennemsnitlig omsætning pr. transaktion og pr. indb. for 1999

Korttype	Værdien af transaktionerne mia. DKK	Gens. omsætning pr. transaktion DKK.	Gens. omsætning pr. indb. DKK.
Kreditkort	1.240	766	20.889
Debetkort	1.970	517	32.970
Hævekort	340	771	4.161

Kilde: Apacs Plastic Card Review, 2001

UK er ved at gå over til at anvende chip på betalingskortene. Der er i slutningen af 2000 udstedt omkring 12 mio. chipkort, og ca. 180.000 butiksterminaler og 20.000 pengeautomater er opgraderede til at kunne tage imod disse kort. Det svarer til, at der er chip på 12 pct. af alle udstedte betalingskort og 25 pct. af alle butiksterminaler. 60 pct. af pengeautomaterne kan modtage kort med chip. Det hensigten, at overgangen til chip skal være færdig inden udgangen af 2002.

I UK har der været forsøg med 2 typer forudbetalte kort, Mondex og VisaCash. Mondex benyttes på flere universiteter, hvor det, foruden at indeholde en betalingsdel, også indeholder en identifikation, der giver adgang, m.v. De kan oplades til 100 £ (1200 DKK). Der er NatWest, HSBC og Bank of Scotland, der står for dette kort.

VisaCash er et kort, der indeholder Visa debetkort, Visa kreditkort og VisaCash. Der er tale om et smartcard, der benytter public-key kryptografi. Kortet er genopladelig med et max på 50£ (600 DKK). Der er mange muligheder for betaling: parkering, POS, offentlige transportmidler, fast food, vaskerier etc. Alle betalingstransaktionerne sendes en gang om dagen til betalingsmodtagers pengeinstitut, der overfører pengene til betalingsmodtagers konto og derefter sender informationen til Visa for clearing. Indløser har adgang til alle transaktioner foretaget med kortet, debet, kredit og cash.

Kunderne

I Storbritannien betaler kunderne normalt ikke noget årgæbyr til pengeinstitutterne for at have et betalingskort. Kunderne betaler heller ikke noget gebyr til pengeinstitutterne, når de bruger kortene. Derimod betales renter på kreditterne, i 2000 på mellem 15 og 19 pct. p.a., dog er der ofte tilbud til nye kunder for ½ til 1 år til rente på mellem 4 og 5 pct.

Der kan ligeledes være forskellige serviceydelser i tilknytning til et betalingskort, fx koster det 12 DKK pr. måned i præmie at beskytte et kreditkort mod misbrug.

Detailhandlen

Betalingsmodtager betaler et transaktionsgebyr på gennemsnitlig 3,38 DKK for debetkort, mens der gennemsnitlig betales et gebyr på 1,9 pct. pr. transaktion for kreditkort. For Visa og Europay/MasterCard betales 1,6 pct.

I UK er det forbudt indløser at have en NDR-regel for kreditkort. Det blev indført i 1989, efter at det var konstateret, at NDR-reglen gav konkurrenceproblemer. Der er imidlertid kun et fåtal af forretninger, der overvælter et gebyr på kunder, der betaler med betalingskort. NDR er tilladt for debetkort.

Interbankgebyr

I UK ligger interbankgebyrerne mellem 1 og 1,5 pct. af transaktionsbeløbet, alt efter kortsystem og korttype. Betalingen går fra indløser til udsteder.

Lovregler for de virksomheder, der agerer på markedet

Betalingssystemerne i Storbritannien er medlemsorganisationer, som ejes og kontrolleres af de pengeinstitutter og andre finansielle institutter, der benytter systemerne. Betalingsystemerne ejer og/eller kontrollerer størstedelen af den centrale infrastruktur, herunder clearingscentraler og telekommunikationsnetværk.

Fuld deltagelse i systemerne er begrænset til pengeinstitutter og andre finansielle virksomheder, der reguleres af den finansielle lovgivning, som derved får indvirkning på markedet for betalingsformidling.

Finansiell virksomhed i Storbritannien har hidtil ikke været underlagt den engelske konkurrencelovgivning på samme måde som i Danmark.

De konkurrenceretlige problemer

Cruickshank-rapporten⁵⁷ konkluderede, at det forhold, at den finansielle sektor ikke havde været underlagt den almindelige konkurrencelovgivning, var en af hovedårsagerne til, at sektoren i det store hele var ineffektiv, og at konkurrencen ikke var særlig effektiv. Det spiller også en rolle, at navnlig de store pengeinstitutter havde satset på særlig politisk bevågenhed. Således har staten ikke villet acceptere tab, der gik ud over kunderne

Forholdet har bl.a. betydet, at den finansielle sektor har haft større muligheder for at udvikle samarbejder og indbyrdes afhængighed end andre sektorer. Dette har ført til ineffektivitet og høje priser.

Videre anførtes, at der er barrierer for tilgangen af nye potentielle konkurrenter til markedet. Dette hindrer udviklingen af nye måder at drive bankforretning på og udviklingen af nye produkter. Mange større udbydere af betalingskort er nødt til enten at arbejde sammen med et eksisterende pengeinstitut eller selv at etablere sig som et pengeinstitut, for dermed at opfylde kravene i lovgivningen.

⁵⁷ Don Cruickshank rapport "Competition in UK Banking" fra marts 2000.

Rapporten pegede på, at undersøgelser viste, at frygten for at et enkelt pengeinstituts bankerot skulle sprede sig som ringe i vandet og underminere hele den finansielle sektor, er stærkt overdrevet. I dag spreder det enkelte pengeinstitut typisk sin risiko. Dermed er det ikke så sårbart over for konkurser mv. Pengeinstitutter og andre finansielle institutter, bør - ligesom tilfældet er i andre sektorer - kunne gå konkurs eller forsvinde ud af markedet, ligesom adgangen til markedet bør fremmes.

Myndighedernes vurdering af situationen

De institutionelle reguleringsrammer giver ifølge Cruickshank to hovedproblemer. For det første er de hensyn, som Bank of England og det engelske finanstilsyn (FSA) skal varetage, ikke stærke nok til at sikre et konkurrencepræget marked. For det andet har konkurrencemyndighederne i Storbritannien ikke tilstrækkelig magt til at fremme konkurrence og udvikling inden for den finansielle sektor. Konkurrencen på systemniveau kan således ikke forventes at blive effektiv.

De almindelige konkurrencelove er designet til markeder, hvor effektiv konkurrence kan trives uden særlig regulering. På markeder, hvor dette ikke er muligt, er yderligere instrumenter nødvendige for at beskytte forbrugernes interesser.

Cruickshank-rapporten fremsatte i marts 2000 en række anbefalinger, bl.a. at der blev indført ex ante regler, som kan supplere den generelle konkurrenceretlige regulering. Den mest effektive måde at gøre dette på, ville være at etablere et licenssystem i lighed med andre forsyningsselskaber. Et PayCom – en licensudstedende myndighed til at varetage den overordnede regulering af kortmarkedet.

Regeringen tilkendegav, at den var positiv over for rapportens konklusioner og for dens anbefalinger. På baggrund af rapporten sendte regeringen efterfølgende i marts 2001 en række forslag og spørgsmål i høring. Ud fra de indkomne svar har regeringen udformet en række forslag. Der skal etableres et sektorspecifikt regelsæt, der skal sikre effektiv konkurrence på markedet for betalingsformidling. Regelsættet skal omfatte alle aktører på markedet, medmindre det kan påvises, at deres aktiviteter ikke hindrer en effektiv konkurrence på markedet. Desuden lægges administrationen af de nye lovregler hos konkurrencemyndighederne (Office of Fair Trading (OFT)). Reglerne skal udformes, så de ikke kommer i konflikt med bestræbelserne på at opnå høj finansiell stabilitet, efficiens i betalingssystemet, sikkerhed for betalingerne og bekæmpelsen af finansiell kriminalitet.

OFT skal have særlige beføjelser til at sikre en øget konkurrence på markedet for betalingssystemer. Det vil bl.a. ske ved bedre muligheder for at foretage undersøgelser og gribe ind.

Desuden skal OFT stille forslag om nye love og lave særregler, og OFT skal offentliggøre information om konkurrenceforhold, priser mv. og udveksle oplysninger med andre myndigheder for at skabe større gennemsigtighed på markedet.

OFT behandler for tiden en sag om MasterCard/Europay UK regler for udstedelse og indløsning i UK. MasterCard/Europay UK (MEPUK) er en sammenslutning af engelske pengeinstitutter, der har licens til at udstede og indløse MasterCard og Eurocard. Organisationen har anmeldt medlemsbetingelser til OFT med henblik på at få fastslået, om disse regler er i overensstemmelse med den engelske konkurrencelov.

OFT har meddelt MEPUK, at organisationens regler strider mod konkurrencebøven, hvad angår størrelsen af to af de fastsatte afgiftssatser. Det drejer sig om et multilateralt interbankgebyr, der betales af indløser til udsteder, når et MasterCard benyttes til at købe vare og tjenester med (POS) og et multilateralt interbankgebyr, der betales af udstedende pengeinstitut til indløsende pengeinstitut, når MasterCard bruges til at hæve kontanter i enten en hæveautomat eller over skranken i et pengeinstitut.

OFT mener at disse interbankgebyrer er med til at øge omkostningerne og dermed forhøje de priser, forbrugerne betaler for varer og tjenesteydelser. OFT har givet udtryk for, at bestemmelserne om disse gebyrer ikke opfylder betingelserne for en fritagelse. Sagen er stadig under behandling.

Australien

I Australien har kortholder traditionelt haft mange debetkort, men i de senere år er antallet af kreditkort og brugen af disse steget kraftigt. En række pengeinstitutter udsteder kombinerede debet- og kreditkort, der kan anvendes som hævekort i pengeautomater, og i butiksterminaler til både debet- og kreditfunktioner.

I 2000 var udstedt 17,8 mio. debetkort og 13,2 mio. kreditkort i Australien. Der blev omsat for 165 mia. DKK på debetkort og 340 mia. DKK på kreditkort. Der var 11.000 pengeautomater og omkring 350.000 butiksterminaler.

Tabel 7: Antal udstedte betalingskort, kort pr. 1.000 indb., transaktioner pr. kort og pr. 1.000 indb. i Australien¹⁾, 2000

Korttype	Antal kort mio. stk.	Antal trans- aktioner 1.000 stk.	Antal kort pr. 1.000 indb.	Antal transaktioner pr. kort	Antal transaktioner pr. 1.000 indb.
Kreditkort ²⁾	13,2	818.040	710	62	43.981
Debetkort	17,8	624.000	957	35	33.548
Hævekort		580.800			31.226

1) Kort udstedt af finansielle institutter

2) incl. multifunktionskort

Kilde: APCA's årsrapport 2001

Samlet betyder det, at pengeinstitutterne havde udstedt godt 1.600 betalingskort pr. 1.000 indbyggere i 2000, jf. tabel 7. Til sammenligning har pengeinstitutterne i Danmark udstedt knap 765 kort pr. 1.000 indbygger i 2000.

Tabel 8: Omsætning, gennemsnitlig omsætning pr. transaktion og pr. indb. i 2000 i Australien

	Værdien af betalingerne mia. DKK	Gens. omsætning pr. transaktion DKK	Gens. omsætning pr. indb. DKK
Kreditkort	340	416	18.280
Debetkort	165	264	8.871
Hævekort	388	668	20.860

Kilde: APCA's årsrapport 2001

Kunderne

I Australien afhænger kortholders betaling for et betalingskort af, om der er tale om et debet- eller et kreditkort. For debetkort opkræves normalt ikke noget årligt gebyr. Derimod betaler kortholder typisk et gebyr pr. transaktion til kortudsteder. Mange udstedere tilbyder dog deres kunder et vist antal gratis transaktioner om måneden. Gebyret på en debettransaktion ligger mellem 1,85 og 3,02 DKK, med et gennemsnit på 2,27 DKK. Gebyr for at benyttet debetkortet i en pengeautomat er på mellem 2,27 og 3,02 DKK i automat hos eget pengeinstitut og mellem 5,80 og 6,96 DKK i et fremmed pengeinstitut.

For kreditkort er der et årligt abonnementsgebyr. Et standardkreditkort koster kortholder mellem 83 og 139 DKK årligt. Derimod betaler kortholder ikke noget transaktionsgebyr til udsteder for sit kreditkort.

Den kortholder, der har både et debetkort og et kreditkort, vil derfor være tilskyndet til normalt at bruge kreditkortet, hvor der ikke skal betales gebyr.

Detailhandlen

Betalingsmodtager opkræves et gebyr på gennemsnitlig 1,33 DKK for et debetkort pr. transaktion, mens et kreditkort gennemsnitlig koster betalingsmodtager 1,78 pct. af transaktionsbeløbet. Det vil sige 7,70 DKK for en gennemsnitstransaktion.

Interbankgebyrer

I Australien betales interbankgebyrer ved indløsning af betalingskort. For kreditkort betaler indløser til udsteder. Beløbet er aftalt kollektivt af det enkelte betalingssystem medlems. Der betales i gennemsnit 1 procent af transaktionsbeløbet i interbankgebyr på kreditkort. Visa opkræver et interbankgebyr på 0,8 pct. Der betales i alt 2,2 mia. DKK i interbankgebyr på kreditkort.

På debetkort betales interbankgebyret fra udsteder til indløser. Det skyldes, at det er indløser og betalingsmodtager, der har afholdt investeringerne til at etablere et on-line PIN-baseret terminalsystem. Således ejer et antal af de store detailkæder deres egne terminaler, og disse kæder deler ofte interbankgebyret med deres indløser. Betalingsmodtager modtager i disse tilfælde gebyr, hver gang kunden bruger

et debetkort. Interbankgebyret for debetkorttransaktioner i butiksterminaler fastsættes bilateralt. Det ligger mellem 0,88 og 1,16 DKK pr. transaktion.

Lovregler for de virksomheder, der agerer på markedet

Det australske betalingskortmarked overvåges og reguleres bl.a. af Nationalbanken, The Reserve Bank (RBA) og konkurrencemyndigheden, The Australian Competition and Consumers Commission (ACCC), der administrerer Trade Practices Act, 1974 og Price Surveillance Act, 1983. Derudover blev der med virkning fra 1. juli 1998 oprettet et specielt organ til at tage sig af regulering af det australske betalingssystem, The Payment System Board (PSB), der skulle styrke overvågningen og dermed systemets effektivitet.

The Payment System Board (PSB)

Payment Systems (Regulations) Act, 1998 giver samtidig RBA og PSB beføjelser til at foretage indgreb mv. Samtidig gives en udvidet ret til at indhente oplysninger fra et betalingssystem og fra individuelle deltagere. Der kan desuden fastsættes adgangsbetingelser eller udarbejdes standarder for systemet.

Myndighedernes vurdering af situationen, herunder de tiltag, der er foretaget eller vil blive foretaget.

PSB har kun fungeret i godt 2 år. PSB har i det første år vedtaget at liberalisere adgangen til Exchange Settlement konti i RBA – en sådan konto er nødvendig i clearingprocessen. Tidligere var det alene pengeinstitutter, der kunne få en konto, men i dag kan alle, der kan opfylde en række objektive kriterier fastsat af PSB, få en konto. I november 1999 fik Sydney Exchange Clearing House som den første og indtil videre eneste organisation en sådan konto.

I det andet år har PSB fokuseret på at skabe mere konkurrence og større effektivitet i betalingssystemet. Der er udarbejdet en rapport om debet- og kreditkortsystemer, der specielt har beskæftiget sig med interbankgebyrerne⁵⁸. Konklusionen er, at PSB finder, at interbankgebyr generelt ikke relateres til omkostninger, og at de generelt er væsentligt højere end de burde være.

Dette tilskriver PSB strukturen på markedet, hvor de store pengeinstitutter både udsteder og indløser betalingskort. De har ikke nogen interesse i at bringe interbankgebyret på niveau med de omkostninger, der ligger bag.

Dertil kommer, at systemet – formentlig delvis historisk betinget – fører til, at forbrugeren tilskyndes til i højere grad at bruge kreditkort end debetkort, selv om de sidste er mere effektive. Det skyldes, at forbrugeren opkræves et gebyr pr. transaktion på debetkort, mens kreditkort som hovedregel ikke koster forbrugeren noget.

⁵⁸ Rapporten "Debet and Credit Card Schemes in Australia" er fra oktober 2000. Den er udarbejdet af RBA og ACCC i fællesskab.

Tværtimod opnår han kreditter og evt. andre ydelser. Til gengæld kommer betalingsmodtager til at betale høje gebyrer.

Dette hænger sammen med, at interbankgebyr for debetkort betales af kortudsteder til indløser. Kortudsteder overvælter typisk dette gebyr direkte på kortholder. For kreditkort betales afgiften fra indløser til kortudsteder. Indløser overvælter denne afgift på forretningerne, men forbyder samtidig forretningerne at videreføre afgiften direkte til kortholder – NDR-reglen. Derved bliver omkostningerne ved de forskellige kort uigennemsigtige for forbrugerne og det giver ikke effektiv konkurrence mellem kortene.

Myndighederne finder, at NDR-reglen undertrykker prissignalerne. Det har været overvejet, om reglen skulle forbydes. Et forbud skulle omfatte alle former for betalingskort.

RBA har i december 2001 fremsat forslag til en reform til ændring af kreditkortsystemet i Australien. Reformen er især rettet mod de tre store kreditkortsystemer i Australien: Bankcard, MasterCard og Visa.

Der er tre hovedforslag i reformen.

- For det første skal fastsættelsen (kalkulationen) af interchange fee foregå på basis af omkostninger, de skal være objektive og de skal være gennemsigtige.
- For det andet skal de restriktioner, der er på betalingsmodtagers prisfastsættelse over kortholder, fjernes. Betalingsmodtager skal frit kunne vælge at overvælte sine omkostninger ved at modtage betalingskort på kortholder eller på priserne generelt. Australien vil med andre ord forbyde NDR-reglen for kreditkort.
- Endelig skal de adgangsbarrierer, der er til markedet for kortydelser lempes. Bl.a. skal ikke finansielle institutter have adgang til at udstede og indløse kreditkort på lempeligere vilkår end i dag.

RBAs forslag er sendt til høring hos finansielle institutioner, de interesseorganisationer, m.fl.

Norge

På det norske marked er mere end halvdelen af betalingskortene udstedt af pengeinstitutterne, men detailhandelskort og kort fra specielt olieselskaberne udgør 25 pct.

Det norske kortmarked har en samlet fælles infrastruktur. Således indgår alle norske pengeautomater og forretningsterminaler i samme system. Alle pengeinstitutterkunder har uanset korttype adgang til alle pengeinstitut- og forretningsterminaler i Norge. Der er dækningskontrol på alle transaktioner. Der skelnes ikke mellem hævekort og debetkort.

Benzinselskabernes kort kan kun anvendes i egne terminaler. Benzinselskabernes kort regnes ikke som betalingskort på linie med bankkort og kreditkort udstedt af de indenlandske og internationale kortselskaber.

Debetkortene udgør knap 3/4 af det samlede antal udstedte kort fra pengeinstitutter og internationale kortselskaber. Antallet af debetkort omfatter såvel kort, der kun kan benyttes indenlandsk samt kort, der er kombineret, så de også kan anvendes uden for landets grænser.

Tabel 9: Antal udstedte betalingskort, kort pr. 1.000 indb., transaktioner pr. kort, og pr. 1.000 indb. i Norge¹ 2001

Korttype	Antal kort mio. stk.	Antal transaktioner mio. stk.	Antal kort pr. 1.000 indb.	Antal transaktioner pr. kort	Antal transaktioner pr. 1.000 indb.
Debetkort	4,0	441	900	110	99.279
Kreditkort	1,6	55	360	34	12.382
I alt kort²⁾	5,6	496	1.260	88	111.661

Note: Den norske nationalbank har oplyst, at en del af kortene har en dobbeltfunktion, så antallet af kort i statistikken er renset herfor. Tabellen indeholder således antal udstedte kort.

1. Kort udstedt af finansielle institutter.
2. Hævekort og kort med hævefunktion.

Der var i Norge i 2000 2.119 pengeautomater og ca. 65.000 betalingsterminaler (POS) fordelt på ca. 47.000 forretningssteder. Debetkortene blev brugt 441 mio. gange i penge- og forretningsterminalerne. Sammenlignet med brugen af Dankort ligger forbruget på omtrent samme niveau i år 2001.

Tabel 10: Omsætningen, gennemsnitlig omsætning pr. transaktion og pr. indb. i 1999.

Korttype	Værdien af transaktionerne mio. DKK	Gens. omsætning pr. transaktion DKK	Gens. omsætning pr. indbygger DKK
Debetkort	260.000	590	58.532
Kreditkort	55.000	1000	12.381
I alt kort	315.000	635	70.914

Kunderne

Årsafgifterne på kort i Norge er omkring 250 DKK for debetkort og omkring 300 DKK for kreditkort, jf. pengeinstitutternes hjemmesider.

De fleste pengeinstitutter opererer dog med reducerede priser eller prisfritagelser for faste kunder. Der er mange muligheder for opnå prisreduktion, fx ungdomsrabat, aktionærrabatter, kontorabatter mm. For særlig loyale kunder er kortene gratis. Det gennemsnitlige årsgebyr var i 2001 på ca. 200 DKK.

I Norge er der som udgangspunkt transaktionsgebyrer på langt de fleste POS- og ATM-transaktioner. De norske pengeinstitutter har en meget udbredt anvendelse af transaktionsgebyrer, som omfatter praktisk talt samtlige de transaktioner, der er knyttet til anvendelse af et betalingskort. Det typiske gebyr ved varekøb er på 1,90 DKK, men der er en betydelig variation på transaktionsgebyret fra 0 til 3,8 DKK. Transaktionsgebyrerne var i gennemsnit for 2001 som følger:

- anvendelse i forretningsterminaler til varekøb og kontanthævning 2,22 DKK
- anvendelse i egne pengeinstituts pengeautomat udenfor åbningstid 4,00 DKK
- anvendelse i fremmed pengeinstituts pengeautomat i åbningstid 3,87 DKK
- anvendelse i fremmed pengeinstituts automat udenfor åbningstid 4,57 DKK

I de norske banker forhandles transaktionsgebyrerne som en del af det samlede engagement, idet det fremgår af prislisterne at under forudsætning af en bestemt kundeadfærd, betales der ikke transaktionsgebyrer for ydelserne. Enkelte mindre norske pengeinstitutter tilbyder debet-og kreditkort gebyrfrit til alle kunder.

Detailhandlen

BBS (Bankernes Betalingcentral) står for hovedparten (80 %) af transaktionerne i de norske betalingssystemer, da de via de centrale systemer sørger for alle betalings- og korttransaktioner i Norge. Det er kun transaktioner med benzinselskabernes kort, som ikke går i gennem BBS. Benzinselskaberne har eget system, ligesom i Danmark.

Forretningerne betaler gebyrer eller leje for deres POS-terminaler, som for hovedpartens (90 %) vedkommende er ejet af bankerne. Disse omkostninger er i gennemsnit på mellem 1,00 DKK og 2,00 DKK pr. transaktion.

Interbankgebyr

I Norge findes to bankforeninger. De to bankforeninger har indgået en aftale om et interbankgebyr for pengeautomatudtræk i andre pengeinstitutters automater. Dette gebyr er på 4,34 DKK. Interbankgebyret betales af kortholders pengeinstitut til det pengeinstitut, som ejer pengeautomaten.

Reguleringen af betalingskortmarkedet

Der er ikke særlige regler for kortgebyrer.

Konkurransetilsynets afgørelser

Konkurransetilsynet har de senere år behandlet flere sager inde for den finansielle sektor efter den norske konkurrencelov.

I 1995 ansøgte Visa Norge AS om dispensation fra konkurrenceloven for en bestemmelse om priser i de aftaler selskabet indgik med forretninger mv. om brug af betalingskort. Bestemmelsen havde følgende ordlyd: *Det er ikke tilladt at belaste kunden med beløb udover kontantpriser, ellers påføres beløb på notaen efter at kunden har underskrevet den.* Der er tale om en NDR-regel.

På dette tidspunkt havde EU-Kommissionen indledt sagen om Visas regler, herunder Visa brug af NDR-reglen. Konkurrancetilsynet gav på baggrund heraf Visa Norge en dispensation fra konkurrenceloven indtil Visasagen blev afgjort, dog kun til juni 1999.

I juni 2001 har Konkurrancetilsynet givet Finansnæringens Servicekontor og Sparebankforeningens Servicekontor dispensation fra konkurrenceloven til at kunne fastsætte fælles satser for interbankgebyr og fælles bestemmelser om pengeinstitutternes muligheder for at kunne tage sig betalt ud over interbankgebyrerne.

Det er en forudsætning for dispensationen, at pengeinstitutterne bilateralt kan aftale andre gebyrer. Med dispensationen har Konkurrancetilsynet dog ikke taget stilling til størrelsen af gebyrerne.

I september 2001 har Konkurrancetilsynet givet dispensation til Finansnæringens Servicekontor og Sparebankforeningens Servicekontors aftale om fælles regler for beregning af priser for tilslutningen til pengeinstitutternes fælles betalingsformidlingssystem. Dispensationen trådte i kraft den 1. oktober 2001 og gælder i 10 år til 2011.

Dispensationen dækker dels aftalen om tilslutningsafgiften og retningslinierne for beregningen af tilslutningspriserne, dels bestemmelsen om, at pengeinstitutter, der ikke er medlemmer af enten Finansnæringens Servicekontor eller Sparebankforeningens Servicekontor udover tilslutningsafgiften skal betale en årlig afgift og retningslinierne for beregning af den årlige afgift.

Pengeinstitutterne skal betale et engangsbeløb for at tilslutte sig systemet. Der er fastsat et tilslutningsgebyr for hver af de 3 områder:

1. bankrelaterede betalingstjenester og checktjenester
2. pengeautomater og EFTPOS indsamling inkl. indsamling fra benzinstationers terminaler
3. bankgirotjenester

Pengeinstitutterne kan ikke tilmelde sig tjenesterne i 2 og 3 uden også at skulle tilmelde sig 1.

Størrelsen på tilslutningsgebyret er afhængig af pengeinstituttets ansvarlige kapital.

Udover denne tilslutningsafgift skal pengeinstitutter, der ikke er medlem af Finansnæringens Servicekontor og Sparebankforeningens Servicekontor, betale en årlig afgift til et af servicekontorerne, som skal dække kontorets omkostninger til betalingsformidling.

Finansnæringens Hovedorganisasjon og Sparebankforeningen i Norge har i februar 2002 fået dispensation fra konkurrenceloven til et samarbejde om fælles pris pr. automatisk autorisation af kort. Dette giver bankforeningerne mulighed til at indgå

rammeaftaler med kortselskaberne om tilgang til pengeinstitutternes EFTPOS-system, således at kort udstedt af andre end pengeinstitutterne også skal kunne benyttes i pengeinstitutternes automater og betalingsterminaler. Dispensationen gælder til 1. marts 2012.

Europay Norge AS og Diners Club Norge AS har i januar 2001 fået en midlertidig dispensation fra forbudet mod prissamarbejde i konkurrenceloven til, at forbyde forretningerne at tage gebyr af kortholder, når denne betaler for varer og tjenesteydelse med betalingskort. Dispensationen gælder til 1. januar 2002.

Bilag 9 Carl Bro rapporten

Ligger som link i HTML versionen.

Bilag 10 Chip

Hvad er et chipkort?⁵⁹

Definitionen på et chipkort er et plastickort påsat en chip. Det er muligt at lægge forskellige funktioner ind i en chip og derved fastlægge, hvad kortholder kan bruge det til. De første chipkort, fx Danmønt, bygger på simple chips. Disse chips indeholder basalt set en tæller, som registrerer forbruget på kortet og den tilbageværende værdi.

Siden har vi fået mere avancerede chips, som udgør en lille computer med processor og forskellige typer af hukommelser. Kort med sådanne chip kan anvendes til mange flere formål og kaldes også smartcards.

Et chipkort kan indeholde mange flere informationer end de gængse magnetstribe-kort. Med et chipkort har man en lille computer med datalager i tegnebogen. Fremtidens kort bliver et langt mere aktivt kort, hvor man får mulighed for at udføre en række funktioner med ét og samme kort.

Chipkort kan rumme både debet- og kreditkort, småpengekort, loyalitets- og bønuskort, sygesikringskort, kørekort mv. Chipkort eksisterer både som multifunktionskort⁶⁰ og multiapplikationskort⁶¹. Man kan bruge chipkort i fx terminaler, pengeautomater, pc'er og telefoner med indbyggede chipkortlæsere.

Brugere af chipkort kan udføre en række funktioner i relation til informations- og betalingsformidling. Men chippen giver også en større sikkerhed. Den er vanskeligere at kopiere end magnetstriben.

Chipkortet kan også rumme en digital signatur, der kan benyttes til sikker kommunikation via internettet fx i forhold til offentlige myndigheder, pengeinstitutter, forsikringsselskaber og andre. I dag er certifikater og data for digitale signaturer oftest lagret i pc'en. De er derfor ikke mobile. Chipkortet gør certifikater og digitale signaturer mobile og kan dermed følge kortholderen. Til gengæld kræver chipkortet en chipkortlæser til brug på internettet,

⁵⁹ Bilaget er udarbejdet i samarbejde med PBS.

⁶⁰ Chipkort med mulighed for flere betalings- og/eller andre funktioner i én applikation. Disse applikationer kan ikke ændres, når de først er sat på kortet.

⁶¹ Chipkort med flere funktioner, hvor hver funktion ligger adskilt i hver sin applikation. Disse applikationer kan ændres, udskiftes og downloades. Det er den enkelte serviceudbyder af applikationer til chipkort, der afgør, hvilke sammenhænge applikationerne må indgå i.

Fremtidens betalingsmiddel

Chip er blandt fremtidens informationsbærere, og fremtidens betalingsformidling vil bruge chip. Chip giver flere muligheder end kort med magnetstribe.⁶² Eksempler herpå er:

Kortholder

kan få flere ydelser på samme kort og vil kunne bruge det i flere løsninger – udover terminaler og pengeautomater, fx også i pc'ere, mobiltelefoner mv. Da ydelserne ligger på kortet, er de mobile. Man kan derfor bruge ydelserne, når blot man har kortet med.

Betalingsmodtager

kan modtage alle kort, der følger EMV-standard⁶³ i terminalen. Det gælder også de internationale kort. Den nye terminal giver også mulighed for at behandle andre data end oplysninger om selve betalingen, fx bonus og rabatter. Terminalen kan skræddersys til den enkelte forretnings behov. Den giver også forretningen mulighed for frit at vælge processor/indløser. Muligheden for offline validering⁶⁴ giver færre teleomkostninger (ved opsamling af data i chippen).

Kortudsteder/kortindløser

kan variere sit produkt og inkludere en lang række tillægsydelser på kortet. Der vil også kunne ske fald i misbrug. Det kan give færre administrationsomkostninger ved indsigelser og færre udgifter til autorisation (for kort der bliver verificeret i flexterminalen).

Chipkort har et stort potentiale som infrastruktur i den digitaliserede net-verden. Her efterspørger aktørerne løsninger til digital personidentifikation, sikre betalinger og sikker dataudveksling til brug for blandt andet net-banking og e-handel.

Forskellen mellem magnetstribe og chip

Når et kort med magnetstribe udstedes overføres en række data på kortets magnetstribe. Magnetstriben kan herefter aflæses, når kortholder bruger kortet i en elektronisk terminal. Magnetstriben opdateres ikke, når kortet anvendes.

Chip er en computer med datalager, som kan rumme væsentlig flere data end magnetstriben⁶⁵. Chip'en kan sende og modtage kommandoer og data samt opdatere data. Chip giver bedre sikkerhed, fordi chip'en er langt vanskeligere at kopiere end magnetstriben.

⁶² jf. neden for.

⁶³ En standard for betalingskort udviklet i fællesskab af Eurocard, MasterCard og Visa, jf senere.

⁶⁴ Ved off-line-betalinger behandles betalingen uden opkald.

⁶⁵ Magnetstriben har således plads til 226 tegn, hvorimod en chip kan rumme flere KiloByte data, hvor 2 KB svarer til 1024 tegn.

Forskellen på magnetstribе- og chipkort

	Magnetstribе	Chip
Lagerkapacitet	meget lille	flere kBytes
Kopiering	let	svært/umuligt
Kryptering	ingen	DES og evt. RSA ¹⁾
Applikation	én	flere/mange
Revisionsspor²⁾	ingen	applikations-kryptogrammer ³⁾
Leverandører	mange	forholdsvis få
Prisniveau	billigt	dyrt

1. Krypteringsstandarder
2. Mulighed for at følge, hvor kortet er blevet brugt
3. Lagrer informationer om brug af kortet i chip'en

Chipbaserede debet- og kreditkort

De internationale kortselskaber er gået sammen om en fælles specifikation for chipbaserede debet- og kreditkort, den såkaldte EMV-standard. Specifikationen omfatter Eurocard, MasterCard og Visa og beskriver den kommunikation, der skal ske mellem chip, terminal og kortselskaberne.

Næsten alle europæiske lande har annonceret, at de vil overgå fra magnetstribе til EMV-standard. Frankrig, UK og Slovakiet har implementeret chip baseret på denne standard, og en lang række andre lande er i en specifikations- og testfase. Sverige forventes eksempelvis at udstede chipkort i 2002.

PBS offentliggjorde i foråret 2000 en ny terminalspecifikation, der følger den internationale EMV-standard. Specifikationen er PBS' "brugsanvisning" til terminalleverandørerne. Den indeholder de tekniske krav og sikkerhedsmæssige forskrifter. Specifikationen tager udgangspunkt i, at terminalerne kan modtage flest mulige kort. Nationale krav til fx PIN og sikkerhed er isoleret i et særligt chipbaseret modul, der isættes terminalen (som SIM-kort i mobiltelefoner). Det giver den fordel, at terminalen også kan anvendes i andre lande, idet kun sikkerhedsmoduliet skal designes efter det enkelte lands nationale regler. PBS har samarbejdet med Visa og Europay for at sikre en international standard på dette område. Den nye flex-terminal bliver nu markedsført til det danske marked. Terminalen kan leveres enten som en stand-alone-løsning eller integreret i kundens kasseterminal-system.

Chipbaserede "pursekort"

Et "pursekort" er en elektronisk pung - et chipbaseret forudbetalt kort. Beløbet går fra kortets chip til serviceterminalen, når man betaler med kortet. Man kan betale med kortet indtil saldoen i kortets chip er nul. Terminalerne indsamler beløbene elektronisk via infrastrukturen for puresystemet. Infrastrukturen afregner herefter med serviceudbydere. Pursekort er ihændehavekort. Det vil sige, at den, der har kortet i hænde, kan betale med det. Andre betalingskort er personaliserede. Kortet er i dette tilfælde udstedt til en bestemt person, og der er kendetegn i form af PIN-kode, underskrift på kortet og evt. foto. Kendetegnene er grundlag for, at man kan sandsynliggøre, at det er den retmæssige kortholder, der bruger kortet.

Purseprodukter har allerede en vis udbredelse. Eksempler er Danmønt, VisaCash, Proton, Geldkarte og Mondex.

Den fælles europæiske specifikation for den kommende "elektroniske pung" bliver Common Electronic Purse Scheme (CEPS). CEPS støttes af alle de organisationer, der arbejder med elektronisk pung, med undtagelse af Mondex International. Specifikationen er udarbejdet af en række forskellige internationale organisationer: VISA, Europay, ZKA (Tyskland) og SERMEPA (Spanien).

Digital identitet og digitale relationer

Verden bliver mere og mere digital. Derfor er der stigende behov for digital identitet, som kan sikre, at vi er dem, vi giver os ud for at være. Dette er specielt vigtigt i typiske digitale relationer som fx e-mails, EDI- og andre dokumenter, konto-til-konto overførsler via digital banking (home, office, Internet).

Dataindholdet i den digitale relation kan kræve:

autenticitet - at parterne skal være sikre på hinandens identitet,

uafviselighed - at afsenderen ikke kan frasi sig at have afsendt de pågældende data, og at modtageren ikke kan frasi sig at have modtaget dem,

integritet - at der er sikkerhed for, at data ikke kan ændres undervejs, uden at det afsløres,

hemmeligholdelse - at det sikres, at ingen andre end de autoriserede modtagere kan læse de pågældende data, især når det drejer sig om følsomme data.

For digitale transaktioner, som er beløbsbærende, er der endvidere et uafvigeligt krav om revisionsspor.⁶⁶ Uden revisionsspor er der ikke tilstrækkeligt grundlag for at finde fejl eller uvedkommende indtrængen i kommunikationen.

⁶⁶ Det registreres hver gang kortet bliver brugt. Informationerne kan lagres enten på chip-kortet eller på centrale systemer via softwareprodukter.

Udbredelse af chipinfrastrukturen

Det tager tid at udbrede en infrastruktur for chipkort. Selv om betalingskort får chip, vil de fortsat også have magnetstriben. Det skal sikre, at kortholder også kan bruge kortet de steder, som ikke kan modtage chipkort.

For at gøre chipkort til et generelt betalingsmiddel i hele verden, er infrastrukturen for chip baseret på internationale standarder og specifikationer.

Specifikationerne er grundlag for test og certificering af chipkort, fx terminaler og pengeautomater. Også transaktionsudveksling mellem indløser og udsteder sker efter disse specifikationer. Hvis udstedere har særlige krav til deres nationale kortprodukter, vil specifikationerne også kunne danne grundlag for test og certificering af disse.

De internationale kortorganisationer Visa, Europay og MasterCard har siden den 1. oktober 2001 stillet krav om, at alle nye certificerede terminaltyper skal have chipkortlæser.

Fremtidens chipterminal – hvad kan den?

Fremtidens kortterminal er en åben terminal med mange muligheder, dvs. "én terminal til det hele":

- Magnetstriben- og chipbaserede kort
- Nationale, internationale kort samt lokale kort
- On-line og off-line betalinger
- Forudbetalte kort (Danmønt), debet (Dankort og udenlandske, fx Maestro), kreditkort (som fx Diners)
- PIN-verifikation og signatur
- Andre typer transaktioner, fx loyalitets- og bonusprogrammer
- Valgfri opkobling til processor/indløser, dog afhængig af software i terminalen
- Nemme og fleksible opdateringsmuligheder af funktioner i terminalen

Hvor langt er Danmark?

I Danmark har man deltaget i det internationale standardiseringsarbejde. Danmark vil derfor blive blandt de første til at implementere en chip-baseret kortinfrastruktur på den nye globale standard. Anvendelse af PIN-kode til debet/kredit kort bliver mere udbredt også i lande uden for Danmark. Som noget nyt kan de nye danske flexterminaler aflevere PIN-transaktioner til flere forskellige indlødere.

I efteråret 2001 blev de første flexterminaler fra Point introduceret. Der er p.t. knap 500 flexterminaler på markedet. Yderligere to terminalleverandører vil indlede en pilotproduktion af deres ny flexterminaler i 2. kvartal. Flexterminalerne, som i dag benyttes til magnetstriben transaktioner, er forberedt til chiptransaktioner og vil blive opgraderet hertil i 1. kvartal 2003. Fra dette tidspunkt forventes pengeinstitutterne desuden at starte udstedelsen af ENV-chipkort.

Chipkort og andre indløsningsmuligheder

Indløsningsudstyr til chipkortbaserede betalinger skal ikke kun gælde for fysiske forretninger. Flere og flere varer og ydelser forhandles i virtuelle forretninger via Internettet, hvor kunden kan bestille og betale for sine varer.

Med e-handel via internet, kabel- og satellitbårne televisionsydelser, pc'er som standardudstyr i hjemmet og mobiltelefoner, som er næsten hvermandseje, er der åbnet for markedspladser med vidtgående perspektiver. Skemaet på næste side viser nogle af fremtidens muligheder.

PC-Internetbetaling	Mobiltelefon - Internetbetalinger med chipkort	Betalinger via TV med chipkort	Billettering med kontaktløse chipkort	Chipkort og netudstyr konvergens
Når betalingskort, der kun har magnetstribe, bruges til betaling for e-handels varer/ytelser, har plastickortet i sig selv ingen funktion. Disse betalinger er baseret på indtastet kortnummer og udløbsdato. Sikkerheden kan være baseret på kort-indehavers SET certifikat til kortet eller blot på SSL transportbeskyttelse af betalingstransaktionen. Med chip på betalingskortet åbnes der mulighed for at øge sikkerheden ved Internet-betalinger. Kortdata kan aflæses via en chipkortlæser i kundens pc eller mobiltelefon, og der åbnes også mulighed for, at kunden identificerer sig med PIN-kode, som verificeres i chipkortet. Digital signatur, som er efterspurgt til at give digitale dokumenter samme juridiske status som papirdokumenter med personlig underskrift, kan også indgå som en funktion på fremtidens chipkort. Derfor forventes det, at chipkortlæsere i tilknytning til pc'er vil blive udbredt både i virksomheder og private hjem.	Et andet område for chipbaserede betalingskort, er mobiltelefoner. De er født med chipkort - SIM (Subscriber Identification Module)-kort - som dog er baseret på en anden specifikation end specifikationen for chipkort og chipkortlæsere til betalinger. Med implementeringen af WAP (Wireless Application Protocol) i mobiltelenet, er der i gang, åbnet for "tekst-TV"-lignende adgang fra mobiltelefoner til Internet – herunder til e-handel. Der vil derfor opstå behov for også at kunne udføre betaling via mobiltelefonen. Der er flere løsninger på vej. PBS introducerede i sommeren 2001 en ny betalingsløsning – Mpay – hvor en PIN-kode giver adgang til en betalingsfunktion på mobiltelefonens SIM-kort. Men der er også mobiltelefoner på vej, som er forsynet med en ekstra chipkort-læser, der overholder formatet for betalingskort med chip.	På området for betalings-TV via kabel og satellit har dekoderkortet altid været et simpelt chipkort. Kortet er grundlag for abonnementskontrol i forhold til specifikke TV-stationers signaler. Den såkaldte set-top-box (Tele Danmark markedsfører den under betegnelsen Selector) giver TV-kunden mulighed for interaktiv kommunikation via net, som kan give adgang til bl.a.: "Pay-per-view TV", e-handel og e-banking i lukkede net eller via Internet. Med chipkortlæser til chipbaserede betalingskort i set-top-boxen gives der mulighed for betaling samtidig med bestilling af varer og ydelser via tv.	Chipkort kan også være udstyret med en sende/modtage-antenne, som gør det muligt at kommunikere uden at kortet fysisk indsættes i en chipkortlæser. Kontaktløse chipkort kan kommunikere med indløsningsudstyr over en afstand på mere end 10 cm. Afstanden afhænger af hvilken standard, der er lagt til grund. Kontaktløse chipkort er efterspurgt til billetteringsformål. Når kortet blot skal føres forbi indløsningsudstyret og ikke sættes i, er ekspeditionen hurtigere. Løsningen er efterspurgt til billettering i offentlige transport-midler samt ved koncerter, biografer, teatre, sportsarrangementer osv.	Udstyr, som giver adgang til netkøleskabe og –mikroovne, er på vej. De forsynes med stregkodelæsere, så der bliver adgang til bestilling af dagligvarer via Internet, der hvor forbrugeren har brug for det, fx i køkkenet. Da der sammesteds er behov for adgang til opskrifter og lagerstyring af varebeholdninger i hjemmets køkken-, køle- og fryseskabe, vil der efterhånden ikke være den store forskel på pc-funktionalitet, og det køleskab eller mikroovnen kan. Enhed med stregkodelæsere på indkøbsvognen i supermarkedet kan opsamle data om de varer, kunden lægger i vognen. Enheden kan aflevere varedata til kasse-slusens enhed, der kan levere betalingsinformation til chipkort-betalingsterminalen - eller til kundens mobiltelefon. Forskellen på medier med digitale funktioner og netadgang udviskes - medierne konvergerer. Brugernes bekvemmelighed og de teknologiske muligheder er drivkræfterne, der afgør, hvilke funktioner, der bliver til rådighed i forskellige "udstyrsenheder".

Bilag 11 Indlæg fra Forbrugerombudsmanden om fremtidens kortmarked

Indlæg fra Forbrugerombudsmanden om fremtidens kortmarked

14. juli 2000

Betalingskortmarkedet idag

Det danske betalingskortmarked giver i dag forbrugerne gode muligheder for elektronisk betaling. Som dokumenteret i Konkurrencestyrelsens rapport om konkurrenceforholdene på betalingskortmarkedet, er danskerne nogle af de flittigste brugere af elektroniske betalingstransaktioner i EU. Dette til trods for, at de danske forbrugere gennemsnitligt er i besiddelse af ret får betalingskort, når man sammenligner med andre lande.

Den udbredte brug af betalingskort er en væsentlig administrativ og økonomisk lettelse i forhold til betaling med kontanter og checks for både pengeinstitutter og forretninger.

Årsagen til de mange elektroniske betalingstransaktioner må findes i Dankortsystemets succes. Over 80 % af alle betalingstransaktioner i Danmark foretages med Dankort. Kortsystemet er enestående derved, at det udstedes af stort set alle pengeinstitutter og kan bruges overalt i hele landet. Udbredelsen må primært tilskrives det forhold, at det er omkostningsfrit at bruge kortet og at modtage det.

Udgifterne til driften af Dankortsystemet, der efter det oplyste beløber sig til 600 mio. kr. årligt, betales i dag indirekte af alle bankkunder via rentemarginalerne.

Man kan sige, at Dankortsystemet kombinerer fordelene ved kontant betaling med fordelene ved elektroniske betalingsoverførsler.

Udspillet ”Fremtidens kortmarked”

Den 1. maj 2000 offentliggjorde PBS og Finansrådet i fællesskab udspillet ”Fremtidens kortmarked”. Udspillet beskriver, hvordan et dansk kortmarked kan komme til at se ud i fremtiden. Ifølge parterne bag udspillet kræver dette, at § 14 i lov om visse betalingsmidler (tidligere § 20 i betalingskortloven) ophæves. En ophævelse vil gøre det rentabelt dels at overtage opgaver fra PBS og dels at udvikle Dankortet til et chipkort.

Som Dankortsystemet ser ud i dag, involverer det kun få aktører. Selvom der er en lang række forskellige pengeinstitutter, der udsteder kortet, er hovedvilkårene ens.

PBS står både for indløsning, indsamling og processing i forbindelse med behandling af betalingstransaktionerne.

I udspillet skitseres et fremtidigt kortmarked, hvor der indgår en lang række nye aktører. Der foreslås, at de enkelte pengeinstitutter eller grupper af pengeinstitutter kan overtage indløsningsopgaven. Det samme gælder indsamling, der dog også kan tænkes udført af virksomheder fra andre sektorer, som eksempelvis tele- eller IT-virksomheder. Opgaven med processing kræver betydelige investeringer og er næppe rentabel uden stordrift, hvorfor man forestiller sig, at denne opgave fortsat alene vil blive udbudt af PBS.

Ved en udskillelse af opgaver fra PBS til andre aktører vil der opstå et net af aftaler mellem nye og tidligere parter, for eksempel mellem indløser og processor. Det vil ifølge PBS og Finansrådet imidlertid kun være rentabelt for nye parter at overtage PBS' opgaver, hvis § 14 ophæves, således at det bliver muligt for alle parter at opkræve vederlag for den ydelse, de tilbyder.

Tilsynsmæssige betragtninger

Det er min rolle som Forbrugerombudsmand at føre generelt tilsyn med betalingskortmarkedet i Danmark. Hovedformålet med tilsynet er at sikre, at de betalingssystemer, der udbydes til danske forbrugere, er sikre og velfungerende, jf. general-klausulen i § 4 i lov om visse betalingsmidler.

Det er min opfattelse, at et fremtidigt kortmarked, som det af Finansrådet og PBS skitserede, vil have nogle væsentlige konsekvenser for tilsynet med betalingskortmarkedet, navnlig Dankort-systemet.

Hvis der sker en udskillelse af PBS' opgaver til en række forskellige - både danske og udenlandske - virksomheder, vil dette skærpe kravene til tilsynet. Behovet for at føre tilsyn med systemernes sikkerhed må forventes at stige og blive endnu vigtigere, særligt når der kommer nye aktører på markedet uden erfaring med betalingsformidling, og som ikke vil være undergivet den finansielle lovgivning eller særlige regler om systemrevision mv.

Der gøres allerede i dag brug af konsulenter ved særlige opgaver i tilsynsarbejdet. Skulle kortmarkedet udvikle sig, som parterne bag udspillet ønsker det, må behovet for konsulentbistand til sikkerhedsundersøgelser antages at stige voldsomt.

En realisering af udspillet vil endvidere have konsekvenser for tilsynet med dataudveksling, idet dataflow'et vil nå ud til en lang række nye aktører.

Afslutning

Man må overveje, hvilke konsekvenser en ophævelse af § 14 vil have.

Det er efter min opfattelse ikke korrekt, at bestemmelsen i sig selv hindrer fri konkurrence på markedet for betalingsformidling. Situationen er den, at de danske pengeinstitutter og PBS har et faktisk monopol på betalingsformidling i Danmark. En ophævelse af § 14 bevirker ikke nødvendigvis, at der kommer en række helt nye aktører til, og at det faktiske monopol brydes.

Man kan tværtimod frygte, at konkurrencen ikke bliver væsentligt større end i dag samtidig med, at der åbnes mulighed for at pålægge forbrugerne og de erhvervsdrivende gebyrer for Dankorttransaktionerne.

Det må understreges, at det nuværende Dankortsystem er overskueligt og altoversvejende velfungerende. En ophævelse af § 14 kan betyde, at gennemsigtigheden i Dankort-systemet bliver betydeligt mindre samtidig med, at brugen af gebyrer og lignende alt i alt vil gøre brugen af Dankortet dyrere for forbrugerne. Ligeledes vil det kunne frygtes, at kortet i fremtiden vil blive koblet sammen med andre ydelser, rabatter og lignende. Dette vil forøge uigennemsigtigheden i markedet.

Rammerne for det danske betalingsformidlingsmarked har netop haft den gode bivirkning, at de danske forbrugere kun i uvæsentligt omfang er blevet fristet af de udenlandske kreditkortselskabers tilbud. Dette har modvirket overforgældning af forbrugerne, hvilket er til fordel for såvel den enkelte forbruger og som for samfundet som sådant. Kommer brug af Dankortsystemet til at koste forbrugerne gebyrer, er der en klar risiko for, at de i stedet vil benytte sig af højtforrentede kreditkort.

Da fordelene ved en ophævelse af § 14 er usikre og kan have betydelige tilsynsmæssige konsekvenser, og risikoen for et dyrere Dankortsystem for forbrugere og forretninger er åbenbar, vil jeg advare mod en umiddelbar ophævelse af § 14. Såfremt markedet skal liberaliseres, bør betingelserne herfor nærmere overvejes og drøftes.

Hagen Jørgensen
Forbrugerombudsmand

Bilag 12 - Ordliste

ATM (Automated Teller Machine)

En hævekortautomat/kontantautomat, hvorfra der med et betalingskort eller et hævekort kan hæves kontanter fra kortholders konto. ATM kan også tilbyde andre serviceydelser, fx regningsbetaling.

Autenticitet

Sikkerhed for at parterne i en handel kan være sikre på hinandens identitet.

Autorisation

En proces, der sikrer, at en transaktion kan accepteres. Dvs. sikrer at betalingsmodtager kan modtage kortet, og at kort ikke er stjålet eller lukket. I nogle tilfælde sikres også, at der er overensstemmelse mellem kortet og PIN-kode.

Betalingsmiddel

Betalingsmidler er midler, der kan benyttes til at erhverve varer eller tjenesteydelser, foranledige overførsler af beløb, hæve penge eller foretage andre betalingstransaktion

Betalingsmodtager

Den forretning mv., der modtager betaling med et betalingskort for varer og tjenesteydelser.

CEPS

Common Electronic Purse Specification en fælles standard for elektronisk pung.

Charge kort

Et kreditkort, hvor hele beløbet skal indbetales efter en aftalt periode – typisk en måned. Fx et benzinkort.

Chipkort (Card)

Betalingskort, der indeholder en eller flere computerchip, der indeholder integrerede kredsløb, som kan bruges til at lagre oplysninger, dataopsamling ved brug af kortet, løbende opdatering etc. I nogle tilfælde indeholder chip'en en processor. Fx et Danmøntkort. (jf. bilag xx der omhandler chip)

Clearing

Afregning og udligning af betalinger

Co-branded kort

Kort, der udstedes i fællesskab af virksomheder. Fx et MasterCard, der er udstedt sammen med et FDM-kort. Kortet er typisk forsynet med virksomhedernes logo.

Dankortterminal

Er det samme som en PIN-terminal

Debetkort

Et betalingskort, der er knyttet op til en konto, hvorfra der løbende trækkes beløb. Fx et Dankort.

Detailkort

Betalingskort udstedt af detailhandlen, fx af et stormagasin som Magasin eller af en sammenslutning af forretninger. Kortet kan ofte kun benyttes i bestemte forretninger.

EFTPOS-terminal

Electronic Funds Transfer at Point Of Sale En terminal, der kan overføre informationer om kunders køb ved brug af betalingskort til indløser. Der bruges typisk PIN-kode eller underskrift. Der kan enten være tale om on-line eller off-line terminaler.

Electronic money

Værdier, der kan opbevares elektronisk enten på et chipkort eller på en harddisk.

Electronic purse

Et kort, der elektronisk kan oplades til at indeholde en værdi. Når beløbet er brugt, kan kortet genoplades. Fx Proton

EMV (standards)

Fælles standarder for terminaler, der skal kunne læse microchip. Standarderne er udviklet af Europay, MasterCard og Visa

Fall-back

”Fall-back” gebyr er et multilateralt interbankgebyr mellem kortudsteder og indløser. Der finder anvendelse, når andet ikke er aftalt. Anvendes fx i Visas og Europays systemer, hvor det ikke er forbudt af nationale myndigheder.

Fluesmækker

En prægepladeaf læser, der manuelt kan aftrykke oplysningerne fra et betalingskort. Benyttes typisk af forretninger med relativ få betalingskorttransaktioner. Den underskrevne nota vi-

deresendes til indløser enten via et pengeinstitut eller med posten.

Forudbetalt kort

Kort med en oplagret værdi, som kunden har betalt for ved oprettelse/køb af kortet. Kortindehaveren kan bruge kortet til at betale med – beløbet fratrækkes løbende, fx telekort eller Danmønt.

Fysisk handel

Almindelig handel i en forretning. I betalingskortlovens forstand skal to betingelser være opfyldt for at der er tale om fysisk handel. For det første skal både kortholder og betalingsmodtager være fysisk til stede. For det andet skal betalingstransaktionen ske ved brug af et betalingskort, som ikke er forudbetalt, og der skal samtidig anvendes PIN-kode, underskrift eller anden sikker identifikation.

Honour-All-Cards-Rule

HACR er en klausul i indløsningsaftaler, der forpligter betalingsmodtageren til at acceptere andre betalingskort inden for det pågældende betalingskortsystem. (Klausulen omtales undertiden også som "Handle-All-Cards-Rule").

Hævekort

Et kort, der kan benyttes til at hæve kontanter med i ATM-automaterne. Fx pengeinstitutternes egne hævekort.

Indløser

En virksomhed eller organisation, der indgår aftale med betalingsmodtager om tilslutning til et betalingssystem.

Ikke-fysisk handel

Handel, hvor en af parterne ikke er fysisk tilstede. Typisk ved internethandel, fjernsalg eller postordre. Der er også tale om ikke-fysisk ved selvbetjente benzinautomater, hvor der betales med betalingskort eller ved Store Bælt, når der bruges Brobizz.

Integritet

Sikkerhed for at data ikke kan ændres undervejs mellem 2 parter, uden at det afsløres.

Interbank gebyr (interchange fee)

En afgift, der typisk betales af indløser til udsteder ved indløsning af kreditkort, som en andel af omkostningerne ved at driften af systemet ved ATM og (EFT)POS-terminalerne.

Kortholder

Den, der indgår aftale med udsteder om brugen af betalingsmiddel, eller den, der i forhold til udsteder er retmæssig bruger af et forudbetalt betalingsmiddel.

Kortudsteder

Den som brugeren (kortholder) indgår aftale med om udstedelsen eller anvendelsen af betalingsmiddel.

Kreditkort

Et betalingskort, der giver kunden ret til at bruge et vist beløb over en periode. Ved periodens udløb skal kunden indbetale beløbet eller en del heraf til udsteder. Fx et Diners Clubkort eller et Acceptkort

No-Discrimination-Rule

NDR er en klausul, der anvendes i indløsningsaftalen mellem kortindløser og betalingsmodtager. NDR forbyder betalingsmodtageren at tage højere pris eller særlige gebyrer hos de kunder, der betaler med det pågældende betalingskort.

Off-line

En transaktion hvor der bruges papirnotaer eller hvor terminalen ikke har direkte forbindelse med en datacentral. Dataene opsamles (bundles) og afsendes fx en gang om dagen til indløser eller en datacentral, der så sender dataene videre til indløser (router). Nogle off-line terminaler kan verificere PIN-koder og autorisationer.

On-line

En transaktion hvor terminalen har konstant og direkte forbindelse med et netværk med adgang til kortholders konto.

OTRS

Open Terminal Requirement Specification er PBS' definition af terminalapplikationen. OTR specifikationen bestemmer, hvorledes de betalingskorttransaktioner, som skal sendes til PBS, behandles i terminalen.

PIN-kode

Personlig IdentifikationsNummer, en kode baseret på tal, som kortholder får udleveret i forbindelse med oprettelsen af en betalingskort. PIN-koder er personlige.

PIN-terminaler

Terminaler, hvor kortholder identificerer sig og acceptere betalingen ved at benytte PIN-kode.

POS -terminaler

Point Of Sale. Brugen af kort i en forretning eller andet handelssted. Detailhandlen. Informationerne om transaktionen kan enten sendes elektronisk eller på papir, fx ved brugen af en "fluesmækker". Terminaler, der elektronisk sender informationer til indløser eller indsamler kaldes ofte også EFTPOS (se forklaring).

Processing

Databehandlingen af autorisationsswitching, clearing og afregning

PSAM

Purchase Secure Application Module er et chipbaseret sikkerhedsmodul. Specifikationerne er udarbejdet af PBS og VISA med udgangspunkt i EMV (Europay, MasterCard and Visa IC Specification) og CEPS (Common Electronic Purse Specification). PSAM specifikationerne bygger på det princip, at informationer vedrørende indløsning som hovedregel ikke ligger i selve terminalen, men i sikkerhedsmodulet (PSAM).

Revolverende kredit

En løbende kredit, hvor kortholder efter en nærmere aftalt periode skal afdrage en del af gælden.

Router

En datacentral, der fordeler oplysninger om transaktioner mv. til indløserne og kortudstedere

SET (Secure Electronic Transaction)

Et sikkerhedssystem for handel på Internettet. SET bekræfter, at parterne i en handel er dem, de udgiver sig for (autenticitet). Det vil sige identificerer såvel forretning som kortholder i en handel. SET sikrer endvidere anonymitet i forholdet mellem forretning og kunde. Det er alene indløseren, der får kortoplysningerne at se.

Settlement

Afvikling af mellemværende mellem to eller flere parter.

SSL (Secure Socket Layer)

Et sikkerhedssystem for handel på Internettet. SSL bekræfter, at kunden har kontakt til den rigtige forretning.

Smart Card

Chip card, der indeholder en processor.

TAPA

Terminal Architecture for PSAM Applications: TAPA-specifikationen definerer den terminalstruktur, som muliggør brug af sikkerhedsmoduler (PSAM). TAPA specifikationen er udarbejdet i samarbejde med Visa og Europay og blev frigivet i april 2000.

Teleterminaler

Terminaler, der opsamler transaktioner med betalingskort og samlet sender dem til indløser, typisk en gang i døgnet. Kortholder acceptere transaktionen med underskrift på en bon.

Uafviselighed

at afsenderen ikke kan frasige sig at have afsendt de pågældende data, og at modtageren ikke kan frasige sig at have modtaget dem.

Udsteder

Den virksomhed, der udbyder og udleverer betalingskort til kortholderen. Udsteder fastsætter betingelserne for at få betalingskortet.

Web-hotel

Internetudbyder, der samler hjemmesider fra en række virksomheder mv. Et web-hotel kan yde en række serviceydelser til deltagerne.

White-card

Et forudbetalt kort, der ikke kan genoplades.

Elektronisk version
ISBN: 87-7029-263-9

Udgivet af Konkurrencestyrelsen
Nørregade 49, 1165 København K.
Tlf. 33 17 70 00, Fax 33 32 61 44
www.ks.dk